سەرکردایەتی بە نیشتمانییەکانی عەرەب، لەبەردەم نەتەوەو لەبەردەم مێژوودا داوایان لێدەکرێ کە کۆششو وزەیانیەکخەنو بەشێوەیەکی پێویستو چالاک بۆ بەرەنگار بوونی هەوڵی هەڵگەڕانەوەو ئارەزووی دەستەڵگرتن لە مافە مێژووییەکانی نەتەوەبزونەوە.
سەرۆکی فەرمانده
احمد حسن البکر

هاوکاری

٢٥ فلسە
٨ لاپەڕە

دەزگای ڕۆشنبیریو بڵاوکردنەوەی کوردی
مەیدانی الخیلانی شەقامی الجمهوریة
بەغدا – س.پ ١٤٠١٦ تەلەفۆن ٨٨٧٥٧٩٥–٥ خەت

سەرنووسەر : محمد امین محمد

● الاثنین ٣٠ تشرین الاول ١٩٧٨ العدد ٤٤٧ ●

سالی ١٩٧٠ دامەزراوە

● دوو شەممە ٣٠ تشرین(١) ١٩٧٨ ژمارە ٤٤٧ ●

پەیمانێکی کاری نەتەوەیی هاوبەش لە نێوان عیراق و سوریادا

● سەرۆک البکر : بڕیارو هەڵوێستێکی مێژوویی مەبدئیو ئازایانەیە .
● سەرۆک الاسد : ئەوەی بە ئەنجام گەیەنرا توانای ڕوو بەڕوو بونەوەی دوژمن بەهێزتر دەکا .

لە هەڵوێستێکی گەشی نەتەوەییدا بەڕێز سەرۆک احمد حسن البکرو سەرۆک حافظ الاسد سەرکۆماری سوریای عەرەبی لە سەعات سێی پاش نیوەڕۆی پێنج شەممەی ڕابوردوودا پەیمانی کاری هاوبەشی نێوان هەردوو وڵاتی عیراقو سوریای برایان ئیمزاکرد .

ئەمەش دەقی پەیمانەکەی نێوان عێراقو سوریایە کە لەلایەن سەرۆکی بەڕێز احمد حسن البکرو سەرۆک حافظ الاسدەوە مۆر کرا

لەسەر بانگهێشتنی بەڕێز سەرۆک احمد حسن البکر سەرۆکی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش سەرۆک کۆمار . بەڕێز سەرۆک حافظ الاسد سەرکۆماری سوریا بە سەردانێکی برایانە بەسەرۆکایەتی وەفدێکی ڕەسمی لە ماوەی بیستو چوار تا بیستو شەشی مانگی تشرینی یەکەمی ١٩٧٨ ، سەری لە بەغدادا . لە کاتی سەردانەکەدا بەشێوەیەکی تێکڕاییو ورد بارو دۆخی ئێستای عەرەبو پەیوەندیی نێوان هەر دوو وڵاتی برا خرانە ڕوو ، وە هەر دوولا گەیشتنە بەستنی پەیمانێک بۆ کاری نەتەوەیی هاوبەش لە نێوان کۆماری عێراقو کۆماری سوریادا ، ئەمەش دەقەکەیەتی :

پەیمانی کاری نەتەوەیی هاوبەش لە نێوان هەردوو وڵاتی سوریاو عێراقدا .

بۆ بەتەنگەوەهاتنی ئەو ئۆباڵە نەتەوەیییە مێژوویییەی کە دەکەوێتە سەر ئەستۆی هەردوو سەرکردایەتی هەردوو وڵاتی عەرەبی عێراقو سوریای خەباتکەر ، وە بۆ گونجان لەگەڵ بڕوای قوڵیاندا بەبیرو باوەڕەکانی نەتەوەیی عەرەبو یەکێتی عەرەبو لە هەستپێکردنی هەردوولایان بەو مەترسییە گەورانەی کە بەسەر نەتەوەی عەرەب دێنو بە تایبەتی لە قۆناغی ئێستادا لەلایەن ئەو هاوپەیمانی ئیمپریالیزمی زایۆنییەی کە بە مۆرکردنی پەیمانە خیانەتکارییەکانی نێوان ڕژێمی میسرو زایۆنی دوژمن ، مەترسی زیاترو کەڵەکەتر بووە لەهەست پێکردنی هەردوو لایان بە پێویستی ڕەخساندنی پێداویستە چالاکەکانی تێکۆشان بۆ بەرەنگاربوونی ئەو مەترسییانەی کە هەڕەشە لە چارە نووسی نەتەوەی عەرەبو لە سەر بەرزیو دەستەڵاتو دوا ڕۆژی دەکەن . وە لە بەتەنگەوە بوونی هەردوو لایان لەسەر هێنانە دی گواستنەوەیەکی جۆرەکی لە پەیوەندییەکانی نێوان هەردوو وڵاتی برادا – هەردوو سەرکردایەتی هەردوو وڵات لەماوەی ٢٤–٢٦ی تشرینی یەکەمیو ١٩٧٨ دا لە دۆخێکی پڕ لە هەستکردنی قوڵ بە ئەرکی مێژووییو بەلەیەک گەیشتنێکی قووڵو سوور بوونێکی توندەوە لەسەر بەجێهێنانی ئەو هیوا نەتەوەیییانەی کە جەماوەری عەرەب بەنگییەوەن ، لەبەغدا کۆبوونەوە ، وە هەردوو سەرکردایەتی لەسەر پەیمانێک بۆ کاری هاوبەشیی نێوان هەردوو وڵات لە هەموو مەیدانە سیاسیو سەربازیو ئابووریو ڕۆشنبیریو ڕاگەیاندنەکانو هیتردا ڕێککەوتن کە سووربوونی لەسەر کۆششێکی چالاک بەپێی نەخشەیەکی زانستیی بەیەک گەیشتوو لە پێناو هێنانەدی پتەوترین شێوە پەیوەندیی یەکێتییەکانی نێوان هەردوو وڵاتی عەرەب عێراقو سوریا تێدایە .

ئەو بڕیارانەی کە هەردوو سەرکردایەتییەکە لە کۆبوونەوە مێژووییەکەی تشرینی یەکەمی ١٩٧٨ دا گرتیانە بەر شۆڕبوونەیەکی جۆرەکی ئاشکرا لە پەیوەندییەکانی نێوان هەردوو وڵات لەسەر ڕێبازی ئەو یەکێتییە عەرەبییە پێک دەهێنێ کە بە ئامانجی هەرە بەرزی جەماوەری عەرەب دادەنرێ .

وەفدی هەردوو سەرکردایەتییەکە لەلایەنی کۆماری عەرەبی سووریاوە لەم بەڕێزانە پێک هاتبوو .

سەرۆک حافظ الاسد .. سەرۆکی کۆماری سووریای عەرەبی .
عبدالحلیم خدام .. جێگری سەرۆک ئەنجومەنی وەزیرانو وەزیری دەرەوە .
جمیل شیا .. جێگری سەرۆک ئەنجومەنی وەزیران بۆ کاروباری ئابووری .
فهمی الیوسفی .. جێگری سەرۆک ئەنجومەنی وەزیران بۆ کاروباری خزمەتگوزاری .
احمد اسکندر احمد .. وەزیری ڕاگەیاندن .

وەفدی کۆماری عێراقیش لەم بەڕێزانە پێکهاتبوو .

سەرۆک احمد حسن البکر . سەرۆک ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕشو سەرۆک کۆمار .
صدام حسین .. جێگری سەرۆک ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش .
طه یاسین رمضان .. ئەندامی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش وەزیری نیشتەجێو ئاوەدانی .
طارق عزیز .. ئەندامی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش .
عدنان حسین .. ئەندامی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕشو وەزیری نەخشەدانان .
عدنان خیرالله .. ئەندامی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش وەزیری بەرگری .
دوکتۆر سعدون حمادی .. وەزیری دەرەوە .

وە هەردوو وەفدەکە ئەمانەی خوارەوەیان بڕیاردا :

یەکەم :- پێک هێنانی دەستەیەکی بەرزی سیاسی هاوبەش لە هەردوو سەرکردایەتی هەردوو وڵات کە سەرپەرشتی هەموو کارو بارێکی پەیوەندییە دوو قۆڵییەکانی نێوان هەردوو وڵات لە مەیدانە سیاسیو سەربازیو ئابووریو ڕۆشنبیریو پەروەردەییو ڕاگەیاندنەکانو هیتردا بکا ، وە کارێکخستنو سەرومری لە نێوانیاندا بەرەو ئامانجە یەکێتییەکان کە پەیمانەکە دیاری کردون بەدی بهێنێ .

دووەم :- دەستەکە لەلایەنی عیراقەوە لەمانە پێک دێ :
١ – بەڕێز سەرۆک احمد حسن البکر سەرۆک ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕشو سەرۆک کۆمار .
٢ – بەڕێز صدام حسین جێگری سەرۆک ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش .
٣ – بەڕێز عزة ابراهیم ئەندامی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش وەزیری ناوخۆ .
٤ – بەڕێز طه یاسین رمضان ئەندامی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش وەزیری نیشتەجێو ئاوەدانی .
٥ – بەڕێز طارق عزیز ئەندامی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش .
٦ – بەڕێز عدنان حسین ئەندامی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش وەزیری نەخشە دانان .
٧ – فەریقی یەکەم ڕوکن عدنان خیرالله ئەندامی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش وەزیری بەرگری .

لە لایەنی سووریاشەوە لەم بەڕێزانە پێک دێ :
١ – بەڕێز سەرۆک حافظ الاسد سەرۆک کۆمار .
٢ – بەڕێز محمد علي الحلبي سەرۆک ئەنجومەنی وەزیران .
٣ – بەڕێز عبدالحلیم خدام جێگری سەرۆک ئەنجومەنی وەزیران وەزیری دەرەوە .
٤ – بەڕێز جمیل شیا جێگری سەرۆک ئەنجومەنی وەزیران بۆ کاروباری ئابووری .
٥ – بەڕێز فهمي اليوسفي جێگری سەرۆک ئەنجومەنی وەزیران بۆ کاروباری خزمەتگوزاری .
٦ – بەڕێز العماد مصطفی طلاس وەزیری بەرگری .
٧ – بەڕێز زهیر مشارقة وەزیری پەروەردە .

سێیەم :- دەستەکە بەشێوەیەکی دەوری هەموو سێ مانگێکو هەر کاتێک پێویست بوو ، بەنۆرە لەپایتەختی یەکێ لە دوو وڵاتەکە کۆدەبێتەوە .

چوارەم : چەند لیژنەیەکی ناوندی بەم شێوەیەی **خوارەوە لە دەستەکەوە دروست دەبێ :**

١ – لیژنەی کاروباری سیاسیو ڕاگەیاندنو ڕۆشنبیری ، لەلایەنی عێراقەوە بەڕێز طارق عزیز ئەندامی سەرکردایەتی شۆڕش سەرۆکایەتی دەکا . وە لەلایەنی سووریاشەوە بەڕێز عبدالحلیم خدام جێگری سەرۆک ئەنجومەنی وەزیرانو وەزیری دەرەوە سەرۆکایەتی دەکا .

لیژنەکە پێشنیاری سیاسەتە هاوبەشییەکان دەکاو سەرپەرشتی بەدی هێنانی کار ڕێکخستنو سەرومریو هاوکاریش لە بواری سیاسیو ڕاگەیاندنو ڕۆشنبیریدا لە نێوان هەردوو وڵاتدا دەکا .

٢ – لیژنەی کاروباری ئابووریو هاوکاری هونەری لەلایەنی عیراقەوە بەڕێز عدنان حسین ئەندامی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش وەزیری نەخشەدانان سەرۆکایەتی دەکا . وە لەلایەنی سووریاشەوە بەڕێز جمیل شیا جێگری سەرۆک ئەنجومەنی وەزیران بۆ کاروباری ئابووری سەرۆکایەتی دەکا ، لیژنەکە بەدی هێنانی کار ڕێکخستنو سەرو مریو هاوکاری لە هەموو بوارە ئابووریو هونەریو پتەوکردنو پەرەسەندنی پەیوەندی لە مەیدانی کشتوکاڵو پیشەسازیو ئاودێریو بازرگانیو نەخشەدانانو گواستنەوەو هەموو بوارە ئابووریو هونەرییەکان لە نێوان هەردوو وڵاتدا دەگرێتە ئەستۆ .

٣ – لیژنەی هاوکاری سەربازی کە لەم بەڕێزانە پێک دێ : لەلایەنی عێراقەوە
١ – فەریقی یەکەم ڕوکن عدنان خیرالله وەزیری بەرگری .
٢ – دکتور سعدون حمادی وەزیری دەرەوە .
٣ – فەریقی یەکەمی ڕوکن عبدالجبار شنشل سەرۆک ئەرکانی گشتی هێزە چەکدارەکان .

لەلایەنی سووریاشەوە :
١ – بەڕێز عبدالحلیم خدام جێگری سەرۆک ئەنجومەنی وەزیران وەزیری دەرەوە .
٢ – العماد مصطفی طلاس وەزیری بەرگری .
٣ – العماد حکمت الشهابي سەرۆکی دەستەی گشتی ئەرکانی سوپای هێزە چەکدارەکان . لیژنەکە ئامادەکردنی شێوازە پەیمانێکی بەرگریی هاوبەش کە زەمینەیەک بۆ یەکێتییەکی تەواوی سەربازی لە نێوان هەردوو وڵاتدا پێک بهێنێ ، دەگرێتە ئەستۆ .

٤ – لیژنەی پەروەردەو خوێندنی بەرزو لێکۆڵینەوەی زانستیو لەلایەنی عێراقەوە بەڕێز طه یاسین رمضان ئەندامی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش وەزیری نیشتەجێو ئاوەدانی سەرۆکایەتی دەکا وە لەلایەنی سوریاشەوە بەڕێز زهیر مشارقە وەزیری پەروەردە سەرۆکایەتی دەکا وە لەلایەنی جێبەجێ کردنی یەکخستنی بەرنامەکان لەبوارەکانی پەروەردەو خوێندنو کارڕێکخستنو هاوکاری کردن لە بواری لێکۆڵینەوەی زانستیدا دەگرێتە ئەستۆ .

هەر لیژنەیەک لە لیژنەکان بۆی هەیە کە ژمارەیەک لەو پسپۆڕانەی پێویست دەبن ، بخاتە پاڵ خۆیەوە بە ئەندام .

کاتی کۆبونەوەی لیژنە ناوەندییەکانیش بەڕێک کەوتنی نێوان سەرۆکەکانیان دیاری دەکرێ ؛ دەبێ هەر لیژنەیەکیش ڕاپۆرتێک دەربارەی ئیشو کارەکانی بەلانی کەمەوە پێش دوو هەفتە لە ڕۆژی کۆبونەوەی دەستەکەوە پێشکەش بەدەستەی بەرزی سیاسی بکا .

بڕیارەکانی لیژنەکانیش دەبێ دەستەی بەرز بڕوای پێ بداو هەروەها دەستەکە بۆی هەیە دەسەڵاتی بڕیاردان بەجێ هێنانی ئەو بڕیارانەی کە پێویست بەپێشاندانی خۆی ناکەن ؛ بدا بە لیژنەکان .

ئیمزا
حافظ الاسد
سەرەک کۆماری سوریای عەرەبی

ئیمزا
احمد حسن البکر
سەرەک ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش
سەرکۆماری عێراق

بەغدا ٢٥ی ذی القعدة ١٣٩٨ ك
٢٦ی تشرینی یەکەمی ١٩٧٨ ز

دەقی هەردوو وتارەکەی سەرۆکی فەرمانده احمد حسن البکر و بەڕێز سەرکۆماری سوریا حافظ الاسد

دوای ئیمزاکردنی پەیمانەکەلەلایەن هەردوو سەرۆکەوە ، بەڕێز احمد حسن البکروتەیەکیدا کە ئەمە دەقەکەیەتی :

برای بەڕێز سەرۆک حافظ الاسد .

برا بەڕێزەکان

لەو ساتە دژوارانەدا کە نەتەوەکان تووشی دێنو کاتێ تەنگانە تین دەستێنیو چارەنووسی نەتەوە بە مەترسی گەلێ گەورە هەڕەشەی لێدەکرێ . کۆششو تەقەلای ڕۆڵە بەغیرەتەکانی سەبارەت بە چارەنووسو دوارۆژی ، دەبێتە مەسەلەیەکی ئەرکی سەرشانو ، وەک پێویستی ئەو تۆخمە بنچینەییانەی نەتەوەکەیان پێک هێناوە .

لەسەر ئەو بنچینەیەو بەو گیانەوە کۆبونەوەی بەغدا لە نێوان هەردوو وەفدەکەمان وەدی هاتو بەمە ئەو ئەنجامە ئیجابییانەی کە لە زنجیرە کۆبوونەوەکانی بەستمانەوە ، هاتنە کایەوە ، سەرچاوەیەکی چاکو گرنگن بۆ هەموو نەتەوەی عەرەبمان ؛ نەک هەر بۆ ڕۆڵەکانی گەلەکەمان لە هەردوو وڵاتی برادا .. بۆمان هەیە کە کۆبوونەوەی بەغدامان بە تەرزی کۆبوونەوە مێژووییەکان ناوبنێینو ئەنجامەکانیشی لەسەر ڕێبازی بە جێهێنانێکی ڕاستەو ئەمین ، بە تەرزی ئەو بڕیارو هەڵوێستە مێژوویییە بەبڕواو ئازایانە ناو بنێین کە جێ پەنجەیان لەسەر ڕێڕەوی نەتەوەو مێژووی لە ماوەدوای نەوەکانی دوارۆژ بۆ ماوەیەکی درێژی ڕۆژگار ، سەرەڕای نەوەی ئێستا ، بەجێ دەهێڵن .

ئەی برای سەرۆک .. ئەی برایان

ئەو هەنگاوەی لەسەر ڕێبازی کاری هاوبەش ناومانە بۆ بەرەنگاربوونی مەترسیو دوژمنان بۆ ئەوەش کە ئیمرۆ بەسەر نەتەوەکەماندێ هەروەکو وەسفمان کرد هەنگاوێکی گرنگو گەورەیە .. بەڵام بەردەوامبوون بەهەمان گیانی بەرزو بەوەی کە زیاتر بلێسەی بێ دەستێنێ لە جاودێری کردنی بەندەکانی پەیمانەکەو بە جێهێنانو پەرەپێدانیان بەرەو کاری یەکگرتنی سەرانسەریو وەدی هێنانی پێداویستە سیاسیو دەستوورییەکانو ئەوانی تر ، مەسەلەیەکە لە بەشی ئەرکە مەزنەکانماوەیەو پێویستە بە یەکخستنی کۆششو تەقەلای هەموو دڵسۆزە بەشەرەفەکانی ڕۆڵەکانی ئەم نەتەوەیەو دۆستەکانی لەجیهاندا دەکا .

داوا لە خوای مەزنو گەورە دەکەین کە کۆششو تەقەلای هەموومان بۆ خزمەتکردنی نەتەوەی عەرەبمانو بۆ وەدی هێنانی ئامانجەکانیو پاراستنی مافەکانی سەربخا . وە ئێمە بێ دوو دڵی سوورین لەسەر وەدی هێنانی ئەم بەرنامەیە . هەر بژی نەتەوەی مەزنی عەرەبمان .

سەرشۆڕیو ملکەچی بۆ بەکرێگیراوانو یارمەتیدەرەکانیان .

ئیتر سڵاوتان لێبێ .

دوا بەدوای وتەکەی سەرۆک البکر ، سەرۆک حافظ الاسد بە وتەیەک وەڵامی دایەوە کە ئەمە دەقەکەیەتی :

برای سەرۆک .. برای جێگری سەرۆک ئەی برایان .

سوپاسێکی قووڵ ئاراستەی سەرۆکی بەڕێزو برای جێگری سەرۆکو هەموان دەکەم بۆ هەموو ئەو شتانەی کە لە کاتی ئەو چاوپێکەوتنە زۆرانەدا بەدیمان کردن کە لەم دوو ڕۆژەدا لە نێوانماندا کران .

ئێستا منو ئەندامانی وەفدی سوریای عەرەبی هەست بە بەختیاریو هەست بەخۆشی دەکەین بۆ ئەوەی کە لەم چاوپێکەوتنەدا وەدی هات ، وە لەبەر ئەوەی کە پێشتر هەمووومان هەروەکو پێویستە وابینو هەروەکو هاووڵاتانی عەرەب لە عیراقو سوریاو لە هەموو وڵاتێکی تری عەرەب وامان لێ چاوەڕێ دەکەن ، وەک دەبینم لە ڕادەی ئەو هەست بە ئەرک کردنەدا بووین کە هاووڵاتی عەرەب لە هەرکوێیەک بێ حەزی لێدەکا .. ئالێرەوە هەنگاو هەڵێنانمان بۆ گەڕانێکی ڕاستەقینەو بەرپرسیار لەوەی کە وزەکانمان بەهێز دەکاو تواناکانی ڕووبەڕوو وەستان دژی ئەو شاڵاوە چەپەڵە زایۆنییە بۆسەر نەتەوەی عەرەبمان ، بە تینتر دەکا .. بە تەنگەوە بوونمان بە ئاشکرا لە عیراقو سوریادا دەرکەوت بۆ ڕاگرتنی ئەو کشانە ئیمپریالییە زایۆنییەی کە بەرژەوەندەکانی نەتەوەکەمانو هیواو خواستەکانی درێژایی مێژووی مەبەسن ، هەردوو وڵاتی برا شتێکی زۆریان بۆ نیشتمانی عەرەبو نەتەوەی عەرەب . وەدی دەهێنا ، بە تایبەتی کاتێک کە نیشتمانی عەرەبو نەتەوەی عەرەب تووشی تەنگانەی دژوار دێنو نموونەش لە مێژوودا ئاشکراو دیارن .

هەروەکو برای سەرۆک وتی ، دەبێ پایەو هەست بە بەرپرسیاریمان لە ڕابووردووەکانمان (باوو باپیرانمان) کەمتر نەبێ ، ئەوانەی کە خزمەتێکی چاکیان پێکەش بە نەوە بەک لە دوا یەکانی ئەنەوەکەمان کردوە .

هەمووومان ئەوە دەزانین گە ناکۆکییەکی وا لە نێوان عەرەبدا نییە کە لەوانەبێ بگاتە ئاستی ئەو ڕادەی کێشە چارەنووسییەی کە لە نێوان نەتەوەی عەرەب لە لایەکو لە نێوان زایۆنییو هاوپەیمانەکانیو پشتگیری کەرەکانی لە جیهاندا لە لایەکی ترەوە هەیە .

هەڵسەنگاندنمان بەرامبەر بەم فەرمانە وەک یەک بووو تێگەیشتنیشمان بەرامبەری یەکو یەکگرتوو بووو بەتەنگەوە بوونیشمان سەبارەت بە گرنگیی پتەوکردنی بڕوا لە نێوان هەردوو وڵاتدا وەک یەک بوو ، بڕوا لە نێوان هەردوو سەرکردایەتی یەکە لەسەرخواستو ئارەزووی هاووڵاتی عەرەب لە عیراقو هاووڵاتی عەرەب لە سوریاو هاووڵاتی عەرەب لە هەموو شوێنێکداو لای هەموو تێکۆشەرێکی بەشەرەف لەم نیشتمانەی عەرەبدا ، گومانمان لەوەدانییە کە ئێمە لەلایەن جەماوەری عەرەبەوە داوامان لێکراوە . بەم چەشنە ڕای هەردوولامان بۆ زیاتر پتەوکردنی تواناو زیاتر گردکرنەوەی وزەکانو زیاتر پتەوکردنی بروا بوو ، بۆ ئەوەی بتوانین ڕووبەڕووی ئەم دوژمنە هارە بوەستین کە هیواو بڕوامان بەوە هەیە کە هەر سەردەکەوین چونکە بەهێزترینو چونکە ئێمە زیاتر سوورینو چونکە ئێمە خاوەنی مەسەلە ڕەواکەین .

بێگومان گەلەکەمان لە عیراقدا ، ئەم گەلە مەزنەی کە بەهەموو خۆشەویستیو بەهەموو هیوایەکەوە لە سوریا دەڕوانێو لە نیشتمانی عەرەبو لە هەموو شوێنێکی تری نیشتمانی عەرەبیشدا بەهەموو خۆشەویستیو بەهەموو ڕێزو بەهەموو هیوایەکەوە دەڕوانە ئەم گەلە مەزنە .

ئەم گەلەو جەماوەری عەرەبمان لە هەموو وڵاتێکی عەرەبدا حەز دەکا ئەوە بزانێ کەئێمە گەیشتووینەتێ بەڵام دەزانین ، من دەزانمو برای سەرۆک دەزانێو هەمووومان لە سوریاو عیراق دەزانین کە ئەوەی گەیشتووینەتێ ، خشتی یەکەمی سەر ڕێبازەکەیە .. ئاوا لە کارەکەمان گەیشتووینو ئاواتەخوازین کە بڵێین بەتەواوی لێی تێگەیشتووین ، هەروەکو ئەوە بۆ هاووڵاتانیشمانە .

ئێمە دەزانین کە کارێکی سەختو ڕێگایەکی درێژمان لەبەر دایە ، بەڵام ورەو بەتەنگەوەبوونمان هەیە هەروەکو بەشێوەیەکی هاوبەشی دووپاتمان کردەوە کە تێبکۆشین دژی کۆسپەکانو خەبات بکەین لە پێناو لابردنی گرفتەکان ، بۆ ئەوەی بگەینە دۆخێکی ئەوتۆ کە ئێمە خواستمانەو جەماوەری نەتەوەی عەرەبیش خواستیەتی ، خواستی یەکجارەکیمان کە هیچ خواستێکی تری ناگاتێ ئەوەیە کە یەکگرتنی تەواوی عەرەب وەدی بهێنینو لە یەکگرتنی هەردوو وڵاتی سوریاو عیراقی براوە دەست پێبکەین ، لەبەر ئەوەی کە کارو فرمانێکی زۆر لە نێوانیاندا هەیەو تەکانیان پێدەدەین بۆ ئەوەی هەردووکیان لەپێشی کرداری یەکگرتنەوە بن ، بەڵام هەروەکو وتم ڕێگایەکی درێژەو نەمانویستوە بازد بەسەرچەپەرەکاندا بدەینو بازد بەسەر گیروگرفتەکاندا بدەین . بەڵکو وتمان ئێمە بەرەنگاری ئەم گیروگرفتانە دەبینو لە ڕێگا لایان دەبەین لە کاتێکدا کەتێیدا لە ڕێگادا پێش دەکەوین . جارێکی تر سوپاسی بەڕێز سەرۆک احمد حسن البکرو برا جێگری سەرۆک صدام حسینو برایان هەموو ئەندامانی وەفدی عیراق دەکەمو سوپاسو سڵاو لە کانگای دڵەوە ئاراستەی هەموو هاووڵاتێکی عیراقی خۆشەویستمان دەکەم . ئیتر سڵاوتان لێبێ .

بەڕێز صدام حسین لە کۆنفرانسێکی گرنگدا بۆ کارگەرانی راگەیاندن لە فەرەنسادا.. پاشماوەی ژمارەی پێشوو

• ئێمە کاتێك کە دۆستایەتی دەکەین بە پتەوی و دڵسۆزی یەوە دەیکەین ، کە دوژمنایەتیش دەکەین بەڕاستی دەیکەین

• ئێمە نە دەمانەوێ ئیستیعمار بکرێین و نە دەمانەوێ ئیستیعمار بکەین

بەڕێز صدام حسین جێگری سەرۆکی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش رۆژی سێشەممەی رابوردوو ١٧-١٠-١٩٧٨ کۆنفرانسێکی رۆژنامەگەری تایبەتی رۆژنامە نووسان و کارگەرانی راگەیاندن و ئاژانسەکانی دەنگ و باس و ئێزگەو تەلەفزیۆنەکانی فەڕەنسا گرت کە تیایدا لە گەلێ مەسەلەی سیاسیی گرنگ دواو هەڵوێستی عیراقی شۆڕشی دەربارە روون کردنەوە لە ژمارەی پێشوودا بەشی یەکەمی رووداوەکەی کۆنفرانسەکەمان پێشکەکردن والەم ژمارەیەدا بەشی دووەمیتان پێشکەش دەکەین کە دوابەشە •

پێیان دەڵێن : باشە ، پەیوەندیەکە بەگوێرەی ئەم سایشتە نوێیە دادەنێین . کە واتە ئەو پەیوەندیەی باسی دەکەین و دانراوە ئاسۆی فراوان بگرێتە خۆی هیچ پێویستیەکی نامێنێ ، ئایا ئەمە مانای زیان گەیاندنی یە بە پوپەیوەندیەکانی عراق و فەڕەنسا ؟ئایا ئەمە زیان گەیاندن نیە بە فەڕەنسا بەگوێرەی ئەو چوارچێوەیەی کە پەنجەمان بۆ کێشا ؟ لەوانەیە هەندێکتان بڵێن هەندێ دەوڵەتی تر هەن کە ئاسۆی وەکو ئەو ئاسۆیانەیان نیە کە پەنجەم بۆ کێشان ، لەگەڵ ئەوەشدا قەوارەی ئاڵوگۆڕکردنی ئابووری نێوان ئێوەو ئەوان باشە . من بە ئاشکرا پێتان دەڵێم ئەو قەوارەیە هی ناچاری و بۆ چەند ساڵێکی کەم بوەو بە جۆرێك چاوی پێدا دەخشێنرێتەوە کە لەگەڵ قەوارەی هەلس و کەوت لەچوارچێوەی سیاسییدا وەکو یەکیان لێبکا ، ئەمە ئەڵمانیای رۆژئاواش دەگرێتەوە.

قەوارەی پەیوەندیەکانمان لەگەڵ ئینگلتەرەدا رووکارەکانیان چۆنە،بەگوێرەی ئەوە لەباری ئابووریەوە هەڵس وکەوتی لەگەڵ دەکەین ، هەروەها ئەڵمانیای رۆژئاوا ، واتە ، ئاسۆ سیاسیەکانی چینی ،بەگوێرەی ئەوە لە رووی باری ئابووریەوە هەلس و کەوتی لەگەڵ دەکەین . لەگەڵ فەڕەنساشدا هەر بەم جۆرە . بەڵام دەبێ ئەوەش بزانن ،وا دەردەکەوێ کاربەدەستە فەڕەنسیەکان لە کۆمپانیاکاندا لە پەیوەندیدا وەکو هی دەرەوەی فەڕەنسان زیرەك نین ، ئەمە لەلایەن کاربەدەستە فەڕەنسیەکانیشەوە دانی پێدا نراوە ، بۆیە دەبێ یارمەتی بدرین تا زیاتر زیرەك بن . هۆیەکە ئەوە نیە سەرکردایەتی ، جار ناجارە ، پەیوەندیەکە دەخاتە چوارچێوەی راستی خۆیەوە لەبواری پەیوەندیە بازرگانیەکان و بواری پەیوەندیە ئابووریەکان لەکاتێکدا ئەمە لەگەڵ ئەڵمانیای رۆژئاوا ، بۆ وێنە ، یان لەگەڵ ئینگلتەرەدا ناکەین .

ئەمە بە مانای ئەوەی پەیوەندی لەگەڵ فەڕەنسادا بە چاوێك سەیر دەکەین کە جیاوازە لە سەیر کردنمان بۆ خەڵکی تر ، چونکە پەیوەندی نێوان ئێمەو فەڕەنسا باشەو هەوڵی باشترکردنی دەدەین لە مەیدانی زۆردا بە گوێرەی ئەو بنەڕەت و ئاسۆیانەی کە باسمان کردن. بەڵام لیژنەی عراقی - فەرەنسی بۆ چی لە مانگی تشرینی یەکەمدا کۆنەبۆوە ، چونکە ئێمە دەمانەوێ بۆ کۆبوونەوەکە شێوازی وا ئامادە بکەین کە لەگەڵ ئارەزووماندا لە پێشخستنی پەیوەندی لەگەڵ فەڕەنسادا ، لە مەیدانی شێوازی کارگەردا هاوکێش بێ ، ئەمە هۆیەکەیە . لەوانەیە پاش مانگێکی تر وەزع ئامادەبێ بۆ کۆبوونەوەی لیژنەی عراقی . فەرەنسی، ئەمەش ، بێگومان ،پەیوەندی تێدا دەکرێ لە نێوان هەر دوو لادا بۆ رێکخستنی کۆبوونەوەکە .

یەکێ لەبریاندەپرسێ هۆی نزم بوونەوەی هێنانی شتومەك لە فەرەنساوە لە دوو ساڵی رابردووەوە بە تایبەتی لەنیوەی یەکەمی ساڵی (١٩٧٨)دا چی یە ؟ بگەڕێنەوە بۆ هەر ساڵێك کە بنەڕەتی بێ لە پەیوەندیدا، بگەڕێنەوە بۆ قەوارەی پەیوەندی پێش شۆڕش و قەوارەی پەیوەندی پاش شۆڕش ، بگەڕێنەوە بۆ ساڵی بنەڕەت کە (٩٧٣) یە ، بۆتان دەردەکەوێ پەیوەندی نێوان هەردوو دەوڵەت چەند پێش کەوتوە . ئەو کاتە بۆمان دەردەکەوێ کە لەنیوەی یەکەمدا بزوتنەوە وەکو نیوەی دوەم لەهەڵکشاندا نیەو نیوەی دوەمی ساڵی ٩٧٨ وەکو نیوەی یەکەمی ساڵی ٩٧٧ نیە ، ئەمە ناکرێ بەنیشانەی جیدیەت یا ناجیدیەتی پەیوەندی لە بواری پێش کەوتندا ؟ بەڵکو دوا سەرجەمی پەیوەندیەکە لە هەموو بوارێکدا دەکرێ بەنیشانە . تەنانەت ئەگەر دیتیشتان کە لەکاتی بەراوردکردن لەگەڵ ساڵی ١٩٧٧دا داکشانێك بە ژێری ٧٪ لە قەوارەی پەیوەندی ئابووری نێوان عراق و فەڕەنسادا هەیەکە پێویست بوو پێش کەوتن لە رێژەی (٦٪) بێت ، ئەو کاتە نازانرێ کە قەوارەی پەیوەندیەکە لە ساڵی ١٩٧٩دا بازێك دەدا بەجۆرێك زیادبوون تێیدا بۆ نموونە دەبێ بە ٢٩ ٪ .

ئەتوانرێ هاوڕێ عدنان بە ژمارە قەوارەی پەیوەندیە ئابووری وبازرگانیەکانی نێوان هەر دوو وڵاتتان بداتێ و ئەکرێ لەگەڵ خۆیدا بێگگە یشتنێکی تایبەتیتان بۆ رێك بخا تا لە لەبارەی هەموو ئەو مەسەلە ئابووریانەوە کە دەتانەوێ پرسیاریان لە بارەوە بکەن پرسیاری لێبکەن ، چ ئەوانەی پەیوەندیان بە پەیوەندیەکانی عراق و فەڕەنساوە هەیە یان ئەوانەی پەیوەندیان بەپەیوەندیە ئابووریەکانی عراق و جیهانەوە هەیە . دەربارەی سیاسەتی ئابووری عراق و نەخشەکانی بەرەپێدانیش ئەم ئێوارەیە مامۆستا سعدو مامۆستا عدنان چاوپێککەوتنێکتان بۆ رێك دەخەن .

سەردانی سەرۆکی ئەرکانی جەنگی هێزی ئاسمانی فەڕەنساش لەعراق دەکەوێتە چوارچێوەی ئەو ئیعتیباراتانەوە کە پەنجەمان بۆ کێشان ، چونکە لەنێوان ئێمەو فەڕەنسادا پەیوەمدی پرچەککردن و تفاقدان هەیە ئەگەر چی قەوارەکەشی گەورە نیە . بەڵام هەندێ پەیوەندی هەیە کە دەبێ رێك بخرێن . هیچ شتێك نیە کە لێی نیگەران بین یان سکاڵای لەدەست بکەین لەچوارچێوەی پەیوەندی ئاسایی نەبێت لەهاوکاریدا ، لەم مەیدانەیان لە مەیدانەکانی تردا ، لەلایەن ئەم لایان ئەولاوە دواخستن روو دەدا ، گیروگرفتی ئاسایی بەڕێوەبەرایەتی روو دەدا ، بەڵام رووکارە گشتی یەکان بەشێوەی ئاسایی دەمێننەوە .

یەکێ لە برایان پرسیارێك دەکا کە لەناو قسەکانمدا وەڵامم داوەتەوە . دەڵێ ئایا دەتوانن روونی بکەنەوە کەل وپەل کڕینی جەنگی فەڕەنسا دەبێتە مایەی چەندێك ناڕێکی زۆر لە سەر حیسابی فەڕەنسا ؟.. ئایا دەتەوێ وای بێنیتە پێش چاو کە دەشێ قەوارەی پەیوەندی بازرگانی و ئابووری گەورەبێ بێ پەیوەندی سوپایی ؟ ئەمە ناکرێ و ئەگەر وابزانی کڕینی کەل وپەلی ئارەزوومان بۆ کڕینی کەل وپەلی تر کەم دەکاتەوە ، ئەوا کەوتویتە هەڵەوە . کڕینی کەل وپەلی سوپایی ئارەزوومان لەپەیوەندی تر زیاترو گەورەتر دەکاو بنەڕەتی پەیوەندیەکانمان لەگەڵ فەڕەنسادا لەسەر ئەوە نەچەسپاوە کە دەمانەوێ چەك لە فەڕەنسا بکڕین . نەخێر وا نیە . بەڵام لەبەر ئەو ئیعتیباراتانەی کەباسمان کردن ، کاتێك کە پەیوەندی دۆستایەتی دروست دەکەین پێویستە « ڤیتۆ » لەهیچ مەیدانێك لە مەیدانەکاندا نەبێت ، بەڵکو هاوکاری لە مەیدانە سوپاییەکان و ئاڵوگۆڕکردنی پرچەککردن و تفاق دان و هتد لە مەیدانی ئابوری و مەیدانی ئەتۆم بۆ مەبەستی ئاشتیخوازانە و مەیدانی پەروەردەکردن و مەیدانی رۆشنبیری و هتد .

سەرەڕای هەموو ئەوەی لەبارەی رووداوە پڕداخکەی باڵیۆزخانەوە باسمان کرد کە هاووڵاتیەکی فەرەنسی بێگوناهی تێدا بەرکەوت کە ئێمە بۆی بەداخەوەین یان کە هاووڵاتیەکی عراقی بێگوناهی تێدا بەرکەوت کە بۆ ئەویش بەداخەوەین ، دەمەوێ شتێکی تر بڵێم یاساکاری فەڕەنسا بگاتە هەر نەتیجەیەك ، پۆلیسی عراق بڕیاری دا یارمەتی خێزانی کوژراوە فەڕەنسی یەکە بدات نەك وەکو بژاردنەوە لەجیاتی ئەو کارەی پۆلیسی عراق کردی ، بەڵکو وەکو بەشداریەك لەوەوە بۆ تیمارکردنی هەندێ برین و وەکو دڵدانەوەی ئەو خێزانە فەڕەنسیەو دەربڕینی ئەو پەیوەندیە ئیجابیە باشەی کە لە نێوان عراق و فەڕەنسادا هەیە . با هەموو شتێك بخەینە ئەو لاوە ، با ئەوەش بخەینە ئەو لاوە ئایا یاساکاری فەرەنسی دەگا بەچی ، ئەو فەڕەنسیەی کە بەبۆنەی مەسەلەیەکی عەرەبیەوە کوژراوە ، سەرڕای ئەوەش کە بەهەڵە کوژراو پیاو کوژەکە هەر کەسێك بێت فەلەستینیش بێت ، هەر عەرەبە ، ئێمە خۆمان بەبەشێك لەیەکتر دادەنێین . نیگەران مەبن بۆمان لەسەر ئەو ناکۆکیانەی کە دەیان بینن ، ئەوەی لەپاریس یان لە جێی تر رووی دا ، شتی سادەیە لە جیهاندا روودەداو لە نێوان عەرەبیشدا روو دەدا ، چونکە هیچ ئاواتێك یان نیگەرانیەکی لەسەر بنیات نانرێ و کوتایی دێت . عەرەب یەك نەتەوەن و هەر چەندناکوکیان بکەوێتە بەین. هێشتا هەر بەیەك نەتەوەیی دەمێننەوەو ئێوەی فەرەنسی دەزانن مانای یەك نەتەوە چی یە ، مانای دەزانن و لێکدانەوەکانی دەزانن و شێوە کۆکترەکانی دەزانن و گرنگی دەزانن هەروەها دوا رۆژیشی بەباشی دەزانن . لەبارەی پەیوەندی نێوان ئێمەو برا فەلەستینیەکانەوە نیگەران مەبن . ئەمە شتێکی ئاسان بوو رووی داو لەوانەیە لە دوارۆژیشدا رووبدا . بەڵام وامان لێ ناکا لە فەلەستینیەکان بتاکێینەوە یان فەلەستینیەکان لە ئێمە بتاکێنەوە چونکە ئێمە وەکو گوشت و نینۆك واین . وەکو ئاگادارم ، پۆلیسی عراق ئەو یارمەتیەی بە نێرراوێکی خۆیدا نارد بەڵام لە بەر ئەوە خێزانی فەرەنسی یە کوژراوەکە لەدەرەوەی پاریس بوو ، گەیاندنی یارمەتیەکە لەلایەن پۆلیسی عراقەوە بە پولیسی فەڕەنسا دواخرا . لەوانەیە ئەمە ئەم هەفتەیە یان هەفتەی داهاتوو جێبەجێ بکرێ .

بەڕێز وەزیری راگەیاندن :

جێگری بەڕێز .. هەندی پرسیاری تر هەن کە لە بارەی ئاکامەکانی کۆنفرانسی کامپ دێڤیدو بانگهێشتنی عراقەوە بۆ بەستنی کۆنفرانسی باڵای عەرەب لە بەغدا کراون :

پرسیارێك لە بەڕێز بریار ئۆلمانە لە گۆڤاری ئێکسپرێسەوە - ئەو هۆیانە چین کە واتان لێدەکەن لەسەر ئەو باوەڕەبن کە ئەو کۆنفرانسی باڵایەی کە پێشنیار کراوە لە بەغدا بگیرێ ئاکامی کاریگەرتر لە کۆبوونەوەکانی طرابلس و دمشق دەداتە دەستەوە کە عراق تێیدا بەشداری نەکرد ؟

پرسیارێك لە خاتو دانیال ئیکیم لە ئاژانسی رۆژنامەیی فەرەنسی یەوە .. - بانگتان بۆ بەستنی کۆنفرانسێکی ، باڵای عەرەب راهێشت دوا بەدوای رێککەوتننامەی کامپ دێڤید ، ئایا بەگوێرەی رای ئێوە چارەسەرێکی تر جگە لە شەڕ بۆ بەرەنگاری کردنی بڕیارەکانی ئەو رێککەوتننامەیە هەیەو ئایائەکرێ جەنگێك دژی « ئیسرائیل » بێ میسر بەرپابکرێ ؟

پرسیارێك لە بەڕێز جیرار ساباك لە قەناتی دووی تەلەفزیۆنی فەرەنسی یەوە - ئایا ستراتیژیەکی نوێتان بۆ بەرەنگاری کردنی « ئیسرائیل » پاش رێککەوتننامەکانی کامپ دێڤید داناوە ؟

پرسیارێك لە لایەن بەڕێز جان ماری لیفیڤر لەرادیۆی ئەوروپا ژمارە یەکەوە :

- رای عراق لە سەر وەزعی رۆژهەڵاتی ناوەڕاست پاش کۆبوونەوەی کامپ دێڤید چی یەو هەمان پرسیار لە بەڕێز مارك کرافیتز لە رۆژنامەی لیبراسیۆنەوە .

پرسیارێك لە بەڕێز دی لاگۆری لەرۆژنامەی فیگارۆوە

- بەدەست پێشخەری عراق کۆنفرانسێکی باڵا لە بەغدا دەگیرێ و هەندی وڵاتی عەرەبی دەگرێتە خۆ کە سیستەمەکانیان جیاوازن .. بەڵام لە بەرەبەرەکانی کردنی سیاسەتی سەرۆك سادات و رێککەوتننامەکانی کامپ دێڤیدا یەك دەگرنەوە . ئایا دەتوانرێ بو ترێ ئەم کۆنفرانسە دەبێتە مایەی دانانی ستراتیژیەتێکی هاوکۆیی بۆئەو دەوڵەتانەی کە بەشداری کۆنفرانسەکە دەکەن یان هەندێ هەڵوێستی هاوکۆیی کە هەر نەبێ ببنە دەستەبەری دابین کردنی چارەسەرکردنێك بۆ گیروگرفتی فەلەستین بەهەندێ رێو شوێن کە لەورێو شوێنانە جیاوازن کە میسر خستوینەتە روو ؟

پرسیارێك لە لایەن ئێف لوازۆ لە رادیۆی فرانس ئەنتەرەوە

- عراق چۆن دەیەوێ ئەوەی پێی دەڵێن پیلانی ئەمەریکی پووچ بکاتەوەو ئایا کۆنفرانسی ئایندەی باڵا دەبێتە مایەی کۆتایی هێنان بەناکۆکی لەگەڵ رێکخراوی، رزگاریخوازی فەلەستیندا ؟

پرسیارێك لەبەڕێز ایف ماری شۆبۆ لە ئاژانسی دەنگوباسی نوێوە (ناب)

-هەندێ سیاسی عەرەب دەریانبڕی کە ئەو وڵاتە عەرەبانەی دژی ئاکامەکانی کامپ دێڤیدن لەیەك رێگا بەو لاوە هیچیان لەبەردەمدا نەماوە کە ئەویش خۆ فڕێدانە بۆ ناو باوەشی یەکیەتی سۆڤیەتەوە .. ئایا ئێوە بەم لێکدانەوەیە رازین ؟

پرسیارێك لە بەڕێز سیمۆنجان جاك لە رۆژنامەی (رون الب)ەوە .

- ئایا کۆنفرانسی ئایندەی باڵای عەرەب باسی وەزعی لوبنان دەکا .. و ئایا دەبێتە سەرچاوەیەك بۆ دامەزراندنی پەیوەندی نوێ لەنێوان عراق و سوریادا؟

پرسیارێك لە بەڕێز سینی لە رۆژنامەی (نیس ماتان)ەوە

- ئایا لەو باوەڕەدان کە لەوانە چەکی نەوت لە کۆنفرانس ئایندەی باڵای بەغدادا باس بکرێ ؟

جێگری بەڕێز :

ئاکامی ئەو کۆنفرانسانەی کە چ لە طرابلس یان جزائر یان دمشق لە لایەن سەرۆکانی لیبیاو جزائرو سوریاو یەمەنی دیموکرات و رێکخراوی رزگاریخوازی فەلەستینەوە بەستران هەر چیەك بووبێ ، کۆنفرانسی ئایندەی باڵالەبەغدا لە زروفێکی تردا دەبەسترێ و لەبارەی نواندنەوە لەو کۆنفرانسە بەرینترەکە لە طرابلس یان دمشق بەسترا ، لەهەمان کاتدا توانای عراق لەناو ئەو توانایەدا نەبوو کە لە کۆنفرانسی باڵای دمشق و طرابلسدا باس کرا • ئێوەش دەزانن بۆ مەسەلەیەکی وەکو ئەو مەسەلانەی کە باس دەکرێن ، واتە ململانێی عەرەبی - زایۆنی کە لایە زایۆنیەکەی لەلایەن ئیمپریالیزمی ئەمەریکاوە پشتگیری دەکرێ ، توانای عراق چەندە گرنگە .

کە واتە ، بەستانی کۆنفرانسەکە ئەگەر لە بارێکی جیاواز لە باری پێشوودا ببەسترێ و جگە لەو نوێنەرانەی کە پەنجەمان بۆ کێشان و لە دمشق و طرابلس کۆبوونەوە ، نوێنەری تریشی تێدابێ ، بەمە هەندێ عەرەبی تری دەخرێنە سەر ، کە بێگومان گرانایی یان لە کاریگەری ئەو بڕیارانەدا کە دەری دەکەن زیاتر کاریگەر دەبێ •

لەسەر ئەم ئەساسە ، لەو باوەڕەداین ئەگەر باری لەبار بۆ ئەوە بێتە پێشەوە کە کۆنفرانسی بەغدا بتوانێ نزمترین ڕادەی بڕیار دەرکا ، ئەوا گرانایەکی گەورەی دەبێ لە کارکردنە سەر ژیانی عەرەب بەباری ئیجابیداو پێچەوانەی ئەمەش بۆ دوژمن • بەڵام لە هەموو حاڵێکدا ، کەمایەتیەکی کەمی بەراست پشتدەرە یەك و یەك ئامانج و ئاوات بەکگرتوویان رێك کە بتوانێ تواناکانی بەشێوەیەکی جیدی بەکاربهێنی هەمیشە بەتواناترە لەژمارەیەکی گەورەتری یەك نەگرتوو لە کەمترین پلەی ئەو خالانەدا کە باسمان کردن . لە هەموو حاڵێکیشدا ، نامانەوێ پێش رووداو بکەوین و ئاکامەکانی کۆنفرانسی باڵا هەڵسەنگێنین بەرلەوەی نەزانین ئەو ئاکامانە چین • بنەڕەتی بیرورای هەموومان بەرەنگاربوونی هاو کۆیی ئەو مەترسیانەیە کە رووبان کردۆتە نەتەوەی عەرەب کە یەکێ لە ئەڵقە پڕمەترسیەکانی ئاکامەکانی کۆنفرانسی کامپ دێڤید ئەم نیەتەو دەربڕینیمان لە زۆربەی ئەو وڵاتە عەرەبانە ، بەڵکو لەهەموو ئەو وڵاتە عەرەبانە بۆ دەرکەوت کە نوێنەرانی حکومەتی عراق سەریان لێدان • بەڵام نیەتەکان تا چ سنوورێك بەیەك دەگرن و نەخشە دادەنرێ و ئامانجەکان بەیەك دەگرن و ئامرازەکان کاردەکەن ، ئەمە مەسەلەیە کە بۆ کۆنفرانسی ئایندەی باڵا بە جێهێڵراوە . بەڵام یەك و دوو لەوەدا نیە کە دەزگاکانی ئیمپریالیزم و بەتایبەتی وڵاتە یەکگرتوەکانی ئەمەریکا هەرچی یەکی لەدەست بێ بۆ روخاندن دژی ئەم کۆنفرانسە ، تا هەر رێگەیەك کە بکرێ بدۆزێتەوەبۆ ئەوەی بڕیارەکانی نەتوانێ ، وەکو دەوبسترێ ، دژی ئەو بڕیارانەی بوەستێ کە خوێ و زایۆنی دوژمن و سادات لە کامپ دێڤید دەریان کرد .

بەڵام لەهەموو حاڵێکدا ، ئاکامەکان هەرشتێك بن ، کۆنفرانسی کامپ دێڤید کۆنفرانسێکی سوپایی یە لەلایەکەوەو کۆنفرانسێکی سیاسی نەگریسە ، لەلایەکی ترەوە • سوپاییە بۆ وەستاندنی جەبهەی میسر بێ ئەوەی کۆتایی چاوچنۆکی «ئیسرائیل» بهێنێ لە دروشمی لە فوراتەوە بۆ نیلدا خۆی دەنوێنێ • وەستاندنی جەبهەیەکی سوپایی بۆ کەوتنە سەر چارەسەرکردنی جەبهەکانی ترو سیاسی و نەگریسە چونکە دەیەوێ نەتەوەی عەرەب بخاتە سەرسوڕمانەوەو لە ئاکامدا دەیکێشێ بۆ شتێك کە لە خۆبەدەستەوەدان دەچێ بۆ ماوەیەکی دوورودرێژ • بەڵام باوەڕ ناکەین کە تەنانەت ئەوانەش کە لایەنگری توندی ئاکامەکانی کامپ دێڤیدن بە تەواوی لەبارەی دواڕۆژەوە دڵنیان • بۆچی ؟!• چونکە مەسەلە بنەڕەتیەکە چارەسەرنەکراوە• ئایا ململانێی نێوان قەوارەی زایۆنی و نەتەوەی عەرەب لەبەر ئەوە دەستی پێکرد چونکە سینا داگیر کراوە ؟؟ ئەمە بەو مەسەلەیەدەچێ کەدەڵێ وشترمر بۆیە سەری لە قوم نقوم دەکا چونکە وادەزانێ هەموو گیانی شاردۆتەوە ، لە کاتێکدا جگە لەسەر بچکۆلەکەی بەولاوە هیچی نەشاردۆتەوەو لە شەگەورەکەی بە دیاری هێشتۆتەوە • ئاکامەکانی کامپ دێڤید پڕ مەترسی و پیسن • بەڵام ململانێی نەتەوەی عەرەب دژی قەوارەی زایۆنی لەپێناوی ئامانجە رەواکانیدا ناوەستێنێ و ئێوە دەبینن کە تەنانەت ئەو کەسانەی کە لەدەوڵەتە عەرەبەکاندا دۆستی ئەمەریکان ، ناتوانن پشتگیری سیاسەتی ئەمەریکا لەم ئاکامانەدا بکەن • بۆ ؟ چونکە ئەم ئاکامانە مایەی شەرمن ، پێلانگێرن • لە پێلانگێڕان دژی نەتەوەی عەرەبدا ئاشکران • عەرەبێك ، یان هەندێ عەرەب ، لەوانەیە بەگوێرەی حیساباتی تایبەتی خۆیان لەگەڵ سیاسەتی ئەمەریکادا سات و سەودا بکەن ، بەڵام لەهەموو حاڵێکدا باوەڕناکەین یەك عەرەبی دڵسۆز هەبێ کە رازی بێ بەوەی بستێك لەخاکی عەرەب لەدەست بدا •

سادات بەناو سینایان بەشێکی سینای دەست کەوت بەڵام هەموو میسری لەدەستدا ، هەموو میسری کرد بە بردێك کە «ئیسرائیل» لەم جێگە زەوت کراوە ئێستایەوە بەسەریدا بۆ ئەفەریقاو هەموو نیشتیمانی عەرەب بپەڕێتەوە لە بازرگانی و روخاندنی رۆشنبیری و روخاندنی سیاسی و ئابووری و شتی تردا ، و هەموو میسری کرد بەکێڵگەیەکی «ئیسرائیلی» ئەمریکی ، سینای بدایەو میسری بهێشتبایەتەوە باشتربوو لەوەی سینا بەرواڵەت وەربگرێ و هەموو میسرو سینا بە کردار بدا .. ئەمە وەکو ئەو منداڵەوایە کە بە حەلوای سوور هەڵدە خەڵەتێ و لیرەی زەردبەجێ وێڵێ زێرەکە جێ دەهێڵێ و حەلواکەدەبا •• باشتربن وەزع کە سادات وەدەستی هێنابێ ئەم مەسەلەیە ، بۆ ئەو کەسەی کە دەبەرێ قسەیەك بۆ ساداتیش بکا یان ئەو کەسەی دوبەوێ لەگەڵیدا بە ئاسانی بجوڵێتەوە •• بەناو بۆیان نووسی کەوا بەڵێ دانیان بەوەدا ناوەکە بەشێکی زۆری سینا هی مسرە ، ئایا هیچ ناکۆکیەکی مێژوویی لەسەر ئەوە هەیە کە هی میسر نەبێ . ئایا تائێستا هیچ

بروانە : ل : ٤

Institut kurde de Paris

کورتەچیرۆک

تریفەی مانگە شەو

احمد سید علی بەرزنجی

...وەتەی مەلی بێئارامی ...ەرەڕۆ لەم گوندە جوانو ...گیرەدا گیرساوەتەوەو ...تووی حەوانەوەیەکی ...رزۆك بەگیانتا هاتووە ...ەرانسەر ڕەوتی ژیانی ...ژانەشت گۆڕاوە ، هەر لە ...گاربوونت لە کۆتی نوستن ...کە بەبرای مردنی دەزانی) ...ەتا سەرکلۆمدانی دەرگای ...ورۆژە هەموی گۆڕرا ...

بەیانیان زوو ... هەتا ...رلەوەی چەپکە تیشکی خۆر ...لوتکەوە دەرچێو بیدات لە ...ژەکەی ئەوبەر ، تۆ ...خەفەکەت سارد دەبێتەوەو ...سولکەکانی لەشت لە ...اوبوونو کرژبووندان ،دەنگی ...ەنگی ملی بزنی لە چەپەر ...ەرهاتوو و باعەی بەرخی ...زۆر لە شیرکراو دڵیان ...ەگوشیت ، پرشتە پرشی ...وی تیژڕەوی شۆڕبوەوە ...سەر پەروانەی ئاشەکە ...ی دەسەکاندی ... بۆیە ...یانیو نیوەڕۆو ئێواران وەك ...ڵیکی بێباك خۆت دەدایە ...ری‌و لەگەڵ هەر پریشکێ کە ...ر ڕوت دەکەوت تۆ ...ەنسکێکی پچڕاوت دەداو ...وەبەکی دیت وەر دەگرت .

...و بەیانیانە کە هێشتا ...ی ناوجێگا هەر بەتەمای ...ەسبازی‌و موچوڕکەیەکی‌دی ...بوو ... بەو سبایی ...ڵحانە پێڵاوە لاستیکەکانت ...دەکەن‌و قاچت دەخستە ناو ...ۆگاکە .

– قیق ... قیق ... قیق

بوقێکی لاڕان پانی چاوزەق ...لاتەوە ئەمەی وت‌و لەگەڵ ...دانی دڵتا بەربینی ئەو ...ەلەرزی

لە باخە چڕەکانی لای ...ستتەوە ، ...ان بەتەواوی .

لەسەر شاڵقە بەرزەکانی درەختەکانەوە جۆرە مەلێك دەیخوێند کە دەنگی دەتوت فو بە شمشاڵێکی شکاودا دەکا ... هەر ئەو دەنگەیە تاق تاقکەرەی وەڕس کردووە مەلەکانی دی بەخەبەر هێنا ، (ئالسی لەیەك جیابوونە-وە)ی (شۆبان) بۆ (ماری) بوو، ئەو کە نێرەبەی بە هەستی‌بەوە خۆی هاوبەشتە باوەشی‌و دەیوبست (کۆنسانس) ی لە بیر بەرێتەوە ، بەڵام کەی یادگارەکانی یەکەم‌خۆشەویست وابەئاسانی حەرەم سەرای دڵ بەجێدێڵن ؟!.

ڕوانینت بەم‌لاو لای خۆتاو جۆری ترووکاندنی چاوەکانت وای‌لە خەم‌و پەژارەکانت دەکرد بەئاشکراو بێشەرمانە خۆیان لەسەرو سیماتا نیشان‌دەدەن .

بەچاو دەتوبست هەموشت بگریتە باوەشی ڕوانینت ،ماڵە بێدەنگەکان ، لاشە سست‌و سڕەکانی سەربانەکان کە جار جار یەکێکیان لەژێر لێفە ئەستورە – کاندا دەجوولا ، ڕێگای کانی ژنان‌و کەڵەکە کوڕەکەی دەوری ، دامێنە

لێژو زبرەکەی ئەوبەرو ریزە شاخە دوورەکەی کە زو زو لەدڵتا دەتوت :

–بچیتە سەر ئەو لوتکە بەرزەیان چراکانی شار دیارن.

–بۆنازانی تاڵە ئاڵۆزەکانی بیرت یەك خەیت‌و ڕێبازێکی دیاریان بۆ دەستنیشان کەی ؟

– دەمارەکانی مێشکم هیلاکن ، خوێن لە هەندێ بەشی‌دا پەنگی خواردۆتەوەو مێروولە بەبیرکردنەوەم دەکات، بەیانیان لای چەپی سەرم سڕ دەبێ‌و تا چێشتەنگاو هەر دەڵێی دەستارم لەلاوەدەهاڕن

– سەرت کەوتووە ...مام ڕەحیم چاکت دەکاتەوە .

– بەچی ؟

– سەرت بۆ دەگرێتەوە .

– چۆن ؟!

تۆ خۆت دەردی خۆت دەزانی ، بەڵام ئەوانە وازیان نەدەهێنا ، جاری واهەبوو بیرت لەوە دەکردەوە کە ئەو باوڵە کتێبەی لەگەڵ خۆت هێناوتە یەکەوڕاست بیدەی بەدەم چەمەکەی ناودێوە یا فڕێی‌دەیتە ناو تەنورەکەی ماڵی خاڵتەوە، وەیا بچیت لەسەر بەرزترین لوتکەی (کوڕە کاژاو) ە وە بەهەموو هێزت توڕی هەڵدەی تا هەر پەڕەی بەلایەکدا بڕواو ببێتە ئاردی ناو درك .

ئەمەی دوایی‌یان لە کاتی ئارامی جومگەکانی لەشتا بە بیرتا تێدەپەڕی .

بەڵام دوایی وردە وردە وەك خەوێکی دەم تایەکی قورسی شەوێکی درێژی زستان لەبەر چاوت دیمەنەکان کاڵ دەبوونەوە .. کاڵ دەبوونەوە ... هەتا ، نەدەمان ..

قاچت لەئاوەکە دەرهێناو ، ڕەنگی پێستێکی مردوی بەسەردا کێشرابوو ، سپی‌و زەردو لە هەندێ لایدا بۆرییەکی مەیلەو شین ... دەترسای ، دەستت دەکردبە

جوڵاندنی پەنجەکانت‌و پێت بەرز دەکردەوە ..

ئەمزانی بۆ ؟

تا بەو بەشەی مێشکت بڵێی :درۆ دەکەی ، قاچم لە هی مردو ناکات ،هێشتا زیندوە ، هەتا من مابم ئەمیش دەمێنێ .

شتە پێچەوانەکانی سەر ئەم ڕوی زەمینەو دیاردەکانی ئەم ژیانە ئاوان تەنها لەڕواڵەتدا وانین ، لەناو خۆشماندا هەیە ... بەشێکن لە بوونمان ، لە ویژدانمان . ئەوەتا بەشێکی مێشکت بیر لەمردن دەکاتەوەو بەشەکەی دی بەدرۆی دەخاتەوە .

کە لەسەر قالی‌یە ئەستورو سفتەکەی مام ڕەحیم دانیشتی حەزت دەکرد هەتایە ئەو ساتە تێنەپەڕێو کات لەو ئاستەدا بوەستێ . شەرواڵە تەڕەکەت کزر بووەوە ، قالی‌یەکەی گەرم ، هێشتا هاڵاوو گەرمی لەشی (ئەختەر)ی پێوە مابوو ، دانیشتی‌و ئەژنۆکانت توێی شەرواڵەکەیان گوشی بەخۆیانەوە ، گەرمی کەم کەم سەردەکەوت‌و خوێنی لەدەمارەکانی قاچتا دەجوڵاند .

مام ڕەحیم پەڕۆیەکی دا بەسەرتاو گوشێکی لەدەوری سەرت توند گرێدا ... هەرجارە چمکێکی پەڕۆکەی دەگرت‌و لەپڕ دای دەتەکان بۆخوارێ . ئازارێکی هیچو پوچی‌دای ، بەخۆڕایی ماسولکەکانی شان‌و ملتی هیلاك دەکردو لە مێشکیشتا زرنگەی هاوەنێکی قورس دەهات کە بەئاستەم دەسکەکەی بەر لێوارەکەی کەوتبێ . زرنگەیەکی تیژو قورس‌و ترسێنەر.

ئەمە ورد ورد بەرەو خەوەکەی دوێ شەوی بردیتەوە :

(مۆتەکە بوو یان چی ، لە حەوشەی خانوبەکی گەورەدا ، بەسەدان منال لەژوورەکاندا نوستبون‌و هەندێ بەدەورو پشتیان دەهاتن ... لە خەستەخانە دەچوو ئەویش نەبوو ! تێگەیشتم ئێرە جێگای مرۆڤ دروستکردنە .

ئا ، بۆسەیرە ، مرۆڤی ناو شووشە ، پاش سەدان تاقی‌کرد .

–ئەوە گەیشتنە ئەوەی کە تۆوە چاك کراوەکەی ناو شوشەکان بخەنە ناو ناپلۆنێکی واوە کە هەر لە ناو منالدانی ژن بکا ... جا دوای نۆمانگ‌و

نۆ ڕۆژو نۆ سەعات ، واقەواقی ماڵێکی بێکەس لەگەڵ جوکە جوکی جوچکێکی ناو مەکینە تێکەڵ دەبێ . ئەو وڵاتە بیریان لەوە کردبۆوە کە بەهەزاران منالی وا دروست‌کەن چونکە ژمارەی سەربازەکانیان کەم بوو ، ئێ خۆ کە لەشەـ ڕیشا کوژاران ئەوە کەسێ نی‌یە فرمێسکیان بۆ بڕێژێ یا لەتاویان داوای وەستانی شەڕ بکا ، چۆنیان بوێ ئاوا ... تێك سمڕاوی ئێسقان پانی ماسولکە تورت ، یا هەندێ توانای مێشکیان لەڕادە بەدەرو وریا ، کورتەباڵاو قەبارە بچوك ...بەپێی پێویست یا جۆری کارەکەیان . لەو وڵاتە پیاو یاژن هەرکە پارەیان نەما تووی خۆیان دەفرۆشت!

بەناگا هاتم ، هەناسەم سوارببوو ، دەمم وەك پەلاس ، سەرم قورس) .

هەردوای دوو ڕۆژ لەم هەیتو هوتەی ماڵی مام ڕەحیم‌و لە چێشتەنگاوێکی درەنگدا خۆت گەیاندەوە پشت هەیوانە پڕ فەرش کراوەکەیان، ئەختەری ژنی لە چاوەکانتا نهێنی‌یە شارراوەکانی پێرێی شی دەکردەوە ،کە دانەوی‌بەوە کاسە دۆیەکە لەبەردەمتا دانێ بەنازیکەوە دەستی گرت بە یەخەی شۆڕی کراسەکەیەوەو بەرموورو سمڵ‌و مێخەك ڕزانە بەردەمت .

ئەو زۆر بەپیاویا هەڵ نەدەڕوانی ، چونکە دەیزانی هەتا قسەش بار سەنگی ئەو کاتە زەخساوە لەبرونی‌بە بۆ هەردوو لا قسە هەرچێك‌بێ ناگا بە هەناسەیەکدا کە دەتاسێ‌و لەگەرودا دەگیرێ ... پەنگ دەخواتەوە .

بۆنی مێخەك‌و سمڵ کاسی کردیت‌و هۆن هۆن ئارەق لەبن باخەڵتەوە دەڕژایە خوارێ ، ناولەپێ ئەویشس تاوی سەندو چاوە ڕەشەکانی کەمێ بەقولا چوون‌و تیشکێکی سەیریان تێدەگرتی .

لیوی دەیویست شتێ بڵێ ، بەڵام قورس‌و زەبری لێوی تۆ ماوەی جوڵاندنی لێبڕیبوو ، دواجار کەمێ ماوەت داو لەنێو لێوی هەردووکتانەوە چپەیەکی بەئاستەم لەوەوە چووە بەردەم پەردەی گوێی کێت :

–چەند ساڵی ؟

هەر بە هەمان شێوە لە لێوی تۆشنەوە :

–هەژدە .

لێوەکان لەیەك جەسپ بوونەوەو بێدەنگی‌یەکی ئاڵۆز لە ژوورەکەدا دەهێنراو دەبرا . تەپەی قاچی وڵاخەکان،سمکۆڵی ئەسپە بەستراوەکەی سەر ئاخوڕەکە ، پرمەی لمزی ناو ڕەشمەی پەستێوراو بە ئالفی چاك ... ئەو پارچە سیمفۆنیایەیان دروست دەکرد کە زرنگەی بازنە ـکانی دەستی ئافرەتێکی ناو باوەشت بەشێکی هەرە بچوکی بوو .

لە پەنجەرەکەوە تیشکی خۆر وەك پەرچێکی ڕاست چەقیبووە ئەو جێیەی بەسۆزـ ەوە دەت‌گوشی ، هەروەك بتەوێ نەیڕاکێنی ، لەگەڵ هەر هەناسەیەکتانا لەباخەکەی خوارەوە گوڵێك دەڵەرایەوەو جولەکەیەك دەیجریواند .

خۆکە تاسەی ژیان‌و ساتی دروستبوون ڕوبدا تۆوی لالەیەك لەژێر توێژاڵی گڵی نەرمدا تروکاو دوو لقی لێ هاتە دەری :

یەکەم : چەکەرەیەك بەرەوخوار بۆ ناخی زەوی.

دووەم: بەرەوژوو تا ڕۆژو مانگ‌و ئەستێرەکان ماچ کات . دواپارچە جلی لەشی کۆلوانەکەی بوو کە دایەوەبە شانیا ، تۆشی دەستت هەر لەناو قژی زبری ئاڵۆزیا بۆ نهێنی‌یەك دەگەڕا ..تاڵە خاوەکانی توڕەو ئەستورو شێت . سەری ڕاپسکاندو چووە لای دەرگاکەوە وەستا، وەك دەرتکا وتی :

– چیت پێکردم ..بۆهاتی؟ ئابڕوم چوو .

تۆش یادێ وەك نزگەرەیە ڕایچەنانی ...یادی ئەو کاتەی (بایرۆن) بە (لێدی میلبۆرن) ی هاوڕێی وت :

–هەمیشە بەدوای خۆشەـ ویستی‌یەکی ڕاستدا دەگەڕام ... بەڵام قەت چنگم نەکەوت .

هەر لەو کاتەشدا بیرت لە شۆبان دەکردەوە کە بە ئیلهامی تابلۆکانی (دیلاکروا) هاوڕێی لەو شەوە زستانە زوقمەدا توانی ئاوازی(تریفەی مانگەشەو) دانێ .

ئاوازێکی نەمر ..ئێستاش دڵدارەکان کە گوێیان لێدەبێ فرمێسك پەردەیەکی تەنکی ڕەنگاو ڕەنگ بەبەر چاویانا دێنێ ، کە لەیەك دەپرسن : بۆ دەگری ؟ دەڵێن :

–لەخۆشی‌دا !

ئەیلولی ١٩٧٨

ئەدیبی ترسنۆك لە ڕەخنە دەسڵەمێتەوە

ئەحمەدسەلام

...ئەوەی لەم‌ڕۆژانەدا بۆتە ...ۆ مقۆی ناو ئەدیبان ئەوەیە ...وایە تا ئێستا لەناو ئەدەبی ...وردی‌دا ڕەخنەی مەوزوعی ...هاتۆتە کایەوە ! ئەم ...یەش بە زۆری بە دوو جۆر ...ەخرێتە سەر خوانی باس‌و ...دوان ، ڕایەکیان ئەو ...ۆمەڵە ئەدیبانە کردوبانەتە ...شتە . خۆشەی ژۆر دانیان ...ئەسڵەن لە ڕەخنەو ...ڕەخنەکاری دەترسن ! ڕاکەی ...یان لەو کۆمەڵە ئەدیبانەوە ...ەرهەڵ دەدا کە بە تەنگ‌ـك ...یانی ئەدەبەکەوەن .

لێرەدا من نامەوێ پشت ...ری هیچ یەکێ لەو ...یانە بکەم ، ئەوەندە هەیە ...ڵێم ئەدەبێ سەرکەوتوو ...ڕەخنەی سەرکەوتوانە ...سەپێنێ ، خۆ دەبێ ...وەشمان لەبەر چاوبێ کە ...وێندەواری زبرەك لەم ...اڵەتانەدا دەبێ

...یسابی بۆ بکرێ ، هەر ...ێ دڵنیابووین لەوەی کە ...وێندەواری (واعی) مان ...ەریکە ڕۆژ بەڕۆژ جێی‌ی ...ێی خۆی ...ەکاتەوە هەڵبەتە ئەوسا ...گەینە ئەو ئەنجامە کە ...مەسەلەی ڕەخنەش (بە باش‌و ...ڕاپیەوە !) هەروا بە ئاسانی ...سەر ئەو چەشنە ...وێندەوارانەداتێناپەڕێ!ئێستا ...ك هەر لە دنیای ئەدەبدا ...لکو بەرامبەر بە سەرجەمی ...و جوڵەکانی ژیان خەڵکی ...و سەرنجی هەیە ، کێ ...یە لە ئێمە کاتێ بە ...ئوتومبێل بەسەر جادەیەکی ...اڵو چۆڵدا دەڕوا هەزارویەك ...ڕەنگی نارەزایی لێ بەرز ...بێتەوە ! کەچی کاتێ ...چێتە شوێنێکی حەوانەوە ...دەنیشێ بەم دەستی‌و بەو ...دەست بە پێریەوە دێن‌وچی ...وابکا سووك و ئاسان دێتە ...ی دەستی . دیارە لەم ...لەئەدا لە دڵێکی پڕ لە ...دوودە دەروی زانی حاڵی نزار ...ستایشی چاکە دەشێ بۆ

ئەو کەسانەی ئەو شوێنە بەرێوە دەبەن ڕەنگە پیشاندانی ئەم دوو باری سەرنجە جیاوازە لەم حاڵەتەدا کتومت لە ئەدەبدا بەرامبەر بەرەخنە بوەشێتەوە. هەموو یەکێ لە ئێمە وەکو حەز دەکا هەمیشە ئەندامەکانی لەشی لە حەوانەوەدابێ دیارە حەزیش بەوە دەکا کە مێشکی بەقسەو نووسینی هیچ‌و پووچ ماندو نەبێ ، من وەکو نامەوێ لە جادەیەکی پڕ لە چاڵ‌و چۆڵدا ساتمەبکەم‌و لە ئەنجاماشوێنێکم ئازاری‌پێ بگا ، دیارە حەزیش بەوە ناکەم بە ناوی‌ئەدەبەوە بابەتێکی ئەدەبی نابەکام و ئاشایستەم بەسەرا ساغ کرێتەوە و بۆ ماوەیەك مێشکی خۆمی پێوە بسووتێنم . جا کە تووشی نموونەیەکی وابووم و بۆیشی چووم کە ، لە ڕەوتی ئەدەبەکەم ترازاوە هەڵبەتە بە هەقی خۆمی دەزانم باری نارەزایی خۆم لەو شوێنەدا بەرامبەر بەو بابەتە دەربڕم (مەسەلەی دۆستایەتی‌و موجامەلەی ئەدەبی دەخرێتە لاوە تەنها حیساب بۆ بابەتە ئەدەبیەکە دەکرێ) . خۆ بە پێچەوانەی ئەوەشەوە ئەگەر هاتو بابەتێکی وام خوێندەوە لەگەڵ چێژو ڕەوتی کۆمەڵەکەمدا گونجا ئەوسا بە بڕوای من بابەتەکە خۆی ستایش بۆ خۆی فەرزدەکا . بەم پێیە وای بۆ دەچم کە مەسەلەی ڕەخنە بە قەدەر پێوانەی ئەدەبەکەمان سەلامەتەو، مەترسی لێناکرێ ! چەندیش (درك) بە دەوری (گوڵ)ەوە بێت هیچ لە نرخی گوڵەکە کەم ناکاتەوە ، هەروەها بەرهەمی باشیش ڕەخنەی خراپ تۆزقاڵێکی لێکەم ناکاتەوە (بەلای خوێندەواری‌زیرەکەوە) . هەروەها بەرهەمی لاوازیش بە ڕەخنەی باشی بەرز نابێتەوە .

کەواتە بۆ لە ڕەخنە بترسین ؟

بیرو رای سەربەست :

بەڵێ وەزعەکەوایە.. خۆزگە وا نەبوایە !!

ئەوەی لەم ماوەی دواییەدا ، لە سەر لاپەڕەی ڕۆژنامەو گۆڤارە کوردی‌یەکان ، دەربارەی «ڕەخنەی ئەدەبی» بڵاو دەکرێتەوە ، کەمترین شت دەربارەی بوترێ ئەوەیە ، ئەم جۆرە «ڕەخنە گرتنـە» بەڵگەی پێنەگەیشتوی باری ئەدەبی‌یە بەگشتی‌و پێنەگەیشتوی ڕادەی هوشیاری ئەوانەیە بەناوی « ڕەخنەی ئەدەبیەوە » قەڵەم دەگرنە دەست .

کە بیرم لە نووسینی ئەم چەند وشەیە کردەوە ، زۆرم لەخۆم کرد کە نەگەمە ڕادەی نووسینی قسەیەك «ڕمق»بێ یان بۆنی «پەست کردنی» لێ‌بێ ، بەڵام ، بەسەرنج‌دانی وردی ئەم وەزعەی «ڕەخنە گرتن» هیچ بەدەستەوە نیە لەوە زیاتر بوترێ بەڵگەی «نا هوشیاری ئەدەبیە» لێم ببورن وەزعەکە وایە .. جا .. خۆزگە وا نەبووایە !

لەلای خۆمەوە ، سوورم لەسەر ئەوەی «ڕەخنەی ئەدەبی» وەك شەقڵێکی ئەدەبی تایبەت ، کە پێویستی بە زانیاری‌و ڕۆشنبیری‌و توانای داهێنانی زیرەکانە هەیە ، تائیستە لەلای ئێمە نەچەسپاوە .. نە .. هەر نیە !! جا ئەمە ، هویەکی ئاڵۆزی وەزعەکەیە ، هوی دووەم ، کە زۆر جێگای داخە ، دەگەڕێتەوە بۆ نەفسیەتی ئەدیب‌و شاعیرەکان خۆیان ، کە دەور لە دروستکردنی ئەم بارە ئەدەبیە ئاڵۆزەدا دەگێڕن ، هوی ئەمەشیان لەوە دەچێ ، ئەوە بێت ، ئەو ئەدیب‌و شاعیرانە بەر لەوەی ڕەخنەگری مەوزوعی شتێك دەربارەی بەرهەمەکەیان بڵێ خۆیان دەکەونە پەل هاویشتن‌و پلار لەمو مەدحی ئەوی ترو بەم جۆرە ... هەروەك گومان لەتوانای داهێنانی خۆیان بکەن !! هەتا ئەوانیش کە دەست دەدەنە قەڵەمو ڕەخنە دەنووسن ، شارەزاییان نیە لە چۆنیەتی شی‌کردنەوەو لێکدانەوەی بەرهەمی ئەدەبی کەسانی تر داو لەبەر ئەوە بەسەر هەموو پێداویست‌و شێوازێکی ڕاستەقینەی ڕەخنەی ئەدەبیدا بازدەدەن ، چونکە هەر لەسەرەتاوە بەو گیانەوە قەڵەم ناگرن بەدەستەوە ، بەڵکو مەبەستی تری هەست بە «کەم»ی کردنی خۆیان هاندەرە !! ئیتر تادێ .. وەزعەکە ئاڵۆز تر دەبێ ..

– بەڵێ وایە .. جا – خۆزگە وا نەبوایە .. بەڵام .. تۆ بڵێی موحتاج .. تەنیا بە خۆزگە بگاتە ئاواتەکانی ؟ !

نووسەر

ئەودوو هەڵوێستەی لە ـ شەختە ـ دا یەك لایی ئەبنەوە

(٢)

ئومێد ئاشنا

هەڵوێستی دووەم : –

« ئەگەر ئافرەتێك بە تەنیا نووست ئەوە تاوانی ئێمەیە – ئێمەی پیاو »

– کازانتزاکی – لە زمانی – زۆربا –ی پاڵەوانی ڕۆمانەکەیەوە وەها دەڵێ . قوڵێ بیرکردنەوەوە دەرك پێکردنی زۆربا لەوەدایە کە تەنها نووستنی تەنیایی ئافرەت‌و دوور لە پیاو ناکات بە ئیدیعایەکی وەها کەبێ پەیڕەوکردنی نەریت‌و یاسا کۆمەڵایەتیەکان‌و باری ئابووری کۆمەڵ جووت‌بوونی هەر ئافرەتێك لەگەڵ پیاوێکدا ڕێك بخات . بەڵکو ئەم بۆ زەروریەتی بوونی ئەو جوت بوونە دە چێت هەتا هەردوو لا بتوانن لە قالبێ ڕێکخستنی خوالقی نەتەوایەتی‌و کۆمەڵایەتی خۆیاندا دەور لە ژیاندا ببینن . بەڵام کاتێك هەچ شاعیرێك ئافرەت دێنێتە شیعرەکانیەوە جۆرێك مامەڵەی لەگەڵ ئەکات‌و لە هەڵوێستی خۆبەوە بۆی ئەڕوانێت . ئایا هیچ جیاوازیەك نی‌یە لە نێوان ئافرەت لە شیعری – نزار قبانی – داو ئافرەت لە شیعری – نازم حیکمەت –دا ؟! ئافرەتێکیش لێرەدا کە نمونەبێت بۆ سەلماندنی ڕوانینی دووەمی – عوسمان شەیدا – وەك ئەچێتە بارو دۆخێکی جیاوازەوە لەوەی یەکەم . ئەمەی دووەم کرێکارێکەو هاوسەری شاعیرە . بەڵام لەهەمان‌کاتدا ئەوەی لەیاد کردوە کە دەست بۆ ئەوە بەرێت جێگای چینایەتی – الموقع الطبقی – ئەو ئافرەتە کرێکارە دیاری بکات . لەوەدا کە ئافرەتە کرێکارەکە خۆی هەست بە جێگاو پێکهاتنی چینایەتی خۆی ناکات تەنانەت ئاگای لە ئایدۆلۆژیەتی ئەو چینەیەو دژی ئەوەستێتەوە – ئیتر باکرێکاریکیش‌بێت شاعیر چۆن لە خزمەتی ملیۆنەها دوژمنی فیکرەکەی خۆیدا ئەبێت ؟! . بەم شێوەیەی ڕوو لە شنرۆێی کچی ئەکات‌و ئەڵێت :–

« بەڵام ڕۆڵە کە گەورەبویت

تێ ئەگەی باوکت شاعیری کام ڕێگایە

تێ ئەگەی باوکت قوتابی بڕوایەکە

لە خزمەتی ملیۆنەها کرێکاری وەك دایکتایە »

ئەگەر ئەو دژواریەی شاعیر لەو شیعرەدا تێ‌ی‌کەوتووە لا ...ەین بۆمان هەیە بڕیاری ئەوە بدەین کە چوار پێنج شیعری دیوانەکە تەعبیر لە ئاستی لێکدانەوەی فیکری شاعیر نەکەن ، ئەمەش جێگای دڵخۆشی‌و هیوابوونە بە دواڕۆژی شاعیر کە بتوانێ لەپاش دنیایەکی عاتیفی‌و تێشکانێکی عاشقانە خۆی دروست بکاتەوەو زیاتر خۆی سەرگەرمی بەدەنگەوە چوونی تاقی‌کردنەوەی شاعیرە گەورەکان بکات‌و لەوەش ئاگادارێبت کە ئەمڕۆ ئەرك‌و بەرپرسیاریەکی گەورە لە ئەستۆی شاعیری کوردایەو نووسینیش لەهەر ڕویەکەوە بێت مەسئولیەتە (ئەوەی بەڕاستی ئەنووسێ بیر لە خۆی‌و لە هەمان‌کاتدا لە هەموو شت ئەکاتەوە لایەنی مرۆڤانە لە ژیانی ئەدیبدا هەوڵدانێکی سەختە بۆ وەڵام دانەوەی ئەم پرسیارە – جیهان ئەمی بۆچی پێویستە . هەروەها ئەم جیهانە خۆی مانای چی‌یەو چی ئەبەخشێ ؟) (٣)

« کە بۆرژوا خوێنی مرۆڤ ئەخواتەوە

چنگی تاوان لە فرمێسکی برسیەکانا ئەشواتەوە

کرێکار دەنگی تووڕەیی

ئەکا بە مشتێ باروتی زۆر لاسارو

دنیای پڕ نوێ ئەکاتەوە»

ئەگەر ئەو چەند پارچە شیعرەی دوایی نەبوونایە هەرگیز هەناسەیەك بەبەر ڕەوتی بەرەو پێشەوەچوونی هەوڵەکانی شاعیردا نەئەهات‌و لە جێگای خۆیدا ئەیوەستاند .

ئێمە لە هەڵسەنگاندنە ڕەخنەیەکانماندا داوای ڕووت‌کردنەوەی شیعر ناکەین لە ئافرەت‌و جوانی – لە دەریاو ئەستێرەو کە شتی‌و تریفەی مانگ نامانەوێ شیعر سەراپا باسی ئاگرو تەقینەوەوهاوارو

هەرەسەی جەنگ‌بکات . نامانەوێ ئاوەژوی دیوی ڕاستەقینەی شاعیربێت‌و شاعیر دانیشێت بیر لە پەبولەیەك بکاتەوەو کەچی باسی فڕۆکەو بۆمبا گەورەکانمان بۆبهۆنێتەوە بەشیعر . لێرەدا ئێمە هەمیشە داوای ڕاستگۆیی‌و ڕاستگۆیی ئەکەین . کە ئەمەش ئەڵێین ئەمڕۆ چی لەو ڕاستگۆییە بکەین کە لە بیاباندا باسی شەپۆلی دەریا بکەین‌و بەو خەڵکەش بڵێین – ئەوە دەریاو شەپۆلەکانی – ئەوە شەوی ئارام‌و لەنجەی وردی کەشتیە چارۆکەدارەکان. ئەوەش پرشنگی ئەستێرەکان لە دەریادا گەش‌و جوان دیارن . ئەڵێی ئاسمان‌و ئەستێرەکان هەرتەواو هاتونەتە وەریاوە – . جگە لەمەش هیچ ڕەخنەگرێك مافی ئەوەی نەبووە بە شاعیرێك بڵێ – تۆ شیعرێ بە جوانی‌ی ئافرەتێکی شۆخدا مەڵێ – باسی دڵداری‌و جێ ژوان‌و ماچو مەمك مەکە ، ئەو شتانە خۆیان سروشتین‌و تەنانەت فەلسەفەش باسیان ئەکات‌و وردیان ئەکاتەوەو پەیوەندیەکانیان بە گۆڕانی کۆمەڵەو حەزو خۆشەویستی مرۆڤەوە دیاری ئەکات . ئنجا شاعیر کە ئەو مافەی هەبوو ڕاست گۆبێ تەعبیر لە عاتیفەو هەستی خۆی بکات زۆر پێویستە ئەو مافەش بەخۆی ڕەوا ببینێ‌و لێی ئاشکرا بێت کە چۆن ئەو کەرەسانە دێنێتە شیعردکانیەوە . چۆن – عەقڵ – لە شیعردا دەور ئەبینێ ؟! . ئایا شیعر تەنها عاتیفەی ڕوتەو هیچی تر ؟ دۆزینەوەی پەیوەندیە لەبارو ڕاستەقینەکانی کاری عەقڵ‌و عاتیفە ئەبنە زەمینەی لەبارو پتەوی هەنگاونانی شاعیری زیرەك‌و کارامە . – عوسمان شەیدارش عاتیفەی ڕووت هەوێنی ئەو شیعرانەی – قژزەرد خانم –ی داوەتێ . ئەمە شتێکی تەبیعیەو مافی خۆیەتی بەڵام کوا پەڕینەوە بۆ بەرەی عاتیفەی کەسانی تریش‌و ئاوێتە کردنی (خۆ) بەحەزو خۆشەویستی‌و خواستەکانی کەسانی ترەوە .

Institut kurde de Paris

بەڕێز صدام حسین لە كۆنفرانسێكی گرنگدا بۆ كارگەرانی ڕاگەیاندن لە فەرەنسادا :

پاشماوەی : ل ١ ٣

كەسێك هەیە لە جیهاندا لە هەموو كۆڕە دەولەتیەكاندا بلێ سینا هی میسر نیە – بەلام كردنی سینا بە پردێك كە لەوێوە «ئیسرائیل» دەست بەسەر هەموو میسردا بگرێو دەست بەسەر ئەفەریقا دا بگرێو كاری تێ بكاو دەست بەسەر نیشتیمانی عەرەبدا بگرێو كاری تێ بكا .. خۆی و ئەمەریكیەكان پێكەوە ، لێرەدایە ڕێككەوتنی ئەمەریكا لە ستراتیژیدا لەگەل قەوارەی زایۆنیو سروشتە تایبەتیەكانیدا .

لێیان پرسین ئایا بۆ بەرەنگاربوونی كامپ دێڤید لە جەنگ بەولاوە هیچی‌تر هەیە ؟ و ئایا ئەكرێ بێ میسر شەڕ دژی (ئیسرائیل) بكرێ ؟ ئایا ئەمەریكیەكانو زایۆنیەكان هیچ دەرفەتی هەلبژاردنیان هێشتۆتەوە تەنانەت ئەوەش بەنەرمی ڕەفتاریان لەگەلدا دەكا ، ئایا دەرفەتی هەلبژاردنیان بۆی هێشتوتەوە ، ئەوەی كە بەنەرمی ڕەفتاریان لەگەل دەكا ، پێ بەسەرسەریدا دەنێن . ئایا عەرەبەكان مەسەلەی شەڕیان لەگەل (ئیسرائیل) دا خستە مەیدان ، یان ئەمەریكیەكان و قەوارەی زایۆنی . ئەوان بەم جۆرە چارە سەركردنانە ... بەعەرەبەكان دەلێن هیچ ڕێگەیەكتان لە بەردەمدا نەماوە جەنگ نەبێو ئەم زەلیل كردنە بەردەوامو بەئەنقەستەو ئەم چاوپۆشینە تەواوە لەڕاستی‌یەیە كە بە عەرەب دەلێن هیچ ڕێگە یەكتان لەبەردەمدا نەماوە جەنگ نەبێ . ئەوەی كە شەڕ دێنێتە مەیدان عەرەبەكان نین .. عەرەبەكان دەرفەتی هەلبژاردنیان نیە . هەموو ئەو لێكدانەوەیەی لەبەر دەمیان دایەو هەموو شێوەی دەربڕینی سیاسەت لە قەوارەی زایۆنیو ولاتە یەكگرتوەكانی ئەمەریكای هاو پەیمانیەوە ، هەمووی عەرەبەكان دەخەنە بەردەم هەندێ هەلبژاردن ، كە شەڕ یەكێكە هەرە بنەڕەتیانە . بەلام چۆنو بە چ شێوەیەك ، عەرەبەكان دووسەدسال لەگەل سەلیبیەكاندا جەنگی بەردەوامیان كردو ئێمەش چەندێ بتوانین لە جەنگدا بەردەوام دەبین ، تا لە سەربەرزیو سیادەتی خۆمان دەست هەلنەگرین . دوارۆژیش هی عەرەبە . رۆلەكانی فیردەبن . تەكنۆلۆجیایان بۆ دی ، ئەو بۆشایی‌یە شارستانی‌یەی كە لە ئەورووپاو ئەمەریكاو یەكیەتی سۆڤیەتەوە هێنراوە دێتەوە یەك ، رۆلەكانیان لە قوتابخانە دەخوێننو بایەخ دەدەن بەزانستو هەندێكیان كەوتۆتە سەر ڕێگای زانست . دوارۆژی ئەواتە . ئەوەی كە ئێستا لەبەردەممانە ئەوە نیە یان دەبێ بەچۆكدابێین یان بكەوینە شەڕێكەوە كە ئاكامەكەی نەزانراوە . لەنێوان شەڕی ئاكام نەزانراوو چوكدادانادا پانایی‌یە گەورە هەیە كە عەقلی سیاسی چ بەشێوەی سوپایی‌یان بەشێوەی تر هەلوێستی لێ وەردەگرێ .

شتێكی سروشتیە نەخشەی تایبەتیمان هەبێو لێكدانەوەی خوشمان هەبێ بۆ چۆنیەتی بەرەنگار بوونەوەی زایۆنی دوژمن ئەمەش مانای ئەوە نیە كە مسۆگەرە چونكە هەر سوپایی رووت نیە بەلكو چەند شێوازێكی نوێی بلاوكراوەو زانراوو روونە . كامەیە ڕێگای راستی بەرەنگار بوونی زایۆنی دوژمنی سەرشێتی بوغرای داگیركەری ڕەفەكار كە هیچ كەسێك ناتوانێ پێی بلێ ڕێگای راست كامەیەو كە تەنانەت دەست دەخاتە ناو سیاسەتەكانیشتانەوەو كە ڕۆژێك دێت لەناو خۆتان دەری پەڕێنین ، ڕۆژێك ئیتر ماوەی كاركردنی تێتان نادەن چونكە ئەوەندە دەست وەردەدا لە سیاسەتی دەولەتان ، بە فەڕەنساو ئەمەریكاو ئینگلتەرەو ئەلمانیای ڕۆژئاواشەوە ، بەم شێوەیەیان بەو شێوەیە ، لەلایەن بنكەكانی كارتێكردنی سەربە ئەمەوە یان بەشێوەی‌تر ، ئەو ڕۆژە دێت كە لێی‌بێزاردەبن ، ڕۆژێك دێت كە هەست بەگرانی سەر بەدولابوون دەكەن ، نێوان سەر بەفەڕەنسا بوونو سەربەقەوارەی زایۆنی ، نێوان سەر بەئەمەریكا بوونو سەر بە قەوارەی زایۆنی ، نێوان سەربە پۆلۆنیا بوونو سەر بەقەوارەی زایۆنی ... ئەو ڕۆژە دێت كە هەست بەگرانی ئەم سەر بە دوولابوونە دەكەنو ڕۆژێك دێ كەمرەتی دەكەنەوە . لەم ڕژەدا ، سەرەڕای هۆیەكانی تر ، ((اسرائیل)) لە تەنگەبەرێكی زۆر ترسناكدا دەبێ .

هیچ لایەك نیە لەجیهاندا لەوە بێزار نەبێ كەمایەتی لە ولاتدا دەست ڕۆیشتوبێ ، تەنانەت ئەگەر مەسەلەكە پەیوەندی بە ناوەوەی ولاتەوە هەبێ ، ئەی ئەگەر ئەم كەمایەتیە هەلوێستەكانی بە قسەی قەوارەیەكی تر هەلبژێرێ ، مەسەلەكە چی‌لێ‌دێ ... ئەكەمایەتی ئاینی ئەگەر لە ولاتێكدا دەستی بە سەر كاردا گرت بەچاوی دلنیاییەوە سەیری مەسەلە كە دەكرێو ئەكەمایەتیە نەتەوەیەكان ئەگەر لەولاتێكدا لە سەرحیسابی نەتەوە گەورەترەكان دەستی بەسەر كار داگرت ، سەیری مەسەلە كە بەچاوی دلنیاییەوە دەكرێ .. ئەمە مەسەلەیەكی زانراوە لە هەموو جیهاندا. ئەوانەی لەفەرەنساو ئەمریكایان هەر جێگەیەكی جیهان باوەڕیان بە بیری زایۆنی هەیە كە من بە گوێرەی گەلی فەڕەنسا یان گەلی ئەمریكا یان بەگوێرەی گەلی پۆلۆنیاو قەوارەی كاركردنیان زیاترە لە قەوارەی خۆیان وەكو كەسی ناو كۆمەل .

هەر بەلگەو بیانویەك لە ئارادا هەبێ ، ئەمە ئەگەر تاماوەیەك قەبول بكرێ ، بەلام هەمیشە قەبول ناكرێ بە تایبەتی كاتێك ئەم قەوارەی كاركردنەو رووكارەكانی پەیوەندیەكی تایبەتیان بە بە ڕژەوەندی قەوارەیەكی ترەوە دەبێ كە لەقەوارەدایكەكان جیایە و لە سیاسەتە دایكەكان جیایە . بوغران ، ئەوان بوغرانو بوغراش دەبێ بە سەرسەردا بكەوێو مێژووشمان وا لەبەردەمە ... هیچ فەرمانڕەوایەك یان ئیمپراتۆریەتێك یان لایەنێك نیە تووشی بوغرایی بووبێتو تووشی سەرگێژكەو بەتەوقی سەرداكەوتن نەبووبێ ، ئەمە مەسەلەی كاتە .

لێمان دەپرسنو دەلێن نیەتتان لەگەل قەوارەی زایۆنیدا چی‌یە ... دەلێین ، ئێمە نیەتمان بەرامبەر بە ئەو بەمەبەستی‌ئەوەیە مافمان بپارێزرێ ، دوژمنایەتیمان لەگەل جولەكەدا نیە چونكە ئێمە وەكو عەرەب مێژوومان شایەتێكی ئاشكرای دل فراوانیمانە ، هەروەها لە بواری‌ئایندا ، زۆربەی دانیشتوانی خاكی عەرەب سولمانو ئاینەكەمان ئاشكرایە . ئێمە دژی جولەكەنین ، بەلام دژی ئەو كەسەین كە خاكمان داگیر دەكا . شتێك هەیە كە دەبی لەبارەی ئێمەوە بیزانن ، ئەگەر یەكیەتی سۆڤیەت كە دۆستی ژمارە یەكمانە بستێك لەخاكی سعودیە بەرێ سەربازی عراقی بەر لە سەربازی سعودی شەڕی لەگەلدادەكا ، دەبێ ئەمە بزانن .. خاك هەیەو مێژوو هەیەو ناكۆكی سیاسیش لەنێوان سیستەمەكاندا هەیە ... ڕژێمی جیاواز جیاواز لە باری كۆمەلایەتیەوە .. ئەم سوشیالیستەو ئەو ڕێگای گۆڕانكاری سەرمایەداری گرتۆتەبەر ، ئەمە كۆنەپەرستەو ئەوی‌تر پێشكەوتنخوازە ... هتد بەلام هەلوێست لەخاك یەك هەلسوێستە چونكە – ئەمە یەكێكە لەو مەسەلانەی كە گیانی نەتەوایەتی عەرەب دەنوێنێو گەلێ كەس تائێستا لێی ناگەن . بەڕێوەبردنی ململانێ یەك ڕێگە ناسەپێنێ ، بەلكو هەموو ئەو ڕێگەوە ئامرازانەی كە دەبنە مایەی گرانكردنی تای ململانێو خواستەكان بەلای عەرەبدا بەكار دێنرێن . نەوت سامانی عەرەبەو سوپاكان سوپای هەموو عەرەبنو هەر ئامرازێكی تر بە گوێرەی پێویستیو مەشروعیەتی یەكەم لە ڕوانگەی ڕای گشتی عەرەبەوەو دوەم لە ڕوانگەی‌ڕای گشتی جیهانەوە .

هەموو ئەو ئامرازانەی كە دەتوانن مافی عەرەب بسێنن بەشەرەفەوەو بێ دەمارگرژی بەلكو بە سووربوون لەسەر ماف ، دەبێ بۆ گرانكردنی تای ئیرادە بەكار بهێنرێن . ئیرادەی عەرەبەكان لە ململانێی دژ بە دوژمنەكانیاندا ، بەلام كۆنفرانسی بالا باسی چی‌دەكاو دەگاتە كوێ ، ئەمە مەسەلەیەكە كە كۆنفرانسی ئایندەی بالا خۆی دەیزانێو ئێمە بەشێك دەبین لەم كۆنفرانسە ، تێبینیو پێشنیارەكانی خۆمان ، وەكو هەر لایەنێكی تری عەرەب پێشنیارو تێبینی خۆی پێشكەش دەكا پێشكەش دەكەین .

ئەو سیاسیە عەرەبانەی كە وتیان عەرەبەكان هیچیان بێ نەماوەتەوە خۆ كوتانە باوەشی یەكیەتی سۆڤیەتەوە نەبێ كێن ؟ من ئەم جۆرە قسەیەم نەبیستوە ، بۆچی بەشێوەیەكی ڕاستەوخۆ لێمان ناپرسن ، چونكە ئەوە لەم شێوە دوورو درێژە باشترە . ئێمە جگە لە باوەشی نەتەوەی عەرەب خۆمان ناخەینە باوەشی هیچ كەسێكەوە و لە سیاسەتماندا خۆ فڕێدانە باوەشی خەلك نیە ، هەر چەند پەیوەندیو دۆستایەتی ئێمەو ئەو پتەو بێ .

لە بارەی بیروباوەڕەوە سەربەخۆیی خۆمانمان هەیە ، ڕای خۆمان‌مان هەیە دۆستیشمان هەیە . سۆڤیەتیەكان دۆستمانن‌و تائێستا دۆستی ژمارە یەكمانن یان لە دۆستە ژمارە یەكەكانمانن ، بەلام خۆفڕێدانە باوەشی خەلكەوە لە سیاسەتی ئێمەدانیە .

ئەگەر بمانویستایە خۆفڕێدەینە باوەشی خەلكەوە ، خۆمان فڕێ دەدایە باوەشی كامپ دێڤیدەوە ، باوەڕیش ناكەم عەرەبە ڕەسەنەكان ئەم ئامانجەیان هەبێ ، بەلام ئاكامەكانی كۆنفرانسی كامپ دێڤید لە بواری نێودەولەتاندا لە ناوچەكەدا ناسراوە‌و لە پەیوەندی نێو دەولەتاندا كارتێكردنی دەبێ ، بێگومان من لەعراقدا دۆستی دلسۆزو ڕاستی ئەو كەسانە دەبم كە لەگەلمدا دەوەستن نەك دژم . كاتێك ململانێیەكی گەرم دەكەوێتە نێوان عەرەبو « ئیسرائیل » شتەكان چۆن ڕیزدەگرن ؟ ئەمریكا لەگەل قەوارەی زایۆنیدا دەبێو ئەوپەڕی ئەوەی ئەورووپا دەیكا خۆ بێلایەن‌گرتنە ، یەكێتی سۆڤیەت لەتەك عەرەبدا دەبێ ، باشە ئەمە مانای وانیە كە پەیوەندیمان دەبێ لەگەلیدا پتەوبێ . یەكیەتی سۆڤیەت ، لەباری عەمەلیەوە ، لەبارە ئاساییەكاندا ئەگەر ململانێی سوپایی نەبێت مانگی كرژدەبێتەوە ، بەلام ئەگەر ململانێی سوپایی هەبوو ، ئەوا لەبەر هەندێ هۆی زانراو ، مانگی دەبێتە یەكشەوە . ئەمە راستیەكە كە نە یەكیەتی سۆڤیەتی لێ‌تووڕە دەبێو نە ئێمەش مەبەستمان خراپەكردنە بۆی ، بەلكو ئەمە ڕاستی‌یەكە . ئێمە نە تاكتیكبازی دەكەین نە ئەمەریكا بەوە دەترسێنین كە یەكێتی سۆڤیەت لە ناوچەكەدا دەبێتە یەك شەوە ، تا لەگەلماندا لەسەرخۆ بجولێتەوە ، ئێمە ئەوها نینو سیاسەتی هاوكێشكاریمان نەخۆش دەوێو نە باوەڕمان پێی هەیەو نە تێی دەچین . كاتێك كە دۆستایەتی دەكەین ، بە پتەویو دلسۆزیەوە دەیكەینو كاتێكیش دوژمنایەتی دەكەین ، بەراستی دەیكەین . ڕاستە ئێمە نە لە دۆستایەتیداو نە لە دوژمنایەتیدا ڕۆمانتیكی نین ، بەلكو واقیعینو سەیری بەرژەوەندیو ستراتیژیەكانی خۆمان دەكەینو سەیری پەیوەندیەكانو لێك تا كانەوەو دووركەوتنەوەو كەم بوونەوەكان دەكەینو جیساب بۆ هەمووی دەكەینو دۆستایەتیمان لەگەل یەكێتی سۆڤیەتدا لەسەر ئەوە نیە چونكە ئەو لە فلانە كەرتی سەرزەمیندایە ، بەلكو لێكدانەوەمان بۆ هێزەدژەكانو واقعیەتی خۆمان وامان لێ دەكا وابببینین كە لە ململانێی عەرەبدا دژی ئیمپریالیزمو زایۆنیزم ، یەكێتی سۆڤیەت تائێستا لەگەلی عەرەبدایە نەك دژی .

لەوانەیە هاوكێشكاریەكە لای هەندێ كەس تێك بچێ لەوەی كە لەباوەشی ئەمەریكادابێو ئەوی تر لە باوەشی سۆڤیەتدابێ بەلام كاتێك پرسیارەكە لە ئێمە دەكرێ ، ئێمە دۆستی سۆڤیەتین نەك لە باوەشیاندابینو هیچ ڕۆژێك نە لەباوەشی كەسدا دەبین نە ئەوە قەبول دەكەین . هەروەها لە باوەشی هیچ دەولەتێكی تری دنیادا نابینو هیچ دەولەتێكی دنیا ناخەینە باوەشمانەوە ، ئێمە نە دەمانەوێ ئیستیعمار بكرێینو نە دەمانەوێ ئیستیعماربكەین لەبارەی لوبنانیشەوە جێگری بەڕێز وەلامی دایەوە كە لەوانەیە كۆنفرانسی ئایندەی بالا باسی وەزعی لوبنان بكا ، بەلام چۆن باسی دەكا ، ئەوا پێویستە ، ئەگە باس‌كرا ، لەو چوارچێوەیەدا باس بكرێ كە یەكێتی عەرەبەكان و یەكێتی گەلو سیادەتی لوبنان بەهێزدەكا .

بەلام بیرورا چۆن دەبێ ، ئەوا عەقلی ئادەمیزاد دەتوانێ شێوە بدۆزێتەوە ، ئەگەر مەبەستەكان بەم‌لایەدا یەكیان گرت .

ئایا كۆنفرانسی بالا دەبێتە بنكەیەك بۆ دروستكردنی پەیوەندی ئیجابی لەگەل سوریادا ؟ مەسەلەی چوونی سوپای عراقمان بۆناو خاكی سوریا خستە ناو ، حالە دەربڕینی عەمەلی ئەمەدا ، مەنتیقی نیە پەیوەندی نێوان هەردوو دەولەتەكە ناخۆشو كرژبێ لە كاتێكدا سوپاكەمان لەگەل برایانی سوپای سوریادا لەیەك سەنگەردا لە پێناوی سیادەو سەربەرزی نەتەوەی عەرەبدا دەجەنگن . لەبەر ئەمە لە كۆنفرانسی بالادا یان بێ كۆنفرانسی بالا ، پێشی ئەوبێ یان دوای ئەو كە رژێم لە سوریا بەبیری ئەو پێشنیارانەوە دێ كە پێشكەشمان‌كردو لە پێش هەموویانەوە یەكخستنی شێوە خەباتگێریەكان بۆ بەرزكردنی ورەی نەتەوەی عەرەب بۆ بەرەنگاربوونی دوژمنو بەجێ نەهێشتنی هێلەكانی پێشكەوتن لە بەردەمیدا ، ئەوكاتە دەبێ پەیوەندی نێوان هەردوو دەولەت لەسەر هەندێ بنەڕەت باس‌بكرێن كە جیان لەم بنەڕەتانەی كە ئێستا هەن . هەموو ئەمانەش ، دوا ڕۆژو بەدەنگەوەهاتنی رژێم لە سوریادا بۆ ئەو پێشنیارانەی كەباسمان‌كردن ، دایان‌دەنێ .

یەكێكتان دەلێ ، ئێوەو سوریەكان هەتا چەند ڕۆژ لەمەوبەر ناكۆكبوون ، واتە چ زوو ئەوها گۆڕان ؟

دەگەڕێینەوە بۆ ئەو سروشتە تایبەتیەی كە قسەمان لێ‌كرد . خاك بەلامانەوە خۆشەویستە ، چونكە ئەو بستە خاكەی لە زەوی سوریا دەڕوا ، بستە خاكێكی زەوی عەرەبەو وەكو بستەخاكێكی زەوی بەغدا وایە . لە هەموو حالێكدا بیروڕامان لەسەر ڕژێم لەسوریادا هەر چی‌یەك بێ ، مەسەلەی سەربەرزی عەرەب گرنگەو لەهەموو جێگەیەك داكۆكی لێ دەكەینو سیادەی خاكی عەرەبو سیادە لە سەر خاكی عەرەب‌شتێكە كە داكۆكی لێ‌دەكەین لەژێر هەر ڕژێمێكدا بێ ،ودوژمنایەتی ڕژێمەكە لەگەلماندا هەرچەندێ بێ ، یاخۆ سروشتی تری هەر جۆرێك بێت . لەهەموو حالێكدا لەم دوو مەسەلەیەدا یەك دەگرینەوە ، تەنانەت ئەگەر خوێن لە نێوان ئێمەو هەر ڕژێمێكی عەرەبیشدا ببێ بەڕووبار ، ئێمە كاتێك كە بێگانە دێو دەیەوێ سیادەی خاكی ئەو ڕژێمەیان سەربەرزی ئەو زەوت‌بكا ، لە بیرو باوەڕی خۆماندا بە ڕەوای دەزانین كە دژی ئەو بێگانەیە بجەنگین بەر لەوە بۆ ئەم مەبەستە داوامان لێ‌بكرێ ، و دەست‌پێشخەری بكەین ، ئەگەر دەرفەتمان بۆ هەلكەوت ، بەر لەوەی سەربازی عەرەبی ئەو سەرزەمینە دەست‌پێشخەری‌بكا . بەڕێز وەزیری ڕاگەیاندن :

جێگری بەڕێز ... كۆمەلە پرسیارێك هەن لەبارەی پەیوەندیەكانی عراق و سوریاوەو وەلامی هەندێكیتان نەختێ لەمەوبەر دایەوە .

پرسیار لە بەڕێز جیرار ساباك لە تەلەفزیونی فەرەنساوە فەناتی دووهەم ، سوریا قایل بووە كە لە كۆنگرەی بەرزی بەغدادا بەشداربێت ئایا بە مەزەندەی ئێوە ئەوە دەبێتە مایەی نزیك بوونەوەی دوو لایەنی حزبی بەعس ؟ . ئامانجی ئەم كۆنگرەیە چی‌یە ، ئەو باسە دیارانە چی‌یە كە لە كۆنگرەكەدا دیاریان دەكەن . ئایا بیرتان بۆ ئەوە دەچێت ، كە بە هێزی هەمە چەشنەی عەرەب بەتایبەتی عیراقی پشتگیری لە مەیدانی جۆلان بكەن؟! .

پرسیار لە روجیە فنسان لە ئاژانسی دەنگو باسی هەرێمەكانی فەڕەنساوە ، ئایا ئێوە ئامادەن كە مەیدانی ئوروو ببوژێننەوەو یارمەتی سەربازیی بدەنە سوریا ؟! .

پرسیار لە برنار اولمان لە گۆڤاری ئەكسپرێسەوە ئەو ئاكارە دیارانە چی‌یە كە پێشنیاریان ئەكەن بۆ چاك كردنی پەیوەندیتان لەگەل سوریادا ؟ .

پرسیار لە بەڕێز بول مونیە لە ڕۆژنامەی ئەكرواوە. توانای نزیك بوونەوەتان لەگەل سوریادا چەندە لە چوار چێوەی ئەو كۆنگرە بەرزەی لە بەغدا پێك دەهێنرێت ؟

پرسیار لە بەڕێز جاك دویمینیو لە تەلەفزیونی فەڕەنساوە فەناتی‌یەك . ئەی جێگری بەڕێزم ئێمە وای بۆ دەچین كە عیراق هەمان بایەخ دەدات بە بەرەنگاری كردنی ڕژێمی دیمەشقی سالی ١٩٧٧ كە لە بەرەنگار بوونەوەی ئیسرائیل‌دا نیشانی دەدات ئەمە چۆن دەبێت ؟ .

پرسیار لە بەڕێز مارك كرافیتز لە ڕۆژنامەی لیبراسۆنەوە .. لەم دواییەدا ڕۆژنامەكان ئەوەیان دیاری كردووە كە عیراق‌و سوریا پێك دێنەوە لە ڕاستیدا وەزعەكە چۆنە ؟ .

پرسیارێكی تەنها لە بەڕێز دانیال البو لە ڕۆژنامەی خواروی ڕۆژ ئاوای بوردۆوە ،هەلویستان بەرامبەر بەرەی ڕەفز چۆنە ؟ .

بەڕێز جێگر .. لە بارەی پەیوەندی عیراق‌و سوریاوە من وەلامم دایەوە . وەسەبارەت ئەم باسە بەدیاری كردنێكی ئاشكراوە دەلێم : ئەوەی كە ئامادەیی خۆی نیشان دات بۆ ئەوەی سوپاكەی بنێرێتە خاكی سوریاوە شتێكی كارامە نی‌یە كە پەیوەندی لەنێوان عیراقی دەولەت‌و سوریای دەولەت‌دا بەو شێوەیە بمێنێتەوە كە ئێستا لە سەرێتی ، بەلام بە موفرەدات چۆن تەعبیر لەم پەیوەندیە نوێ‌یە بكەین ، هەموو موفرەداتێك كە خزمەتی ئەم لایەنە بكات‌و عیراق‌و سوریا بكاتە مەیدانێكی تێكۆشانی ڕاستەقینەی زیندوی كارامە بۆ بەرەورو بوونەوەی مەترسیەهاوبەشەكان‌وبلندكردنەوەی مەعنەویاتی عەرەب لەم تەنگوچەلەمە سەختەدا ،هەموو موفرەداتێك كە خزمەتی ئەم لایەنە بكات ، بە ئیجابیەتێكی گەورەوە لێی دەدەوێین ، ئەگەر لە لایەن

بڕوانە : ل : ٧

داستانی ژیانم

شارلی شاپلن

ئەمین شوان لە ئینگلیزیەوە كردویەتی بە كوردی

ئەگەر چی چ من چ سیدنی دەمانزانی كاركردن لەكارگەی هەتیوخانەدا ، بەلای هەندێ كەسەوە مایەی سووكی‌یە بۆ پیاو ، بەلام كە دایكم كەوتە باسكردن لەبارەیەوە هەردوكمان هاتینە سەر ئەوەی كە ئەمە تاقیكردنەوەیەكی نوێیەو لە دلی خۆماندا وتمان : خۆ هەر نەبێ لەم ژوورە تەسكە ڕزگارمان دەكا . ئەو ڕۆژەی كە دایكم پەلمانی گرت‌و بردمانی بۆ كارگەكە ، كە بەراستی دەشێ ناوی بنێم ڕۆژی ڕەش ، هیچمان نەمان دەزانی لە ناوەوەی كارگەكەدا چ باسە ، تاگەیشتینە بەردەم قەنتەرە گەورەكەی‌و چووینە ژوورەوە . كە براینە بەردەم كابرای سەرپەرشتكەر، یەكسەر فەرمانی دەركرد كە دایكم بۆ بەشی ئافرەتان بنێررێو من‌و سیدنیش بۆ بەشی مندالان . هەرسێكمان وەكو تەلە لەدەمماندا بتەقیتەوە ئەوها بوو ، یا خود باشترە بلێم وەكو كوتەكلێك‌بوو لەناكاودا بسرێ بەبناگوێماندا ، چونكە هەرگیزبیرمان لەوە نەكردبوەوە كە لەوانەیە لەیەكتر جیامان‌كەنەوە .

قەت وێنەی یەكەم ڕۆژی چاوپێكەوتنم لەبەرچاو لاناچێ . بەراستی تینی پشكۆی ئەو داخەی ئەو ڕۆژە بەدلماچزا ، مەگەر مردن لەبیرمی بەرێتەوە : دایكمیان بۆ ژووری چاوپێككەوتن هێنا . دەستێك جلی ناقۆلای ئشكردنی لەبەردابوو. دلشكاویو كەسەری هەر لەدوورەوە بەسیمایەوە هاواریان دەكرد ! . بەیەك هەفتە لەڕو لاواز بوو بوو . بەلام هەر كە چاوی بە ئێمە كەوت ، ڕووی گەشایەوە . من‌و سیدنی خۆمان بۆ نەگیراودامان لە سۆڕەی گریان . نەختێك دەستی بەسەردا هێناین ، بەلام لەدلدا دەكولاو بێ‌دەسەلاتانە فرمێسك بە ڕوومەتیدا شریتەیان كردە خوارێ . دەستێكی بەچاویدا هێناو فرمێسكەكانی سڕیەوەو هەندێ دلمانی دایەوە . هەرسێكمان لە سەر تەختێكی شل‌و شەوێقی دڕ لە تەك یەكەوە دانیشتین . هەردوكمانی بەخۆیەوە گوشی‌و دەستمانی گرت‌و نووسانی بەسنگیەوەو هێواش هێواش دەستی بەسەردا دەهێنان . هەردوكمان سەرمان هەلقاچرابوو ، بەبزەخنكێ‌یەكی پڕ لە خۆشەویستی‌یەوە هەر یەكە كەشكێكی لێ‌دای‌و دواجار كەوتە دلدانەوەمان‌و وتی بەم زووانە هەموو بەك دەگرینەوە . ئینجا كیسەیەكی لەبەروانكەكەی دەرهێنا كە پڕبوو لە چكلێتی گوێز هیندی . وتی بزمەیەكی قەیتاندارم بۆ سیستەرێك كردوەو بەپارەی ئەو بزمەیە ئەم چكلێتەم بۆتان كڕیوە . پاش ئەوەی لێك جیابووینەوە ، سیدنی هەر دەیوت : دیتت دایكم چەند پیر بووە !؟

من‌و سیدنی زوو خۆمان لەگەل ژیانی كارگەكەدا ڕاهێنا ، بەلام ئەم خۆڕاهێنانەمان بە ئاسانی بۆ نەهاتە دی : بەڕاستی بەناو گێژاوی خەم‌و پەژارەو كولۆلیدا هاتەدی . من هەموو ڕووداوەكانم یەكەیەكە لە بیرنیە . بەلام كە بۆ نیوەڕۆژە لەگەل مندالەكانی تردا لەسەر مێزە درێژە كە كۆدەبوینەوە ، هەستم بەجۆرێك خۆشی‌و دلنیایی‌و گەرم‌و گوڕی دەكرد .

كابرایەكی پیری خۆش مەشرەبی حەفتاو پێنج سالە كە سەرو سیمایەكی لە سەرخۆوو بەڕێزانەو سمێلێكی باریك‌و دووچاوی كزی خەمباری هەبوو ، منی هەلبژارد كە لە تەنیشتیەوە دانیشم چونكە من لە هەموو كڕێكارەكان مندالتربووم‌و تا ئەو ڕۆژەی سەریان هەلقاچیم ، لوولترین قژم هەبوو . منی كردبوو بەشێری خۆی‌و هەر بە«شێرەكەم » بانگی دەكردم .پێی دەوتم كە گەورەبووی شەپقەیەكی قووچی قرێلەدار لە سەردەكەی‌و لە پشتی عەرەبانەكەمەوە دادەنیشی‌و دەستت لەسەر سنگ لێك دەپەڕێنی . ئەم ڕێزگرتنە ، خۆشەویستی ئەوی لە دلمدا یەكجار چەسپاندبوو . بەلام پاش چەند ڕۆژێك ، كوڕێك كە لەمن مندالتربوو وقژی لەهی‌من لوولتربوو، لە ناكاودا پەیدابوو ، ئەو بوو بە شێری كابرای پیرەو جێگەكەشمی لە تەنیشتیەوە داگیركرد چونكە – وەكو كابرا بە تەشقەلە كردنێكەوە دەری‌خست – ئەو مندالەی لە هەموان مندالترو قژلوولتر بێ ، لای ئەو لە هەموو كەسێك لە پێشترە . پاش سێ هەفتە ، لە كارگەی لامبیشەوە گوازراینەوە بۆ قوتابخانەكانی هانوێل كە بۆ هەتیوو مندالە كولۆلەكان تەرخان كرابوونو نزیكەی دوانزە میل لە لەندەنەوە دووربوون . بەڕاستی سەفەرێكی خۆش‌بوو ، چونكە بە عەرەبانەی نان كە بە ئەسپ ڕادەكێشرا براین بۆ ئەوێو بەگوێرەی ئەو وەزعە نالەبارەی ئێمەی تێدابووین ، لەجیاتی سەیران‌و گەشتو گوزاربوو بۆمان .

هەلەتەكانی دەوروبەری هانوێل لەو سەردەمەدا یەكجار دلگیربوون . بە چواردا هەتاچاو بڕی دەكرد هەر دارستانی كەستانەو تەبارە گەنم و باخی میوەبوو . هەر لەوكاتەوە تا ئێستا لەهەر ولاتێك بۆنی زەوی پاش یەكەم تاوی‌باران بێ بەلووتدا ، هەلەتەكانی هانوێلم دەكەوێتەوە بیر .

هەر كە گەیشتینە جێ ، درانیە بەشی چاوەدێری كردنو خراینە ژێر چاوەدێری یەوە تا بزانرێ ئایا هیچ نەخوشیەك یان كەم‌و كوڕیەكی نەفسی‌مان هەیە یان نا ، چونكە لەناو هەر سێ سەد–چوارسەد قوتابیدا ، یەكێكی نەخۆش یان ناتەواو هەبوو . تا ئەمە ساغ نەبوایەتەوە نەیان دەهێشت كەس بچێتە ناو قوتابخانەكەوە ، لەبەرئەوەی دەبوە هۆی بلاوبوونەوەی نەخۆشی‌و ئەو كەسە خۆشی تووشی گیروگرفت دەهات .

ماوێتی

بەبۆنەی ڕۆژی جیهانیی مۆسیقاوە

هونەر لەپێناوی شۆڕش و جەماوەردا

بەبۆنەی ڕۆژی جیهانی مۆسیقاوە

● هەفتەی رابوردوو بەرێوەبەرێتی رۆشنبیری جەماوەر لەسلیمانی لەژێر دروشمی « هونەر لەپێناوی شۆڕش‌و جەماوەردا »و بەبۆنەی رۆژی جیهانیی مۆسیقاوە میهرەجانێکی هونەری پێکهێنا بۆ هەموو تیپە مۆسیقیەکانی شاری سلیمانی‌و میهرەجانەکە سێ رۆژی خایاند کە لە باخچەی مەلبەندی رۆشنبیری‌و کۆمەلایەتی زانکۆی سلیمانیدا پێش‌کەش کراو هەر سێ رۆژەکە جەماوەرێکی زۆر لە بانگ‌کراوانو هونەردۆستان ئامادە بوون

● ئەوەی شایانی‌باسە میهرەجانەکە لیژنەیەکی بالای بۆ پێکهێنرا بەسەرۆکایەتی بەرێز بەرێوەبەری رۆشنبیری جەماوەر لە سلێمانی‌و ئەندامێتی نوێنەری هەموو تیپە مۆسیقیەکانی شاری سلیمانی‌کە بریتی‌بوون لە نوێنەری ئەم تیپانە .

١ – تیپی مۆسیقای سلیمانی .

٢ – تیپی مۆسیقای مەولەوی .

٣ تیپی مۆسیقای زانکۆ .

٤ – تیپی مۆسیقای کۆمەل‌و هونەری وێژەی کوردی .

٥ – تیپی مۆسیقای زانکۆی سلیمانی .

٦ – تیپی مۆسیقای چالاکی قوتابخانەکان .

٧ – تیپی مۆسیقای رۆشنبیری جەماوەر لەسلیمانی .

● دوای کۆبونەوەی لیژنەکەو لێکۆلینەوە لەهەموو لایەنەکانی ئەم میهرەجانە برۆگرامێکی تایبەتیان بۆ هەر سێ رۆژەکە دانا کە هەر رۆژەی ماوەی سێ سەعاتی ئەخایاندو رۆژی یەکەم هەردوو تیپی مۆسیقای سلیمانی‌و لاوانی سلیمانی چالاکیەکانیان پێش کەش کرد کە بریتی بوون لە پارچە مۆسیقای خۆش‌و ئاوازو گۆرانی‌و هەلپەرکێی رەسەنی کوردەواری‌و جێگای رەزامەندی هەموان بوون . تیپی لاوانی سلیمانی تیپێکی تازەیەو وەکو سەرەتایەك ئەتوانم بلێم جێگای هەوڵیان دیارەو خۆ ئەگەر سەرپەرشتی کردن‌و هان دانیان هەبێت ئەوا چاوەروانی پاشە رۆژێکی روناکیان لێ ئەکرێت .

رۆژی دووەم تیپی مۆسیقای مەولەوی‌و تیپی مۆسیقای کۆمەلی هونەری وێژەی کوردی‌و تیپی میللی رۆشنبیری جەماوەر چالاکیان نواندو ئەمانیش بەرهەمی بەجۆشیان پێش – کەش کردو لە نێوان چالاکیەکانیاندا تیپەکەی کۆمەل بەو پەری سەرکەوتوییەوە ئۆپەرێتی گولی خوێناویان هێنایە سەر شانۆکەو بەراستی خۆیان لەگەلدا هیلاك کردبوو . خۆ کاك کریم خەمزەیی بە گۆرانیە میللیەکانی هەموو جەماوەری هێنایە هەلپەرکێ ، بەراستی هەردوو هونەرمەند کاك محمد عبدول (حمەقوتو)و کاك ئەحمەدی شوشەچی بەدەنگە خۆشەکەیان‌و ئاوازی میللی رەسەنی کوردەواری سەردەمی وەلی دیوانەو مەولەویان هێنابوەوە بیری جەماوەرو بەراستی جێگای شانازیەکە هونەرمەندانمان لە هەولێ زیندو کردنەوەی هونەری رەسەنی نەتەوە کەمان دابن‌و تا بەم شێوەیە دل گەرمی سەودای گۆرانی‌و مۆسیقای کوردەواری بن . جا لە رۆژی سێیەمدا هەردوو تیپی مۆسیقای زانکۆی سلیمانی‌و چالاکی قوتابخانەکان مۆسیقاو گۆرانی خۆشیان پێش‌کەش‌کرد . بەراستی تیپی منالانی چالاکی قوتابخانەکان جێگای شانازی هەموان‌و بەو پەری سەر کەوتنەوە لە بەردەم جەماوەردا جێگای پەنجەی هەولی خۆیان دەرخستو سەلماندیان کە جێگای چوار هونەرمەندە شەهیدەکەی رێگای هونەری کوردی رونەو بەرەو چاکتریش ئەچن‌و هەموو ئامادەبووان لێیان رازی بوون گەلێکیان هان‌دان‌و هەر لەم رووەشەوە شتێکی یەکجار چاکو جێگای خۆی بوو کە ئامادەبوانی میهرەجانەکە بەگوێرەی توانا خەلاتیان ئەدابە هونەرمەندان‌و ئەم دیاردەیە شتێکی لەبارە بۆ هاندانی هونەرمەندان‌و من بەرای خۆم ئەلێم کە باشترین هۆی هاندانە بۆ منالە هونەرمەندەکان‌و هیواداریـن لە ئاهەنگەکانی داهاتوشدا ئەم شتە دووبارە ببێتەوەو هەموانیش هاوبەشی تیا بکەن بەتایبەتی دەزگاو دایەرە رەسمیەکان‌و رێکخراوە پێشەیی‌و میللیەکانیش هەر لەم رووەوە ئەقابەی هونەرمەندانی سلیمانی‌و بەرێوەبەرێتی رۆشنبیری جەماوەر دەست پێشکەری خۆیان کردو خەلاتیان دابە هەندێ لە هونەرمەندان‌و تیپەکانیش . هەر لەشەوی سێیەمی میهرەجانەکەیشدا بوو کە بەرێوەبەرێتی رۆشنبیری جەماوەر خەلاتی ٣٢ هونەرمەندی کرد کە لە بواری هونەری موسیقادا خزمەتی باشیان کردوەو هەولێ پێش‌خستنی‌یان داوە هەروەها خەلاتی هەموو تیپە هاوبەشەکانی میهرەجانەکەیان کرد . جا ئەمەش دیسانەوە بیرکەوتنەوەو دیاردەیەکی باشو لەبارە بۆ هاندانی لایەنەکانی هونەر بۆ برەو پێدان‌و پێش‌خستنی هونەری کوردی بەرەو هونەری گەلانی پێش کەوتو .

هەر بەم بۆ نەیەوەو لەکاتی میهرەجانەکەدا تیپی مۆسیقای سلیمانی بەهاوبەشی هونەرمەندانی تەشکیلی پێشانگایەکی پۆستەریان کردەوە کە هەر لەر رێگای چونەژورەوەی میهرەجانەکەدا بوو هەموو ئامادەبووان ئەیان بینی‌و ئەمیش دیسانەوە هەر مژدەی خۆشەو دیاردەیەکی پێش کەوتوانەیەو جێگای شانازیە کە لەهەموو بوارو رویەکەوە هەر هەولێ پێش خستنی هونەری کوردی ئەدرێت‌و هونەرمەندانمان دەستیان لە ناو دەستی یەکتردایە بەرەو هونەرێکی رەسەنی کوردی .

● جا هەر بەم بونەیەوە بەرێز محمد ئەمین پێنجوێنی بەرێوەبەری رۆشنبیری جەماوەر لە سلیمانی دەربارەی پێك هێنانی میهرەجانەکە وتی .

× هەر وەکو ئەرکێکی سەرەکی سەرشانی بەرێوەبەرێتیمان لە خزمەت گوزاری هونەرو ئەدەبدا بیرمان لەوەکردەوە کە بەبۆنەی رۆژی مۆسیقای جیهانیەوە میهرەجانێکی هونەری سازبکەین . بۆیە ئیتر پەیوەندیمان کرد بەهەموو تیپەکانی شاری سلیمانیەوەو جێگای شانازی‌و سوپاسیش‌بوو کە هەمویان ئامادەیی خۆیان نیشان‌داو هاتن بە دەنگمانەوەو دوای لێکۆلینەوەو گفتوگۆ گەیشتینە ئەوەی کە بەرنامەیەکی تایبەتی دابنێین بۆ میهرەجانەکەو وابزانم هەموان لە بەرنامەکە رازی‌بوون‌و بەرای هەموانیش بریاردرا کە خەلاتی هەندێ لەهونەرمەندان بکرێت بەتایبەتی ئەوانەی کە خزمەتی چاکی هونەری مۆسیقای کوردیان کردەوەو هەروەها خەلاتی تیپە هاوبەشەکانی میهرەجانیش بکرێت‌و ئێمە زۆر سوپاسی هەموو تیپە هاوبەشەکان میهرەجانەکە ئەکەین‌و ئامادەین کە هەمیشە لەخزمەتی هەموو پێداویستی‌و گیروگرفتە – کانیاندا بین بۆ پێش‌خستنی‌و گەشەکردنی هونەری نەتەوەکەمان بەرەو پاشەرۆژێکی روناك‌و هونەرێکی رەسەنی کوردی .

● دوای ئەوە مامۆستا جەلال عەزیز سەرۆکی لیژنەی ئامادەکردنی لقی نەقابەی هونەرمەندان لە سلیمانی وتی .

× رۆژی جیهانی‌ی مۆسیقا بۆتە رۆژێك کە لە هەموو جیهاندا هەموو دەزگاو تیپە هونەریە مۆسیقەکان بەهاوبەشی گەلێ لایەنی‌تر یادی ئەکەنەوە . ئەویش بەپێك هێنانی میهرەجانی هونەری‌و کۆڕی فراوان بۆ لێکۆلینەوە لە باری مۆسیقاو رادەی پێش کەوتنی‌و گەلێ لایەنی تری ئەم هونەرەو هونەرمەندانیش لەهەموو لایەکەوە بەو پەڕی دل‌خۆشی‌و لەخۆبوردنەوە بەرەو پیری ئەچن‌و خۆیانی بۆ ئامادە ئەکەن کە باشترین بەرهەمی تیا پێش‌کەش بکەن نیشانەو بەلگەیەکی چاکە بۆ ئەم مەسەلەیەو دیسانەوە ئەم رۆژە سەلماندنە بۆ یەکگرتنی هەموو هونەرمەندانمان بۆ هێنانەدی باریکی لەبارو پێشکەوتو بۆ ئیش‌کردن بەرەو گەشەپێدانی هونەری رەسەنی کوردمان‌و پشت‌بەخوا کە مەرحەمی تیاناکرێت‌و هەموان بەگوێرەی تواناو بەوپەری خۆهیلاك کردنەوە هەولێ هێنانەدی پاشە رۆژی روناکی بۆ هونەری کوردی .

● هونەرمەند مامۆستا حسین قەرەداغی ئەندامی تیپی مۆسیقای سلیمانی‌و ئەی‌پرسراوی مۆسیقا لە مەلبەندی لاوان وتی .

× بەراستی پێك‌هێنانی ئەم میهرەجانە خۆی لەخۆیدا بیروەریەکی چاکەو بەرای‌من بیرخستنەوەیەکی باشی هونەرمەندان‌و جەماوەریشە لەرادەی هونەر ئیتر لە هەر ولات‌و گەلێکدابێت جێگای

جێگای شانازیشە کە لە سلیمانی‌دا چوارەمین میهرەجان پێك ئەهێنرێت‌و بەتایبەتی ئەمسال گەلێ سەرکەوتو قەشەنگ بوو ، سەلماندنێك بوو بۆ هەولێ هونەرمەندانمان لە بواری گۆرانی‌و مۆسیقاداو زۆر چاك زانیمان کە هەموان قولی هەولیان لێ هەلکردووەو چاکیان لێ کردوە بەلاداو لەمەیدانی ئیش‌و خۆهیلاك کردندان بۆ پێگەیاندنی ئەوەیەکی تێگەیشتوی هونەرمەندو هونەرزان بەواتای وشەو ئەمەشـ مەبەستی هەموو لایەنە هونەریەکانی ئەمرۆیەو تیپی منالانیش کە هەموان دیتمان

خۆشی‌و شانازیشە کە هونەرمەندانی شاری سلیمانی‌و لە هەموو تیپە هونەریەکانـدا یادی ئەم رۆژەیان کردەوە دەست لە ناودەستی یەکتر بەمەبەستی پێش‌خستنی هونەری مۆسیقای کوردیمان . دیسان وەکو مامۆستا جەلال وتی دەست لەناو دەستی هونەرمەندانیش خۆی لەخۆیدا هۆیەکی گرنگە بۆ پێش‌کەوتن‌و ئەم جەشنە میهرەجانانەش پەیوەندی تیپە هونەریەکان‌و هونەرمەندان‌و جەماوەریش زیاتر بەهێز ئەکات‌و تیپەکان لە پێویستی‌و رادەی پێش‌کەوتن‌و راستی‌و هەلەکانی یەکتری شارەزا ئەبن‌و لەهیچ بوارێکیشدا چەپلە بەدەستێ لێ نادرێت .

ئێمەش سوپاسی بەرێوەبەرێتی رۆشنبیری جەماوەری سلیمانی ئەکەین کە سەرپەرشتی میهرەجانەکەی کردو ، خەلاتەکانیشیان هەر جێگای شانازیەو ئەوە ئەسەلمێنێ کە ئەم دەزگایە لە خزمەتی هونەرو هونەرمەنداندایەو خوایارێت بەهەمووسمان هەولێ هونەرێکی پێش‌کەوتو ئەدەین .

● دوای ئەمەش هونەرمەند مامۆستا نامدار عمر سەرۆکی تیپی مۆسیقای مەولەوی رای‌خۆی دەربری‌و وتی .

× خۆم بەبەختیار ئەزانم کە دوای هەولێکی زۆر توانیمان تیپی مۆسیقای مەولەوی سەر لەنوێ دابمەزرێنینەوە هاوبەشی میهرەجانی رۆژی مۆسیقای جیهانی بکەین نیازیشمان وایە لەبواری خزمەت کردن‌و خۆهیلاك کردندا باشترین هەول بدەین . میهرەجانی ئەمسالیشمان جیاوازی هەبوو لەگەل سالانی پێشوداو ئەتوانم بلێم سەرکەوتوتر بو ئەویش بەبەشداری کردنی زۆربەی تیپە مۆسیقیەکانی سلیمانی‌و خەلات کردنی هونەرمەندانی سالانی ٩٥٢ تا ٩٦٠ کە خزمەتی باشی ئەم هونەرەیان کردوەو گەلێ لایەنی تریش .

حمە سعید حمە کریم
پ. هاوکاری لەسلیمانی

راپۆرتی ناوخۆ :

بودجەی ناوچەی ئۆتۆنۆی

نێردراوی « هاوکاری » نووسیوبەتی دەلێ :

لە ٢١–١٠–١٩٧٨دا ، ئەنجومەنی یاسادانانی ناوچەی کوردستان کۆبوونەوەیەکی فراوانی بەستو لەم کۆبونەوەیەدا کە بەرێز خالد عبد عثمان وەزیری دەولەت بۆ رێکخستنی کاروبار لەگەل دەزگاکانی ئۆتۆنۆمیدا بەشداری تیاکرد ، لەبودجەی ناوچەی ئۆتۆنۆمی کۆلرایەوە کە لە کۆبوونەوەی پێشوتردا سەرۆکی ئەنجومەنی راپەراندن پێشکەش بە ئەنجومەنی یاسادانانی کردبوو . لە دوای لیکولینەوەیەکی فراون لەلایەن ئەندامانی ئەنجومەنەوە ، تێکرا موافقەتیان لە سەر ئەو گەلالەیە کرد کە لە لایەن ئەمانەتی گشتی کاروباری ئابوری‌و داراییەوە ئامادەکرابوو وە ئەنجومەنی راپەراندن موافقەتی لە سەر کردبوو .

لە دوایـیدا ، بەرێز محمد علی امین سەرۆکی ئەنجومەنی یاسادانان ، دەستی رێزی لەم دەستکەوتە گەورەیە ناکە بەلگەی بەتەنگەوە هاتنی سەرکردایەتی سیاسی حزب‌و شۆرشە بۆ چەسپاندنی زیاتری ئۆتۆنۆمی ناوچەی کوردستانی عیراق .

لە دوای کۆبوونەوەکەی ئەنجومەنی یاسادانان ، بەرێز احمد عبدالقادر سەرۆکی ئەنجومەنی راپەراندن ، چاوی بە نوێنەرانی رۆژنامەکان کەوت‌و دەربارەی ئەم هەنگاوە پیرۆزە قسەی‌کردو وتی :

– بەپێی ماددەی ٦ی یاسای ئۆتۆنۆمی ناوچەی کوردستان ، ناوچە کە بودجەیەکی تایبەتی دەبێ ، کە لەلایەن ئەمانەتی گشتی کاروباری ئابوری‌و داراییەوە ئامادە دەکرێ‌و بەرچاوی ئەنجومەنی راپەراندن‌و دوایی یاسادانان دەخرێ بۆ موافقەت کردن لە سەر ئەو بودجەیەو ئەوسا دەدرێ بە لایەنی مەرکەزی دیاری‌کراو بۆ موسادەقەکردنی

جا ئەمسال‌و بۆ یەکەم جار بودجەی ناوچەکە لە لایەن ئەمانەتی ناوبراوەوەبەهاریکاری لەگەل وەزارەتی دارایی ئامادەکراو لە ئەنجومەنی راپەراندن لێکولینەوەی لە سەرکراو بۆ ئەم مەبەستە کۆبوونەوەی تایبەتی ئەنجومەنی راپەراندن بەستراو دوای لێکولینەوەی بریاری لەسەر دراو پێشکەش بە ئەنجومەنی یاسادانان‌کرا . جا لە کۆبوونەوێ ئەمرۆدا « ٢١–١٠ » ئەنجومەنی یاسادانان بۆ یەکەمجار گرنگ‌ترین ئەرکی یاسای سەرشانی خۆی بەجێ هێنا کە دەستەلاتیەتی بۆ لێکولینەوەی بودجەی ناوچەکەو ئەوەبوو دوای لێکولینەوەی موافقەتی لەسەر کرا . ئەم کارە هەنگاوێکی گرنگە لەرێگای بەرفراوان کردنی دەستەلاتی دام‌و دەزگاکانی ناوچەی ئۆتۆنۆمیدا بۆ ئەوەی چاکتر بچەسپی‌و ئەر کەکانی سەرشانی خۆی بەجێ بگەیەنێ .

ئەوەی شایانی‌باسە ،بەپێی ئاراستەکردن‌و سەرپەرشتی سەکردایەتی سیاسی‌و بەتەنگەوەهاتنی چەسپاندنی دام‌و دەزگاکانی ناوچەی ئۆتۆنومی هەنگاوی بەکارنراوەو هەموو دام‌و دەزگاکانی ناوچەکە راستەوخۆ بەستراون بە ئەمانەتە گشتی‌بەکانی ئەنجومەنی راپەراندنەوە ، دیسان دەست بۆ ئەوەش دەکێشین کە بودجەی ئەمسال ٣٠٪ لە بودجەی سالی رابوردو زیاترە .

بەرهەم و خۆشەویستی لە مەلبەندی کۆمەلایەتی سلێمانی

لە سەردانێکی رۆژنامەی هاوکاریدا بۆ مەلبەندی کۆمەلایەتی سلیمانی ، خوشکە صبیحة عبدالحمید بەرێوەبەری ئەو مەلبەندە پێی وتین :

– مەلبەندەکەمان سەرەتای سالی ٩٧١–٩٧٢ بە مەبەستی پێشکەش کردنی خزمەتگوزاریەکی کاریگەر دامەزراوە .

لە پێشان یونسکو کۆمەکی دەکردین‌و زۆربەی زۆری شتەکانمان لەلایەن ئەوانەوە نێردرابوون ، بەلام هەر لە گەل یەکەم هەنگاوی چەسپاندنی یاسای ئۆتۆنۆمیدا ، ئامانەتی گشتی کارو کاروباری کۆمەلایەتی ئیش‌وکاری مەلبەندەکەمانی خستە ئەستۆی خۆی‌و لەو سەردەمەوە بەرەپێدانێکی گرنگی بەخۆوە بینیوەو ئێستاش هەموو پێداویستەکان‌و کەم‌و کورتی‌یەکانمان هەر لەرێگەی ئەوانەوە بۆجێ بەجێ دەکرێت .

ژمارەی ئەوانەی لێرە کار دەکەن « ١٨ » فەرمانبەری ئافرەت‌و « ٧ » کرێکاری پیاون .

● پاشان خوشکە صبیحە بەشەکانی . مەلبەندەکەیانی بەم جەشنە بۆ باس کردین :

١ – بەشی دروومان :
ئەوانەی تەمەنیان لە پانزە سال بەرەو ژورە لێرە وەرگیرێن ، ئەمەش دوو لقە

آ – لقی سەرەتایی :
ئەوانە دەگرێتەوە کە هێشتا فێری خوێندەواری نەکراون .

ب – لقی شارەزایان :
ئەوانەن کە نوسین‌و خوێندنەوە بە چاکی دەزانن .

٢ – بەشی چنین :
وەك چنینی بلوزو فانیلەو هەموو جل‌و بەرگێکی خوری تر ... بێگومان ئەم بەشەش هەمان مەرجەکانی سەرەوە دەگرێتە خۆی .

٣ – بەشی چنینی فەرش :
ئەمەش بەشێکی نوێیە لەمەلبەندەکەماندا کراوەتەوە .

٤ – بەشی منال بەخێوکردن :
لەم بەشەدا « ٦١ » پێ خەفە بە هەموو پێداویستیەکانی منالەوە هەیە ... بەلام لەبەر ئەوەی کە دایەن « مربیة » مان کە مەوزۆر خێزان رومان تێ دەکات ناچار بوین تەنها « ٤٥ » منال وەربگرین‌و بەهیواین لە داهاتودا بتوانین ژمارەیەکی زۆرتر دابین بکەین .

٥ – بەشی نەهێشتنی نەخوێندەواری : لێرە خوشکە نەختەر مصطفی‌و زکیە محمد دەرسی ماتماتیك‌و زمانی کوردی‌و عەرەبی‌و ئاین‌و زانیاری دەلێنەوە .

پاشان خوشکە صبیحە دەربارەی ئەوانەی هاوبەشیان لەم مەلبەندەدا کردوە وتی : ئێستا نزیکەی « ١٥٠ » کەس هاوبەشی دەکات ... بەلام لەپێشوی هاویندا ئەم ژمارەیە دەگاتە « ٣٠٠ » کەس‌و لەبەر ئەوەی زوربەی هەرەزۆری دانیشتوانی دەوروپشتمان فێرکردون ئێستا دەینین لە جێگا دوورەکانەوە : وەك سەرچنارو خانوەکانی کارگەی شەکرو جگەرەی سلێمانی هەموو رۆژێ دێنە ئێرە

صبیحە عبدالحمید

بەفرین اسماعیل

ئینجا دەر بارەی کەم‌و کورتی بەکانیان وتی :
ئەوەی کە ئێستا زۆر گرنگ بێت بەلامانەوە دامەزراندنی چەند خوشکێکە بە وەزیفەی لێکولەرەوەی کۆمەلایەتی (باحثة اجتماعیە) کە پێویستە خەلکی شارەکەبێت یان بەلای کە مەوە زمانی کوردی زۆربە چاکی بزانێت .

لە کۆتاییدا خوشکە (بەفرین ئیسماعیل) لێپرسراوی بەشی دروومان دەربارەی بەشەکەیان وتی :
سەرەتای کارکردنم لەم بەشەدا دەگەرێتەوە بۆ سالی ١٩٧٣.. ئەو کەرەسانەی لێرە بەکاری دەهێنین قوتابی بە پارەی خۆیان دەیکرن ، بەلام لەکاتی فرۆشتنیانا لە ٩٠٪ی قازانجیان بۆ خۆیان دەبێت... هەروەها زۆر خێزان هەن لە مالی خۆیاندا بەرهەم دروست دەکەن‌و لەکاتی پێشانگەدا بە هەمان نسبەتی سەرەوە بۆیان دەفرۆشین .

جگە لەوەش لە دەزگاو دائرەکانەوە وەك سەرۆکایەتی ناوچەی کشت‌وکال خوشکانی رابەرمان بۆ دەنێرن ... دوای ئەوەی مانگێك دەمێننەوە دەچنە ناو دێهاتەکانەوە ئەوەی لێرە فێرکراون ئەوان لەوێ فێری خێزانی جوتیارانیان دەکەن .

ئەوەی شایانی باسە ئەم خوشکە وەکو بەرێوەبەرەکەی وتی پاش ئەوەی ئەوەی ئیش‌و کاری خۆی لە بەشەکەی خۆیدا بەجوانی بەجێ دەهێنێت ، دەچێتە بەشی منال بەخێوکردن‌و یارمەتی خوشکەکانی کەی دەدات .

خوشکە بەفرین دەربارەی ئەو منالانەی لە وێن وتی : لە هەفتەی یەکەمدا بە ئاسانی لەگەلمانا ناگونجێن بەلام دوای ئەوە ئاشنایەتیەك‌و خۆشەویستی‌یەکی گەورە لەنێوانماندا پەیدا دەبێت .. تا ئەو رادەیەی لەمالیشەوە ناومان هەمیشە لەسەر زاریانە .

فریا عبدالله
پ. هاوکاری لەسلێمانی

گاڤا بەخت نەهێت

چیرۆك

ژ نڤیسینا :
« عەزیز نەسیبین » ی
ژ وەرگێرانا : « محەمـەد ئەمین عەلی »

ژ مێژڤەیە ل شولەکێ‌ڕێم لوێ شەڤامێ بو وێ‌شەڤامێ لوێ کارکەهێ بو وێ کارکەهێ حەچی جهێت چمێ‌و دبێژمە ڤان هەمێ هنکو چ شول نینن کریکاری‌یەك شولەك . سڤك . گران . هەر شول‌بیت بەسە. گەلەك سوپاسیا هنکو دکەم . دبێژنە من – وێ‌هی چ شولێت‌وەتوف نینن بەلێ‌پشتی چەند روژێت دێ سەرەکێ لە بدەبەلکو ئێ خودێ مەزنە .....

ئاخر خودێ مەزنە ئەزیش دزانم خودێ مەزنەبەلێ حەتا کەنگی . ئاخر سبەیێ چەژنە من پارەدڤێن . دێ چ بێژمە بچیکان هاڤاها ، کوڕۆ بابـۆ ئەز هەر هیچ بلا ئەز بێ پارە بم بلا جلکێت من دڕیای‌بـن

بەلێ هاتو سبەیێ خزمەکێ کەسەك مێڤانەك هاتە ژورێ‌و گوت : (سلامە عەلێك) ئەز دێ هنکی چ بێژمە ڤان دێ بێژم چ شول نینن ؟ یان .... لهەمیا خراپتر ئەڤەیە کـو پازدە روژە منێ گویتـە بچیکا سبەیێ سبەیێ هەر هەلبەت شونەکێ دێ بینمەڤە. ئێواریش وەکو دچمەڤە هێشتا ئەز لدەرکیدا نەهاتیمە ژورێ هەمی ڤێکرا دبێژنە من – چ لێ هات تە چ شول پەیدا کرن ؟

– شولاچ حالێ‌چ کی گوهێ خۆ ددەتە خەلکێ .... هەمی روژێ ئەڤەیە حالێ من هەر وەتوف لناڤ جیهانا بیرو خەیالادا چووبیمە خـارێ‌و لگەل خۆ دئاخڤتم‌و من دگۆت: خودێ هەوارە خودێ بەلکو هندەك پارا دبینمەڤە بلا هەر کێمژییت دیسا سوپاسیاتە دکەم . من بەرێ خو دائەڤراز نەهەرێ پارەیێت چ حالێت چ کانێ ؟ کا ئەو خـودێ چاکیێ دا خێرا لگەل من بکەت ......

سەرێ هنکو نەئێشینم گەلەك ماندێ ببوم دمێ کاتژمێرش ٩ شەڤێ بو . کوڕۆ هەر پارێت چایەکێ‌شـس من نینن برونمە خارێ چایەکێ بخۆمەڤە . چا ! هندی ئینمە بیرا خۆ چ رێ‌یت وەتـوف نینن کۆ هندەك پارا پەیدابکەم، بەس دزی نەبیت ڤێ هندیش دزانم کۆ دزێ شولەکا گەلەك خرابەو دویماهیەکا باش ژێ بێڤە نینە بەلێ چ ب‌کەم چ‌مالا خۆ خرابکەم . نزانم ، هـەر وسا لشەڤامێ دچومە خـارێ چاڤێت من کەڤتنە کۆشکەکا گەلە جوان من زانی خۆدانێ ڤێ گەلەك مالێ هەی ،ترسـە ب‌ترس چومە نزیکێت دەرێ دەر ڤەکری‌بو من بەرێ خـۆ دا پشت خو ڤیلای ڤیـلای کەس دیار نەبو هێدی هێدی چۆمە ژوورێ دەرکێت ژوورش کریەڤەبوون . مـن گـوت : دیارە مالێ حەلال لمن ناهێـت مالێ حەرام نەبیت . لـێ گەرێ خودێ ڤێ‌دای .هو چوم هو هاتم لبەختێ مـن دەرێ خزینکا پاراش کریەڤـەبوو لناف خزینکێدا تەژێ پـارە بوون هەمیش سەد لیرەیێ ، من گووت : ما بوچـی لخۆزێدەتر ببەم مادەم خودێ وێ دای هندی من پێب ڤێـت دیبەم ئەوێ دیشـس دێ هێلمەڤە . هەر زی زی هندەك مـن لێ ئینانـە دەرێ‌و دەرگەکەژی هەر وەتوف مـن ڤەکری هێلا ترسە ب‌ترس لکوشکێ هاتمە دەرێ جـار ب‌جاریش من بەرێ خـۆ دا پشت خۆ نەکو کەسەك بێت‌و تۆش ببم‌و ... باوەربکەن لترساندا من نەزانی کەنگـی گەهشتمە نزیکێت مالێ . من چاڤێ خۆ دایێ لدویرڤە کـا چراکێت مالا من هەلکربینە . من زانی ئافرەت‌و بچویـك لبەر پارا ڤێت رۆینشتنە دا بو ڤان پارا ببەم . منیشـس ب‌دلەك خۆش نەڤەکێ هەمـی روژێ دەما دهاتمـەڤـە سەرشوری‌و شەرم‌و هنـدەك تشتێت دی کۆ ناهێنـە گوتن .... من دگوونە خـۆ بەلێ نوکە دێ چمە ژورێ‌و دێ بێژمە ڤان :

– ها ئافرەت نەڤەبو مالێ ، ها کوڕو ئەڤەش بو تـە ها کچێ تۆژی کێم من گیرکـە ، هەمی روژێ من ئەڤە دڤێت ، من ڤلان تشت دڤێت ...... گەهەشتمە لالی دەرکـێ تەق تەق من لدەرکێ‌داو مـن گۆوت :

– دێ زوی‌بن بکەنەڤە من ڤێت ئینای من بو هنکو هەمیا ڤێت ئینای ..... دەرگەکە بیەڤەو چۆمە ژورێ بەلی مـن کەس نەدید . هێشتا چەنـد پێنگاڤا نەچۆبوم . دو دەستا پشتڤەدا توند پشتە سۆکرا من گرتن ، من سەرێ خـۆ زڤراندو ... پەهەهـ چی بو ؟ باوەر بکەن دو مروڤێت وەتوف بون ئەگەر ئێکە دی‌با لجیهـا من دەم‌و دەست دا لخـۆ چیت)

گووتنە من :

– هش بێ‌دەنگ نەکۆ دێ تە کوژین ... دەمانچە دانانە بن گۆهێ من‌و ....

– پێش‌کەڤە کوڕۆ بێ گارە گار نەکو تو ڤێ‌دەمانچێ‌پاشـس ڤێت بینی .

– ئاخر کیڤە ؟ بو ؟ لبـەر چی ؟

– دبێژینە تە پێش‌کەڤـە بو ژورێ .

– کوڕۆ بابۆ ئاخر هویـن نابێژنە من من چ کریە ؟

(ئێکێ لڤان شەڤەکـە وەتوف لمن دا ئەگەر بێژم ڤێ گاڤێش هەر ڤێ‌تێشینێت مـن درۆ نەکریە)

– نابێژینە تە بێ‌دەنـگ پێش‌کەڤە ڤێجا باخڤە .

ما ئەز داشێم چ کـەم هوین ژێ جیها من بـان دا پێش‌کەڤن .... چوینـە ژورێ‌و گووتنە من .

– زوی‌بە بینەدەرێ .

– ب‌ب‌باشە چ بینمەدەرێ ؟

– پارا پارا ینەدەرێ .

– کوڕۆ بابێت من برائێت من پارێ چ حالێ چ خوزیـێ ئەڤ جیبهێت پارە لێ .

– بیینەدەرێ ئێدی زێـدە زێدە نەئاخڤە .

– پ‌خودێ من نینن ئـەز بەرم من نینن کوڕۆ هەی.... دیسان ئێکێ لڤان شـەڤا خو ڤەشاندو لبن گۆهێ من دا باوەر بکەن لسەر سـەرێ خۆ زڤریم . بەلێ چـارە چ ؟ چارە نینن ..... ئەهەرێ بابۆ ئەڤانە دل ڤێ هەی من بکـۆژن پارەکا بدەمە ڤان باشـترە درێژنەکەم پارەمن دانە ڤـانو ئێکێ لڤان گووت :

– ئاها نۆکە تو بۆیە مروڤەکێ باش .. ئەڤێ دی گووت .

– بسەرێ تە مە گەلـەك ئەڤ پارەپێڤیستن نەخۆ .... وپاشی هنگی هندێ ئـەم لناڤ مالێ گەڕیاین تشتەکێ وەتۆف مە نەدیتەڤە ببەیـن نەخۆ مە لتە نەتستاند .

– هەل‌خۆدێ بترسـن هندەکا ب‌دەندڤە .

– نابیت ب‌سەرێ تـە ئەگەر مە دابانەڤە دا بوچـی لتەستینین ..... وهەردوکا گووتە ئێکێ دابچین درەنگـە نەکۆ ئێکێ بێت . چـۆن دابچن ئێکێ لڤان بەرێ خـۆ دا من‌و گووت .

– ئەم چوین تۆژێ دیشـێ ب‌چیە پولیس‌خانەو هەمـی تشتا بێژیە ڤان هەهـەهـە ب‌دەنگەك بلند ب‌من کـەنین‌و چونە دەرێ ....

کۆرەو پەشیمان من خـۆ لسەر نڤینکا درێژکرو لنـاف بیرادا چومـە خارێ‌و مـن دگووت : ئەی خودێ بـۆ ؟ ما من چ کریە . ڤێجـا چ قوڕێ ب سەرێ خۆ ڤەرکـەم. دێ چ بێژمە ئافرەت‌و بچۆکـا دێ چ بێژمە بێڤانا ... هەوار هەی هەوار ... من نەزانـی گەنگی خەڤرا چـۆوم .... سپێدێ کۆ رابومەڤە من بەرێ خۆدا کاتژمێری ٩ سپێدێ‌یە، رابومەڤە دەست‌و چاڤێت خـو من شوشتن‌و لنانەکێ دگەریام دا بخۆم من گول دەنگـێ دەرێ بو . (من گوتە خـۆ پەهەء چێ بو) تەق تـەق چومە نێزیکو من گووت :

– کی‌یە ؟ .... چ دەنـگ نەهات . هوین کینە دیسا چ دەنگ نەهـات مـن دەر ڤەکرەڤەو من بەرێ خـۆ دایێ دو پۆلیسـن دگەل دو دزێت شەڤێ دی پارێت من لـمـن شاندینی ...... (من ددلی شاندین ...... (من ددلـی خۆدا گووت لێ‌بگەرێ پارێت من هاتنەڤـە) گەلـەك کەیف خۆش بووم من گووتـە ڤان : !! نەنە کەرەم‌کەن گەلەك ب خێرهاتن سەر ڤێت مـن دێ فەرمۆنە ژورێ . ئـێکێ لڤان پولیسا گووتە من : تو ڤانە دناسی ؟

– بەلی قوربان ئەڤانـە شەڤێ دی تێر ئەز ڤێت‌تۆتای‌و پارێت من‌ژێ ڤێـل مـن ستاندین ڤێجا گـەلـەك سوپاسیا هنگو دکەم نزانـم چتۆڤ ڤێ چاکێ لسەر خـۆ راکەم ....

– باشە وەکۆ تە گووتـی تو وانە دناسی‌و پارێت تـەژی ڤێل تە ستندینەڤە ؟

– ب ب بەلێ ئەز غۆلام تو نزانی چەند قور ب‌سەرێ مـن ڤێت پ‌ڤان پارا ڤەکێشای .

– خۆ تو درۆیا ناکەی ئەڤ پارە بێت تەنە . نە ؟

– بەلێ . بەلێ . چتـۆڤ دێ‌درویاکەم . من بەرێ خـو داڤێ ئەڤێ دو شەق لمن دای‌و من گووتێ .

– ها چتۆڤ دێ پارا لمـن سێنی‌و لمن ژی دەی ، نـە نە ؟ دێ بخوڤە دێ . ڤێجـا هەر لزیندانێ‌دا بنڤە .. .. دیسان پولیسی گوتە من : – ڤێجا وەکۆ بومە هاتیـە ئاشکراکرن ئەڤ پارە یێـت تەنەو تو درویا ناکەی – ب ب بلێ بلێ ئەز خولام – ڤێجـا بێشکەڤە دا بچین – بـو کیڤە قوربان ؟

– بوپولیس‌خانێ – بەلـێ ب‌من‌ئەرە ئەز غولام پێڤیست ناکەت ئەز بێمە پۆلیس‌خانـێ هەر لێرە پارێت من ب‌دەنـە من‌و ئەڤانەش بەردەن بـلا بچن گۆناهن بلا بچنە لالـێ بچوکێت خۆ .

– دبێژنە تە پێش‌کەڤـە . تو گۆناهی نە ئەڤانە – چ چ –
– ت‌ت‌تێ ناگەهم ب ب بۆ ؟

– ل‌بەر ڤێ هندێ کـۆ ئەڤ پارێت راستی نینـن ئەڤ پارە ب‌دەستی ڤێت هاتیە چێکرن‌و ل تە زبدەتر ژ کەسێ ئەڤ شۆلە نەکری‌یە . بـێ نەخوشی پێش کەڤە دابچیـن بو پولیس‌خانێ لوێرێ هەمـی تشت دێ ئاشکرابیت .

پێکێ ئەڤینێ

گەلاڤێژ علی عزیز

دەلیڤ .. تەرلانو .. دینۆ
بێ سۆزۆ .. دل بێ ئەڤینۆ

× × ×

هەیامەکە من یازانی
دەمێ چوونا من یێ هاتی
ئەزا دینم :
گەر ئەز نەچم ،
ئەو ژبەر تەیەدێ مینم
لەو ، بزانە :
دێ بوخچکا بیرهاتنان
بۆ خۆ لێکدەم‌و وەرپێچم
دێ بارکەم‌و ..
ب ئێکجاری ..
دێ ژڤێرێ چم ..

× × ×

ئەدزانم ژی :
هەر پێنگاڤەکا دهاڤێژم
دێ هزرو بیریت تە کەم‌و
روندکێت خوینێ ڤەرێژم
چونکی من تۆ گەلەك دڤیێ
ئەز نەشێم پێکێ ئەڤینێ
وەك تە بڕێژم ..

× × ×

بەلێ بلا ..
هەرێك وەك خۆ ..
تۆیێ دینی‌و ..
ئەزا گێژ !

جوکەلێ ژ رویبارێ ئەڤینیا من و چەند تێبینیەك

نڤیسینا : تیلی ئەمین

لژێر ئەڤی ناڤدانێ سلال ، برادەر ئەحمەد قەرەنی دیوانەك هاڤێتە بازاری بەری هەیامەکێ نێزیك. ئەڤ دیوانە یا پێك‌هاتیە ژ (٢٦)بارچێت هوزانێ ل سەر رەنگێ نوی دکەڤنەد ئاڤ (٥٦)بەرپەرادا. هوزانڤانی دیوان یا دایە چاپ‌کرن بێ هاریکاری ژ چ جهێت روشەنبیری‌ڤە،ئو ئەڤە جهێ رێزگرتنێ‌یە بو برادەرێ قەرەنی .

هوزانڤانی پارچە شعرێت خو یێت ئەهاندین‌و راچاندین ل سەر گەلەك ژانـرو مەبەستا . لپێشییێ برایەتی‌یا کوردو عەربا ، مەسـەلا سەربەستی‌یێ‌و ئازادیێ ، پیشتەڤانیا شورشێت بیشکەفتی ل فەلستینی‌و ئەفریقیاو هەر جهەکێ دی تر،هەر وەسا هوزانڤانی ئەڤینا خوە یاتێدا دارشتی .

برادەرێ قەرەنی‌وەك‌خویاد بت دناڤ چەند هەلبەستەکێت دیوانێدا پاشەروژەکا هەی ل جهانا هوزانێ .وەك باخچەکێ چەند سور گـول دناڤ کومێت ستـرێ‌و دڕیادا لپێش چاڤ دگەڤن، هەر بڤی رەنگـی چەند پارچەو رێزگێت دیوانێ مەرەڤا خویندنڤانی دراکێشن

ژبو نموونە ئەڤ رێزگێت خارێ ژپارچا شـڤانی‌و بەزو گورگێ ئاوازەکێ شـیعرێ جوان تێدا پەیدادبت :

شڤانو
باغەڤانو
بهار نەهێت
رەز نەخەملن بولبـول‌ناخوینن تنێ
نێرگز نەگەش بن
قەبقبا کەوان نایێ دەمێ‌فرینێ
ئاخ دلێ من
توی ریبارو کانیا خوینـێ

یان ئەڤان مالکا ژپارچـا بنافێ گوڤەند :

ئەو روژا ژڤان تێدا
دێ زڤریتو هێتـن
ئەو بوهارا خۆش تێدا
دێ خەملیتو هێتـن
ئەو ئستێرا رەوشەن تێدا
دێ گەش بیتو هێتن
ئەو ئومیدا سەربەستی تێدا
دێ گەهیتو هێتن .

ئو لدەمێ ئەم ژ دلەکـێ پـاك‌و بژیـن ل هیڤیا ڤان« سورگولا » ینە هـەر دگەش بن نەچرمسـن ، دێ هەول دەین« ستری‌ودڕیـا » دناف دیوانا قەرەنی‌دا ژرەهـو ریشـالا هلکێشـن . هیڤیا مە ژ برادەری سینگ فرەهبت بو چەند تێبینیەکا. . ئومیدا مە بێگڤە خزمەتـا ئەدەبی کوردی‌بەو بێشخستنا هوزانا کوردی .

پێشییێ دێ بێژین هەڤالێ قەرەنی لەزەکا نە لجهـێ خوکر بو چاپ کرنا ڤـێ دیوانێ ، پارچە شێعرێـت برادەری هێشتانە گەهشتیتەو نەهاتینە جنینێ . بێتڤی بو بهنا خو لێ فرەهکربا ، خـو پیش‌کیش جەماورێ ئـەدەب دوست کربا بڕێکا بەلاڤکرنـا هندەك غوونێت چاك ددیوانێ‌دا ل سەر لاپەرێـت کوڤـارو روژنامێت کوردێ . یان بڕیکا هەڤێشکی‌د کورێت ئەدەبی‌دا. وەك ئەز دزانم ، هەڤالـێ هوزانڤان هەتا نهو چ بـەلاف نەکریەو چ بشکداری دکورێت شیعری‌دا نەکریە . هـەر وەسا دیارە برادەر پـێ دویرە ژکومەلێت ئـەدەبی‌و ئەدەب دوست ل پاریزگەهـا دهوکێ .

وەك دیارە ئەڤ دیوانـە بەرهەمێ ڤان چەند سالایـە بتایبەتـی سالا ١٩٧٦ی‌و ١٩٧٧ی .

ژبەر ڤان ئەگەرا گەلەك کێم‌و کورتی ددیوانـا برادەری‌دا پەیدادبن ، بکورتی دیوانا قەرەنی ئێکجار نـەل دێزا شیعرا کوردی‌یا ئەڤرویە ،چ بیرو باوریت نهـو نائەگوهێزت‌و دەست نیشان‌کەت .

باهرا پتر ژپارچێت دیوانێ چەند پەیڤو رستێت بێ وجن . برادەری یێت رێزکرین وگوتی یێ شیعر . ئـو چەند وشەکێت تایبەتی یێت هلبژارتین هـەر دبێژت‌و دێبژەڤەڤە مینا : ستێر ، زڤرین بوهار ، زڤروك ، خوین ، روندك .. هـ.د. ژ بو نموونەئەڤ مالکێت خوارێ ،نکارین ناڤێ شیعرێ لێ دانین :

ئەی دلێ من
سەغبێرکەرێ بشکوژا من
مە ریك گرت‌و
چرا هەل‌کر ...» لاپەر –٦ –

یان ئەڤانە :

« گرێ خەما
سەرێ خو چەماندە سیلاڤێ
سیپەلان دارو بەرد لی حەلاندن ب گاڤێ ..)لایەپەر٨

یان ئەڤەنە :

« نێ گاڤا دلبەر
بو ئەڤینێ دنالن
دگەریێ‌دا دمینیت ئەو گری
گاڤا چاف تەر دبن ژرۆندکا
گول دگەش بن ناف هەوتکا ..» لاپەر ٩

یان ژی ئەڤانە :

« زکی برس ژکەندالا
بکەت مال‌و حالان بڕەنجا پالا
دەستێ ڤالا
ئاڤا دکەت دەشت‌و جیبیا.. »لابەر ١١

ئو ل سەر ڤی رەنگـی هەتا دوماهیا دیوانێ ،برادەری ئەڤ رستەێت دانانیە بەریك بکوتەکی ونەشەرەزایی .

ئەڤە ژبلی کو کێشا شیعری هەر یا بەرزەیە وبـێ هێزو لاوازە .. بو نموونە هوزانڤانی کیشەکاب‌کار هینـای لمن وەرە ، جهێ خو ناگریت دهوزانا کوردی‌یـا نوی‌دا ، وەك .

دلێت مە	«سێ دەنگن»
کەڤتنە بەحرا ئەڤینێ	«هەشت دەنگن»
ژینامە	**جارەکا دی سێ دەنگن »**
ڤیا گولا سەربەستیێ	**جارەکا دی هەشت دەنگن »**
بهار خۆش کر	**« بوونە ، چار دەنگ »**
گول بێ گەش کر	**« هەر چار دەنگن »**

ب‌لایەکێ دی برادەرێ قەرەنێ چەند پەیڤـەکێت ب‌کارهینایێ ئەز دبینم هەر بو ئاخڤتنێ دگرانن ئەمازە بـو شیعرێ مینا : –

لێمشت ، دگەریێ‌دا ، لێمشـتێ ، گوناحکاران ، لێدوەشینی ، حموتك ، تەپسوکێت حتاڤا ، ... هتـد . چونگە شاعیر بێتڤی‌یە نازکبت ، بەبڤیت جـوان‌و نازك هلبژێرت ، نەخاسمە زمانێ کوردی پرە ژ نازکی‌یێ .

هەر وەسا برادەرێ قەرەنی چەنـد مالکەکێـت رستین ، کەسك تێ ناگەهت ، چ رامان‌و مەبەست تێدا پەیدا نابت ، یان ژی بەرو ڤاژیێت راستی‌یێ نە وەك : برادەر دبێژیت ل لاپەرێ – ٩ –

« دەمێت سالێ دبێ بهارن
لەو روندك ژچاڤـان دبارن »

باشە ئەڤە تشتەکێ جوانەو درستە ، بەلـێ برادەر پاش دوومالکا دبێژیت : –

«گاڤا چاڤ تەر دبن ژروندکا
گول دگەش بن ناف حەوتکا »

برایێ قەرەنی « ئاگرێ تە هەر ژدەهمەنا تە بەربـی تە » ، تە نهو گوت سال یا بێ بهارە ، لەوما چاف ب‌روندگن ، پاش تو زڤری‌و تە گوت ، گولێت گەشن ، دەمـێ چـاف ب‌روندگبن !!

یان ئەڤان مالکا :

« ئەز مرۆڤم
یێ ل بەر مندا نە مرۆڤـە
یێ ل سەر مندا نە مروڤە
مروڤایەتی هەر بو منـە
وئەز گولا سوورم بوو مروڤان . »
لاپەر – ٢٢ –

لدەڤ من ئەڤە تێك‌شێلانە نە سەر یێ دیارە نەبن . . کەسەك نە مروڤە ، ژبلی تە ، دسەر هندێ‌را تو گولا سوری، بو کێ ؟ بو مروڤا !! ئەز تێ‌ناگەهم ئەڤە چ ناوازە ، لمـن ببورە برادەر .

دسەر ڤێ چەندێ‌را ، ئەم لبرادەری دگرین ژلایـێ دارشتنێ‌ڤە پەیڤێت خو بگەلەك رەنگێت جوودا یێت نڤیسین وەك :

ئستێر ل لاپەرێ – ٧ ، ٤٠.
ستێر ل لاپەرێ – ١٣ ، ٢٠ ، ٥٠.
بهار ل لاپەری ٥ ، ٩ ، ١٤ ، ٢٠ ، ٥٠.
بوهار ل لاپەری ٢٣ ، ٤٠ ، ٥٢
ستری ل لاپەری ٤٤ ، ٤٦
هستری ل لاپەری ٥٠

ئەڤ تێبینیە نا بێژم – رەخنە – مە دیتن گەلەکێ‌دڤەر ولجهێ خو ، هیڤیا من ، هوزانڤانێ گەنج هزر بو کربت ، بێ نە هەرشت ، چونگە مەبەستا مە باورناکم رەخنەگرتن‌بت ژ بو شکاندنا بهایێ دیوانا برادەرێ قەرەنی بەلکی ژ بو خزمەتا شیعرا کوردی‌یە ، کو ملکێ مللەتەکی‌یە ، کەنکەنێـت بـێ هەڤرك‌و پەڤل یێت پێش کێشی جهانێ کرین ب سەربلنـدی‌و شانازی ، بباوەری ئەم ناهیلن ئەڤ ستێریـت گەشـن‌و رەونەق‌دار ، هندە مۆمگێت لاواز خو ل‌بەر ب‌ەلاڤێـن ، چیمەن‌و باغجێت شیعرا خانی‌و تەیرانی‌و جزیـری‌و حاجی‌کویێ‌و بیکەس‌و نالبەندی ، بنێت گورگەهێ‌د نـاڤ‌دا شینبن .

مریەم خان
«ستێرگەشەك» بو

ناڤێ وێ یێ دروسـت (مریم محمد)ە لسـالا ١٩٠٤ زیاهاتییە سەردونیـای لگوندەکێ لدەشتا (سلۆپیا) لکوردستانا ژووری بەلێ‌هندەك دبێژن ژ گوندەکێ گوکانـە ، جانیا خۆ دگەل بوهارا ژینـا خۆ لوێرێ بووراندو هـەر اوێرێ شیکر .

لسالا ١٩٢٤ مشەخت بو بدنیایێ کەفت هەتا لزاخـو ئاکنجی بووی لوێرێ چەنـد سالەکا ما بەری ڕادیویـا کـوردی ڤەبیت ، لسالا ١٩٣٩ مریەم خانێ سـتران تۆمارکربون لسەر قەوانـا لدەڤ هندەك کومپەنێت بیانی ئەوێت لعیراقێ کاردکـرن دوی دەمی‌دا ، جارکێ بتنـێ مریەم خان یاهاتیە رادیویـا کوردی‌و سترانەك بتنـی باتومـارکـری هژمـارا ستـرانێـت وێ یێ ژقەوانا وەگێڕاین « ٣١ » سترانن ، دەمێ وان دبیتە«١١٧ دەقیقەو نوکەهەمی یێ‌لرادیوا کوردی هەین‌و دهێنە بەلاڤکرن ، هندەك ژوان سترانـان ئەڤەنە :

مقامێ یارحەلیمێ
مقامێ یارگەورێ
مقامێ لێ‌دایێ
مقامێ یابێ‌قورغلی
مقامێ سێڤێ
مقامێ مەحەمەدی رونی
مقامێ مەحەمەد سەلیم
مقامێ دوت مام
مقامێ سشەرێ ڤارد
مقامێ جەمیلێ چەتو
ل گەل پەستێت‌وان .

« مریم خانێ » ڤـێ دیمیاهیکێ ژینا خۆ بخوشـی وبەرفرەهی‌و وبدەست‌فرەهی بوراند ، هەر وەساڤەستـا خەلکێ دکر لگوندو گوهـورا دگەل هندەك سترانبێژێت دی یێت‌کورد وەکی : « محمـد عارف »ی‌و «حەسوی‌جزیری» و « خەلیل ئاکرەیی » .

لسالا١٩٤٩ زبدەردێ‌گولچیسکا نەخوش کەفت ئینا قەستـا نەخوشخانا « میرالیـاس » کر ... بەلێ مخابن فەرمانـا خودێ بجەئیناو هاتە ڤەشارتن لگوڕستانا « شێخ معـروف» لبەغدا .

« مریم خان » ئێك بـو ژوان ژنێت کورد یێت‌خوکرینە شەمالك‌و فەنەر بۆ روهنکرنـا هونەرێ کوردی‌و ڤەژینـا فلکلورێ مەیێ زێڕین ...هزار سلاڤ لجانێ وێ یێ پاکـژ بن ... ئودێ مینیت ستێرەکا گەش لئاسمانێ هونەرێ‌کوردی

– سەڤان‌عبدالحکیم –

Institut Kurde de Paris

بەڕێز صدام حسین لە كونفرانسێكی « پاشماوە »

ڕژێمی سوریاوە مەرامێكی بەرامبەر هەبێ ، بە پشت‌بەستن بەو بنكانەوە كە دەست نیشانم كردن‌و لێكۆڵینەوە لەم پەیوەندیە . جا ئەگەر لە كۆنگرەی بەرزدا بێ وەیا لە لاوەكی كۆنگرەی بەرزدا ، وەلەوانەیە پێش كۆنگرەی بەرز وەیا لە دوای كۆنگرەی بەرز ئێمە ئامادەبمان هەیە ، وە سیغەیەكی بەپەلە بۆ ئەم پەیوەندیانە ، پەیوەندیەكی تێكۆشانی روون‌و بەخشندەیە ، روونی ئاراستە كراوە كە ئەویش كلیلی هەموو پەیوەندیەكی ترە ، كاتێ لە سەنگەرێكدا خوێنی عەرەب تێكەلاو دەبێت ، هەموو مەسەلەكانی تر بەبێ كۆسپێكی گەورە دەرگایان دەخەنە سەر پشت .

ئێمە وا بۆ ئەو مەسەلەیە ناچین كە سوپای عیراق بچێتە پێشەوە بۆ ئەوەی بچێتە ژوورێ‌و بەسەر طبریدا بڕوانێت ، ئەم مەسەلانە عەقل دەستی تێوەر ئەدات لە تەوقیتدا وەلە دارشتندا بە شێوەیەكی ئەوتۆ كە بەتەوە بخاتە حاڵەتێكی تواناوە كە لێواری‌كاتی لە بەردەمدا بۆ بكاتەوە بۆ مەبەستەكانی پێشكەوتن‌و مەبەستەكانی توانا لە كێشەی نێوانی‌و نێوان دوژمندا . لە بەردەم زەبرێكی تەنیایدا وەخەست كردنەوە لەلایەن دوژمنەوە كەوا لە مەیدانی سوریا بكات هەرەس نەهێنێ لە بەردەم مەیدانی سوریا بكات هەرەس نەهێنێ ئەوەیە كە قوڵایی راستەقینەی عیراق بێت بە هەموو قورسایی سەربازی‌و ئابووری‌و بە شەریەوە وەوالەم مەیدانە بكرێت كە ببێتە مەیدانی هەموو عەرەب بە هەر شێوەیەك لە شێوەكان بێت ، هەر یەكە دەوری خۆی‌و توانای خۆی هەیە ، ئەو ئارەزوومەندەی بەم مەیدانە قایل دەبێت‌و ئەوەی دەیەوێت سوپا بنێرێت لەم مەیدانەدا قبوڵ دەكرێت ، ئەوەی دەیەوێت بەشێوەیەكی ماددی پشتگیری بكات ، لەم مەیدانەدا وەردەگیرێت .

ئێمە ئاوای دەبینین ، بەڵام ئێمە هیچ رۆژێ لە رۆژان‌و لەگەڵ ئەو پەری جیاوازیماندا لەگەڵ رژێم لە سوریادا نەمان وتووە ، كە رژێم لە سوریا وەك قەوارەی زایونیزمە . ئەمەمان نەوتوەو بایەخی پێ نادەین‌و لە خراپترین حالەتی پەیوەندیدا بایەخمان پێ نەداوە وەك لە پرسیارەكەدا هاتووە بۆ بەرگری كردنی فەرمان رەوایانی دیمەشق بەو چەشنەی لەگەڵ قەوارەی زایونیزمدا دەجەنگێین . مرۆڤی عەرەب هیچ كاتێ نابێتە دوژمن . ئێوە لە ناوچەی عەرەبدا كام رژێمە عەرەبیەتان لە هەموویان بەلاوە كۆنەپەرستترە ، ئەو لە قەوارەی زایونیزم شەریفترەو نابێت بیخەینە تەرازوی پیوانەوە بەهەمان پیوانەی كە جم‌و جوڵ‌و لایەنەكانی سیاسەتی زایونیزمی پێ دەپێوین ، ئەوەی كە خراپتر دەبێت ئەوەیە كە خیانەت لە نەتەوەی عەرەب دەكا ، لە روانگەی ئێمەوە لە قەوارەی زایونیزم خراپترە .

هەڵوێستمان بەرامبەر رژێم لە سوریادا كە ئەو پەیوەندیەمان تاماوەیەكی نزیك دەزانن ئەوەیە كە دەست نیشانمان كردو دەكرێت لەسەر بنچینەی ئەم هەڵوێستە روانگەو پەیوەندیمان لەگەڵ لایەنەكانی تردا پیوانە بكرێت .. بەڵام پەیوەندی لەگەڵ بەرەی رەفزدا وەك دارشتنێك ئەوە مەیدانێكی تری هەیە لە باس‌كردنداو لە هەموو حاڵەتێكدا ئەو ئەنجامانەی لە كۆنگری بەرزەوە دێتە كایەوە رێبازی ئاینده‌ی پەیوەندیێكان دیاری دەكا لەگەڵ دارشتنە راستەقینەكان لە تەعبیركردنی كێشەكە لە توانای نێوان ئێمەو نێوان زایونیزمی دوژمن‌و ئیمپریالیزمی ئەمەریكادا .

بەڕێز وەزیری راگەیاندن :

جێگری بەڕێز .. چەند پرسیارێك هەیە دەربارەی پەیوەندی لە نێوان عیراق‌و رێكخراوی رزگاری خوازی فەلەستیندا .. پرسیار لە خاتو جوزیت عالیە لە گۆڤاری نوفیل اوبسرفاتورو خاتو اوجین مانونی لە گۆڤاری لوبوان ..

— ئایا یاسر عرفات‌و رێكخراوی رزگاری خوازی فەلەستین بە پاشماوەیەكی بەئەمەكی بیری تێكۆشان دژی ئیسرائیل دادەنێن ؟ . ئەگەر ولآمتان بە بەڵێ دایەوە ، ئەی بۆچی لە سەر شانۆی بالوێز خانەتان لە پاریس لەگەڵ فەلەستینیكاندا ئەو جۆرە روداوانە روویاندا ؟

پرسیار لە بەڕێز جیرار سابالك لە تەلەفزیونی فەرەنسا قەناتی دووهەمەوە :

— هەڵوێستی عیراق بەرامبەر لایەنە جۆرە بە جۆرەكانی فەلەستینی چی‌یە ؟

یاسر عرفات‌و رێكخراوی رزگاری خوازی فەلەستینی ئەو فەلەستینیانە تاوان بار دەكا كە عیراق پشتگیریان لێ دەكا بەوەی هۆی شەڕوكوشتاری ناو فەلەستینیكان خۆیانن راتان بەرامبەر ئەوە چی‌یە ؟ ئایا یاسر عرفات تان بانگ كردووە بۆ كۆنگرەی بەرزی بەغدا ؟

پرسیار لە بەڕێز مارك كرافیتز لە رۆژنامەی لیبراسیون .

— دەربارەی ئەوكردەوە رەقانەی دژی بالویزخانەكەتان‌و دژی هەندێ لە نوێنەرانی فەلەستین كراو تێك چوونی پەیوەندی عیراق‌و رێكخراوی رزگاری خوازی فەلەستین چۆن لێكدەدەنەوە ؟ رێكخراوەكە بەئاشكرا ئێوەی ئیتیهام كردووە بە كوشتنی سعید حمامی لە لەندەن‌و عزالدین القلق لە پاریس رای ئێوە لەوەدا چی‌یە ؟

ئایا هاتنی یاسر عرفات بۆ كۆنگرەی بەرزی بەغدا دەبێتە موناسەبەیەك بۆ پەیوەندی كردنێكی راستەوخۆ سەبارەت بە ئەو مەسەلەیە ؟

بەڕێز جێگر .. ئەوەبوو روانینی مەبدەئی خۆمانمان سەبارەت پەیوەندی لەگەڵ گەلی فەلەستینماندا گەلی عەرەبی فەلەستینماندا نیشان‌دا وەیان لەگەڵ نوێنەرانی گەلی عەرەبی فەلەستینماندا لە رێكخراوە فیداكارو سیاسێكان‌و وتم باری سەرنجمان هەر چۆنێك بێ بەرامبە هەر لایەنێك لەم لایەنە سیاسی وەیا فیداكارانە مەسەلەیەكی هاوبەشی مەركەزی هەر لە گۆڕی دەمێنێ ئەویش بەڕێوەبردنی كێشەی نیوان عەرەب‌و قەوارەی زایونیزم‌و هاوپەیمانەكانێتی،مەسەلە كە لە پێشكەوتندا دەمێنێتەوە دەبێت‌و داندرێت كە وا لە هەموو جیاوازێكانی تر نەكرێت ببێتە كۆسپێك لە بەردەم هەڵبژاردنی سیغەی هەرەكەمی پەیوەندی ئیجابی نیوانمان‌و نێوان هەر لایەنێك ، كاتێك هەر كەمی پەیوەندی لە كایەدا دەبێ بەرەورووی ئەو ئامانجانەی لە سەریان رێك كەوتووین .

فەلەستینێكان ئەگەر چی هەندێكیان دەڵێن عیراق بەر پرسیارە لە كوشتنی حمامی ویاسین‌و قلق لە پاریس بەڵام هەموو راگەیاندنەكانیان ئەوە نیشان دەدا كە مەبەستیان ئەو رێكخراوە فیداكارەیە كە لە خاكی عیراقدایە نەوەك عیراقێكان نەوەك دەزگایەكەوە نەوەك كەسان .

كەس نەیگوتووە كە عیراقێكان ئەوكەسانەیان كوشتووە ، بەڵام وتوویانە ابو نضال كوشتوونی‌و لەبەر ئەوەی لە خاكی عیراق دایەو پاڵپشتی لە عیراق وەردەگرێت عیراق بەرپرسیارە ، ئێمە لە كۆنگرە رۆژنامە نووسێكەی پێشوودا دوپاتمان كردەوە ، كە ئەگەر بهاتایەو ئێمە بەرپرسیار بووینایە ، لەوەنەدە ترساین‌و شەرمان نەدەكرد كە بڵێین بەڵێ ، بێ‌گومان ئەگەر بێتو ئێمە كارێكی ئاوا بكەین دەبێت موبەڕیراتێكی قایل‌كەرمان هەبێت ، بەڵام ئێمە بەرپرسیارنین لەم باسەدا نەوەك حزبێك وەنەوەك رژێمێك وەنەوەك عیراقی ، وە ئەمەش یەكەم رووداو نی‌یە كە خۆبەخۆ لەناو فەلەستینێكاندا روو دەدا .

لەكاتێكدا لەدەرەوەی نیشتمانی عەرەب دووانیان لێ‌كوژراوە ، بە دەیەهایان لە لبناندا كوژراوە لە كێشەی ئەم لایەن یا ئەو لایەنی فەلەستینێكاندا .

بەڵام بۆ هروژاندنی ئەم مەسەلەیە مەبەستی سیاسی تێدابوو كە لە سەری رێككەوتوون لە ناوخۆو دەرەوە یەك دەگرنەوە بە مەبەستی خراپەكردن لەگەڵ عیراقدا .. بەڵام لە هەموو حاڵەتێكدا خراپترین فەلەستینی جگە لەخاین ، جگە لەوەی هاوكاری لەگەڵ دوژمن‌دەكا ، ئەو مرۆڤە ، ئەگەر كەمترین نیەت‌و ئامادەیی هەبێت لە تەقەلای هاوبەشدا بۆ بەرەنگاربوونەوەی زایونیزمی دوژمن بە تواناوە ، پێویستە لەدەستی نەدەین ، ئەمەیە سیاسەتی ئێمە ، لەبەر ئەوە بانگێشتنی باسر عرفات مان‌كردوە بەو ئیعتیبارەی سەرۆكی رێكخراوی رزگاری خوازی فەلەستینە ، ئەویش بانگێشتنەكەی قبوڵ‌كرد . مەبەستم ئەوەیە بۆ هەر حاڵەتێك چوارچێوەو شێوەی خۆی هەیە ، لە گفتوگۆكردنداو یان لە ناكۆكی‌دا ، ئەو جیاوازیەی لە نیوان ئێمەو فتح دابوو ، فتح یەكێكە لە رێكخراوە فیداكارەكان لەو چوارچێوە گشتی‌یەدا كە ناوی رێكخراوی رزگاری‌خوازی فەلەستینە .

بەڕێز وەزیری راگەیاندن :

جێگری بەڕێز .. هەندێ پرسیار هاتووە سەبارەت بە وەزع لە لبناندا .

پرسیار لە بەڕێز لوسیان بیترلانەوە بەڕێوەبەری گۆڤاری فرنساو ولآتە عەرەبەكان .

— عیراق بۆچی كارێكی كاریگەرتری بۆ رزگاركردنی ولآتە براكەی لبنان نەكرد كە دووچاری پیلانێك‌بووە بە مەبەستی تێكدانی ؟ .

پرسیار لە بەڕێز بول مونیەوە لە رۆژنامەی « لاكروا » .

— بە نیسبەت ئێوەوە ئەو هویانە چین كە زامنی چارەسەری گیروگرفتی لبنان دەكا ؟

پرسیار لە بەڕێز بیرنارد لینی لە رادیوو تەلەفزیونی لوكسمبورگ .

— ((رەدفیعلی)) عیراق چی‌یە بەرامبەر دۆخی لبنان ؟

پرسیار لە بەڕێز شارل استین لە رۆژنامەی « لورور » ..

— چۆن ئەوە لێكدەدەنەوە كە ولآتێكی عەرەبی ویران‌بكرێت كە لبنانە لەلایەن ولآتێكی عەرەبی ترەوە مەبەستم سوریایە ، عیراق بۆچی لایەنی بێدەنگی‌گرت بە تایبەتی لەبەردەم كوشتن‌و بڕینی مەدەنی‌یە بێ تاوانەكاندا ؟

پرسیار لە خاتو جوزیت عالیە لە گۆڤاری نوفیل اوبرفاتور . وە بەڕێز اوجین مانونی لە گۆڤاری لوبوان .

— ئایا عیراق داوای كشانەوەی هێزەكانی سوریا دەكا لە لبناندا ، وە ئەگەر ئەم كشانەوەیە سەری نەگرت ، ئایا عیراق ئامادەیە كە لە هێزەكانی ردعی عەربیدا هاوبەشی سەربازی بكا ، ئەگەر داوای ئەوەی لێكرا ؟

پرسیار لە خاتو دانیال ایكیم لە ئاژانسی رۆژنامەی فەرنساوە .

— ئایا بەم شێوەیەی ئێستای هێزەكانی رەدعی عەرەبی دەتوانێ چارەسەری تەنگوچەڵەمەی لبنان‌بكا ؟

پرسیار لە بەڕێز مارك كرافینز لە رۆژنامەی لیبراسیونەوە .

— راتان بەرامبەر كرداری سوریا چی‌یە لە لبنان‌داو چۆن ئەورێكەوتنە زمنی‌یە لێكدەدەنەوە بەلای كەمەوە لە نێوان ولآتە یەكگرتۆكان‌و سوریادا ؟

— بەلای ئێوەوە ئەو چارەسەرانە كامانن كە بۆ چارەسەركردنی مەسەلەی لبنان دەست ئەدەن‌و ئایا لەوانەیە لە لبنان لە هێزێكی عەرەبی هاوبەشدا بەشداری بكەن بەهەر مەرجێك بێت ؟

پرسیار لەبەڕێز سیتی لە رۆژنامەی (نیس‌ماتان)ەوە .

— ئایا دەست تێوەردانی هێزە سەربازێكانی سوریا لە لبنان‌داو ئەو كردارانەی دەیان‌نوێنێت دەبنە مایەی زیاتر تیك‌چوونی پەیوەندی نێوان سوریاو عیراق ؟

بەڕێز جێگر .. هەروەك چۆن كێشە لە نیوان هەرێمەكانی فەرەنسادا رووی ئەدا پێش یەك‌گرتنی ، هەروەك كێشەی هەرێمەكانی پێش یەك ئەڵەمانیا . لە نێوان یەك نەتەوەدا كاتێك بەش بەشی سنوور لە ئارادائەبێ شتی تایبەتێتی پەیدا دەبێ‌و دەبنە مایە كێشە بە بۆنەی زۆر هۆوە هەندێكیان هی ناو خۆیەو هەندێكیش هی دەرەوەیە بەدەست تێوەردان ئەم كێشانە چاوەڕوان دەكرێن لەناو رۆڵەكانی نەتەوەیەكدا ، ئەگەر چی شتێكی ناخواستە لە باری نوارینی ئێمەوە . دەربارەی دۆخی لبنان قسەمان‌كردوو وەڵامی هەموو پرسیارەكانی سەبارەت لبنانمان دایەوە . ئێمە وەك عەرەب لە بەردەم ئەو كێكی مەركەزیداین ، ئەو لقانەی لە نیشتمانی عەرەبدا پەخشن كاردەكاتە سەر ئەم ئەركە بە شێوەیەكی سەلبی یائیجابی ، بەڵام پێویستە كە خۆمان لەوە لابدەین كە ئەم لقانە بكەینە مەسەلەیەكی پێشكەوتوو بەسەر مەسەلە بنچینەیەكەدا لە پشكنین وەیا لە بایەخداناو دست بدەینە چارەسەری هەموو ئەو لقانەی لە نیشتمانی عەرەبدا پەخش بووە لە بناغەیەكی مەركەزیەوە كە ئەویش ئارەزوی هێنانەكایەی دۆخێكی موناسیبە بۆ تواناكانی نەتەوەی عەرەب بۆ ئەوەی مەیدانی زبندوی خۆی بگرێت لە بەرەنگاربوونی مەترسی‌یە هاوبەشەكەدا .

لەسەر ئەم بناغەیە ئەگەر لە كۆنگرەی بەرزدا باسی دۆخی لبنان‌كرا ئەوە دەبێتە ئەو بنچینەیەی كە هەلوێستی خۆمانی لێوە دەردەبڕین بۆ چۆنیەتی چارەسەی دۆخی لبنان . بەڵام رای ئێمە بەرامبەر دەست تێوەردانی سوریا لە لبناندا ، ئێمە ئەورایەمان لە پێشەوە دەربڕیوە بە شێوەیەكی روون‌و ئاشكرا .. ئێمە دڵگران دەبین كاتێك دەبینین خوێنی عەرەب بە دەستی عەرەب دەرژێ پاكانە بۆ ئەوكارە هەرچیەك بێ‌و زروف هەرچی‌یەبێ ئێمە وادەبینین كە خوێنی عەرەب هەڵگیری بۆ رۆژی كێشە لەگەڵ دوژمنە دێرینەكانیدا ، بەڵام بە تەسەوری ئێمە ئەو خاڵە مەركەزیانە چین بۆ چارەسەركردنی مەسەلەی لبنان ، قسەمان لە بارەوە كردووە لەگەڵ ئەوەشدا بەكورتی باسی دەكەمەرە .

پشتگیری‌كردنی شەرعیەتی دەستووری ئەگەر هاتوو شەرعیەتی دەستووری بەرەو بەتەنگەوەبوونی یەكێتی‌ی لبنان رێی‌كرد خاك‌و گەل ، زۆركردنی دۆخێكی لەبار عەرەبی‌و لبنانی بە شێوەیەك وا لە رۆڵەكانی لبنان بكا بتوانن گفتوگوی دیموكراتیانە بكەن بۆ هەڵبژاردنی دارشتنێكی پێشكەوتوو لە دەربڕینی یەكێتی لبناندا سەربەخۆی‌و گەلی ، وە ئەم دارشتنانە توانای ئەوەی هەبێ كە خۆی لەبەر زریانی دوارۆژو ئەو پیلانانەدا رابگرێت كە دژی یەكێتی‌ی لبنان سازدەكرێن ، وە لە پێشەنگی ئەوانەدا كە پیلان سازدەكەن قەوارەی زایونیزم بۆ ئەو مەبەستانەی لەبارەی سیاسی‌و كۆمەڵایەتی‌و سەربازی‌یەوە ئاشكرایە .

ئەمەیە بنچینە مەركەزێكان‌و هەر تەقەللایەكی عەرەبی لەم بوارەوە رێبكا ، ئێمە لایەنی دەگرین ، بەڵكو هەر تەقەللایەكی ولآتان لەم رێبازەوە رێكا هەروەها ئێمە لایەنی دەگرین ، بەڵام بەشداری هێزەكانی رەدع بكەین یا بەشداری نەكەین ، ئەگەر لەلایەن ئەوانەوە كارەكەیان مەبەستە داوامان لێ‌بكرێت ، لێی دەكۆڵینەوە ، تاوەكو ئێستاكە كەس داوای ئەوەی لێ نەكردووین كە بەشداری بكەین .

بەڕێز وەزیری راگەیاندن .. هەندێ پرسیاری تر سەبارەت هەندێ مەسەلەی نێو ولآتان‌و هەڵوێستی عیراق لەو مەسەلانە هەن .

پرسیا لە بەڕێز رۆجیە فنسانەوە لە ئاژانسی دەنگوباسی هەرێمەكانی فەرەنساوە :

— راتان چی‌یە بەرامبەر دۆخی ئێستای ئەفغانستان ؟

— هەڵوێستان بەرامبەر مەسەلەی ئەرتیریاو دەست تێوەردانی سۆڤیات لە ئەسیوبیادا چی‌یە ؟

پرسیار لە بەڕێز سیمونو جانجاك ەوە لە رۆژنامەی (رون‌الب) .

— پەیوەندیتان لەگەڵ رژێمی شاهەنشاهی ایراندا چۆنە ؟ . هەمان پرسیارلە بەڕێز دانیال الیو وە لە رۆژنامەی خوارووی رۆژئاوای (بوردو) .

پرسیار لە بەڕێز بیرنارد لینی یەوە لە رادیوو تەلەفزیونی لوكسمبورگ .

— رەدفیعلی عیراق دەربارەی دۆخی ئیران چی‌یە ؟ .

پرسیار لە بەڕێز مارك كرافیتزەوە لە رۆژنامەی لیبراسیونەوە .

— ئایا راستە كە (اية الله الخمینی) لە عیراق لەژێر چاودێری ئیجباریدا بووە رێگای نەدراوە كە رۆژنامە نووسە بێگانەكان ببینێ ؟

پرسیار لە بەڕێز جاك لودیەمیووە لە تەلەفزیونی فەرەنسی قەناتی یەكەم ..

— ئایا بۆ هاوكاری كردن لە بەرژەوەندی دەوڵەتەكەتان لە گەڵ ئیراندا تێكۆشانی خەمینیتان لە ولآتەكەتاندا لاوازكردبوو ئەمەش وای‌لێ‌كرد كە پەنا بەرێتە بەر دەوڵەتێك كە زۆربەیان مسوڵمان نین ؟

پرسیار لە بەڕێز قائدی حمزەوە لە گۆڤاری جون افریك .

— پەیوەندی عیراق بەئەفەریقاوە چی‌یە ؟

پرسیار لەبەڕێز ایف لوازو وە لە ئێزگەی فرانس انتر .

— ئایا پەیوەندیتان لەگەڵ یەكێتی‌ی سۆڤیاتدا گەیشتۆتە رادەی ئەوەی كە پەیوەندیتان لەگەڵ یەكدا ببڕن ؟

پرسیار لە بەڕێز جان ماری لیفیفرەوە لە ئێزگە اوروپای ژمارە ١ .

— وەزعی پەیوەندی نێوان بەغداو مۆسكۆ چۆنە ، قسە لەبارەی ئەوەوە كراوە كە هەندی ساردی كەوتۆتە نیوان ئەو پەیوەندیەوە ؟

بەڕێز جێگر ..

ئایا ئەوە عەیبە مسوڵمانێك بچێت بۆ ولآتێك كە زۆربەیان مسوڵمان نەبن . ئایا ئەوە شتێكی ئاسایی نی‌یە كە یەكێك بچێت بۆ ولآتێك كە زۆربەیان مسوڵمان نەبن ، مەسەلەكە تەبیعی‌یە .. مەبەستم ئەوەیە ئیعتیرازەكە لەبەر ئەوەیە چونكە ولآتەكە زۆربەی مسوڵمانی تێدانی‌یە وەیان ئیعتیرازێكی‌تر هەیە .

ئەم پرسیارانەم وەڵام داوەتەوە سەبارەت پەیوەندیمان لەگەڵ یەكێتی‌ی سۆڤیاتیدا ، بەروونی وەڵامم داوەتەوە ، پرسیارەكانی تریش لەو كونگرە رۆژنامە نوسیەدا وەرام درانەوە كە لە مانگی تەمموزدا بەسترا ، ئێمەش عادەتمان وایە كە حەز لە دووبارە كردنەوە ناكەین ، بێ‌گومان هەندێكتان نوێنەری ئەو دەزگایانەبوون كە ئێستا نوێنەرین ، لەو كۆنگرەیەدا ئامادەبوو . وە بۆ ئەوەی وانەزانن كە ئەم وەڵامەم خۆ قوتاركردنە لە وەڵام دانەوەیەكی راستەوخۆی پرسیارەكان وەڵامی هەندێكیانتان دەدەینەوە ، ئەوانەی بەلاتانەوە حەساسە .

ئەوەی دەربارەی ئەفغانستان بێ ، پەیوەندیمان كۆنە لەگەڵ ئەفغانستاندا و پەیوەندیەكی چاكە ، بەڵام شۆڕش لە ئەفغانستان ، بەرپابووە ، ئەوە شتێكە پەیوەندی بەگەلی ئەفغانستانەوە هەیە ، سیاسەتی ئێمەش لەسەر ئەو بنكەیە دامەزراوە كە دەست لە كاروباری ناوخۆی هیچ ولآتێكەوە وەرنەدەین تەنیا ئەوكاتە نەبێت كە دەست لە كاروباری ناوخۆمان وەربدات . ئەم بیرو باوەڕە نوارینی ئێمە بەرامبەر چالاكی خەمینی لێك ئەداتەوە .

خەمینی كەسێكی ئیرانی‌یە حوكمی لە سێدارەدانی دراوە بەسەردا پەنای هێنایە بەر عیراق ، عیراق داڵەی‌دا وەك بیرو باوەڕێكی گشتی‌ی جائیتر وەك مسوڵمان یا وەك مرۆڤێك لە هەر شوێنێكەوە بێت ، هەر مرۆڤێك لەبەر هۆی سیاسی كە داوای پەنای لە عیراق كرد ، ئەگەر هۆی تایبەتی نەبێ رێگای داڵەدانی بگرێت .

بەڵام ئێمە لە روو راستگوین لە پەیوەندیماندا ، ئێمە دەست لە كاروباری ناوخۆی ئیران وەرنادەین ، تەنیا ئەو كاتە نەبێ كە ئیران دەست لە كاروباری ناوخۆمان وەربدات .

ئەگەر ئیران خەمینیەكمان بۆ دابنێ سدە خەمینی بۆ دادەنێین بەڵام ئەو دەست لە ئیش‌وكاری ناو خۆی ئێمە وەرنادات‌و عیراق بكەینە وەكرێك بۆ خەمینی بۆ بەرودا پرژانی سیاسەتی ئیران ، ئەوە سیاسەتێكی چەوتە ئێمە لەسەری ناڕوین .

ئەم سیاسەتەمان بەروونی بۆ خەمینی باس‌كردووەو پێمان ووت ئەمە بەرنامەی ئێمەیە یان ئەوەتا رێز لە بەرنامەكەمان دەگرێت وەیان چاو بەمانەوەتا دەگیرێتەوە ، ووتی من لەسەر سیاسەتەكەم بەردەوام دەبم وە ئەگەر ئێوە دەتانەوێت بمخەنە چوارچێوەی بەرنامەكەتانەوە من ناچارم عیراق بەجێ بهێڵم پێمان ووت ئارەزووی خۆتە .. عیراقی بەجێ‌هێشت‌و خوای لەگەڵ‌بێ .

وە بیرو باوەڕێكی تر بەنیسبەت ئێمەوە ، پیاوە ئاینێكان ، ئێمە رێزیان دەگرین خۆشمان دەوێن‌و ئەركیان بۆ سووك دەكەین بۆ ئەوەی ئەركی دینی خۆیان جێ‌بەجێ‌بكەن لە پەروەردەكردنی گەلدا . بەڵام رێگایان نادەین جا ئەگەر عیراقی‌بن‌و یا عیراقی‌نەبن بەوەی خۆیان لە شوێنی حكومەت دابنێن . ئێوە لە رۆژئاوا لەم مەسەلەیە خۆیان قوتاركرد ، واتان لە فاتیكان كرد كە ببێتە دەوڵەتێكی بچكۆلە ، وە هەموو كێشەیەكی ئاینیتان لە گەڵ جیاكردەوەو لەو شوێنەدا دانا .

ئێمە رێگای پیاوە ئاینێكان نادەین كە جێگای پیاوانی دەوڵەت بگرنەوە ، وە رێگای پیاوانی دەوڵەتیش نادەین كە شوێنی پیاوە ئاینێكان بگرنەوە ، ئەم قسەیەمان لێرەدا ناكەین ، ئەم قسەیە سیاسەتی حزب لێكدەداتەوەو بڵاوكراوەتەوەو هەموو خەڵكی دەیزانێ ، نە پیاوانی ئاینی دەست لە كاروباری ولآت وەردەدات وەنە دەوڵەت دەست لە كاروباری پیاوانی ئاینی وەردەدات ، بە پێی چوارچێوە كۆنەكە نە بەجێ گەیاندنی ئەركی ئاینیدا . لەبەر ئەوە پەیوەندیمان لە گەڵ ئیران‌دا باشە لەسەر ئەو بنچینەیەی كە رێكەوتنی ساڵی ١٩٥٧ دایناوە وە لەسەر بنچینەی ئەو بیرو باوەڕانەی دیاریمان كردن . ئیران‌و رژێمی ئیران چۆن دەبێت ئەمە پەیوەندی بەرۆڵەكانی خۆیەوە هەیە . بەڵام دەست لە كاروباری ئیران‌و غەیری ئیران وەرنادەین تەنیا مەگەر دەست لە كاروباری ناوخۆمان وەربدەن ، ویا زیانێك لە بەرژەوەندی نەتەوەیی عەرەب بدەن . ئەمەیە بیروباوەڕی مەركەزیمان لە پەیوەندیمان لەگەڵ ئیران‌داو لەگەڵ ئەفغانستانداو لەگەڵ توركیاداو لەگەڵ هەموو ئەو دەوڵەتانەدا كە لێمانەوە نزیكن‌و یا بەپێی جوگرافیاو سیاسەت لێمانەوە دوورن روانینمان بۆ پەیوەندی لەگەڵ یەكێتی‌ی سۆڤیات‌دا ، ئێمە دۆستی یەكێتی‌ی سۆڤیاتین‌و یەكێتی‌ی سۆڤیات دۆستمانە . ئێمە تەنیا ئەو كاتە دەست لە دۆستایەتی یەكێتی‌ی سۆڤیات بەردەدەین . كاتێ یەكێتی‌ی سۆڤیاتی واز لە دۆستایەتیمان بهێنێ ، تاوەكو ئێستا هیچ شتێكی ئەوتۆنی‌یە كە لە پێوەندیمان لەگەڵ یەكێتی‌ی سۆڤیات‌دا دوودڵمان بكا . بێگومان ئێمە باری سەرنجی خۆمانمان هەیە كە جیاوازە لە باری سەرنجی ئەوان دەربارەی ئەوەی پەیوەندی هەیە بەكێشەی نیوان ئەرتیریاو ئەسیوپیا ، ئێمەلایەنی شۆرشگێڕە ئەرتیرێكان دەگرین لایەنیان دەگیرین تا ئەو شوێنەی خۆیان دەیانەوێت ، تاوەكو ئەو شوێنەی بۆی دەچن وەیا لەو دارشتنەدا كە هەڵی دەبژێرن ، نامانەوێت كە لە جێگای ئەوان بین لە دارشتندا یا لە لێكدانەوەی بەرنامەكەیاندا لە دەربڕینی ئیرادەیاندا .

ئەگەر ویستیان جۆرە پەیوەندیەك لەگەڵ ئەسیوپیادا بكەن هەروەها ئێمە ئەمە رەفزناكەین‌و بەپێچەوانەی ئەوەشیان ئامۆژگاری ناكەین ، بەهەرلایەكدا رێگا هەڵبژێرن بەولایەدا ئێمە پشتگیریان دەكەین ، بێگومان یەكێتی‌ی سۆڤیاتی پشتگیری ئەسیوپیا دەكا ، ئەوەش مانای ئەوبیرو باوەڕەیە كە دەست نیشانمان كرد دەربارەی دۆستایەتی كە مەرج نیە پڕبەپڕ پێكەوە بنووسێت ، بەڵام مەرجی مەساحەیەكی هاوبەشە لەو كاروبارەی كە تەعبیر لە ستراتیژیەتێكی هاوبەش یا بەرژەوندیەكی هاوبەش دەكا لە نێوان دوو لایەنی بەدۆست بوو یا زیاتر .

بەكورتی ئەمە وەڵاممانە بۆ ئەم پرسیارانەی دوایی، وەڵامەكانمان بەكورتی بوو چونكە من لە كۆنگرەی پێشوودا بەدوورو درێژی وەڵامم دابوونەوە ، ئێمەش ئەو عادەتەمان نی‌یە كە شت دووبارەكەینەوە ئێمە دژی دووبارە كردنەوەین ، بارەیەوە شتێكی نوێ نی‌یە تەنیا ئەو مەفاهیمانە نەبێت كە سەر لە نوێ بەیانی دەكەینەوە ، جا با بزانین لەم قسانە چەندی دەنووسن .. هەندێكتان موقابەلەتان لەگەڵ كردبووین ، یەك پیتی لێ بڵاو نەكردبۆوە .. هەندێك لێرە ئامادەن لەم هۆڵەدا ، هەروەك بەمە سەل دەڵێن « لە حوشتر تەنیا گوێ » واتە بڵاو كردنەوەی شتێكی كەم‌و بەش بەش ، بە هەرحاڵێك بێ ئێوە سەر بەستن ئەمەیە كاروبار وەك ئێمە دەیبینین بەڵام ئاگاداری پەیوەندی نێوان عیراق‌و فەرەنسابن چونكە ئێوە بەوە خزمەتی فەرەنسا دەكەن . سوپاستان دەكەین‌و هیوادارین ئەو راستیانەی ئەتانەوی لە بەردەمتاندا روون بێتەوە ئێستا لەپێشوو زیاتر روون بوو بێتەوە . داوای سەركەوتنتان بۆ دەكەین لە گەیاندنی پەیامەكەتاندا لە پێناوی خزمەتی مرۆڤایەتی‌و خزمەتی ولآتەكەتاندا

بەڕێز وەزیری راگەیاندن .. سوپاس جێگری بەڕێز .

Institut kurde de Paris

هونەرمەندی کورد

"عائشەشان" ئاواتی دێرینی هاتەدی کە وێستا میوانمانە

بێگومان خوێنەرانــــی ((هاوکاری)) لەیادیانـــە ، ڕۆژنامەکەمانو بەتەواویش هەرلەدوا لاپەڕەی ((هاوکـــاری)) یەکەم ڕۆژنامەبوو هونەرمەندعائشە شانیبەخوێنەران ناسی وائێستا ئەم هونەرمەنـــدە لەعیراقەو بەســـەردانێکی هونەری هاتوە ، لــــــە ڕۆژنامەکەمان چـاومـــان پێی کەوتو دەربـــــارەی سەردانەکەی قسەی بۆ کردین. عائشە شان وتی :

هەر چی گۆرا نیە کۆنەکانم لەئیزگەی کوردی بەغدا هەیـە سەر لەنوێ تۆماریان دەکەمەوە ،سەرەڕای ئەوەی لێپرسراوانی ئێزگەو تەلەفزیون ماوەیـــان داوم بە تۆمارکردنی (٧) گۆرانی ڕەنگاو ڕەنگ بۆ تەلەفزیون .

عائشـــــە بەم بۆنەیـەوە- سوپاسی دامو دەزگـــــا هــــونـــەری و ڕۆشنبیری و ڕاگەیاندنەکانی کرد کـــــە بەدڵسۆزی پێشوازیان کردو .

دەربارەی گۆرانیەکانی وتی: زۆر بەی زۆری گۆرانــــی و ئاوازی فولکلورین و دەنگــم لەگەڵ ئەو جۆرە ئاوازانـــەدا گونجاو لەبارە .

دەربارەی کاروباری تری لە بەرنامەی سەردانەکەبـــدا هیوای خواست سەر لــــە شارەکانی هەولێرو سلیمانـی بدات و ئاهەنگی گۆرانی وتـن بگێڕێ . دبسان حەزی خـۆی ئەوەیە لەگەڵ تیپی موسـیقای سلیمانیدا چەند گۆرانیـــەك بڵێ .

مابەوە سەر ئەوە بزانـن : عائشە شان تەمەنــــی ٤١ ساڵە بێجگە لە زمانی کـوردی تورکی و ئەڵەمانیش باشــــن دەزانێ . ژیانی وەك ئافرەتێکی هونەرمەند بریتی یە لـــــــە داستانێکی کارەساتی خەماوی و شادی و کامەرانیەکەی لەگـەڵ هونەری گۆرانی و دەنگـــــك خۆشیدا تواوەتەوە .

دەربارەی هەستی خۆی بە بۆنەی سەردانەکەیەوە وتی : دە ساڵە ئاواتە خوازم ســـەر لەم وڵاتە بدەم وا ئەمجــــارە بۆم ڕەخسا ، شادمانم بـەوەی ڕێزی هونەرو هونەرمەنـــدان لەم وڵاتەدا وا بە بەرزدەگیرێ.

لەدەرەوی سنوور

کچ بەکێشان دەفرۆشن ..!

بەلاتەوە سەیر نەبێت .. ئەم ڕووداوە ڕاستەقینەیەو لە وڵاتی «کشمیر» لەم دواییـەداڕووی داوە :

لە کشمیر ، کچێك خراوەتەترازووەو کێشــــراوەو بەپێی قورسایی فرۆشراوە بــــــەکابرایەکی پیر پارەی قورسایی کچەکە وا حساب کراوە هەرکیلوی بە ٦٥ جنیەبێ ، بــەم جۆرە نرخی کردویەتیە (٥٠٠)جنیە ئەسترلینی !

پۆلیس بەم کارەی زانیوەو بەدوای کەسووکاری کچەکەدا دەگەڕێ ، کە ئەم کـــــــارەنامرۆڤایەنیەیان کردوە .

● مەیموونو سینەما

ئەکتەری ناسراو « سلفستر ستالون » پاڵەوانی فلیمی ڕۆکی خەریکی خۆ ئامادە کردنـــە بـۆ فلیمێکی نوی بەناوی «بەهەشتی گیانداران » کە ناوەرۆکی ئـەم فیلمە بریتی یە لە چەنـــدان هەڵوێستی سەیرو سەمەرەی هەست بزوێنـــەر . ئەوەی شایانی باسە ئەم ئەکتەرە دەورلەگەڵ مەیموونێکدا دەبینێ کە پاڵەوانی دووەمە لە فیلمـــــەکـەدا . لــــەبــــــەر ئەوە دروستکەرانی فیلمەکـــەماوەیەکی زۆریان لە ڕاهێنانی ئەم مەیموونەدا بردۆتە ســـەرتا بوە بە ئەکتـــەرێکی گـوێ ڕایەڵ .

دایکی ئازیز :

هەندێکتان سکاڵا لەدەست ئەوە دەکەن ، کە مناڵەکانتان بەدەست نان دەخۆنو حەزلە بەکار هێنانی کەوچك ناکەن ، ئێوەش بەم دیاردەیە قـارس دەبن ، بــــەلام شارەزاکان لە پەروەردەی منداڵ دەڵێـین ئەم خووە لە سەرەتادا هیـچ زیانێکی نیە ، چونکـــە زۆر کەم منداڵ لە تەمەنێکی کەمدا بەوە ڕادێ کەوچك بەکـــار بهێنێ ، بــــە لایەنی کەمەوە تارادەی گەیشتن بە تەمەنـی یەك ساڵانە ، بەڵام ئەگــــــەر دایکێك ئەم دیاردەیەی لـەلا ناخۆشە ، چاکتر وابە ماوەیەك خۆی خەریکی ئەوە بکا لەبـەر چاوی خواردن بە کەوچـــك بخوات و هەوڵیش بدا بیداتـە دەست منداڵەکەی ، چونکـە وەك شتێکی زکماکی منـــداڵ حەزلە لاسایی کردنەوە دەکا ، دوای ئەوە زۆری پێناچــی منداڵ دەکەوێتە لاسایــــی کردنەوەی گەورەو بەکارهێنانی کەوچکی لا دەبێ بەشتێـــکی ئاسایی .

چاپکراوی نوێ

گۆڤاری ڕۆژی کوردستان

ژمارە (٥١)ی گۆڤاری ڕۆژی کوردستان کە لەلایەن کۆمەڵەی ڕۆشنبیری کوردی یەوە لـــــە بەغدا دەردەچێ لەم دواییـەدا بلاوکرایەوە ، بە هەردوو زمانی عەرەبی و کوردی لەم ژمارەیەدا گەلێ باس و بابەتی ئەدەبـی و ڕۆشنبیری دەخوێنیتەوە .

ئەم کاتەت باش

خوشکە - ڕێواس جـاف - کچێکی بەهرەمەندی لـــێ هاتـــووەو چاوەڕوانـــی پاشەڕۆژێکە گەشی لـــێ ئەکرێ .

دەربارەی بەهـرەی شیعری وتـی :

- من لە وڵاتەکەی خۆمەوە ئەمەوێ بۆ مرۆڤ گۆرانـــی بڵێم وخۆشەویستی پارچەیەکی گەورەیە لە ڕاستی و هـــەر لەخۆشەویستی مرۆڤـــەوە ئەنووسـم .

● دەرباره ئافرەتی کـورد چی دەڵێ ؟

- ئافرەتی ئەم سەردەمـەی کورد خۆی بەرامبەر بـــــە گۆڕانکاری یەکـــی فـراوان ئەبینێ و چاوەڕوانی لەدایـك بوونێکی نوێ تر ئەکا .

● دەربــــارەی ئەدەبــی ئافرەت وتی :

- بەسەرنج دانێکی وردتری کۆمەڵایەتی و باری ژیانی ئەدەبی ئەوە روون ئەبێتەوە ، کـــە دواکەوتنی باری کۆمەڵایەتیمان کارێکی ڕاستەو خۆی کردۆتـە ســـەر وشـــك بوونەوەی جموجوڵی ڕۆشنبیری ئافرەتی کورد .. بەڵام گەلێك دەنـگ هەن کە بەڕاستگۆیی بەوە بـۆ مرۆڤ گۆرانی وتووەو ڕووبـە ڕووی گەلێـــك دیـــاردەی چەوساندنەوە بۆتەوە .

ڕێ ڕەو

بابەخ بە خواستی هاووڵاتیە کانوداواو سکاڵاکانیـان بدەن و هیلاك و بێزار مەبن لە بەدوادا چوونی ئـــەو خواستو داواکاریانە ،چونکە ئەگەر مرۆڤێکی زوڵــم لێکراوتان رزگار کرد ، زۆر یان کەم ، بـــــەوە ؛ خزمەتێکی گەورەی ئەم گەلەو بیروباوەڕی حزبەکەتان دەکەن .

هاوڕێ صدام حسین

دەستکردی : عبدالقادر علـــی مردان

ئەمیش لەکۆنگرەکەدا بوو

کە بەوردی لێی ڕانەمێنی ، نوقڵانەی دوارۆژێکی ڕوناکــی لێ بەدی ئەکــەی .. بـــۆ ماوەی پێنج ڕۆژی ڕەبەق لـــە تەك باوکیا ، بەشداری لـــە کۆنگرەی پێنجەمی نووسەرانی کوردا کردو بچوکترین ئەندامی نێو کۆنگرە بوو .. !

کاکە (بەختیار علی وریا) لە ساڵـــــی ١٩٦٧و لەشاری سلێمانـــی چـاوی بۆ ژیـان هەڵێناوە .. هەرچەندە تاقانەی دایك و باوکێتی ، بەڵام مناڵێکی زۆر ڕۆحسوكو بەڕەوشت و ئازایە .. لەپۆلی پێنجەمـــی قوتابخانەی ڕاپەڕین دایە .. دوای دەوامی قوتابخانەشـــی ئەچێتە دوکانو یارمەتـــی باوکی ئەدا .. کاکە بەختیـار ئەڵێ : «باوکم هاوڕێمە ، بۆیە گەر هاتو هەڵەیەك بکا بەکسەر پێی ئەڵێم .. ! » لێم پرسـی

- لەقوتابیان کێ هاوڕێتە ، کامیانت زۆرتر خۆش ئەوێ ؟

- هەمو قوتابیەکانم خۆش ئەوێ ، بەتایبەتیش هیـــواو شۆڕش و ئازادو نەبەز ..

- ئەی مناڵانی گەڕەك ؟

- هەمویان ، بەتایبەتـــی لوقمان و عبدالخالق و حامیـــدو نەبەزو نزارو ناسکو پەیمانی خانم ..

- ئەی چی ئەخوێنیتەوە ؟

- گۆڤاری بەیانو ڕۆژنامەی هاوکاری و پاشکۆی عیراق .. زۆربەی شیعرەکانی باوکیشمم لەبەرە ..

- ئەي کەس لەباوکـــت بەشاعیرتر ئەزانیت ؟

- ئەء .. تەنیا کاکـــەی فەلاح نەبێ .. !!

-حەز لە گۆرانی ئەکەی ؟

- بەڵێ .. دەنگیشـــــم خۆشەو شمشاڵیش ئەژەنـم ، تیپی مۆسیقای سلێمانیشـــم زۆر خۆش ئەوێ ..

- ئەی کارزانو هاوڕێکانیت ئەناسی ؟

- نەمئەناسین ، بـــەڵام لەسۆزی خۆشـەویستیمەوە ، وێنەی هەر چواریانم کڕیوەو لەماڵـــەوە هەڵمواسیون .. خۆزیا لــەلای (ســەرا)وە پەیکەرێکی جوانیـــان بۆیان بتاشیایە .. !

- ئەی بۆچی هاتی بۆ کۆنگرە ؟

- بۆیەهاتم ، چونکـــــە وامئەزانی شیعری تیـــمــا ئەخوێنرێتەوە .. !! هاتم تا یەکە یەکە نوسەرانی کـــورد لەنزیکەوە ببینم .. !

- چیتر ؟

- سوپاس .. بـــەڵام ئەمەوێ هونـەرو خوێندەواری سەرانسـەری نیشــــتمان بتەنێتەوە ، خۆیشم لە پاشە ڕۆژا ببم بە ئەندازیار ، بەڵام بەئەندازیارێکی هونەرمەند ..

محمود زامدار

لە چالاکیەکانی بەڕێوەبەریتی ڕۆشنبیری جەماوەر لە سلیمانی

کۆڕێکی شیعر خوێندنەوە بۆ لاوان

ئێوارەی ڕۆژی شـــەممەی رابـــوردوو ، بەڕێوەبـــەریتی ڕۆشنبیری جـــەماوەر لــــە سلیمانی ، لــــە چوار چێوەی چالاکیەکانی ڕۆشنبیری خۆیدا، کۆڕێکی بۆ شاعیرە لاوەکـــان ســـاز کـــردو لـــەم کۆڕەدا شـــاعیرانی لاو : عبدالقــادر سعید ، شەهاب عثمان ، جبار حاجی کـــریم ، جلال پشکۆ ، جمال غمبار . ڕووناك فتح‌الله ، ابوبکر حسن ، رضـــا حمـــە شیعریان خوێندەوە .. لـــەم کۆڕە داکە لە هوڵی چـــالاکی قوتابخانەکان بوو ، لە لایـەن هیرۆ کۆڕانەوە شـــاعیرەکان پێشکەش دەکراو لە دوایشدا کـــاك دلشـــاد محمـــد امین هەڵسەنگاندنی شـــیعرەکانی کۆڕەکەی پێشکەش کرد .

پ. هاوکاری سلیمانی

یەکەم پیشانگای مەڵبەندی چاودێری زانستی

بە چاودێری بەڕێز ارشـــد احمد محمد پارێزگاری سلێمانی ڕۆژی ٢٢-١٠-١٩٧٨ مەڵبەندی چـــاودێری زانستی یەکــــەم پێشـــانگای یانـــەی وێنـــەی فۆتۆگرافی لە هۆڵی قوتابخانەی ناوەندێ کوردستانی کچـــان کردەوە .

لـــەم پێشانگایەدا کە ماوەی هەفتـــەیەکی خایاندو هونـــەر دۆستێکی زۆر چـــوونە بینینی (٤٧) وێنەی فۆتۆگرافی تیـــادا پیشان درا .

ئـــەم پێشانگایە بەســـەر پەرشتی کـــردنی مامۆســـتا نوزاد مجید لەگـــەڵ هاوبەشی کردنی نزیکـــەی (٣٠) قوتابی ئامادە کرا بوو ، کە بریتی بوو لەزادەی بیری ئـــەم چـــوار قوتابی یە :

١- علی احمـــد ٢- گۆران حمە رشید ٣- سمیر جمـــال رشید ٤- اسماعیل علی .

وێنەکان هەندێکیان بۆنـــە - یەک یان باسو بەسەرهاتێکیان دەگێڕابـــەوە .. هـــەندێکی کەشیان کـــەلەپورو فۆلکلۆری نەتەوەییان بەخۆوە پیشـــان دەدا ..

یەکێك لەو وێنانەی خـۆی دەست نیشان دەکـرد وێنـــەی (١٣١١) کۆچی بوو . ئەویش بریتی بوو لە وێنەی منارەکەی مزگەوتی گەورە کە تائێستـــتا هیچ وێنەگرێك ئەو مێژووەی بە کامێرا پیشان نەداوە .. ! هەروەهـــا وێنـــەکانی نـــاو ئەشکەوتی هـــەزار مێـــرد نیشانەی چالاکی مەڵبەندەکەیانی بەخۆوە پیشان دەدا .

ئەوەی شایانی باسە ئـــەم مەڵبەندە لــــە مانگی شەشی ساڵی ١٩٧٨وە دەستی بەئیش کردن کردوەو تائێســـتا دوو دەورەی زانستی بەڕێ کردوەو زیـاتر لـــە (٣٥٠) قـــوتابی هاوبەشیان تیادا کردوە . هەر یەکێك لەم دەورانە ماوەی سێ مانگ دەخـــایەنێت و بـــەسێ قۆناغدا تێدەپەڕێت .. پاشان ئەو قوتابی یە دەبێتە ئەندامی یانەی ئەو بەشە کە خۆی تیادا تۆمار کـــردوە . بەشەکانیشی بریتین لە مانەی لای خوارەوە :

١- کارەبا ٢- جیـــولوجی ٢- فرین ٤- کیمیا ٥- وێنـــە ٦- گەردوون ٧- زانستی ژیان ٨- فیزیا .

بەزۆری قوتابیانی ئـــەم بەشانە لە پشووی هاوینـــدا دێنـــە ئـــەم مەڵبەندەو خۆیان بە فێربونی ئـــەو زانستانەوە خەریك دەکەن .. هەروەهـــا لـــــەڕۆژانی هـــەینی و دوایی چوونیان بۆ قوتابخانە دیســـان هەر دەچن و هەوڵی فێر بوون دەدەن .. هـــەروەها ئـــەم مەڵبەندە ئەمساڵ بـــە دوانزە ئامێری کارەبایی کە بۆ یەکەمین جارە لە عێراقدا دروســـــت دەکرێت لە (معرض بغـــداد الدولی)دا هاوبەشیان کردوەو ئەمەش لە بواری کارەبادا کـــە لکێکـــی گـــەورەی لـــێ وەردەگیرێت .

هیوادارین وێنـــەی ئـــەم چەشـــنە مەڵبـــەندانە ڕۆژ بــــەڕۆژ زیاتر بایەخیان پێ بدرێت تاوەکـــو لاوەکانمان بەخـــۆڕایی کـــاتی خـۆیان لەشـــەقام و چاخـــانەکاندا نەکوژن و بتوانن خزمـــەتێکی گەورە پێشکەش بکەن .

Institut Kurde de Paris

ئەو تاقیکردنەوە دەوڵەمەندەی لەم وڵاتەدا تێیدا ژیاین ، ئیمڕۆ بەڵگەیەکی گەلێ سوودبەخش بۆ خۆمان‌و هەموو شۆڕشگێرانی عەرەب ، لەروو بەرووبوونەوەی ئەو گومراییەدا پێک‌دەهێنێ کەوای لێ دەخوازێ هەموو ناوچەی عەرەب بگرێتەوە
سەرۆکی فەرمانده
احمد حسن البکر

● الاثنین ٦ تشرین الثانـی ١٩٧٨ العدد ٤٤٨ ●

٢٥ فلسە

هاوکاری

زۆریک

ساڵی ١٩٧٠ دامەزراوە

٨ لاپەڕە

دەزگای ڕۆشنبیری‌و بڵاوکردنەوەی کوردی
● مەیدانی الخیلانی شەقامی ، الجمهوریة ،
بەغدا - ص٠ب ١٤٠١٦ تەلەفۆن ٨٨٧٥٧٩٥-٥ خەت
سەر نووسەر : سعاد ادیب‌علی

● دوو شەممە ٦ی‌تشرینی(٢) ١٩٧٨ ژمارە ٤٤٨ ●

البکر: پێویستە هەڵوێستێکی نەتەوەیی و مێژوویی‌مان هەبێ

کێشە لەگەڵ دوژمندا .. کێشەیەکی سیاسی و سەربازی و ئابووری و شارستانییە

● ئەنجامەکانی ئەو پەیمانانەی کە حاکمی میسر لەگەڵ دوژمندا بەستوونی مەترسی‌یەکی نوێ پێک‌دەهێنن کە پێشتر لە ئارادا نەبوو ، وبەهیچ جۆرێک ناتوانرێ ئەو مەترسی‌یە پشتگوێ بخرێ ، یاخود لە کاری بە مەترس‌و زیانبەخشی بۆ سەر هەموو نەتەوەی عەرەب کەم‌بکرێتەوە •

● نیشتمانی عەرەب پەرت پەرت بوونێکی وا توندی تووش دێ کە نە نیشتمان‌و نە ناوچەکە پێشتر بە خۆیانەوە نەبینیبێ ، ئەگەر نەگەینە چارەسەرێکی راستەقینەو ماقووڵانە بۆ هەڵوێستەکە •

برایان سەرۆکان‌و ئەندامانی بەڕێزی کۆنفرانس

سڵاوتان لێدەکەم ، ئەوپەڕی سوپاس‌و ڕێز بە ناوی خۆم‌و لەبری حکومەتی‌عیراق‌و گەلی عیراقەوە بەرامبەرتان دەردەبڕم بۆ تەشریف‌هێنانتان لەسەر داوای ئێمە بۆ بەستنی ئەم کۆنفرانسەو بانگ‌کردنتان بۆ کۆبوونەوە لە بەغدا •

ئەی برایان ، وەڵامی ڕێزدارتان بۆ بەیەک‌گەیشتن لەسەر ئەم رادە بەرزە ، هەستێکی قووڵ بەرامبەر بەو ئۆباڵە گەورە نەتەوەیی‌یە دەنوێنێ کە لەم‌دۆخە ناسکەدا دەکەوێتە سەر ئەستۆی سەرکردەکان‌و کاربەدەستەکانی نێو نەتەوەی عەرەب‌و بەتەنگەوە بوونێکی راستیش سەبارەت بە رەخسانی رادەیەکی پێویست لە یەک هەڵوێستی‌ی عەرەب لە بەرەنگاربوونەوەی ئەم دۆخەدا دەنوێنێ ، دوای ئەوەی عەرەب لە هەفتەکانی رابوردوودا دۆخێکی بە نیگەران‌و ئاڵۆزاوی وای بەسەر برد کە پێشتر ، کەمتر تووشی شتی وا هاتوە •

کۆبوونەوەی سەرکردەو حاکمەکانی نەتەوە بۆ لێدوانی دۆخ‌و بارەکانی نەتەوە ، لە هەموو کاتێکدا پێویست‌و گرنگە ، بەڵام کۆبوونەوەی ئیمڕۆمان بایەخێکی تایبەتی دەبەخشێ ، چونکە لە وەختێکدا دەبەسترێ کە کێشەی مێژوویی نێوان نەتەوەی عەرەب‌مان‌و نێوان زایۆنی دوژمن بەتەواوی دەچێتە ناو قۆناغێکی نوێوەو شێوەی گەلێ مەترسیدار دەگرێتە بەرو وای لێ دەکا ببێتە شۆڕبوونەوەیەکی وا پڕ مەترسی کەلەوەیدا نەهێڵێتەوە کە کێشەی نێوان عەرەب‌و زایۆنی دوژمن بێ ، بەڵکو لەوە تێدەپەڕێ‌و بەرەو پەیوەندییەکانی نێو خێزانی عەرەب خۆی پەل‌دەهاوێ •

ڕژێمەکانی عەرەب ، لەگەڵ هەرناکوکی‌یەکیش کە لە نێوانیاندا هەبێ تا پێش چەند مانگێک ، لە زۆر کاتدا ، سەبارەت بە لایەنێکی زۆری کێشەی نێوانمان‌و نێوان زایۆنی دوژمن لەسەر کەمترین رادە بەیەک گەیشتوون •

● پەرەسەندنێکی نوێ‌و سامناک •

سەیر نی‌یە کە بوترێ ئەم پەرەسەندنە نوێ‌و سامناکە لە ئەنجامی سەردانی سەرۆک سادات بۆ خاکی داگیرکراو ، هاتە کایەوەو دوای ئەو پەیمانانەش کە لە واشنتۆن لە مانگی ئەیلولی رابوردوو لەگەڵ دوژمندا بەستران‌و بەهۆی ئەو گفتوگۆیانەش کە ئێستا لە نێوان وەفدێکی حکومەتی میسرو وەفدێکی تری زایۆنی دوژمن بۆ ئامادەکردنی پەیمانی ماناو لایەن ئاشکرا دەکرێ ، بە شێوەیەکی پڕ مەترسی‌تر دەرکەوتوە •

ئەم پەیمانانە بەهەو دەقانەشەوە کە تێیاندان‌و بەو ئەنجامانەشەوە کە لێیان هاتنە گۆڕو لێیان دێنە گۆڕ ، بە شێوەیەکی بنەڕەتانە لەو بنچینە گشتییانە جیاوازن کە تێکرای عەرەب لە هەردوو کۆنفرانسە باڵاکەی جەزائیرو رباط وەک ئامانجێکی بە قۆناغی نەتەوەی عەرەب ، دیاری کردن ، بەڵکو پەیمانەکان مافە مێژوویی‌کانی نەتەوەی عەرەبیان لە دەست داوەو کەلەبەرێکی گەورەیان بە چاکەی زایۆنی دوژمن‌و هاوپەیمانەکانی کردۆتە دیوارەکەیەوە •

دەوڵەتانی عەرەب لە هەردوو کۆنفرانسە باڵاکەی جەزائیرو رباطدا گەیشتنە کەمترین رادەی لەسەر رێکەوتوو ، جا لەگەڵ تێگەیشتن‌و رای‌جیاوازیشماندا بەرامبەر بەم باسە ، پەیمانەکانی « کامپ دیڤید » بە شێوەیەکی تەواو دوورو بە جیاوازی‌یەکی گەلێ گەورە لەو کەمترین رادەیەی بەنجەی بۆ کێشرا ، هاتن ، بەڵکو بە ئاشکراش لەگەڵیدا یەک ناکەون • ئەمەش بە بڕیاری تاکە کەسی لە لایەن سەرۆکی دەوڵەتی میسرەوە رەخسا ، بی‌ئەوەی پرس بە نەتەوەی عەرەب‌و بەو لایەنانەش بکا کە راستەوخۆ پەیوەندیان بە کێشەکەوە هەیە •

● کێشە لەگەڵ دوژمندا کێشەیەکی هەرێمایەتی نییە •

ئێمە نامانەوێ موجادەلە لەسەر مافی هەرحاکمێک بکەین کە لە چوارچێوەی بیروباوەڕی دەسەڵاتداری بەسەر خاکەکەیدا چۆن رەفتار دەکا ، بەڵام بە هیچ بارێک ناتوانین ئەو کارەی کە سەرۆکی دەوڵەتی میسر بەجێی هێناوە تەنها بە کارێک لە کارەکانی بەڕێوەبردنی دەسەڵاتداریتی لە قەڵەمی بدەین‌و راستی‌یە گەورەکە بیربکەین ، کە کێشەی نێوان عەرەب‌و نێوان زایۆنی دوژمن کێشەیەکی هەرێمی نیە ، وتەنها پەیوەندیی بەو وڵاتە عەرەبی‌یانەوە هەبێ کە خاکیان لە ساڵی ١٩٦٧دا داگیرکراوە ، هەروەها کێشەیەکی رووتیش نیە لەسەر خاک‌و سنوورو بەرگری لە دەسەڵاتدارێتی نیشتمانی ، خۆ ئەگەر کارەکە بەم شێوەیە بوایە ، قەت ئەوە نەدەهاتە کایەوە کە لە ساڵی ١٩٦٧دا ڕووی‌داو نەتەوەی عەرەبیش لە رووی سەربازی‌و سیاسی‌و دیپلۆماسی‌و هەستەوە بە کاروباری ئەم کێشەیەوە خەریک‌نەدەبوو ، بەڵکو ئەوەشی لەسەر نەدەبوو کە بە درێژایی سی ساڵ لە کێشەیەکی تاڵی نێوان خۆی‌و نێوان دوژمندا ، ئەو قوربانی‌یە زۆرە بدا ، مەسەلەکە ... کێشە لە نێوان نەتەوەی عەرەب‌و زایۆنی دوژمندا ، سەرباری ئەوەی کە کێشەیەکە لەسەر خاک‌و دەسەڵاتدارێتی نیشتمانی‌و نەتەوەیی ، کێشەیەکی سیاسی‌و سەربازی‌و ئابووری‌و شارستانیشە ، لەبەر ئەوەو بێ دەست‌وەردانیش لە دەسەڵاتی هیچ حاکمێکی وڵاتە عەرەبی‌یەکان ئێمە ناتوانین ئەوە قبووڵ بکەین

کە خۆی بسەپێنێ‌و رێ بە خۆی‌بدا بۆ بڕیاردانی کاروباری کێشەکەو بە خواستی تەنها خۆی کۆتایی پێ بێنێ ، چونکە بەمە دەبێتە هۆی پەیداکردنی ئازارێکی توند بۆ نەتەوەی عەرەب‌و لە شوێنی کوشندەی دەدا ، ئەم نەتەوەیەی کە بە درێژایی سی ساڵ ، بە هەموو شێوەیەکەوە چۆتە ناو کێشەکەوەو قوربانی‌یەکی قەبەی لەم رێگایەدا داوە • کارەکە مەترسیدارتریش دەبێ کە یەک حاکم بێ هیچ بەڵگەیەکی‌شەرعی لەبڕیاردانی چارەنووسی مەسەلەی فەلەستیندا رەفتار دەکا ، کە مەسەلەیەکە بەدرێژایی دەیان ساڵ بە مەسەلەی یەکەمی عەرەب‌و بە مەسەلەی مەرکەزیی ئەم کێشەیەمان داناوە ، وە بێ چاوپۆشی کردن لە هیچ شتێ ، عەرەب هاوبەشی نەکردنی عەرەبی‌یەک لە تەقەلادانێکی بەرچاوو هاوسەنگ لەگەڵ توانایدا لە کێشەی نەتەوەی عەرەبدا

لەگەڵ زایۆنی ، بە کەمتەرخەم داناوە کە دەبێ تاوانبار بکرێ ، جا ئەگەر کارەکە لە نەکردنی فەرمانەکە تێپەڕی‌و بەرەو کارێکی ئازاربەخش بە نەتەوەی عەرەب‌و هاوکاری کردن لە گەڵ دوژمنی هەرە گەورەی‌و زەوتکەری خاک‌و شوێنە پیرۆزەکانی‌یەوە مل بنێ ئەوە چۆن دەبێ ؟!!

ئەوەی کارەکە زیاتر دەئاڵۆزلێنێ‌و بە ئازاری دەکا ، ئەوەیە کە ئەو پەیمانانەی سەرۆکی میسر لەگەڵ دوژمندا بەستوونی ، ئەوەی تێدایە کە پەیوەندیی سیاسی‌و ئابووری‌و رۆشنبیری‌و گەشت‌و گوزارو ... پەیوەندیی‌یەکانی‌تر لەگەڵ زایۆنی دوژمندا پێک بهێنرێن کە ئەوەش بارێکی نوێ بەتەواوی لە یەکێک لەگرنگترین‌و گەورەترینی وڵاتانی عەرەبدا دەخولقێنێ‌و دۆخی هەڵس‌و کەوتی نێوان خۆی‌و نێوان وڵاتە عەرەبی‌یەکانی برای بەشێوەیەکی جەوهەری دەگۆڕێ •

● مەترسی‌یەکی گەورەیەو ناتوانرێ پشتگوێ‌بخرێ •

ئەی برایان ، ئەنجامەکانی ئەم پەیمانانە ، مەترسی‌یەکی نوێ پەیدا دەکەن کە پێشتر لە گۆڕێدانەبوو بە هیچ بارێکیش ناتوانرێ پشتگوێ بخرێ ، یاخود لە کاری بەمەترس‌و زیانبەخشانەی بۆسەر هەموو نەتەوەی عەرەب کەم بکرێتەوە، هەروەها ناشبێ لە ژێر هیچ بیانوویەکیشدا نەرمی بەرامبەر بنوێنرێ ، کە لە ئامادەبوونی سەرۆکی میسرو بەراستی کارکردنی بۆ فرێدانی ئەم رێبازە ترسناکەو گەڕانەوەی بۆ باوەشی نەتەوەی عەرەب کەمتربێ •

ئەی برا خۆشەویستەکان •

ئەو پەیمانانەی سەرەک کۆماری میسر لەگەڵ دوژمندا بەستنی پەرت‌پەرت‌بوونێکی قووڵی لە راو هەڵوێستی نێوان وڵاتە عەرەبی‌یەکاندا پەیداکرد• وە بەهەموو ئاشکرایی‌یەکەوە پێتان دەڵێم کە بەردەوام‌بوونی حاکمی میسر لە جێ‌بەجێ‌کردنی ئەو پەیمانانەی کە لەگەڵ دوژمندا بەستوونی، کۆشش‌و تەقەلای هەندێ لە وڵاتانی عەرەب‌و لەوانە عیراق بۆ بەردەوام بوونی تێکۆشان بە هەموو هۆیەکی رەواوە دژی زایۆنی دوژمن

بڕوانە : ل: ٢

کۆنفرانسی باڵا باسی چۆنیەتی بەرەنگاربوونەوەی هەڵوێستی ئێستادەکا

له سەعات ٣٠ر٧ی ئێوارەی رۆژی‌پێنج شەممەی رابوردوودا کۆنگرەی بەرزی عەرەبی لە کۆشکی کۆماری دەستی بە کاروباری کردو هەموو وڵاتە عەرەبیەکان ، تەنیا میسر نەبێ بەشداریان تیا کرد •

ئەم کۆنگرەیە کە لەسەر بانگێشتنی عیراق بەستراوە لە بەرنامەیەکی‌کار دەکۆڵێتەوە کە وەزیرانی دەرەوەی عەرەب بۆ ڕووبەروو بوونەوەی زایۆنی دوژمن‌و یەکخستنی هەڵوێستی عەرەبی بەرامبەر رێکەوتنەکانی کامپ دیڤید ئامادەیان کردوە •

یەکەم کۆبوونەوەی کۆنگرەکە بە خوێندنی قورئانی پیرۆز کرایەوەو دوای ئەوە محمود ریاض ئەمینداری‌گشتی جامعەی وڵاتە عەرەبەکان وتەیەکی دا تیایدا هیوای سەرکەوتنی کۆنگرەکەی خواست‌و تکای لە مەلیک‌و سەرۆکە عەرەبەکان کرد کە سەرۆکی کۆنگرە هەڵبژێرن•

مەلیک‌و سەرۆکانی عەرەب پێشنیاریان کرد کە بەڕێز سەرۆک احمد حسن البکر هەڵبژێردرێ بە سەرۆک‌و لە کۆڕێکی چەپڵەرێزانی گەرمدا ئەم پێشنیارە قبوڵ‌کرا •

دوایی بەڕێز سەرۆک چووە شوێنی سەرۆکایەتی‌و وتەیەکی دا سوپاسی خاوەن شکۆ مەلیک‌و بەڕێزان سەرۆکانی وڵاتە عەرەبەکانی کرد بەرامبەر بەو باوەڕپێدانەو پێیسپاردنی سەرۆکایەتی کۆنگرەکەو وتی : پشت بە خوالمرادەی ئەم ئەرکەدادەبەو خوا سەرمان‌خات •

بەم جۆرە بەڕێز صدام حسین جێگری سەرۆکی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش سەرۆکایەتی وەفدی عیراقی بۆ کۆبوونەوەکانی کۆنگرەکە لە ئەستۆ گرت• ئینجا کۆنگرە بە وتاریکی نەتەوەی گرنگی بەڕێز سەرۆک احمد حسن البکر کاروباری دەست‌پێ‌کرد

[دەقی وتارەکەی سەرۆکی فەرماندە بەڕێز احمد حسن البکر لە لایەکی تری ئەم لاپەڕەیەدایە] •

وتاری ئەمینداری گشتی جامعەی وڵاتە عەرەبەکان

دوای ئەوەی سەرۆکی بەڕێز لە وتارەکەی بووەوە : بەڕێز محمود ریاض ئەمینداری گشتی جامعەی وڵاتە عەرەبیەکان وتاریکی دا دوای سڵاو کردن سوپاس‌و رێزی دەربڕی بۆ عیراق بە سەرۆک حکومەت‌و گەلیەوەو ئینجاوتی: ئەمڕۆ لە پێناوی نەخشەکێشا

بڕوان : ل : ٧

دەقی نامەکەی سەرۆکی کۆنفرانسی باڵای عەرەب بۆ حاکمی میسر

سادات لە سەر هەڵوێستی خیانەتکارانەی خۆی بەردەوامە

بەڕێز سەرۆک احمد حسن‌البکر سەرۆکی کۆنفرانسی باڵای عەرەب نامەیەکی دەست‌نووسی بەناوی کۆنفرانسەوە کە ئێستا لە بەغدا بەستراوە ، بۆ سادات ناردو تێیدا داوای لێ‌کرد کەواز لە پەیمانەکانی کامپ دیڤید بێنێ‌و بگەڕێتەوە ناو باوەشی نەتەوەی عەرەب ، ئەمەش دەقەکەیەتی :

بەڕێز سەرۆک انور السادات دوای سڵاو

کۆنفرانسی باڵای عەرەب لە ٢ی تشرینی دووەمی ١٩٧٨دا لە لایەن پایەبەرزو بەڕێزان مەلیک‌و سەرۆک‌و میرانی دەوڵەتە عەرەبەکان‌و نوێنەرە کانیانەوە لە بەغدا بەستراو میحوەری لێکۆڵینەوەکانی کۆنفرانسەکەئەوپەیمانانە بوون کە بەستووتان‌و دەتانەوێ لەگەڵ زایۆنی دوژمندا مۆری بکەن کە بە پەیمانەکانی کامپ دیڤید بلیرهاوس ناوەدەبرێن •

بەڕێزانی ناو کۆبوونەوەکە وایان بەدی کرد کە ئەم پەیمانانە خزمەتی نەتەوەی عەرەب‌و مافەکانی لەفەلەستین‌و قودس‌و سیناو جۆلاندا ناکەن‌و خزمەتی مەسەلەکانی تری گەلی میسریش نە بارەی مانای تێکرایی مەسەلەی‌و بەیەکەوە گرێدانی بە باوەڕو زانستانەی لەگەڵ مەسەلە نەتەوەیی‌یەکەدا ناکەن ، بەڵکو لە چوار چێوەی ئەم‌ماناو بیروباوەڕانەدا کە بەنجەمان بۆ کێشان زیانێکی گەورە بەنەتەوەی عەرەب‌و بە بەرژەوەندی گەلی میسری برا دەگەیەنن • لەبەر ئەوە ئێمە بە ناوی بەرژەوەندی نەتەوەی عەرەب‌و بە ناوی ئەو بیروباوەڕانەوە کە لەگەڵ گەلی تێکۆشەری میسردا بە یەکمانەوە گۆدەکەنەوە ، ئەو بیروباوەڕانەی کە لە ئێستاو دوارۆژماندا یاسایەکی‌بنچینەی لەسەر رێبازی پاراستنی سەربەرزی‌و سەبەخۆیی‌و گەشەسەندن پێک دەهێنن ، بانگتان لێدەکەین کە بەکجارەکی‌و بە ئاشکراو خێرا واز لەم پەیمانانە بهێنن‌و بگەڕێنەوە ریزی تێکرای‌عەرەب لەگەڵ ئەو برایانەتاندا کە لە خۆشی‌و ناخۆشیدا لە دژوارترین تەنگانەدا بەشداری‌یان کردون‌و لەگەڵ گەلی میسری عەرەبی‌و سوپا پاڵەوانەکەیدا خوێنیان‌ڕژاندۆتە ناو سەنگەرەکانی شەڕەوە لەگەڵ زایۆنی دوژمنداوچی‌یان بووە لە پێناوسەندنەوەی‌خاکی پیرۆزی عەرەبمان کە زایۆنی دوژمن زەوتی کردوە ، بەختیان کردوە •

ئێوە بە گەڕانەوەتان لەم پەیمانانە خزمەتێکی گەورە بە نەتەوەی عەرەب‌و بە دوارۆژی گەلی عەرەبمان لە میسر دەگەیەنن‌و نەتەوە لە مەترسی‌یەکی گەورە دووردەخەنەوەو دەشبینن کە نەتەوەی عەرەب سوور دەبێ‌و بە تواناش دەبێ لەسەر پاراستنی خۆی‌و سەندنەوەی

بڕوانە : ل : ٧

Institut Kurde de Paris

البکر : پێویستە هەڵوێستێکی نەتەوەیی و مێژوویمان هەبێ ... پاشماوە

تاوەکو مافەکانی عەرەب بە تەواوی دەستگیردەبنەوە ، ناوەستێنن . لەم حاڵەدا نەتەوە بۆ یەکەمجار لە مێژووی نوێیدا دەبێ بە دوو لاوە :

لایەکیان ڕێککەوتوو هاوکاری لەگەڵ زایۆنی دوژمندا ، و لاکەی تریشیان بەردەوام دژی تێدەکۆشێ ، دووبارە ڕێگەم بدەن کە بەئاشکراو لە بەتەنگەوەبوونێکی قووڵەوە بۆ یەکێتی ڕیزی عەرەب ، بڵێم : کە کارەکە سەبارەت بە دەوڵەتە عەرەبییەکانی تریشەوە کە هەڵوێستێکی نادیارییان هەیە، ئەوەندە ناخایەنێ ، و دەوڵەتە عەرەبییەکان دەبن بە دوو تاقمەوە ، تاقمێکیان پشتی ئەم لایەنە دەگرێو ئەوی تریان پشتی لایەنەکەی تر دەگرێ ، وە بە بۆچوونی ئێمە دەرفەتێکی فراوان لە گۆڕێدانابێ بۆ بێلایەنی وەستان ، یاخود بۆ گرتنەبەری هەڵوێستی سازاندنانە لە نێوان هەردوو تاقمەکەدا . چونکە مۆرکی ئەوکێشەیەی دژی زایۆنی لە لایەکەوە دەبیەنە سەرو مۆرکی پەیوەندییەکانی نێوان ڕۆڵەکانی نەتەوەی عەرەب لە لایەکیترەوە ، ڕێگای ئەم هەڵوێستانە نادا کە لەوانەن سەبارەت بە هەندێ وڵاتانی بێگانە لەباربن ، بەڵام سەبارەت بە دەوڵەتانی عەرەب لەبار نین .

هەروەها جیهانی عەرەب ، سەرەڕای ناکۆکیە سیاسیەکانی نێوان ڕژێمەکانیو سەرەڕای ئەو پەیوەندیانەی کە هەندێ لەوڵاتەکانی لەگەڵ ئەم لایەنی نێو دەوڵەتان یان ئەویاندا ڕێكدەخاو سەرەڕای ئەو کارتێکردنە نێو دەوڵەتییە گرنگانەی سەر لایەنەکانی ململانێی ئەوو دوژمن ، بەلانیکەمەوە ، توانیویەتی پێکەوە هەڵسوکەوت بکا لەبواری ململانێ لەگەڵ زایۆنی دوژمندا لەبەر ئەوەی کە ئەم مەسەلەیە لەپێش هەموو شتێکەوە مەسەلەیەکی عەرەبی بوە ، بەڵام ئێستاو پاش ئەو ڕێککەوتنانەی کە حکومەتی میسر لەگەڵ زایۆنی دوژمندا بەستیو پاش ئەو دەست تێوەردانە خەتەرناکەی کەوڵاتە یەکگرتووەکانی ئەمەریکا لەم ڕێککەوتنانەدا کردی ، جیهانی عەرەب ئەگەرخوا نەکەردان . لەم کۆبوونەوەیەدا ڕێك نەکەوێ لە سەر گەیشتن بە چارەسەرێکی جیدیو عەقڵگیری هەڵوێستەکە ، بە شێوەیەکیتر لەگەڵ مەسەلەی ململانێکەدا دەکەوێتە هەڵسوکەوت کردن ، بەرەنگاری دوو بەرەکیەکی زۆر تیژی ئەوتۆ دێت کە نەخۆیو نە ناوچەکە بەر لەمە بینویانە .

● ئەم سەرو ئەوسەری خەتەرناك ..

مەسەلەکە هەر بەوڵاتە عەرەبەکانەو ناوەستێ ،چونکە ململانێیەکی وەکو ئەمە لەناو سنوورە هەرێمایەتیەکاندا ناوەستێ بەڵکو ئەم سەرو ئەو سەری دەوڵەتیو هەرێمایەتی پڕ مەترسی پەیدا دەکا .

ئێمە ، برایان ، بانگەوازمان ڕاهێشت بۆ بەرەنگاربوونی ئەم هەڵوێستە دژوارەو ئەم ئیحتیمالە پڕمەترسییانەو بەلای ئێمەوە ، سەرنەکەوتنمان لە گرتنی هەڵوێستی نزمترین پلەکە ئیرادەی نەتەوە تێیدا یەكبگرێتەوە بۆ چاككردنی ئەو وەزعە پڕ مەترسییەی کە پاشکردنی ئەو ڕێککەوتنانە لەلایەن حکومەتی میسرەوە لەگەڵ دوژمندا ، جۆرە بارێکی گەلێ سەختو دژوارتر لە بارەکانی پێشو دێنێتەکایەوە . ناشمەوێ ڕەش بین بم کە بڵێم ئەگەر ـ خوانەکردان ـ لەوەدا سەرنەکەوین ، لەوانەیە تا ماوەیەکی دوورو درێژ دەرفەتێکی پێك گەیشتنی مێژوویی وەکو ئەمەمان دەست نەکەوێتەوە .

هەر یەکەمان بیرورای لێکدانەوەی تایبەتی خۆی هەیە ، هەروەها هەریەکەمان لەبواری عەرەبو بواری نێو دەوڵەتاندا پەیوەندی تایبەتی خۆی هەیەو ناشمەوێ ئەوە ئینکار بکەم کە ئێمە لەگەلێ کاردالێك جیاین ، ئەمانە ڕاستیی مەوزوعین ، بەڵام تا ماوەیەکی کورت لەمەوبەر لەسەر گەلێ مەسەلە ، ڕێكبووین ، هەر وەکو وتم ، و لەومەوقیعی پەیوەندی برایانە ڕەگو ریشە نەتەوەییانەوە پێکەوە دەدواینو هەڵسوکەوتمان دەکرد کە پێکیانەوە لکاندوین .

● مێژوومان داوامان لێدەکا ..

مێژوومان داوامان لێدەکا کەئەم ئاستیپەیوەندیە ڕاگرین ، ئەمە ئۆ باڵی ئەستۆمانە لەبەردەم نەوەکانی ئێستاو هێنەکانی دوارۆژدا ، و لە بەرامبەر مێژوو ڕابردووی پڕ شانازیماندا ، بەڵام ناتوانین ئەمە بە بێدەنگی کردن لەوەی ڕوویدا ،یان بازدان بەسەریدایان بەکەم کردنەوە لێی ، بهێنینەدی ، چونکە ئەوەی ڕوویدا زۆر پڕ مەترسییەو حاڵێ نەتەوە هەرگیز ڕاست نابێتەوە بەڕاست کردنەوەی ئەو وەزعە نەبێ کە لەم ڕێککەوتنانەوە هاتەکایەوەو بەگرتنی هەڵوێستێکی تێکڕایی نەبێ لەو ڕێککەوتنانەو حکومەتی میسریش بەجۆرێك کە سەرفرازی نەتەوەو مافە ڕەواکانی بپارێزێو لەمەترسی پەرتەکردنی لەلایەن زایۆنیزمەوەو زایۆنیزم بۆ ناو لەشی عەرەب بە دووری بگرێ .

ئێمە لەمەدا هەوڵ نادەین میسر ئەفەرۆزبکەین ، میسر لە ناودڵی هەموو عەرەبدایە ، گەلەکەشی ئەو گەلە عەرەبە ڕەسەنەیە کە لەپێناوی نەتەوەی عەرەبو مەسەلەی فەلەستینی قوربانیداو زۆری پێشکەش کردو ئێمە ئەو دەورە نەتەوەییە گەورەیەی تەقدیر دەکەین ، هەروەها لەو هەڵوێستەدا کە دەبێ بیگرین نابێ بکەوینە ناو کاردانەوەی هەڵچوانەوەو هەڵوێستێکی نالەبار بەرامبەربە گەلی میسر بگرین ، چونکە سەرۆکی میسر خۆی ئۆباڵەکەی دەکەوێتە ئەستۆو ئەو خۆی نەتەوەکەیو ئیرادەو تێکڕایی بەجێهێشتو عەرەب ئەویان بەجێ نەهێشت .

● هەڵوێستێکی نەتەوەیی مێژوویی پێویستە ..

پێویستە لەسەرمان هەڵوێستێکی نەتەوەییو مێژوویی بگرین ، و پێویستە لەسەرمان بیرورای خۆمان بەتەواوی ڕاشکاوی دەربڕین ، و ئەگەر دەبینین کە یەکێك لەو هۆیانە کە فەرمانڕەوای میسریان بۆ ئەو ڕێککەوتنانە پاڵپێوەنا ، یان کارەکەی پێیان داپۆشی ، وەزعی ئابووری نالەباریەتی ، ئەوا پێویستە لەسەرمان ، کە ئێمە سامانێکی زۆرمان هەیە ، پێویستیە ئابووریەکانی بۆ دابین کردنی بەجۆرێك کەببێتە دەستەبەری پێداویستیەکانی خۆراگرتن لە بەردەم زایۆنی دوژمنداو بتوانێ بەتەواوی بایاندی قازانجە نەتەوەییەکانی بێئەگەر بێتو لەو ڕێککەوتنانە دەرچێ ، ئەمەش ئەوە بوو کە خستمانە بەردەم کۆنفرانسەکەتانو هیوادارین کە بەگیانی بەرپرسیاری نەتەوەییەوە لێی بکۆڵرێتەوە .

برایان نەتەوە ، کاری نایەتەباری کۆکی بەجێبەجێکردنی ئەم ڕێککەوتنانەو ، قبول کردنیان یان بێدەنگی لێکردنیانو ، ڕێگەدانیان بێهیچ هەڵوێستێکی یەکگرتووی عەرەب بۆ ڕەفزکردنیانو بڕیاردان لەسەر پلەی کەمترین، بەجۆرێك کەببێتە ئاوێنەی ئیرادەی نەتەوەی عەرەب لەبەرامبەر مافە ڕەواکانیداو سیادەتو سەربەرزیی بپارێزێو هەلو مەرجی کەمترین پلەی خۆقایم کردنی لە بەرامبەر مەترسی زایۆنیزمدا بۆ مسۆگەربکا ، وپێویستی پاراستنی نەتەوە لەمەترسی بەیەکدا هاتنو پارچەپارچەییو دابەشبوون لە نێوان دوو ئۆردووگای دەستەویەخەی یەکترو لە بکێشکارییەکی نێو دەوڵەتانی پڕمەترسیو توندوتیژ دابین بکات .

ڕاستە ، ئەی برایان ، ئێمە ئامانجمان لەم کۆبوونەوەیەدا پەیدا کردنی ئەو ڕێوشوێنانەیە کە دەبێتە بەدی هێنەری یەکگرتنمان بۆ بەرەنگاربوونی دوژمنی هاوکۆییمان و ، یەکخستنی هەڵوێست لە ڕێککەوتنامەکانی « کامپ دێڤید » و ڕێڕەوی سادات لەو کاتەوە کە چوە بۆ قودسی پیرۆز ، و کاتی بانگکردنتان مەبەستمان ئەوە نەبوو کە هەڵوێست لە فەرمانڕەوای میسرو کردارەکەی بکەین بەبنەمای بانگکردنو کۆبوونەوەکە ، بەڵام ،ئەی برایان ، ئەوەش ڕاستەکە یەك گرتن لەسەرهەڵسەنگاندنی ئەوەی فەرمانڕەوای میسر کردیو یەکخستنی هەڵوێست بەرامبەری ، بەکێکە لە کلیلە سەرەکیەکانی کردنەوەی کاری هاوکۆیی نزمترین پلەیدا ، و ئەم کارەمان لە لادانی خرابە بەزمان ، کە ئەو پەڕی بێ دەسەڵاتییە ،زۆر دوورترنیە ، وئێمە لە هەموو ئەوەدا ، ڕێگای زیاندان لە خەڵکی تر هەڵنابژێرین ، هەر چییەکان کردبێ، بەڵکو نزمترین شوێنو ڕێی دوور خستنەوەی زیان لە خۆمانو داکۆکی کردن لە نەتەوەی عەرەب هەڵدەبژێرینو ئەمەش بە کردارێکی ناڕەوا نازانم کە موجامەلە لەسەر حیسابی ڕاستییان شتی پێشی لێ بگرن

لەسەر بنەڕەتی ئەم گەیشتنە لە مەسەلەکە ، نابێ بۆ ڕێگای ڕاستی وکرداری چاك ، لەوانە کەمتر دڵسۆزو بە توانابین ، کەلێی لایان داوە .

● بیروارِی ئێمە لەبارەی ململانێ لەگەڵ دوژمندا، دیارە

لێتانی ناشارمەوە ، برایان، کەئەو ڕایەی کە ئێمە لەعێراق لەسەرین ، لەزۆر شتدا، لەقەوارەو جۆردا لەو پێشنیارانە جیان کە دەبان خەینە بەردەمتان ئێمە ڕامان لەبارەی بەڕێوەبردنی ململانێوە لەگەڵ زایۆنی دوژمنداو ڕەفتارکردن لەگەڵ ئەو هێزە ئیستیعماریانەدا کە پشتگیری لێدەکەن زانراوەو ئەوەی لەم کۆبوونەوەیەدا دەیخەینە بەرچاو بەتەواوی دەری نابڕێ . ئێمە لەوەی کە دەیخەینە بەردەم کۆنفرانسەکەتان جیاوازی هەڵوێستو بیرورامان لە زۆر شتدا ڕەچاو کردوەو لەم کاتەداو لە چوارچێوەی ئەم کۆبوونەوەیەدا داوای گەیشتن بە هەڵوێستی عەرەبی یەکگرتوو دەکەین لەسەر کەمترین پێویستی یەکانی ئەو مەسەلە پڕ مەترسییانەی کە بەرەنگارمان بوونەتەوە ،و پاش ئەوەش هەر وڵاتە کەیەی خۆیەتی چ هەڵوێستێك هەڵدەبژێرێ بەمەرجێك لەو ئاستە نزمتر نەبێ کە ئەم کۆنفرانسە بڕیاری لەسەردەدا .

برایان جارێکی تر سڵاوی عەرەبایەتی تان لێدەکەمو لەخوای گەورە داوادەکەم کە ڕایڕاستو هەڵوێستی دروستمان بداتیو ڕێگای ڕاستمان لە بەردەمدا ڕوون کاتەوە تا نەتەوە لە مەترسییەکی پڕ خەتەر کە چاوی تێ بڕیوەو لەچارەنووسێکی پڕ مەترسی کە چاوەڕێی دەکا ڕزگار بکا .

چەندین سەدە لە مێژووی نەتەوەی عەرەب مێژووی مسوڵمانان ئەمڕۆ چاویان بڕیوەتە ئێمەو داوامان لێدەکا بە ئیلحاحەوە لە ئاستی بەرپرسیاریە کەدابینو بەسەر مەسەلەی بچوکووردەناکۆکیدا بازدەین تابتوانین هەڵوێستێکی گەورەی مێژوویی بگرین ، هەڵوێستێك کە کار بگەڕێنێتەوە دۆخی لە کرداری هاوکۆیی عەرەبیداو هەموو دەوڵەتە عەرەبەکان بخاتە سەر یەك ڕێ کە هەموو پێداویستیەکانی پاراستنی قازانجەکانی نەتەوەو مافەکانی تێیدابێ ئەم فیتنە زایۆنیو ئیمپریالیە نەتوانێ عەرەبەکان لێك بکاو یەکیەتیان تاماوەیەکی دوور بڕوخێنێ .

من ، ئەی برایان ، لە ژێری ئێوەو لە دڵسۆزی نەتەوەییتان دڵنیام داوا لە خوای گەورە دەکەم کە دەستبە باڵمانەوە بگرێو سەرمانخا ،انەسمیعمجیب ، والسلام علیکم ورحمە اللە .

ەچەند بروسکەیەکدا بۆ سەرۆك البکرو بەڕێز صدام حسین :

پێشوازیەکی جەماوەری فراوان لە باوەڕنامەی نەتەوەیی هاوکۆیی

کۆڕو کۆمەڵە جەماوەریە پێشکەوتنخوازەکانی نیشتیمانی عەرەبو جیهان بەردەوامن لەسەر پێشوازیو ستایش کردنی ڕاگەیاندنی باوەڕنامەی نەتەوەیی هاوکۆیی نێوان هەر دوو وڵاتیبرا عێراقو سوریا .

ئەم پێشوازیو ستایش کردنە لە لافاوێکی تری بروسکەی پشتگیری کردنا هاتوە کە بەڕێز سەرۆك احمد حسن البكرو بەڕێز صدام حسین جێگری سەرۆکی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش وەریان گرتوە .

بروسکەکان لەلایەن ئەم ڕێکخراوو دەزگایانەی خوارەوە نێرراون . ئەمینداری گشتی یەکێتی جوتیارانی عەرەب ضیاء الحاج علي ـ دمشق حکمت عبداللە البزاز ، یاریدەدەری ئەمینداری گشتی یەکێتی پەروەردکارە عەرەبەکان ، یەکێتی قوتابیە عەرەبەکان لە سوێد ، یەکێتی نیشتیمانی قوتابیەکانی مەغریب ـ لقی سوێد ، پەیوەندی قوتابیە عەرەبە یەکێتی خوازە ناصریەکان ـ لقی سوێد ، یەکێتیو پەیوەندی قوتابیە عەرەبەکان لە چیکۆسلۆڤاکیا : یەکێتی نیشتیمانی قوتابیانی عێراق ، یەکێتی نیشتیمانی قوتابیانی سوریا ، پەیوەندی قوتابیە لوبنانیەکان ، یەکێتی گشتی قوتابیانی فەلەستینی ، یەکێتی قوتابیە جەزائیریەکان ، یەکێتی قوتابیە سودانیەکان قوتابیە عەرەبەکانی سەنەگال، قوتابیە عەرەبەکانی شاری کوشیسە لەچیکۆسلۆڤاکیا ، بەرەی تێکۆشانی قوتابیان لە یۆنان ، یەکێتی گشتی نووسەرو ڕۆژنامە نووسە فەلەستینیەکان ـ لقی عێراق ، یەکێتی قوتابیە عەرەبەکان لەیۆنان ، رامز شکرە سەرۆکی یەکێتی کۆمەڵە ئەرجەنتینیە ـ عەرەبیەکان لە بۆینس ئایرس ، هشام شرابی سەرۆکی کۆمەڵەی نیشتیمانی ئەمریکاییە عەرەبەکان ـ واشنتۆن ، ڕێکخراوی حزبی بەعسی عەرەبی سوشیالیستو هاووڵاتیە عەرەبەکانی ئەسپانیا ، ڕێکخراوی حزبی بەعسی عەرەبی سوشیالیست لە یۆنان ، لاوانی حزبی بەعسو لایەنگرانی بەرەی ڕزگاریخوازی عەرەب لە وڵاتە یەکگرتوەکان . لیژنەی بەرەی نیشتیمانیو نەتەوەیی پێشکەوتنخواز لە پارێزگای هەولێر ، لیژنەی بەرەی نیشتیمانیو نەتەوەیی پێشکەوتنخواز لەدیالە ، ئەنجومەنی گەل لەپارێزگای ذیقار ، زهیر عبدالغفور یونس جێگری سەرۆکی یەکێتی گشتی ژوورە بازرگانیەکانی عێراق ، غازی ابراهیم ایوب نەقیبی کیمیاییەکان ، ئەنجومەنی نیقابەی موحاسیبو مودەقیقەکان یەکێتی نیشتیمانی قوتابیانی عێراق لەیۆنان .

بانگەواز بۆ ئەدیبو نوسەرە بەڕیزەکانمان

بۆ ئەوەی ئەو برا ئەدیبو نووسەرانەی نووسینیان لەم ڕۆژنامەی (هاوکاری) یەدا بڵاودەکرێتەوە ، بەتایبەتی ئەوانەی دانیشتووی ناو بەغدا نین، ئەرکی هاتوچۆیان نەکەوێتە سەرو بۆ وەرگرتنی پارەی خەڵاتکردنی نووسینەکانیان ، زەحمەتی هاتن بۆ بەغداو بۆ دایەرەکەمان نەکێشن ، بڕیار وایە بۆ لەمەودوا بەچەکێك بۆیان ڕەوانە بکرێ . جا بۆ ئاسان کردنی ئەم کارە تکامان وایە کە لەگەڵ نووسینەکانیاندا ناوی تەواویان (خۆی باوكو باپیر)و ئەدرەسێکی نەگۆڕیان بنوسن. هەروەکوو تکامان وایە کە ئەوانەشی لەوەبەر نووسینیان بڵاوکراوەتەوەو تا ئێستا پارەکەیان وەرنەگرتوە بۆهەمانبەس ناوو ئەدرەسی تەواوی خۆیانمان بۆ بنێرن لەگەڵسوپاسماندا

(هاوکاری)

بانگە وازێك لەیەکێتی نووسەرانی کوردەوە

سەعات چواری ئێوارەی ڕۆژی دووشەممەی ڕێکەوتی ٦ـ١١ـ٩٧٨ هەڵبژاردنی لقی دهۆکی یەکێتی نووسەرانی کورد لە مەڵبەندی لق دەکرێ، جا تکایە هەموو برایانی ئەندام لەو کاتو جێگەیەدا ئامادەبنو ئابوونەی یەك ساڵ بدەن

لەگەڵ ڕێزدا

یەکێتی نووسەرانی کورد
لقی دهۆك

هەواڵەکانی هەولێر

● ئەنجومەنی بەرزی کشتوکاڵی پارێزگای هەولێر لە کۆبوونەوەیەکیدا باسی بەڕێوەچوونی کاری جێبەجێکردنی نەخشەی کشتوکاڵی ساڵانەی وەرزی زستانی کرد .

ئەنجومەنەکە گوێی لەڕاپۆرتەکانی دەزگا کشتوکاڵیەکان گرت لەبارەی ئەو کێڵانو تۆوپەیینو خلیسکانەوە کە ئامادەکراون . ئەم ڕاپۆرتانە وایان دەرخست کە کێڵانی (٤٦٢) هەزارو (٨٠) دۆنم لەزەوی هەردوکەرتی سوشیالیستو گشتی تەواوکراوەو لەکاتێکدا (٧٧٥) تراکتەر ئێستا خەریکی کێڵانی ئەو زەویانەی ترن کە لە نەخشەی ساڵانەدا بڕیاری لەسەردراوەو پانایییەکەی ملیۆنێكو (١٣١) هەزارو (٤٦٤) دۆنمە .

دەزگا تایبەتیەکان ، هەموو کۆکردنەوەی کشتوکاڵی (٩١) هەزارو (٦٠٠) دونم زەوی کۆمەڵە جوتیاریە هەرەوەزییەکانیان تەواوکرد .

کۆبوونەوەکە ، هەروەها ، باسی پێداویستیەکانی بەستانی کۆنفرانسە کشتوکاڵیە ناوخوییەکانو کۆنفرانسی کشتوکاڵی ساڵانەی ناوچەی ئۆتۆنۆمی کرد کە لەمانگی کانوونی یەکەمی ئایەندەدا دەبەسترێ .

کۆبوونەوەی ناوبراو لەلایەن بەڕێز بهاءالدین احمد پارێزگاری هەولێرەوە سەرۆکایەتی کراو بەڕێز محمد صدیق محمود ئەمینداری گشتی بەڕێوەبەرایەتی کشتوکاڵو چارەسازی زەوی ناوچەی ئۆتۆنۆمیو بەڕێز سامال مجیدفرج ئەندامی ئەنجومەنی بەرزی کشتوکاڵی تێدا ئامادەبوو .

● (٢) هەزارو (٥٠٠) دەرمجەی کرێکاری بۆکارکردن بەدانیشتوانی دێهاتە عەسریە نوێیەکان دانرا .

لەوەوبەر نزیکەی (٦) هەزارو (٥٠٠) کەس لەهەموو پارێزگاکەدا چووبوونە سەرکار لە شوێنی ژیانیخۆیان لە دێهاتە عەسریە نوێیەکاندا .

لیژنەیەکی تایبەتی کە بۆ ئەم مەبەستەپێك هێنراوە ، لیستەی دامەزراندنەکان ئامادەدەکا لەبەرتیشکی ئەو ناونووسەی کە لەم دوایییەدا کراو هەموو دێهاتە عەسریەکانی گرتەوە .

● بەڕێز نافعە عثمان جێگری سەرۆکی یەکێتی گشتی ئافرەتانی عێراق لە ناوچەی ئۆتۆنۆمی لەگەڵ سەرۆكو ئەندامانی دەستەی بەڕێوەبەرایەتی یەکێتی ئافرەتانی دهۆکدا چاویان بەیەك کەوت .

لەم چاوپێککەوتنەدا ، باسی چالاکیەکانی یەکێتی کرا لە جێبەجێ کردنی هێرشی سەرتاپاگیری نیشتیمانیدا بۆ نەهێشتنی نەخوێندەواری بەئیجباریو بەشداری کاریگەر لەگەڵ یەکێتی وڕێکخراوە جەماوەریەکاندا لە ئامادەکردنی پێداویستیەکانی جێبەجێکردنیو بەشداری لەو هەرەوەزانەی کاری میللیدا کە بۆ دروستکردنی (٥٠) خانوو بۆ مامۆستایان دەکرێ .

بەڕێز نافعە دەوری یەکێتی دووپاتکردەوە لە شەرح کردنی ناوەڕۆکەکانی باوەڕنامەی کاری نەتەوەیی هاوبەشی نێوان عێراقو سوریادا بە زیادکردنی بەستانی کۆڕو کۆبوونەوە لە دێهاتەکاندا .

جێگری سەرۆکی یەکێتی سەر لەلقەکانی یەکێتی دەدا بۆ زانینی شێوەی چالاکیەکانیو ئەو تەنگوچەڵەمانەی کە بەر لەجێبەجێ کردنی نەخشەکانی دەگرن .

هەواڵەکانی سلێمانی

● کۆبوونەوەی ئەنجومەنی بەرزی کشتوکاڵ .
● دامەزراندنی ٩٠٠٠ بێکار .
● کۆبوونەوەی لیژنەی ڕاگەیاندن .
● کۆبوونەوەی لیژنەی ڕێگالادێیو کشتوکاڵیەکان .

● بەڕێز ارشد محمد احمد پارێزگاری سلیمانی ، سەرۆکایەتی کۆبوونەوەیەکی ئەنجومەنی باڵای کشتوکاڵی پارێزگاکەی کردو لەم کۆبوونەوەیەدا دەربارەی هەرەوەزی زەوی کێڵان بۆ بەرهەمی کشتوکاڵی وەرزی زستان گفتوگۆکراو بڕیاردرا کە کاربکرێ بۆ زامن کردنی هەموو پێداویستەکانی سەرکەوتنی هەڵمەتی چاندنی هەرەوەزکاری کە گەورەترین کێڵگەیەو لە ناوچەی بانیخێڵانە . ئەوەی شایانی باسە پانایی ٣٢٠١٣٣ دۆنم زەوی بۆ کاری هەرەوەزکاری دەکێڵرێ کە بەرهەمی وەرزی زستانی تیا دەچێنرێ .

● لەپارێزگای سلیمانی ٩٠٠٠ هەزار کەسی بیکار لە کۆندە تازەکانی پارێزگا کە ئیشوکاریان بۆ دۆزراوەتەوەو لە دامو دەزگا خزمەتگوزاریەکاندا تەعین کراون .

● لیژنەی ناوەندی ڕاگەیانی هەڵمەتی نیشتمانی لەناوبردنی نەخوێندەواری لە سلیمانی کۆبوونەوەیەکی فراوانی بۆ بەڕێوەبەرایەتیەکانی قوتابخانەکانی پارێزگا کە سازکردوە کە تیایدا هاوڕێ عبدالرزاق فارس ئەمینداری نهێنی سەرکردایەتی حزبی بەعسی عەرەبی سوشیالیست لەسلیمانی سەرۆکی لیژنەکە وتارێکی ئەوەی دووپاتکردەوە کە سەرکردایەتی کردنی هەڵمەتی لەناوبردنی نەخوێندەواری لەلایەن بەڕێز سەرۆك احمد حسن البکرەوە نیشانەی بایەخدانی گەورەی سەرکردایەتی حزبو شۆڕشە بەم هەڵمەتە .

● لیژنەی جێبەجێکردنی ڕێگا لادێیو کشتوکاڵیەکان لە کۆبوونەوەیەکدا کە هەفتەی ڕابردوو کردی ڕایسپارد کە دەستبکرێ بە هێرشی کردنەوەو قیرتاوکردنو داپۆشینی ئەم ڕێگایانە کە بڕیارە لەسەرەتای ساڵی ئایەندەوە بەسێ قۆناغ جێبەجێبکرێن .

لەو کۆبوونەوەیەیدا کە هەندێ لەکاربەدەستانی دەزگای گشتی جێبەجێکردنی ڕێگاکانی ژووررووی تێیدا بەشدابوو ، لیژنەکە بڕیاریدا کەلە قوناغی یەکەمدا (٥) ڕێگەی لادێیو کشتوکاڵی بکرێتەوە کەتێکڕا درێژییان (١٠٦) کیلۆمەترە .

قۆناغی دوەمی هێرشەکە ساڵی ٩٨٠ دەست پێدەکاو تێدا حەوت ڕێگابە درێژی١٢٩ کیلۆمەتر دە کرێنەوە . بەڵام قۆناغی سێیەم ساڵی ٩٨١ دەست پێدەکاتو تێیدا (١٨٧) کیلۆمەتر ڕێگا دەکرێتەوەو قیرتاو دەکرێ .

حمە سعید حمە کریم
پ. هاوکاری لە سلیمانی

لە چالاکیەکانی بەڕێوەبەریتی ڕۆشنبیری سلیمانی

هەفتەی ڕابردوو ، لژنەی ڕۆشنبیری لە بەڕێوەبەرایەتی ڕۆشنبیری جەماوەر لە سلێمانی کۆبوونەوەیەکی کردو دەربارەی وەرزی ڕۆشنبیری مانگی داهاتوو دواو بڕیاری لەسەر ئەم چالاکیانەی خوارەوە دا .. ڕێکخستنی کۆڕێك بۆ « گۆران »ی نەمر

ـ کۆڕێکی ئەدەبی فراوان لەچەمچەماڵ .

ـ کردنەوەی چەند کتێبخانەیەکی میللی لە ناحیەکانی پارێزگاکەدا

ـ پێکهێنانی کۆڕێکی ئەدەبی لە سلێمانی کە تیایدا کاك احمد سلام باسێکی ئەدەبی پێشکەش دەکا .

ـ هاوکاری کردن لەگەڵ بەڕێوەبەرێتی ڕۆشنبیری جوتیاران بۆ پێکهێنانی کۆڕی جەماوەری بۆ جوتیاران وڕوون کردنەوەی پەیمانی کاری نەتەوەیی هاوبەش تێدا .

ـ پێشکەش کردنی خەڵاتی ئەمانەتی گشتی ڕۆشنبیریو لاوان بەمامۆستا ئەخۆلی شاعر .

ـداوا کردن لەڕۆشنبیرەکانی دەرەوەی پارێزگای سلێمانی بۆ پێشکەش کردنی چالاکی ئەدەبی جۆراوجۆری خۆیان بەجەماوەر .

لەلایەکی ترەوە لەبەڕێوەبەریتی ناوبراودا کۆبوونەوەیەکی فراوان بۆ سەرۆکانی کۆمەڵو ڕێکخراوە میللیو پیشەییەکان بەستراو نەخشەیەکی تایبەتی دانرا بۆ ڕوونکردنەوەی پەیمانی کاری نەتەوەیی هاوبەش بۆ جەماوەری گەل .

ئەوەی شایانی باسە ، دوێنێ بەڕێوەبەریتی ڕۆشنبیری جەماوەر کاروانێکی ڕۆشنبیری سازکردوەو دەستی کردوە بە گەڕان بە لادێکانی ناوچەکەدا بۆ ماوەی سێ ڕۆژ بۆ ڕوون کردنەوەی زیاتری هەڵمەتی لەناوبردنی نەخوێندەواریو سازکردنی ئاهەنگی هونەریو ڕۆشنبیری بۆ جەماوەری لادێکان لەپاڵ ئەمەدا .

پ . هاوکاری

Institut kurde de Paris

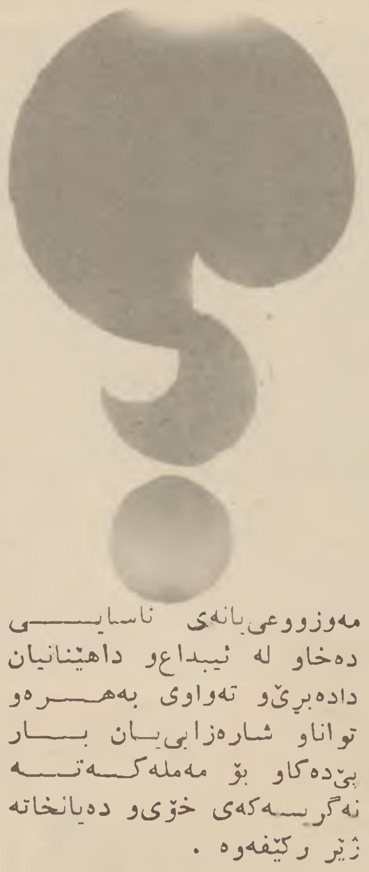

ئایا چاری ئەم دیاردەیە چییە

حسین عارف

لە هەموو دەورو زەمانێکدا، زۆرجار ئەوە رووی داوە کە ئەدیبێك ، لە ژێر تەئسیری نیازو مەبەستێکی شەخسیدا ، بە ناوی رەخنەورەخنەکارییەوە ، فرسەتی هێنابێو دژی ئەدیبێکی تر دوابێ . ئەمە هەردەم کارێکی ئاسایی بووەو لە ئەنجامیشدا، قەت ئەو جۆرە نووسینە لە خانەی رەخنەی زانستییانەو مەوزووعییانەدا جێی خۆی بۆ نەکراوەتەوەو لە چوارچێوەی گەرەلاوژێیەکی وەختی نەچووەتە دەرەوەو هەردوایماوەیەکیش لە بیر چووەتەوەو پشت گوێ خراوە .

بەڵێ .. ئەمە کارێکی ئاساییەو ئەگەر زەرەربەخشیش بێ بۆ باری ئەوەی نائاسایی بەو زەرەرێکی هەم سووكو هەم وەختییەو ناچێتە رادەی مەترسی لێکردن . بەڵام ئەوەی نائاسایییەو زەرەرەکەشی هەم فورسو گرانو هەم درێژخایەن دەبێو دەبێتە مایەی مەترسی لێکردن ، ئەوەیە کە ئەم کارە ببێتە دیاردەیەکی شێوەسەرتاپاگیر لە مەیدانی ئەدەبی میللەتداو ژمارەیەکی زۆر لە ئەدیبانی راپێچبکاتە ناو گێژنی خۆیەوە اوولیان بداتە ناو جەرگەی شەڕەگەڕەکێکی بێئامانیانەو تەشەرو تیرو توانجو پەلامارداننو شاڵاوبردن بۆ یەکترو هەرچی بەهرەو تینو تواناو وەستاییو شارەزاییەك لە قەڵەمەکەی دەستیاندایە ، بۆ ئەم مەبەستو ئامانجەی تەرخان بکەن ! . . .

ئەمەیان لە واقیعدا دەبێتە مایەی نەگبەتییەکی گەورە .. دەبێتە مایەی نیگەرانییەکی مێژوویی .. دەبێتە لەکەیەکو دەکەوێتە سەر روخساری تەواوی پلەیەکی ئەدەبیی ئەو میللەتە کە نەوەکانی داهاتووی لە دوارۆژدا ، دڵیان لێی دەگوشرێو لە ئاستیدا سەراسیمە دەبن .

سا لای ئێمە ، وەك لە هەمووان ئاشکرایە ، لەم دوو – سێ ساڵی دواییەدا باری ئەدەبیمان وردە وردە رووی لەوە کرد کە ئەو دیاردە ناسازە سەری تێدا هەڵبداو رۆژ لە دوای رۆژ تەشەنەبسێنێو توندتر رەگ داکوتێو جێر ببێتەوە ، تا وای لێهات لە ئەنجامدا روو لەوە بکا کە ئەو گێژەنە ترسناکە دروستبکاو ئەدەبەکەمان لوول بداتە ناو بەسەرهاتێکی مێژوویی لەو بابەتەوە .

گومان لەوەدا نییە کە پێشبرکێکردن بە شەرافەتمەندیو بە مەردانە لە کۆڕی خولقاندنو داهێناندا و زیاتر خۆماندووکردنو خۆسووتاندن لەم پێناوەداو ئینجا حەزکردن بە هەڵسەنگاندنو رێزلێنانو پاداشت دانەوەو هەستکردن بە رەزامەندیو دڵنیاییو خۆشبەختیو دواجار هاندانو تینو توانا پێبەخشین بۆ گوڕو تەکانێکی تر ، ئەمە لە لایەکو لە لایەکی تریشەوە هەق پێدانی خوێنەر بە گشتیو رەخنەگر بە تایبەتی لە چۆنێتی هەڵسەنگاندنو لێکۆڵینەوەو رادەربڕیندا دەربارەی ئەو بەرهەمەی دەیخوێنێتەوە بە سەربەستیو لە سنووری ویژدانو دڵپاکیو راستگۆییدا لە گەڵ بیروباوەڕو بۆچوونو جۆری تێڕوانینو لێکدانەوەی ئایدۆلۆژیو فەلسەفەیی خۆیداو لە سنووری بەرهەمەکەدا کە دەیخوێنێتەوەو هەڵیدەسەنگێنێ ، دوور لە رقو کینەو غەرەزو ناکۆکیو ناخۆشی شەخسیو دوور لە تۆڵەسەندنەوەی شەخسی لە سەر حسابی ئەدەبو بەرهەمە ئەدەبییەکە کە دەبێتە مولکی نەتەوەو دەبێتە دڵۆپێکی ترو دەرژێتە دەریای سامانی ئەدەبیو رۆشنبیری گەلەوە ،

گومان لەوەدا نییە کە ئەمانە هەموو هەقێکی شەرعیو دانپیانراوی هەر سێ لا (ئەدیبو خوێنەرو رەخنەگر) نو مومارەسەکردنیان جێگەی خۆشحاڵیو رێزلێنانو رەزامەندیی هەموو کەسێکن . بەڵام با لە خۆمان بپرسین : ئایا ئەوەی ئێستا لە مەیدانی ئەدەبەکەماندا روودەدا .. ئەوەی لە سەر لاپەرەی گوڤارو رۆژنامەکان دەیخوێنینەوە .. تەنانەت ئەوەشی لە دانیشتنە تایبەتییەکانی ئەدیبانو رەخنەگرانو ئەدەبدۆستاندا دەوترێ وەهایە ؟ ! هەرگیز ئەو بە داخیشەوە دەڵێین نەء وەهانییە ؛ بەڵکوو تەواو بە پێچەوانەوەیە ! مەسەلەش یەكو دووان نییە ! . . حاڵەتێكو دووان نییە . بەڵکوو بۆتە دیاردەیەك . . دیاردەیەکی بەرفراوانو کەسانێکی زۆری لوولداوەتە ناو گێژەنی خۆیەوەو بگرە دەتوانم بڵێم خەریکە دەبێتە پەردەیەکی ئەستوورو بە سەر ئەدەبەکەدا دادەکشێ . . خەریکە بەرهەمە ئەدەبییە راستەقینە رەسەنەکە لە ژێردا دەخنکێ .

خەریکە شاعیر لە شیعروتنو چیرۆکنووس لە چیرۆکنووسینو رەخنەگرتنی زانستییانەو رەخنەگرتنی زانستییانەو مەوزووعییانەی ئاسایی دەخاو لە ئیبداعو داهێنانیان دادەبڕێو تەواوی بەهرەو تواناو شارەزاییان بار پێدەکاو بۆ مەملەکەتە نەگریسەکەی خۆیو دەیانخاتە ژێر رکێفەوە .

ئێستا ئەوەی زیاتر جێی داخە ئەوەیە کە ئەنجامی کەڵەکەبوونی رۆژ لە دوای رۆژی هۆیەکانی ئەو دیاردەیەو هەڵئاوسانی ، ئەوانەی کەوتوونەتە گێژەنەکەیەوە ئیرادەی ئەوەیان لە دەستدا نەماوە کە هەریەکەیان دەسپێشکەری بکاو بتوانێ مێردەزمەی شەخسییەکان لە کۆڵی خۆی فرێ بداتە خوارەوەو تەکانبداو خۆی لە گێژەنەکە دەرهاوێ ، چونکە موعادەلەکە تەواو جەنجاڵ بووە . تکابە سەرنج بدەن .. (فلان) قسەیەك لەمو قسەیەك لەوی یا بە نووسین یا بە دەمی پێوتراوە . (فیسار) قسەیەك لە (فلان) یەکێك لەمو یەکێکیتری لەوەوە پێ وتراوە . (فلانی ژمارە – ٢–) لە فلانو لە فیسارو لەمو لەوەوەی پێوتراوەو (فیساری ژماری – ٢)ش هەروەهاو ئینجا بەم جۆرە بدە بە دەمییەوەو چەندیش زەینت بڕ دەکا ، حاڵەتەکان تاووتوێو جێگۆڕکێ پێ بکەو بزانە چی لێدەردەچێ ؟ دیارە ئەمانە هەموو بەبداخی جەنگی مەغلوبە هەڵدەکەنو لە ئەنجامیدا دەبێتە دیاردەکە . وەزعەکە لە بەر چاوی منو بە پێی بۆچوونو تێگەیشتنی من ئەوەهایە . ئینجا دەمێنێتە سەر ئەوەی بپرسین : ئەی ئایا چار چییە ؟ ! . من بەش بە حاڵی خۆم هێندەم پێدەکرێ تەنیا پرسیارەکە بکەمو بەمە دەرگای لێدوانی بکەمەوە ، بەڵکوو هەبن بیریان بۆ وەرامی پەسەندو کاریگەر بچێ کە دەشبێ هەبن.

چیرۆك

ئامێر

سەلام مەنمی

ئەوەی پشتی ساردکردبۆوە دارك بزاردنو شریت داماڵینبوو :

« هەتاکەی لەناو ئەم ئیشە ساکارەدا بژیم ، کەی ئەمە لە ئاستی مندایە ؟! منیش پاڵپشتێکم ببوایە لێرە وەك جل نەئەکەوتم .. هەموو شتێکم لە (حەمەلاو)ی لێپرسراوم زیاترە زەوی قەراخ شار نەبێ » ..

هات خوی دایە ئامێر .. ناوو کارەکەیانی نووسییەوە ، نیوەڕوان لای ئازادی پشکەنەری ئامێر ئەمایەوە .. ئەویش یەك یەك بۆی راڤە ئەکردو ئەیدانە دەستیو بەکاری ئەهێنانو سەیری ئازادی ئەکرد ، وەك بییەوێ پێی بڵێ چۆنیان بەکار ئەهێنم ؟

ئەویش ئەی ووت :

— ئەڵێی دەمێکە لەگەڵیان ئاشنایت ..

ئەو قسەیە هانیدا ، هەتا بوو باشتر شتانی گەرم ئەبوو ..

بە یانییەك چوو بۆلای حەمەلاو :

— بۆم بنووسە بەشکم لەسەر ئامێردا بمەزرێنم ..

— بەکارەکەی خۆت رازی نیت .. ؟ !

— توانام لەوە زیاترە ..

— نەت بیستووە نان بۆ نانەواو گۆشت بۆ قەساب .. ؟

— نەت بیستووە مرۆڤ گا نییە لە پێستەکەی خۆیا بهێنێتەوە ؟

— لەلایەکی ترەوە هەوڵبدە .

— ویستم لە تۆوە دەست پێبکەم ..

داما .. سەری پەنجەی گەست : « نان بۆ نانەواو گۆشت بۆ قەساب !

ئەم قسانە کار ناکەنە سەرم .. بڕوام بەخۆم بە تینە .. مرۆڤیش لە ژیانیا هەموو کەس دۆستی نییە ، گرنگ ئەوەیە کۆڵ نەدەم .. بەهرەو توانام بسەپێنم ، کە سبەینێ ، هەموو بەربەرەکانێیەك پووچ ئەکەمەوە .. کە پووچیشم کردەوە جیهانم بۆ تەخت ئەبێ ، یەکەم جار چاوم بە ئامێرەکان کەوت ، کەوتمە جیهانێکی جەنجاڵی سامناکەوە .. گوێم کاس بووبوو .. لە ووشەی سلۆڤان ئەترسام و ئەم ووت سەریان چۆن لێ دەرکەم .. ؟! .. بەڵام بەهۆی دڵسۆزی ئازادەوە بەسەریانا زاڵبووم .. ئەم مەسەلەیە گوندە کەمێ بیر خستمەوە .. کە یەکەم جار باوکم بردمی بۆ جووتو دەستە دووەکەی دایە دەستم وەك شۆڕەبی ئەلەرزیم ، هێڵەکانم تێکەڵو پێکەڵ ئەکرد .. گاکانیش گوێیان لە ورەتەو بەرەم نەئەگرت . . لەلایەکی ترەوە سەرم لەباوکم سوورمابوو !

ئەم ووت : – **چۆن هەوجار ، گاینجە ، مژان ، بەڕوولە ، هەپەکانی لێك ئەدا .. ؟! چۆنیان لێك دائەژەنێ .. ؟ ! ..**

بەڵام لە ئەنجاما جووتیارێکی باشم لێ دەرچوو .. هەموو جارێ خاڵە (عەزیز) ئەی ووت :

— تۆ بەتەنیا جووتیارنیت .. بەڵکو پاڵەو بێلزەنێکی باشیشی . »

سەری هەڵبڕی . . سەیرێکی ئامرازی زنجیریکرد : « سەیرکە ئەڵێی رەشمارە .. بزانە ئەو پاکەتانە چۆن ریزئەکات .. خۆزگە لەژنگی تووتن رزگارم ئەبوو .. بە دیارت شاد نەبووم .. »

هاتنی (فەرج)ی فەڕاش شریتی بیری پچڕی :

— بەرێوەبەر بانگت ئەکات .

(هەڵێکی زۆر باشە .. یەکجاری پێی ئەڵێم . . .)

چوو بۆلای :

— ئەڵێن لەگەڵ ئامێرا دۆستایەتییەکی باشت هەیە .؟

— سەرە تەقێیان لەگەڵ ئەکەم .

— ئازادی پسپۆڕ ئەڵێ شارەزایە .. ئێمەیش بڕوامان پێیەتیو بەکێڵەکەی کارگەی ئەزانین ..

ئەبوایە زوو پێت بووتمایە..

— بە حەمەلاوم ووت بەڵام تەنگە گرتی .

— تەنگە .. ؟!

— بەڵێ ..

— هەڵبەت زەویت لێ نەکڕیوە .. ؟

— مەسەلە زەوی نییە ..

— بچۆرە سەر ئامێری سلۆڤان ..

— بەڵێ ..

× × ×

« ئەمە منم بەکارت ئەهێنم .. ؟ ! دەمێکە شەیداتم .. بزانە چۆنت هەڵ ئەسووڕێنم . . . »

پۆستەی خوێنەران

پۆستەی خوێنەران

● **کاکە عبدالکریم علی اسماعیل ..**

برا : کار وابەپەلە مەیسەرنابێ .. دەبێت زۆر بخوێنیتەوە تەقەللا زیاتر بدەیت تایبیتە چیرۆکنووس ..

● **کاك ابوبکر احمد قادر پشدەری**

لێمان ببورە ئەو هەڵبەستەی بۆت ناردبووین بۆ بلاوکردنەوە ناشێ . . هیوامان وایە لە دوارۆژدا زیاتر پێش کەویت .

● **کاك ئاوات کامل محمد ..**

برای بەرێز هەرچی نووسراو ، بۆ رۆژنامەیەك نێردرا مانای ئەوەنییە بۆ بلاوکردنەوە دەشێ .. لەگەڵ رێزو نوازشماندا .

● **کاك اسماعیل انور..**

فێرکردن کارێکی پیرۆزە .. هیوامان وایە نموونەی دڵسۆزیت زۆربێ .

● **کاك ئومێد کامل ..**

ئەوەتا وەك نووسیوتە ، وازی لە شیعر هێناوەو شیعرەکانی فەوتاونو هیچی لەبەر نەماوە .. چاکوایە منو تۆش وازی لێ بهێنین .

● **کاکە نەوزاد تینوو .**

برای بەڕێز نووسەر خۆی بەرۆژنامە تاقی ناکاتەوە ، پێشتر ئەبێت خۆی تاقی کردبێتەوە ئەوسا بەرهەم بۆ رۆژنامە بنێرێت .

● **کاك س . ا .**

برای بەرێز ئەگەر کەلەپووری شیعریی کوردی بخوێنیتەوە زیاتر شارەزای دنیای شیعر ئەبیتو لە دوارۆژێکی نزیکداشیعرەکانت بۆ بلاوکردنەوە بشێن .

● **کاکە کامەران بەرزنجی ..**

دەستخەتەکەتمان بۆ نەخوێندرایەوە ! ئەبێ لێمان ببوریت کە نەمان زانی لە نامەکەتدا چیت نووسیوە .

● **کاك اکرم صالح احمد ..**

کاکی برا ئێمە هەموو چرۆیەکی وەك تۆ هان ئەدەین کە بخوێنێتەوە خۆی ماندو بکا ، شارەزایی لە رۆشنبیریداو هەندێ بەهرە زامنی ئەوە دەکا کە مرۆڤ وەك ئەدیبێ خۆی بچەسپێنێ . مەرج ئەوەیە پەلەنەکەیتو لە خوێندنەوەو هەوڵداندا بەردەوام بیت .

● **کاکە ئازاد عبداللە صدیق ..**

لە ژمارە (٤٤٥) ی ئەم رۆژنامەیەدا قسەمان لەگەڵ ئەو هونەرمەندەدا کردووە ، وێنەکەشمان بلاوکردۆتەوە .

● **کاکە محمد کریم بۆرانی ..**

کاکی برا بۆ بلاوکردنەوە نەشیا ، لێمان ببورە لەگەڵ رێزو سوپاسماندا .

● **کاك نورالدین احمد اسعد ..**

برای بەرێز بۆ ئەوەی ببیتە شاعیرێکی چاك ، دەبێت چاك بخوێنیتەوە تەقەللا بدەیت ، شیعری کۆنو نوێ زۆر بخوێنیتەوە ، گەر بەگوێمان بکەیت ، ئەوڕۆژە دوورنییە کە شیعری وای تیدا دابنێیت بۆ بلاوکردنەوە بشێ .

کاك دلێر محمود ..

ئەو بیرە پاکو خێرخوابانەی خزمەتی جەماوەری گەل ئەکەن مەرج نییە تەنیا بە شیعر دەربڕێت .. جگە لە شیعر زۆر مەیدانی تر هەیە لە نووسینو ئەدەبدا .

● **کاکە ئومێد محمود قادر ..**

خوێندنەوەو بەردەوامبوون لە وەرگرتنی رۆشنبیریدا چاکترین رێگایە بۆ ئەوەی مرۆڤ بتوانێ شتێ بنووسێ بۆ بلاوکردنەوە بشێ .

ئێمە شانازی بەهەموو دۆستێکی دلسۆزی وەك تۆوە ئەکەین .

بەرێز باوکی نازەنین .. بۆچی ناوو ناونیشانی تەواوی خۆت نەنووسیوە ؟ !

● **کاکە حسن ئاوارە..**

چاك وایە کە ئاوا زوو پەلەی شت بلاوکردنەوە نەکەیت بخوێنەرەوەو شارەزاییەکی زیاتر پەیدابکە .

شیعر بۆ منداڵان

سەگێکی لاڵ

لەشیعری : کاکەی فەلاح

منالەکان !
هاورێکانم پێیان وتم !
لەو گەڕەکی لای خۆیانە
سەگێك هەیە ، بەسزمانە
لە وەڕینو حەپە حەپا
کەمێك لاڵە
کەچی زمانی لەقەپا
بۆ نەگبەتی خۆی زوڵاڵە
بە چەشنێکی ئەوەندە کز
لە پەنایەك هەڵدە تووتێ
مرۆڤ دڵی پێی دەسووتێ
کەچی لەپڕ
بۆ گەستنو پەلاماردان
زمانیش دەکا بەدان .
منیش وتم : هاورێینە
گەرچی مایەی پێکەنینە
بەڵام من بەش بەحاڵی خۆم
بۆی دەتوێمەوە چەشنیمۆم
چوون نەخۆشەو هەناسە سارد
ئاشی بەدی دەیکا بە ئارد
ئەو پەندەش لە کورد وەربگرە
سەگی هار چل شەوی عومرە
بۆیە تا ئەو رۆژەی دەمرێ
خواخۆیو خاوەنی بگرێ

نووسینی:عباس محمد حسین

لەم زووانە لەلایەن (دەزگای رۆشنبیریو بلاوکردنەوەی کوردی)یەوە چەپکە چیرۆکێکی قەشەنگی منالان بە چاپ گەیشت .. جێی باسە کە ئەم چەپکە چیرۆکە بەرهەمی نووسەری لاو (جەزا عەلی ئەمین)ە کە وەك نووسەرێکی لێهاتوو هاتووتە مەیدانی ئەدەبی منالانەوە تا ئێستا لەسەر لاپەرەی رۆژنامەو گۆڤارە کوردییەکان گەلێ چیرۆکی منالانی بلاوکردووتەوە .

ئەدەبی منالانی کورد وەك هەموو بابەتەکانی تری ئەدەبی کوردەواری وەنەبێت تازە سەری هەڵدابێتو (شەمامە) یەکەم هەنگاو بێت ، بەڵکو شان بەشانی هەموو بابەتەکانی تری ئەدەبیاتی کوردی ئەمیش هەر لە گاگۆلەکردن بووەو وەك شـ ـــ ـــ شوێنی تایبەتیو دیاری کراوی پێویستو گرنگی خۆی پڕ نەکردووتەوە .

لەناو میللەتانی پێشکەوتوودا بە پلەیەکی لە سنوور بەدەرو تارادەیەك لەناو میللەتە دواکەوتوەکانیشدا بە دەیەها رۆژنامەو گۆڤارو ناملکەی رەنگاو رەنگی تایبەتی بەدوای یەك قۆشمە دەکەنو دەکەونە بەردەست منالان ئەدەبی منالان بووەتە کەسەرەیەکی سەرەتایی بۆ زیاتر رۆشنکردنەوەی ئاسۆی ژیانی داهاتووی میللەتو میللەتەکەیان بەو واتایەی کە منالان خونچەی ئێستاو گوڵاڵەی دوا رۆژن هەروەها لەزۆر شوێنو لەسەر گەلێ شانۆ پێشکەوتووی میللەتو وولات بەرادەو بارستایی ئامادەبوونی منالانەوە هەڵدەسەنگێنرێت تەماشای دەکرێت .

نووسەری گەورەی سۆڤیەتی مەکسیم گورکی لە بارەی ئەدەبی منالانەوە دەڵێ ؟ «ئەدەبی منالان مەملەکەتێکی بەرفراوانو مەزنەو خاوەنی مافو جلەوی دەسەڵاتگیرانی خۆیەتی لە سنووری پێشکەوتنو دواکەوتنی میللەتداو » .

بۆ ئەوەی زیانی لە مەسەلە سەرەکییەکەی خۆمان دوور نەکەوینەوە ، دێینەوە سەرباسەکەی خۆمان چونکە ئەم جۆرە بابەتە پێویستی بە دەرفەتی فراوانو پشووی درێژ هەیە ..

بلاوبوونەوەی « شەمامە » خۆی لە خۆیدا جەژنێکی تایبەتی منالانی کوردستان بوو چونکە ماوەیەکی زۆرە بەرهەمی لەم جۆرە دەر نەچووە .

ئینجا ئەگەر بڕوانینە « شەمامە » ، کە بریتییە لە چەپکە چیرۆکێك خراوەتە بەرگێکی قەشەنگی رەنگاورنگی کونجاوو لەچاپ کراوە بەڵام دەبووایە وێنەکانی ناوەوەشی هەر بەم جۆرە بووایە چونکە شتێکی ئاشکرایە وێنەی رەنگاو رەنگ دەوری هاوتایە لەگەڵ وشەکانی چیرۆك بۆ زیاتر تێگەیشتنی منالان هەیە ئێمە نابێ قەت وابیربکەینەوە کە هەموو منالان لەیەك ئاست دان ، بۆیێ ئەگەر ئەم چەپکە چیرۆکە بەوێنەی رەنگاو رەنگ چاپبکرایە ، نرخو بایەخی زۆر لەم بارەی ئێستای زیدەتر دەبوو و منالانی سەرانسەری کوردستان کەڵکیان لێ وەردەگرت .

ئەم چەپکە چیرۆکە کە لە (١٤) چیرۆك پێك هاتووەو هەموو یەکێکیان چوندوینەیەکی رەشو سپی لەگەڵ دایە ، بەڵام دیسانەوە ئەگەر ئەم چیرۆکانە بەپیتی درشت تر بنووسرانایە بۆ منالان ئاسان ترو لەبار تربوو . ئەوەك بەم شێوەی ئێستای کەمنالان زۆر بەناخۆش بۆیانو دەخوێندرێتەوە ناچار لە خوێندنەوەی بێزار دەبنو بەجێی دێلن ئەگەر پیتەکانی درشت تر بووایەو وێنەی زیاتر بۆ بکێشرایە. گومانی تێدانییە کە زۆرتر سەرنجی منداڵانی رادەکێشا ئەمە لە لایەکو لەلایەکی گرنگ ترەوە دەڵێم مەسەلەی ئەوەی منالان پێویستی بە هەستو ئەستێکی ناسكو تەڕ هەیەو دەبێ نووسەری ئەم بابەتە ئەدەبییە گرنگە تارادەیەکی چاك خاوەنی ئەم جۆرە صیفەتە بێتو زەوق وچەشەی نووسینەکانی لەگەڵ تێکڕای بیرکردنەوەو خەیاڵو بۆچوونی قۆناغە جۆربەجۆرەکانی ژیانی منالانە وە بێت ، ئەوەك مادەکەی لە هێندی وەرگرتنو سنوری تێگەیشتنی منالانەوە بەدەربێت ،

ئینجا بۆ بەدەست هێنانی ئەم مەبەستە بەلانی کەمەوە دەبێ نووسەری چیرۆکی منالان شارەزایی هەبێت لە زمانی تایبەتی ئەوانەوەووشەو تاكو تەراپ ئەوتۆ بەکار بهێنێت کە لەجیهانی فەرهەنگی زمانی منالان لەبەر چاو بێتو لەلایان غەریب نەبێت .

دەتوانم بێژم لەم مەیدانەدا « شەمامە » هەنگاوێکی چاکی ناوەو نووسەر تارادەیەکی چاك لە زمانی تایبەتی منالان نزیکە، بەڵام من وای بەباش دەزانم کە ئەم چەپکە چیرۆکە دەبووایە فەرهەنگۆکێکی بچکۆلانەی لەگەڵ دابووە ، بۆ ئەوەی منالان زیدەتر شارەزای شێوەی زمانی ناوچەکانی تری زمانەکەیان بینو وەك سەرەتایەکی جولاوەش لەلایەن منالانەوە هەنگاو نان بێت بۆ زیاتر بە هێزکردنو بەربلاوکردنی زمانی ئەدەبی یەکگر تومان ، بە جۆرێك با منالانی ناوچەی بادینانیش لەم جۆرە بەرهەمانەی منالان ناهومید نەبن .

هەروەها دەبێ چیرۆکنووسی منالان هۆشیارانە ئاگاداری ئەوەبێت کەوا چیرۆکەکەی ئەوەندە درێژ نەبێت کە منال لێی بێزار بێتو بیخاتە پشت گوێ ، بەڵکو دەبێ هەموو هەوڵ تەقەلای نووسەر بۆ ئەوەی بێت کەوا بابەتێکی سوود بەخش لە سنووری ماوەیەکی کەم بداتە دەست منالەوە ..

دواشت لە بارەی ناوەرۆکی ئەو چیرۆکانەی کە خۆی لەناو دوو بەرگدا حەشارداوە ،دەتوانم بێژم کە نووسەر سەرکەوتو وانە لە دەرکێپێکردنی هەندێ پێویستی رۆژانەی منالان نزیك بووەتەوەو وەك دەرسێك بۆ منالانی خستووتە ناوچوارچێوەی چیرۆکێکی قەشەنگو هیوادارم کەکاکی نووسەر هەنگاوەکانی لەم بارەیەوە لەبڕەو دابێت زیاتر بۆ رووداوە بەردەستەکانی ژیانی منالانی کوردستان شۆڕ بێتەوە لە پێناوی جۆشدانو گەلالەکردنی مێشکی منالەکانی ئەم وولاتە .

Institut Kurde de Paris

کۆمیدیاو ئازادی

نووسینی : ویلیەم تومیدا   گۆڕینی : فاضل چاف

با لە ئاڵۆزترین جۆری پێکەنینەوە ، دەست پێ بکەین. ئەویش ئەو پێکەنینەیە کە کارەسات و پاڵەوانی کارەساتەکە ئاڵۆز دەکات. هەروەک هاملێت و شالیر کە لە ساتی کارەساتەکەدا نامان هێنێتە پێکەنین ، بەلام پاش کارەساتەکە دەمان هێنێتە پێکەنین ، ئەم ساتەی پاش کارەساتەکە پێی دەووترێ .. ساتێکی پێکەنینی دەسی کرد .

کاتێ کە مرۆڤ لە بازنەی رووداوەکە دێتە دەرێ ... لەخۆی و لە جیهانەکەی ووردەبێتەوە ، پاشان پێ دەکەنێ . ئەو دەمەی کە پاڵەوانەکە پێ دەکەنێ لە شەڕو بەستی و کۆت ..... پاشان لە لەشیش ، رزگاری دەبێت .... واتە لە مەرگ ئازاد دەبێت .

ئەگەر بشێ و پاڵەوانی کارەساتەکە لە مەرگ ئازادبێت ، ئیتر بەردەوام دەبێت ، واتە لە مەرگدا ژیانێکی داهاتوو هەیە .. لە دایکبوونێکی نوێ . لێرەدا پێکەنین پێوەندی بە داپچڕان و رزگاربوون لە کۆتەوە هەیە . رزگاربوونیش لە کۆت شێوەیەکی سەرەکیە لە شێوەکانی ئازادی . ئازادیش نرخێکی سەرەکیە لە نرخەکانی کۆمیدیادا . مەبەستی یەکەمی ئەم باسەیشمان بابەتی کۆمیدیایە بەلام کە بە ترازیدیاوە دەستمان پێ کرد چونکە گەر بڵێین شەڕ پێچەوانەی ئازادییە ، دەسا ترازیدیاو کۆمیدیا پێوەندیان بە شەڕەوەیە ، یا بەواتەیەکی تر : کۆمیدیا سەبارەت بەرزگاربوون و ئازادی رێگایەکمان پیشان دەدات ترازیدیاش رێگایەک ، بەلام رێگایەک بەشەڕدا تێ دەپەڕێت . کەواتە کۆمیدیا خۆی لەشەڕ دوور دەخاتەوە ، بەلام ترازیدیا رووبەڕووی دەبێتەوە .

کۆمیدیا رۆمانێکە دەربارەی ئازادی ، لەم رۆمانەدا زاڵبوون بەسەر شەڕدا بەدی دێت . بۆیە زۆر سەرسام نابین کە زانیما نرخە کۆمەڵایەتیەکان ، هەر خۆی رێگای جیاوازی نێوان جەشنەکانی کۆمیدیامان دەدانێ . ئەو نرخانە کە تا ئێستا جێ گیر نەبوون ، ئەوانەن کە تا ئێستا ئامانجەکانی ژیانی تیا کاکڵە نەبووە تاکو بێ بەبیرو باوەڕ پاڵەوانی کۆمیدیاش ئەو پێوەندانە دەناسێتەوە کە ئازادییەکەی لێ داگیر دەکات. بەلام ئەم فەیلەسووف نیە تاکو هەوڵی چاک کردنەوە بدات .

(پێوەند)ەکانیش لێرەدا ماددی نین واتە شەڕ لە تەبیعەتی شتەکاندایەو نزیکترین شتیش لە پاڵەوانی کۆمیدیاوە لەشە بچکۆلانەکەیەتی ، کە توانای هیچی نیە ، ئەم پاڵەوانە کۆمیدیە لەم حاڵەتەدا دەبێ چی بکات ؟ .... دیارە هەوڵی دروستکردنی جیهانێکی چاکتر دەدات ئەمیش مەحاڵە . خۆ ئەگەر پەنابەرێتە بەر خەیاڵ ئیحتیمالی پێکەنین بەدەست دێنین .

گەر کاروابڕوات زەردەخەنە دەمان گرێ و بەدل خۆشی بیردەکەینەوە لەم جۆرە کۆمیدیایەدا بەرامبەر بەهەڵەکانی مرۆڤایەتی هیچ جۆرە رەخنەیەک نیە ، ئەم فێستیڤاڵێکی گەورەی خەیاڵ و ئازادی و مرۆڤایەتی پێش کەش دەکات ئەو جیهانە نوێیەی کە بە خەیاڵ دروستی دەکەین بەرییە لە هەموو ئەو جۆرە شەڕەی ئێمە دەیزانین . گەرهاتوو زۆردار هەبوو دەبێ سەرکووم کرێ .. پیرەمێردەکانیش نابێ کیژۆڵەکان بخوازن . خۆ ئەگەر هەر ئەمبشیان ویست دەسابا هێزو توانای گەنجایەتیان تێدابێت ، ئەم جۆرە بیرو باوەڕانە لە لیواری (فارس)مان نزیک دەکاتەوی .

(فارس)یش بە کورتی ئەو شتەیە کە لە نێو بیرو باوەڕی کۆندا نایەتەدی فارس ئەوەیە بەدەنگێکی بەرز هاوار بکەی : هەموو شتی بۆ دۆزەخ .

ئەم جۆرە کۆمیدیایە دژ بەنەزۆکی و مردنە . هەردوو هەریەک شت دەگەیێنن ئەویش مردنە . ئەم کۆمیدیایە شتێکت بێ نابەخشێت شتی لێوە فێربیت . چونکە تەبیعەتی ئەو شتانە جۆرێکە کە بەدی نابات .

واتە (فارس) فێرکردن نیە، بگرە لە تەبیعەتی شتەکان رزگارمان دەکات . تاکو ئاهەنگ بگێڕین و سەیربکەین ، ئەنانەت دەکرێ ئەم ئاهەنگە لە شێوەیەکی (اخلاقی) نەبێت . شەخسیەتی پاڵەوانی کۆمیدی لەم جۆرە جیهانە کۆمیدیەدا خۆشەویست و روح سووکە . ئەو (اخلاقیات)انەی کە پێش کەشی دەکات .

بیکیت

دورینمات

ئەزیت بەخشین و خەیالێکی ئەو تۆی تێدا دەنوێنێ وامان لێ دەکات خۆشمان بوێت .

چونکە ئەگبەتی لە کۆمەڵە خەڵقێکی چەقیودا دەنوێنێ . خەڵقێ کە ئازاد نین . ئەم ئەگبەتیەی کە لە پاڵەوانی کۆمیدیا دا بەدی دەکرێ شەڕ نیە ، چونکە روو خێنەر نیە هیچ شتێکیش خاپوور ناکات. بگرە ئاسۆیەکی ترو (امکانیات) یکی ترمان بۆ دەکاتەوە . کاتێ دەسەڵات لە چەند نموونەیەکی کۆمەڵ قەدەغە دەکەین ، سەربەستیمان بەدەست دەکەوێت. بەداخەوە ئەم جۆرە کۆمیدیایە زۆر سەرەتاییە ، چونکە بەدیهاتنی مەحاڵەو هیچ هێزایەکیشی تێدا نیە ، بەلام جۆرێکە لە خەیاڵی سادە کە ژیان ئاسان ترو ساکارتر دەکاتەوەو وامان لێ دەکات بژین .

روودانی (فارس)یش مووستەحیلە . بەلام وجودێکی کۆمیدی مووستەحیلە کەجیهانێکمان بۆ دروست دەکات حەزی لێ دەکەین .

کە شارستانیەت پەیدابوو .. نرخە کۆمەڵایەتیکانیش دروست بوون .. . پاشان (اخلاقیات)جێگای خەرافیاتی گرتەوە ، یاسایش جێگای ئاینی گرتەوە . ئیتر شەڕ لە تەبیعەتی شتەکاندا نەدەبینرا . بەلام لە ریگاو رێبازەکانی مرۆڤ دەبینرا . بۆیە کۆمیدیای کردارو کۆمیدیای رەوشت و کۆمیدیای گوڵمەزو کۆمیدیای رەخنەگرانە هاتەکایەوە . ئیتر زانیاری کۆمیدی وای لێ هات کۆتە ئەخلاقیە کانی ، لەو کۆتانە چاکتر دەبینێ کە مادی نین .

شارەستانیەت بۆ خۆی بریتیە لە یاسەیەک لەو (قیم)انەی کە بەیەکەوە بەستراون . لێرەدا نووسەری کۆمیدیا دەرسێکی دۆزیەوە بۆ ئەوەی خەڵقی فێربکات بەوەی کە هانی دڕندەو بێ ئەخلاقەکان نادات ، بگرە هانی ماقوول و ئەوانە دەدات کەوورە بەرنادەن . ئەم دوو شتەش زۆر پێویستن بۆ بەردەوامبوونی کۆمەڵ .

لە گەڵ پەیدابوونی ئەو کۆتانەی کە کۆمەڵ خودی پێی دەبەستێتەوە ، پێویستی دۆزینەوەی رێگای دەربازبوون لەم کۆتانە سەری هەڵدایەوە ، پێویستیەیەکی تر هاتەکایەوە .. پێویستی بەو تەقینەوانەی کە دەبێ لەسەر شانۆ بەخەڵقی پێش کەش بکرێ . ئەوەی لەکاتی ئەم تەقینەوە کۆمیدیانە روو دەدات ئەوەیە کە جەماوەری هەر لەو کاتەدا رەخنەی لێ دەگرێ . چونکە ئەم جۆرە کۆمیدیایە سیفەتێکی تایبەتی خۆی هەیە، ئەویش بەردەوام بوونی ئەم یاسا کۆمەڵایەتیەیە کە لە هەڵەکانی مرۆڤدا دروست بوون .

ئیتر دروست کردنی جیهانێکی نوێ مەبەست نیە .

دژاودژیش لێرەدا لەنێوان رزگاری و کوێلەیی دا نیە ، بگرە لە نێوان (اعتدال) و ئەوەی کە لە بەخشین دا رەوایە . ئەم جیاوازیەی نێوان کۆمیدیا سەرەتاییەکان و کۆمیدیای شارستانیەت دا جیاوازیەکی کاتی نیە . چونکە جیاوازیەک نیە لە نێوان چەرخە جۆر بە جۆرەکانی کۆمیدیادا . بەلام جیاوازیەکە لەو زروف و رێگایانەیە کە نووسەرە کۆمیدیەکان بە بەر بلاوی خەیاڵیان دەی گرنەبەر .

نووسەری فەرەنسایی (مولیر) نموونەیەکی کۆمیدیای سەرتایمان لە شانۆگەری « سکاپان ... ئەو ئاوارەیە» پێش کەش دەکات. هەر وەها لە شانۆ گەری (پیسکە)دا ، کۆمیدیاکەی ئینسانیەو بایەخ بەخەیاڵ و لایەنی هونەری دەدات . ئەم جۆرە شانۆگەریانەش لەسەر شانۆ فیستیەڤاڵێکی شەڕو هەڵەکانی مرۆڤایەتی پێش کەش دەکات ، بەلام نالێ شەر لەم جیهانەوە هەڵدەقوولێ . چونکە نووسەرو جەماوەر (قیم)ی رەخنەگرانەی کۆمەڵ بەش دەکەن . لێرەدا دەبینن چۆن فیکرەی شەڕ بەرەی سەند . هەندێ وا دەبینێ کە شەر لەتەبیعەتی ئادەمیزاد دایە ، هەندێکی تریش شەر لە ناخی کۆمەڵدا دەبینێ ... ئیتر ئەم جۆرە کۆمیدیانە سەبارەت بەو (قیم) انەی کەهەن ... رەخنەدەگرن و هەوڵی بڵاوتنی تۆوی شەر لەتەبیعەتی مرۆڤایەتیدا دەدات . تاکو بەشێوەیەکی کاریکاتۆری بیخاتە سەر شانۆو بینەر کە چاوی پێ دەکەوێ لێی رزگاربێ . لایەنە خراپەکان دەردێنێ تاکو کۆمەڵ پاک بکاتەوە بینەریش بەبینینی ئەم کردارە چێژ وەردەگرێ ئەم کردەوەیە چێژەکەی لەو چێژە دەچێ کە چاودێری رەقابەی کتێب لەکاتی دۆزینەوەی کتێبێکی خراپدا هەستی پێ دەکا بەتایبەتی کە دەزانێ پاشماوەیەکی تر دەسووتێنێ . ئەوەی کە پێی دەووترێ کۆمیدیای بەرز ئەو کۆمیدیایەیە کە فێر مان دەکات . ئەوە کە دەڵێ جیهان لە راستیدا خاوێنەو شەڕیش بەزۆر خۆی کووتاوەتە ناو ئەم جیهانەوە ئەو کەسانە هێنا بەنەتەکایەوە کە شەڕ پەرستن و (اعتدال)و وڕەیان نیە ، ئەم کۆمیدیایە حیکمەتی دەسەڵاتی مرۆڤایەتی دووپات دەکاتەوە لە جیاتی ئەوەی بکەوێتە بەردەستی ئەو دوا کەو توانەی کە دژ بەرەفتاری کۆمەڵایەتین فارسی پێکەنینیش دەتوانین بە دووپات کردنەوەی تینی مرۆڤایەتی دابنێین کاتی کە خۆی لەم کۆتانە رزگار دەکات .

ئەم کۆتانەش ماددی نین بگرە هەموو لە ناو ناخی ئادەمیزادان .

ئەو ناخەی کە پڕە لە مەترسی بەسالا چوون ... نەزۆکی و بێ بەری ... مردن . جا بۆیە دەکرێ فارس بە لێدانێ لەپێناوی ئازادیدا دابنێین ..

لێدانێ دژبە دەسەڵات داری .

پێوەندو کۆتی ئادەمیزاد لە شارستانیەتدا تا بڵێی ئاڵۆزترە چونکە تەنیا کۆت و پێوەندی لەشی خۆی نیە بگرە هی ئەوانی تریشی لەسەر کەڵەکە دەبێ .

هەندێ لەو (قیم)انەی کە هەن و خەڵقی باسی دەکەن وەکوو رژێم و مرۆڤ و کردەوەی (منطقی)و چێژ . . . ئەمانە بەلای نووسەرانی ئەمڕۆی شانۆوە وەکوو یادگاری رابووردوو وایە ، کۆمیدیای هاوچەرخیش هیچ جۆرە (قیمە)یەک پێشکەش ناکات بەلام چارەسەری ئەو (قیم)ا نەدەکا کە هەن ، هەر وەک چۆن نووسەری نوێ گومانی لە خێر پەیدا کرد هەروەها گومانی لەوانەش پەیدا کرد کە شەڕیان پێ دەووت .

کۆمیدیاکانی هاو چەرخ بریتی یە لە ئامێتەکردنێکی سەیری کۆمیدیای سەرەتایی و کۆمیدیای شارستانی . . . لە ترازیدیاو کۆمیدیا .. لە نەلسەفەو ئاین ..

بۆیە تێ روانین بۆ ئەو کۆتانەی کە دژ بە ئازادی مرۆڤن بە شێوەیەک کەوتۆوەتەوە کە مرۆڤ بەندی مێشکی خۆیەتی زیاتر لەوەی کەبەندی لەشی خۆی و کۆمەڵەکەی خۆی بێت واتە مروڤ گیان لەبەرێکی کۆمیدیە دەتوانین بەمەش بگەین لەو ساتەی کە دەبینی مروڤ بڕوای بەوایە کە دەتوانێ بەبێ عەقیدەکەی رەفتار بکات . ئیتر لەمەوە کۆمیدیای (تحلیلی) هاتەکایەوە .

بڕوانە : ل : ٧

داستانی ژیانم

شارلی شاپلن

ئەمین شوان لە ئینگلیزیەوە کردویەتی بە کوردی

فەصلی دووهەم (٦)

چەند رۆژی سەرەتام زۆر بە ناخۆشی و پەستی رابوارد چونکە ئەو کاتەی لە کارگەکە بووم ، هەمیشە وا هەستم دەکرد کە دایکم لێم نزیکە ، ئەمەش جۆرە سەبووری یەکی دەبەخشی بە دڵم ، بەلام لێرە دەڵێی حەوت کێومان لە بەیندایە . من و سیدنی لە تاقیکردنەوەی بەشی چاوەدێری دەرچووین و نێررایین بۆ ناو قوتابخانەکە . لەوی لێک جیاکراینەوە سیدنی خرایە ناو منداڵە هەراشەکانەوەو منیش خرامە ناو منداڵە بچوکترەکانەوە . خەوتنیشمان لێک جیابوو ، بۆیە زۆر کەمتر چاومان بەیەک دەکەوت . تۆزێک لە شەش ساڵان ژوورتربووم ، لەبەر ئەوە هەستم بە تەنیایی دەکردو خۆم زۆر بەکەم دەهاتە بەرچاو ، بەتایبەتی ئێوارانی هاوین کاتێک کە نزیکی ماڵ خەوتن دەکەوتینە نوێژکردن و لەگەڵ بیست منداڵی تردا لەناوەڕاستی بەشەکەدا بە جلی نووستنەوە کڕنووشمان دەبرد . لە پەنجە رەکانەوە سەیری رۆژم دەکرد کە خەریك بوو لە دەم کەلەوە دوامال ئاوابی ئەو رۆژەی دەکرد ، هەروەها زنجیرەی گردەکان کە چواردەورەی ناوچەکەیان دابوو ، هەستم بەوەدەکرد کە هەموو ئەوانەی لەگەڵمدان نەناسن ، لەکاتێکدا هەموو پێکەوە ئەم دوعایەمان دەوت : –

بەجێم مەهێڵە ، وا ئێوارە بەپەلە داهات ، ،
دنیا وا بەتەواوی تاریك بوو ، خوایە بەجێم مەهێڵە
کاتێك کە یاریدەدەرانی‌تر هیچیان بۆ ناکرێ و دڵ
ئارامی لێ دەبڕێ ، ئەی‌دەلیلی داماوان ، بەجێم
مەهێڵە .

خوێندنی ئەم دوعایە تابڵێی مایەی دڵتەنگی و بێزاری بوو بۆم و بۆم ئەگەر چی تێشی نەدەگەیشتم ، ئاوازەکەی و کاتی خوێندنی لەگەڵ ئاوابوونی رۆژدا ئەوەندەی تر باریان گران دەکردم .

هەواڵێکی خۆش

لە گەرمەی ئەم دڵتەنگی و بێزاریەدا هەواڵێکی خۆشیان دانێ . پاش دوو مانگ هەوڵدان ، دایکم توانیبووی رەزامەندی کاربەدەستانی قوتابخانەکە وەربگرێ لەسەر ناردنەوەمان بۆ کارگەی (لامبێت)بۆ چاوپێک کەوتن ، درێژەی نەدەبنێ ، بەرەو ئەوێ بەرێ خراین و کە گە بشتین ، دایکم لەبەر دەرگا چاوەڕێی دەکردین. هێشتا هەر بەرەبەیان‌بوو ،بۆیە هەرسێکمان لە قەنتەرەی کارگەکەوە بێ خشپە دەرچوین . جێگەمان نەبوو لێی بحەوێینەوە ، لەبەر ئەوە ملمان نا بۆ « باخی کینینگتن » کە نزیکەی میلێك لەوێوە دووربوو . سیدنی برام نۆ (پەنسی) لەناو دەسەسڕێکدا گرێ‌دابوو ، نازانم لە کەیەوە ئەم نۆ پەنسەی هەڵگرتبوو . بەوە ، نیو پاوەند توە ڕەشەمان کڕی و سەر لەبەیانیمان بە توە ڕەشە خواردن لەناو باخەکاندا رابوارد . کە ئەوە تەواوبوو ، سیدنی گەڕا هەندێ کاغەزە شڕی کۆکردەوەو لوولی داو هەندێ داوە دەزووی لێ ئاڵاند تاوەکو نیمچە تۆپێکی لێ‌هات بەوەش پێکەوە هەندێ بالەمان‌کرد . نیوەڕۆ چوینە چاپخانەیەك ئەو پارەیەی پێمان مابوو دامان بە کێك و چایی کە بە کولەمەرگی بەشی کردین .

پاش نیوەڕۆ گەڕاینەوە بۆ کارگەکە ، وەکو دایکم بەکاڵتەوە وتی « تا کە گەیشتینە ئەوێ بچین بەسەر چای‌دا » . لەسەروچاوی کاربەدەستانی کارگەکە توڕەیی دەباری ، چونکە دەبوو جارێکی تریش جلەکانمان بدەنەوە بەر هەڵم و من و سیدنیش ماوەیەك لەوی بمێنینەوە .

پاش ماوەیەك نێررراینەوە بۆ « هانوێل »و ئەم جارە نزیکەی ساڵێکمان لەوێ بردە سەر ، کە تێیدا ن دەستم بە خوێندن‌کردو فێری ئەوە بووم وشەی «چاپلن» بنووسم کە ناوی خۆمە . ئەم وشەیەم خۆش دەویست چونکە بەلامەوە لەخۆم دەچوو ! .

قوتابخانەی هانوێل کرابوو بە دوو بەشەوە . بەکیان بۆ کوڕان و ئەوی تر بۆ کچان . پاش نیوەڕوانی شەمە گەرماوی قوتابخانەکە بۆ منداڵە وردەکان قۆرخ‌دەکرا وهەندێ کچ کەلەوان هەراشتربوون دەیان‌شتن . تەمەنم هێشتا‌نەبوو بووبە حەوت ساڵ بەلام هەستم بە شەرم دەکرد کە خۆم بۆ کچێکی چواردە ساڵ شل بکەم و ئەویش بە پارچە قوماشێکی دڕ هەموو ئازای لەشم بشوا ، ئەگەرچی لەم خۆشتنانەدا ، توند کاربەکی یەکجار سەخت لەلایەن کاربەدەستانی قوتابخانەکەوە بەخەرج دەدرا .

کە پێم نابە حەوت‌ساڵی ، لەبەشی منداڵە وردەکانەوە نێررام بۆ بەشی منداڵە هەراشەکان کە لە حەوت ساڵەوە تا چواردە ساڵی تێدابوو ... ئێستا بۆم هەبە لە هەموو ئەو شتانەدا بەشداری بکەم کە بۆ منداڵە هەراشەکان قەدەغەنیە . وەکو مەشق ـ کردن ، پیاسەکردن لە دەرەوەی قوتابخانە کە هەفتەی دوو جار رێ کردنی درابوو .

ناڵێم لە هانوێل خراپ ئاگاداری دەکراین ، بەلام شوێن و رێگە کەم و وا لەبەرچاو کەوتبوو ، ئەگەر ببوایە بە بەهەشتیش ، هەر لێی پەست و بێزار بووم . ئەوەندە برابووین بۆ پیاسەو رێ‌کردن ، ئیتر هەر تامی تێدا نەمابوو . بەراستی ئەم رێ‌کردنەم بەلاوە جۆرێك بوو لە ئازاردان . دێهاتەکانم لێ بووبوون بە خێو ئەوەندە بە بەردەمیاندا بە پیاسە برابووین و خەڵکەکە لێمان رامابوون و توانجیان تێ‌گرتبوین ! هەر کە ، بە بەردەم ئاوایی‌یەکدا تێپەڕمان دەکرد ، خێرا دەیان وت « ئەها یارۆکانی تەمەڵ‌خانەکە هاتنەوە ! »

بڕوانە : ل : ٧

داوای یارمەتی بۆ لێکۆڵینەوەی «تذکرة العوام»ی مەلامحەمەدی سیوچی

کە نامیلکەی (مەهدی‌نامە) پێشکەشی خوێندەواران کرد ـ هەرچەند شتێکی ئەوتۆی لە گۆڤارو رۆژنامەکاندا لەسەر نەنووسرا ـ گەلێ رای سەیرم دەربارەی بیستەوە ، رای وا هەبوو ئەو نامیلکەی بە هیچ جۆر بە شیاوی بڵاوکردنەوە نەدە زانیی و ئەو رەنج و ئەرکەیشی لەگەڵی درابوو بە شتێکی بێ هوودەی دەزانی ... بەلام ماوەیەکی زۆری نەخایاند ئەو نامیلکە بایەخی خۆی دراین و وەکو سەرچاوەیەکی زمانی کوردی پشتی بێ بەسترا ، وەکو دەبینین مامۆستا زەبیحی لە (قامووسی زمانی کوردی)(۱ بەکەیدا بە یەکێك لە سەرچاوەکانی کارەکەی داوەتە قەلەم . وە مامۆستا عەلائەدین سەجادی لە کتێبێکدا کە لە دەقەکانی ئەدەبی (۲) کوردی دەکۆڵێتەوە ماوەیەکی باش لەسەر نووسیوەو لێی کۆلیوەتەوە .

هەروەها مامۆستا رەئووف ئەحمەد ئالانی بۆی باس کردم وەك سەرچاوەیەکی زمان گەلێك کەلکی لێ وەرگرتووە .

ئەم پێشەکییە کورتەم بۆ ئەوە هەڵچنی کە بزانین کەلەپووری‌نەتەوایەتیمان لە هەر شێوەو قاڵبێکدا بێت شیاوی چاپ و بڵاوکردنەوەیە، تا (سەرەکە) لە مەردن و لەناوچوون رزگار ببێت . پاش ئەوە کەوو بێژنگ کردنی و نەخاندنی و کەلك لێ وەرگرتنی باس و کارێکی ترەو ، هەرکەسە خۆی و بیرو رای خۆی لەگەڵیا.

لەم چاوەوە بە خوێندەواران رادەگەیەنم کە نامیلکەیەکەم بە ناوی (تذکرە العـوام) دۆزیوەتەوەو بە هیوام پێشکەشی خوێندەوارانی بکەم . ئەم نامیلکەیە هاوچەرخ و هاوولات و هاو شێوەی(مەهدی نامە) یەو دانراوی (مەلا محەمەدی سیوچی)یە . هیچ زانیاریەکم دەربارەی‌دانەرکەی نییە ، جگە لەوەی لە کۆتایی دەسخەتێکدا نووسراوە کە ساڵی ۱۱۹۲ی کۆچی لە جیهان دەرچووە .

لێرەدا داوای یارمەتی ئەم خاڵانەی خوارەوە لە خوێندەواران دەکەم .

۱ ـ هەر جۆرە زانیاریەك دەربارەی دانەری نامیلکەکە ـ مەلا محەمەدی سیوچی ـ: ساڵی لە دایکبوونی ،زیانی ، جێگای خوێندنی ، جێگای دانیشتن و دەرس‌وتنەوەی ، مامۆستاکانی ،ئەقێکانی . .تاد ئەوەش ناشارمەوە گومان ئەکەم ئەم مەلا محەمەدە هەر لیبنولحاج بێت ، بەلام هیچ بەڵگەم بە دەستەوە نیە .

۲ ـ دەربارەی نامیلکەکە : نوسخەی تری ، ساڵی دانانی، جێگای . حەجم و قەوارەی.. ئەوەش دەڵێم ئەو نوسخەی دەست من کەوتووە نزیکەی (۲۷۰) شیعرە .

۳ ئەگەر شیعرو دانراوێکی تریان دیبێتە لە سەر شێوەو رێبازی ئەم نامیلکە نووسرابێتەوەو دانبێت . چونکە وەك دەزانرێ نیبنولحاج لە مەهدی نامەکەدا پەیڕەوی شێوەی (فەقێ‌ـ تەیران) و شاعیرانی کوردی پێش خۆی کردبوو ، بەلام لەم نامیلکەدا رێبازێکی تر بەکار هێنراوە ، کە من تا ئێستە شێوەم نەدیوە . وا لێرەدا ، بۆ نموونە ، سەرەتاو کۆتایی نامیلکەکە پێش‌چاو دەخەم :

سەرەتاکەی :

رەحمەت لەوی کەسانێ
گوێ بدا ئەربوایەتێ
عامەی خەڵقی نازانێ
بەحتی دیناو ئاخیرەتێ
هەر لە ئەووەڵ زەمانێ
لەبۆ بکەم حیکایەتێ

× × ×

خولایی حەق بوو بە طـاق
بێ شەریك و بێ نەظیر
قادرو فەردو رەززاق
بێ وەکیل و بێ وەزیر
عالم و حەیی و خەللاق
(وهو السمیع البصیر)

× × ×

ئەو خولایەك بوو عەظیم
بێ شەبیهو بێ میثال
هەم رەحمان و هەم رەحیم
ئەزەلی و ذولجەلال
قاهیرو رەبب و کەریم
ئەبەدی و لایەزال

× × ×

کۆتاییەکەی :

وەصفی بەهەشتێ تەمام
لەبەر زۆرو بێ حەدی
کەس نایگەنێ بە ئەنجام
بەڵکی یەکێ لە صەدی
مەگەر خالیقی عەللام
ئەو بە عیلمی سەرمەدێ

× × ×

ئومێد بە خولای کەریم
ئەوی عەزیزی غەففار
بە فضل و فەیضی عەمیم
بە حەق حەبیبی موختار
لە بەهەشتن بکا موقیم
عەفون بکاتن یەکجار

× × ×

ئەز زۆر دەکەم رجایێ
لەو کەسی بێتن و بچێ
لە حەمدو لە ثەنایێ
لە خەیرێ سەر نەپێچێ
بە دل بکا دۆعایێ
بۆ (مەلا محەمەدێ سیوچێ)

× × ×

ئەم نامیلکەیە کاتی خۆی بایەخێکی زۆری پێدراوە، بە ناو خوێندەواراندا بڵاو بووەتەوە ، چونکە ، جگە لە نوسخەیەکی تەواو ، سەرتاو کوتایی دوو سێ نوسخەتر لە بەردەستدایە ، کە ئەمەش بەڵگەی بایەخ‌پێدانە .

منیش بە هیوای ئەوەی ئەم نامیلکـە کەڵکی خۆی ببەخشێ دەمەوێ لە گەڵ هەندێك لێکۆڵینەوەدا پێشدا داوای یارمەتی لە پێشدا داوای یارمەتی لە خوێندەواران‌دەکەم و دەستی یارمەتییان بۆ درێژ دەکەم ،بە هیوام هەرکەس هەرچی لە دەست دێت درێغی نەکات .

هەر خوێندەوارێك بیەوی یارمەتیم بدات دەتوانێ بە هۆی (کۆڕی زانیاری کورد) یان (رۆژنامەی هاوکـاری) یەوە پێم رابگەیەنێ .

پەراوێزەکان :

(ـ بڕوانە . عبدالرحمن محمد امین زەبیحی ،قامووسی زمانی کوردی . بەرگی یەکەم ، چاپخانەی کۆڕی زانیاری کورد ، بەغدا ۱۹۷۷، ل : ۱۰۵ .

۲ ـ ئەم کتێبەی مامۆستای سەجادی ئێستە لە چاپخانەی کۆڕی زانیاری کورد لە ژێر چاپدایە .

بەڕێوەبەرێتی ڕۆشنبیریو رابەری کردنی جوتیاران لە سلیمانی

جووتیاری هوشیار

لە لادێی پێشکەوتوودا

بایەخدان بە نموونەی نوێی جوتیار

راهێنانی جوتیاران !

بە تەنگەوەهاتنی باری تەندروستی جوتیاران

بەڕێوەبەریتی رۆشنبیریو رابەری کردنی جوتیاران لە سلیمانیدا بایەخدان بە مەسەلەی هوشیارکردنەوەو رابەری کردنی جوتیاران و خێزانەکانیان ، لە لادێ کانی ولاتەکەماندا ، لە چوارچێوەی ئەو گۆڕانکاریە بەرفراوانەدایە هەموو لایەنەکانی ژیانی کۆمەڵایەتیمانی گرتۆتەوە ، لەسەر رێگای بەرەوپێشکەوتن و پاشە رۆژێکی رووناکتر .

بۆ ئەم مەبەستە ، دەزگای رۆشنبیریو رابەری کردنی جوتیاران لە ولاتدا دامەزراوەو لە پارێزگاکاندا بەڕێوەبەرایەتی سەر بەم دەزگایە هەن و چالاکیەکی چاك بۆ بەدی هێنانی ئەرکی سەرشانیان دەنوێنن .

بۆ ئەوەی چاکتر رووناکی بخەینە سەر ئەرکەکانی ئەم بەرێوەبەرایەتیانە لەم دوایەدا سەرمان لە بەرێوەبەرێتی رۆشنبیری و رابەری جوتیارانی سلیمانیدا داو چاومان بە کاك فوئاد قادری بەرێوەبەر کەوت و پێوتین :

– لەو لایەنانەی ئێمە تیا هەڵدەسوورێین ، توانیومانە کارێکی گەورە بکەینە سەر گۆڕینی ژیانی جوتیاران لە پێناوی زامن کردنی ژیانێکی شادماندا بۆ خۆیان و خێزانەکانیان ئەویش لە رێگای هوشیارکردنەوەیانەوە لە هەموو لایەنەکانی ژیانی ئابوری و کۆمەڵایەتی و سیاسی و تەندروستیەوە ، سەر کەوتنمان لەم لایەنەدا دەگەرێتەوە بۆ ساغی ئەو ئوسلوبەی لە راپەڕاندنی ئیشوکارماندا گرتومانەتە بەر ، بۆ نموونە بەرێوەبەرایەتیەکەمان دەورێکی چالاکانە لە هەڵمەتی لەناوبردنی نەخوێندەواریدا لەناو جوتیارەکاندا دەگێرێ و ئیستا ١٤ مەڵبەندی لەناوبردنی نەخوێنەواری و رابەری جوتیاران و خێزانەکانیان هەیەو بە گورج و گۆڵی کاریان تیادەکرێ .

دوایی چوینە بەشی نەخشەو بەدواداچوون و لەوێ چاومان بە کاك انور حمه رشیدی یاریدەدەری بەرێوەبەر کەوت و دەربارەی چالاکیەکانی تری رۆشنبیری و رابەری کردنی جوتیاران قسەی بۆ کردین ووتی :

چالاکیەکانی رۆشنبیری و رابەری جوتیاران چەند لایەنێك دەگرێتەوە ، لە رووی تەقەللای هوشیارکردنەوەی جوتیار خۆی و خێزانەکەیەوە زۆر ئەرکی گەورەمان لەسەرشانە ، بۆ ئەم مەبەستە دەورە رۆشنبیری دەکەینەوە . کە بریتیە لە چەند قوناغێك : سەرەتاو ئامادەکردن و شارەزاکردن ، ئەم هوشیارکردنەوەیەش لە رووی ژیانی کۆمەڵایەتی و کاری جوتیارەوەیە کە چاندن و بەرهەم هێنانەو فێری چۆنیەتی بەکارهێنانی ئامێری چاندن و درونەو شتی تریان دەکەین ، بێجگە لە دەورە بۆ ئافرەتانی لادێ ، بۆ ئەم مەبەستە ژمارەیەکی باش کادیری ئافرەت لە بەرێوەبەرایەتیەکەدا هەیەو سەرپەرشتی ئەو دەورانە دەکەن .

هەر لە سەرەتای ئەمساڵدا تائیستا بۆ سەرەتایی (٢٧) دەورە کراوەتەوە کە ١١١٦ جوتیار بەشداریان تیا کردوە ، دەورەی قۆناغی فێرکردن بۆ ئافرەت ٢١ دەورە کراوەتەوە کە ٩٥٥ ئافرەت بەشداری تیا کردوە ، لە رووی دەورەی فێرکردنی بەکارهێنان و سوود وەرگرتن لە ئامێری نوێی کشتوکاڵ و پێشخستنی [illegible] شارەزایی جوتیار سێ دەورە کراوەتەوە ، دیسان دەربارەی پێگەیاندنی منداڵانی لادێ چوار دەورەمان کردۆتەوە کە ١٣٤ منداڵ لە مەڵبەندەکاندا بەشداریان کردوە .

لایەنێکی تری کاروو باری بەرێوەبەریتی رۆشنبیری و رابەری جوتیاران بەستنی کۆڕە بۆ جوتیاران و لەم ماوەیەدا ١١٧ کۆڕی ناراستەیی و فراوان کردنی شارەزایی جوتیاران بۆ چاندن و بەرهەمهێنان ساز کراوە ، بێجگە لە پیشاندانی فلیمی سینەمایی و تائیستا ٢١١ کۆڕی پیشاندانی فلیم سازکراوە ، هەروەها چەندان مەڵبەندی رابەری کردنی ژنی لادێی هەن تائیستا ٢٢ مەڵبەندی بەو جۆرەمان کردۆتەوە ، ئەوەی شایانی باسە ، هەندێ جار دەورە بۆ جوتیاران لەناو شاردا دەکرێتەوەو ئەو جوتیارەی لەلادێوە دێنە شار بۆ بەشداربوون لەم جۆرە دەورانەدا موخەسەسات و شوێنی نوستن و خواردنیان بۆزامن دەکرێ ، لە پرۆژەکانی داهاتوشدا ، بەرێوەبەریتی ناوبراو نیازی وایە (٧) مەڵبەندی تر دەکرێتەوە ، لەگەڵ (١٩) مەڵبەندی پێگەیاندنی و گۆش کردنی منداڵانی لادێدا .

بەرێوەبەریتی رۆشنبیری و رابەری کردنی جوتیاران تائیستا (١٩) مەڵبەندی رۆشنبیری بۆ جوتیاران لە لادێکاندا کردۆتەوە کە [illegible] خۆرۆشنبیرکردن و تەلەفزیون و چاپەمەنی و کەرەستەی خاوێنی کات بەسەربردنیان تیایە .

یەکێ لەو تاقی کردنەوانەی ئەم بەرێوەبەرایەتیە دەستی پێ کردوە ، ئامادەکردنی کێڵگەیەکە بۆ چاندنی گەنم لە « گرێزە » کە بریتیە لە (١٠٠٠) دۆنم وەك هەنگاوی یەکەم لە رێگای دەست پێ کردنی هەرەوەزکاری چاندنا بەشێوەیەکی نوێ و هەموو پێداویستەکانی سەرکەوتنی ئەم تاقی کردنەوەیەش ساز کراوە .

لاوان وشۆڕش

لە مێژووی بزوتنەوەی شۆڕشگێڕی و نەتەوەییەکاندا ئەوە چەسپاوە لاوان وزەو تینێکی بنچینەی وان کار دەکەنە سەر ژیانی کۆمەڵ و ئەو گۆڕانکاریانەی لە ژیانی کۆمەڵدا روو دەدات .

بۆ نمونە – ماتزینی – کە زۆربەی هەرە زۆری تەمەنی خۆی بۆ یەکێتی و رزگاری ئیتالیا تەرخان کرد ، پشتی بە لاوان بەستووەو هیوایەکی مەزنی پێیان بوو ، لەم بارەیەوە نووسیویەتی ئەڵێ : لاوانی نەتەوە لە کارتێکردندا بخەنە سەر گشت جەماوەر ، ئێوە ناتوانن هێزی ناوەوی لاوان بخەمڵێنن ، ناسزانن تا چ رادەیەك دەنگی لاوان بەسەر جەماوەردا بەتین و بەهێزو بلندە ، ئێوە لە لاوان چەند پەیامبەرێکی نەتەوە دروست دەکەن و لاوان بە باوەڕهێنان و تەوژم گەورە ترو مەزنتر دەبن ، لەبەر ئەوە بۆ بەدیهێنانی نامەی پیرۆزیان ئاراستەیان بکەن ، ئاگری تین و تەوژمیان بە هاندانی پڕ ڕێزو بایەخەوە داگیرسێنن »

جا هەرگیز بەسەیری مەزانن گەر دەوڵەتە تازە پێگەیشتووەکان بە تایبەتی ئەوانەی « بەرنامەیەکی شۆرشگێرانە بۆ گۆڕانکاریە خێرایە کۆمەڵایەتیەکەیان داجەهێت نرخێکی تایبەت بە لاوان بدەن ، بێ ئەوەی کەرتە گشتیەکانی کۆمەڵ و نەریتەکانیان پشت گوێ بخرێ » بایەخدانی حزبی بەعسی سۆشیالیستی عەرەب بە لاوان و باری سەرنجی تایبەتی بەرامبەر بەم کەرتە گرنگە لە گۆڕانکاریەکانی کۆمەڵدا لە بارودۆخێکی مەوزوعی و بیروڕای زانیاریەوە هاتووە ، هەروەها حزب باش بۆی چووەو چاك دەزانێ هەروەك هاوڕێی تێکۆشەر صدام حسین دەڵێ

[ئەگەر تەمەنی لاوان لەگەڵ ئەوانی تردا بەراورد بکرێت دەبینین ماوەی ئەو تەمەنە لەلای لاوان گەلێك زۆرترە ، جا ئەو ماوەیەی کە دەخرێتە ئەستۆی لاوانەوە بۆ گەشەپێدان و بیناکردنی پاشە رۆژ لە بواری گۆڕانکاریی شۆڕشگێرانەدا ماوەیەکی درێژترە ، هەروەها ئەو بۆشایی و ناتەواویانەی کە لە خورەوشتی لاواندا بەدی دەکرێت و هەن و لەلایەنە سەلبیەکانی کۆمەڵایەتیەوە بەری کەوتووەو وەری گرتووە گەلێك هاوسەنگتر و گونجاو ترە لە لایەن کەمی و نەوعیەتیشەوە لە گەڵ تەمەنیاندا ، ئەم جۆرە بۆشاییانە کە لەلایەن لاوانەوە روو دەدەن گەلێ کەمترە ئەگەر پێوان بکرێت لەگەڵ خورەوشت ئەوانەی کە تەمەنیان زۆرترە »

ئەمە ئەوە ئەگەیەنێت هەروەك هاوڕێی تێکۆشەر صدام حسین دووپاتی دەکاتەوە

(لاوان بۆ کاری داهاتن و پەرە سەندن و گونجان لە گەڵ کارتێکردنەکانی بیرو باوەڕو بیرە نوێیەکانیدا لە کاری گۆڕاندا بەرەو پلەیەکی بەرزتر ئامادەن لەخەڵکی تر کە لە وان بەتەمەن ترن)

حزبی بەعسی سۆشیالیستی عەرەب هەر لە دایك بوونیەوە « حزبێکی لاوان » بووەو روحیەت و خوێن گەرمن و راستی و پاکی ی لاوانی پێوە بووە ، بەعسیە پێشینیەکان بەوەیان زانیوە کە لاوان تا چ رادەیەك پێش بەدی هێنانی رێکخستنی شۆڕشگێرانە لە نێو کێشەو تەنگ و چەڵەمەدا دەژیان .

هاوڕێ سەرکردەی دامەزرێنەر دەڵێ (ئەگەر لاوان **بە بەرەلایی بیرو وون بوونی خۆیان قایل بن و بیرو هەستی خۆیان نەگۆشن و زادەی ئەو بیرە لەپێناوی نەتەوەو پێویستیەکانی ئەم سەردەمە بەکار نەهێنن ئەمە دیاردەیەکی ترسناکە) .**

هەروەها بەعسیە پێشینیەکان ئەوەیان لا چەسپا بوو کە مانەوەو پەرەسەندنی حزب لە لاوایەتیدایە ، لاویەتی لە بیرو تێکۆشاندا ،زامن کردنی تەشەنەو پەرەسەندنی بیروباوەڕەکانی لە نێو لاواندا ، جا لەبەر ئەم هۆیە حزب هەر لە سەرەتای پەیدا بوونیەوە باوەش بۆ بزوتنەوەی لاوانی کردۆتەوەو هەوڵی بۆ داڕشتن و ڕێکخستنی رێگای تێکۆشانیان داوە .

لە راستیدا لاوان لە رەوڕەوەی تێکۆشەرانەی حزبدا بووبە نیشانەی نوێ خوازی و داهێنان ....

● **فۆاد حسین احمد** ●
ئامادەی کردووە

بنەماکانی ئیستراتیجیەتی نەهێشتنی نەخوێندەواری

بەرەو نەهێشتنی نەخوێندەواری (٤)

دوو ساڵ لەمەوپێش لەبەغداد سێیەم کۆنگرەی ئیسکەندەریە بۆ نەهێشتنی نەخوێندەواری گیراو ئیستراتیجیەتێکی عەرەبی نوێی بۆ نەهێشتنی نەخوێندەواری لەعیراقدا دانا ، نەخشەی ئەم ئیستراتیجیەتە لە سەر ئەم دەبنەمایە بۆ کێشرا .

١ – شیوە شارستانێتیەکەی نەخوێندەواری :

نەخوێندەواری تەنیا گیروگرفتێکی فێربوون نیەو بەس بەڵکو گیروگرفتێکی شارستانێتیە ، لەبەر ئەمە فێرکردنی نووسین و خوێندن و ژمارە نابێتە ئامانجی سەرەکی بەڵکو ئەبێ ببێتە هۆیەك بۆ ئامانجێکی لەوە گرنگتر ئەویش بەکار هێنانی ئەم فێرکردنانەیە بۆ رێرەوی پێشکەوتن لە پێناوی دروستکردنی کۆمەڵگایەکی نوێدا .

٢ – روو بەروو بوونێکی گشتی :

نەخوێندەواری بەرووی دووەمی دواکەوتنی شارستانێتی ئەژمێردرێت لەبەر ئەمە پێویستە هەوڵ بدرێت بۆ نوێ کردنەوەی کۆمەڵگاو گۆرینی بنیاتەکەی . ئەمیش ئەوە ئەگەیەنێت کە پێویستە شێوەی بەرەنگاری بوونی نەخوێندەواری تەواوکەری راستەقینە بێت لەگەڵ تواناکانی پێگەیاندنی گشتی وولات ، ئەمەش لەمەیدانەکانی راهێنانی پیشەیی و رۆشنبیری کرێکاران و ئاراستەکردنی کاروباری کشتوکاڵی و پێگەیاندنی کۆمەڵگادا خۆی ئەنوێنێت و لەدوایشدا کار دەکاتە بنیات دانانی کۆمەڵگاوە .

٣ – کارکردنی نەتەوایەتی عەرەب لەمەیدانی نەهێشتنی نەخوێندەواریدا :

هەوڵدان بۆ پێگەیاندنی مرۆڤی عەرەبی هاوچەرخ پێویستێکی نەتەوایەتیە چونکە سامانی مرۆڤایەتی سامانی راستەقینەی عەرەبیە کە بە هۆی ئەم سامانەوە دەتوانێت پێ بگات و پێش بکەوێت ، لەبەر ئەمە رزگارکردنی لە چنگ نەخوێندەواری و سەر لەنوێ پێگەیاندنی پێویستی بە کارێکی نەتەوایەتی عەرەبی هەیە بێ ئەوەی چاو لە سنوری هەرێمایەتی ببڕێت ، تاوەکو ئەو دەوڵەتانەی توانایان هەیە یارمەتی دە وڵەتە بێ تواناکانی عەرەب بدەن . لەم روانگەیەوە پێویستە بانقێکی عەرەبی بۆ سامانی مرۆڤایەتی و درامەتەکانی دابنرێت تا وەکو لەم کارە نیشتمانیە سوودی لێ وەربگیرێت .

– نەریمان –

مەڵبەندی ڕێڤەبەریا گوندا لقەدشێ

گوند بنیاتێ چڤاکیە هنگی پێش نە کەڤیتو گوهرین تێدارونە دەن میللەت بەرەو سەرکەفتن و دەست کەفتن ناچیت دێ هەر دجهێ خودامینین دێ نەساخیاو برسی و نەزانینادا نقوبین دەستێ وی دێ لبەر خەلکێ بێ درێژکربیت . لبەرفێ چەندێ یافەرە بەرێ هەمی کارا خەلکێ گوندا بهێتە هژاندن و هوشیارکرن هەکە مەبڤێت ژ ئاستەنگا رزگاربین ، وەزارەتا چاندنێ تاکو پەیسکەکێ هەست یابڤێ بەرپرسیارێ کری پێنگاڤەك یاهاڤێتی چەند مەڵبەندێت ریڤەبەریا گوندا ل هندەك گوندا پێت ڤەکرین .

بێگومان ئەڤ کارە جهێ سوپاسییە یافەرە لسەر هەمیا هاریکاریاوان بکەن خەلکێ پالدەن تاکو بچنە ڤان مەڵبەندا . برادەر محسن قوچان بەرپرسیارێ مەڵبەندێ قەدشێ گوت مە بەهاریکاریا رایێدا کارەکێ باش بێکری خرڤەبونێت بەر فرەه دگەل ژنکا پێت کرن شیرەت و زانین بێ بوگوتین دچنە مالا فێری ریکا راست یا سەرو بەرکرنا ناڤ مالێ دکەن ئەم شێین بێژین تاکو پەیسکەکێ هندەك گوهرین پێت بوین ل گوندێ مە) لڤێرەیا فەرە ئەم بێژین هیچ نەبیت تڤێت رایدە دەرچوێت ئامادەیێ بن ئەو دەورێت تایبەتی ژی دیتبن جمکی بارەکێ هوسا یێ گران پێدڤی زانینەکا بەرفرەهە دەرچوییت سەرەتایی تێهەلناهێن نەشێن بدرستی ڤی کاری بریڤە بەن .

دیسان برادەر محسن گوت (– مە دەورێت ڤەکرین خەلکی فێری کارێ مەحفیرکا دکەین نوکە چەند کچك پێت هیویبوینێ ژ لایەکی دی ژی مە ریڤەبەرێت چاندنێ پێت ترخان کرین دا جوتیارا فێری ریکا راست و رەوانا چاندنێ دکەن . سەرڤێرا مەڵبەندێ ریڤەبەریا ژنکێت گوندا یاهەی تاکونهو (١٠٠) ئەندام تێنە ڤی جهیدا نەخشاو ئینانێن خارناو پیشەساز . بێ بزانن ئەم شێین بێژین ڤی کاری جهێ خوێ کری لناڤ رێزین ژنکێت گوندی چ جدبیت لڤان مەڵبەندا مروڤ مەزن گەلەل وجێ ژێ نەورگرن باش پێتە پێ نەکەن . بەلێ بچویك وەکی بەرێ سپینە هەکە خو ل گەل زەحمەت دەن چ کارێ هەبیت دێ زانیت برادەر محسن گوت مەڵبەندێ پێگەهشتیت گوندایێ هەی (٦٠) زاروك ئەندام لێ ئەم وان فێری چاندنێ و زانینێت کشتی و تەندروستی دکەین .

هەلبەت کارێ ئەرمانبەرێت مەڵبەندی باش ب ریڤەناچیت هەکە کێمالی هەبن لەوا یافەرەترو مبلەکێ بو ترخان کەن جمکی گەلەك جار گرفتاری جدبیت ئەگەر ژی ترو مبلە .

کوراێکی یارەخەندەی لدهوکێ

ژ ریڤە ئەم سوپاسیا تایبەتیا تورەڤانیێت کورد لدهوکێ دکەین لسەر بزاڤ و چالاکیا وان براستی ئەرك و فەرمانێت سەر ستوێ وان وەك پێدڤی پێ جێ بەجێ دکەن . پالدانەکا بەرکەتی یا دایە تورەو رەوشەنبیرێ ئەو هێنرو توانالنك رەوشەنبیدا لدهوکێ هێدی هێدی پێ تەڤینن . ئەنجامێ چالاکیا وان خەلکەکێ زور یێ تورەدوست پێ پەیدابێ ، ئەم دشێین بێژین نوکە دهوکێ ژ هەمی دەما پێتر بزاڤا تێگەهشتنێ یا لێ بەلاڤبوی .

ئێك ژ کارێت ئێگەتیێ لروژا ٢٩-٩-٩٧٨ لیانا نوهەدرا کورەك بەستن بو سێ هوزانڤانێت گەنج برادەر « احمدقەرەنی »و « فەهێل ئامێدی » و « محفوظمایی ». پشتی هەر سێ برادەرا هوزانێت خو خویندین کاك جعفر عبدالرحمن مایی رەخنە لهەر سێ هوزانا کر . لڤێرە یا فەرە ئەم بزانین لدویروکا دهوکێ ئەڤە یەکەمین جارە کورەکێ رەخنەگرێ دهێتە بەستن . بێگومان ئەڤە پێنگاڤەکا مەزنە ئو بەلگەیە کو دارا تورەی جهێ خو یێ گرتی و رهێت خو پێت برینە خارێ ژ باروڤێت پاینسرا ناترسیت . لێڤرە یا فەرە ئەم بزانین هەمی کارا هەکو مروڤ ژ نوی دەست پێ دکەت ، کێماتی و لەنگی دێ تێدا هەبن . لەوا دەکە هندەك کێماتی درەخنا جعفریدا هەبن ئەڤە کا مەزن نینە هێدی هێدی دێ بەرەو نەمان چن دکوریت دبدا .

جعفری گوت : هەر سێ هوزان بگشتی دباشبون خودانێت وا لەدوا روژێ دێ جهێ خو گرن هیڤیامە ئەوە ببنە شەماڵەکا تورەیی لدهوکێ . لسەر قەرەنی گوت : ئەشیا وێنێت جوان دیارکەت ، ئاڤاهیا وی یا ستبو یا فەربو ئندەك رێز پاش و پێش ئیخسبان .

دکێمبون بەلێ هوزانا وێ یا بسەروبەربو . دیسان لسەر محفوضی ژی گوت : وێنێت وی دسەرکەفتی نەبون .

باشی قازانج ژ فلکلوری نەوەگرتە . پشتی برادەری جعفر بابەتێ رەخنێ بدویماهی هینای ، چەند برادەرا رەخنە لرەخنەگری گرتن یەکەم کەس عبدالکریم فندی بو گوت : جعفری بەس لابێت لاواز و سست ژ هوزانا دیارکرن ، عبدالرحمن مزوری ژی گوت : دوو دەنگێت بهێزو سەروبەر تێدابون ئو رەخنا جعفر ، لسەر ئەهێلی یا کێم بو چمکی هوزانا وی گەلەك یا باشبوو دوو وێنێت سەرکەفتی ژی تێدابون .

صدیق ئامێدی

Institut Kurde de Paris

ئەو گیاندارە گوناهەی ناوی ئەدەبی کوردی یە

دڵشاد محەمەد ئەمین

شەوێك لەم شەوە پاییزانەیەی شاری سلێمانیدا ، ڕازێك لەدڵمدا چەکەرەی کردو وای بۆ دەرخستم کە شیعر نووسی کورد زۆر بەختەوەرە لە هەمان کاتیشدا زۆر کڵۆڵە .

شیعر نووسێکی وولاتانی تر دەردەکەوێ سیزیف بەدەست شیعرەوە دەچێژێ ئینجا چەند دێڕێکی لە ڕۆژنامەیێکدا بۆ بڵاودەکەنەوە . هەر لەگەڵ ڕۆژنامەکە کەوتە بەرچاوی خوێندەواران ئیتر وەك کارەساتێکی مەزن ڕووی دابێ دۆستو هاوڕێو ئاسیاوەکانی بەپیتا پەلە تەلەفوونی بۆدەکەنو دەچنە لایی و پیرۆزبایی لێدەکەن . نووسەرەکەش ئەمەندەی تر هەست بە لێپر سینەوە دەکاو گوێ بۆ هەموو تێبینیی و ڕەخنەیەك ڕادەگرێو ئەوپەڕی ساکاری دەنوێنێ لە پێناوی سوود وەرگرتنو خۆپێگەیاندندا . هەتا ئەو شادو سەرکەوتنەی بەردەوام بێو بتوانێ ڕۆژێ لە ڕۆژان وەك شاعیرێکی ناسراوو جێی باوەڕ لەبەر دەمی خەلکیدا بەخۆی شیعرەکانی پێشکەش بکاو گوێی بۆڕابکرنو هاوبەشی ویژدانو فیکری بن .

تەنانەت لەیەکێ لە گفتوگۆکانماندا مامۆستام دوکتۆر مارف خەزنەدار وای بۆ باس کردم کە گەلێ لە ڕۆژنامەکانی وولاتەکانی سۆڤیێت بەڕێوەبەرانی ڕۆژنامەکە خۆیان ئاهەنگێ ڕێك دەخەن بۆ پیرۆزبایی کردن لەو لاوەی دوای تەقەلاو ئەندێشە گەیشتووەتە پلەیەك بۆ یەکەم جار شیعری لە ڕۆژنامەدا بۆ چاپبکرێ —

بەلام لای ئێمە شەممە شیعرێك دەخوێنێتەوە . یەك شەممە دوو — سێیەکی تری دەکا بەسەردا . دوو شەممە خێسە لەدەوزو بەری خۆی دەکا . سێشەممە لەبەر خۆیەوە قسەدەکا . چوارشەممە پێش ئەوەی قسەبکا دەیجووێ . پێنج شەممە قەڵەمو کاغەز ڕادەکێشێو شیعر دەنووسێ . هەینی کەس نەماوە بۆی نەخوێندبێتەوە . کە ڕۆژی شەممەی داهاتوو دێتەوە دەبینێ لەناو برادەرەکانیدا ڕووی خۆی گرژ کردووەو گلەیی ئاوە دەکا کە گۆوارو ڕۆژنامەکان شیعرەکانی بڵاو ناکەنەوە . تەنانەت لەکۆمەڵو دەولەتیش دەکاکە ڕێزی شاعیر ناگرن دیارە بڵاوکردنەوە لەگۆوارو ڕۆژنامەکانی ئێمەدا زۆر ئاسانە بۆیە هەر مانگێو دوومانگێك نابا کە هیچ نەبێ نیوەی شیعرەکەی لە پۆستەی خوێندەواراندا بڵاو دەبێتەوە گەر یەکسەر بۆی بڵاو نەکەنەوە .

ئینجا وەرە ببینەو گوێی لێ بگرە . خۆی فوو داوە . سنگی چەند گرێیەك هاتۆتە پێشەوە . لەهەر کوێ دابنیشێ قسە بە سەرپەرشتیی ڕۆژنامە یان گۆوارەکە دەڵێ چونکە ووشەیەکیان بۆ گۆڕیوە یان هەڵەیەکیان بۆ ڕاست کردۆتەوە . ئەم وای دەزدەخا کە شیعرەکەی زۆر مەزن بووەو ئەو دەستکارییە تێکی داوە . جار جاریش لەبەر خۆیەوە دەڵێ :

— کاکە .. نایەڵن لاوەکان پێبگەن .. خزمەتی شیعری نوێی کوردی ناکەن . ئەوەیە .. ئەی چۆن ؟؟ کە ئەیەڵن بەزۆرە ؟ خۆ بەزۆر نی یە .

لەبەر خۆمەوە ئەو دیمەنانە دەهێنایە بەرچاوو دەم ووت : نووسەری کورد زۆر بەختەوەرە لەم ئاسانی ناوی خۆ دێننەوەو بەرهەم بڵاوکردنەوەیەدا تەنانەت لە کتێب دەرکردنو بەرهەم تۆمار کردنیشدا . لەکاتێکدا لە وولاتانی تر نەك نووسەری لاودکی یان شیعر نووس ، بەڵکە شاعیری ڕاستەقینەش تێیو فلیقی دەردەهێننو وەك جەنگاوە ڕێك قاڵی دەکەن ئەوسا چەند دێڕێکی خۆی بە چاپکراوی دەبینێ .

لەهەمان کاتدا ئەو دیمەنەم دەهێنایە پێش چاوی خۆم کە نووسەری کورد زۆر کڵۆڵە . چونکە بەم ئاسانی بڵاوکردنەوەو کتێب چاپ کردنە ملی دەشکێو بەدەگمەن نەبێ تاڵو تەرایان ئاسەر بڕ ناکەن چونکە ئەم شێوە سانایە بۆ ناوی خۆ دێننەوەو بەرهەم بڵاوکردنەوەیە تووشی غرووزی دەکاو چاوی بەرپێی خۆی نابینێ . ئامادە نی یە گوێ بۆ تێبینیی و ڕەخنەی کەس ڕابگرێ . **هێشتا لە سێ-چوار هاوڕێی خۆی بەولاوە کەس نایناسێ .. کەچی .. لافی مەزنی لێدەداو خۆی تووشی خۆ خواردنەوەو ناهۆیی و چارە ڕەشی دەکا .** جگە لەوەی لەناوەوە خۆی بە ئاراگۆنو مایکۆفسکی دێتە پێش چاو .

کاشکا لای ئێمەش ئەوەی بەڕاستی ئەی سەلماندایە کە شاعیرە یان نووسەری ، شتی بۆ بڵاونەکرایەتەوەو هەلی نەخەلەتێنرایە . چونکە ئەوەی وا نی یەو بەرهەمی بۆ بڵاودەکرێتەوە بێگومان زۆر بڕ ناکاو دەکەوێو قەڵەمەکەی ووشك دەکا . یان ئەوەی چەند هۆیەکی کاتی پاڵی پێوە ناوە بنووسێ ، ئەویش کە هۆیەکان نەمان « ئیتر ئەو هۆیانە سیاسی بن یان ئابووری یاوەکو کۆمەلایەتی وەك دلداری » کە نەمان ئەویش وەك بەرهەم هێنەرێکی ئەدەبی نامێنێ . ئینجا وەرەو بڕوانە حاڵی کاتێك برادەرو ئاسیاوەکانی پێی دەگەنو لەبەرەو ڕووبوونەوەیەکدا بۆی دەڵێن « ئەرێ چی یە هیچت دیار نی یە ؟ .. دەڵێی لێچوویتەوە ؟ .. »

هەر ئەوەندەو هیچت پێ نەما ؟! ... هتد من وازان دەکەم تێکشکاوترینو هەلوێستو ناخۆش ترینو ناسۆرترین بەرەو ڕووبوونەوە ئەوەیە کە بەخەمناکی یەوە نەزانێ چی یان وەلام بداتەوە . ئەو کەسە لەو کاتەدا گەر بەخۆی بگرێ .. هەست بە پلیشانەوەیەکی وەها دەکا هەموو خۆشیی و خۆبەدادانو شانازییەکی کاتی بڵاوکردنەوەی نووسینەکانی لەلووت دێتەدەرەوە .

لە کاتێکدا دەزانم ئەم هەوڵدانەی زۆر بەی لاوەکانمان بۆ ناوی خۆ دێننەوەو نووسراو بڵاوکردنەوە ، دەیەها هۆی سیاسیی و ئابووریی و کۆمەلایەتی هەیەو خۆی لە خۆیدا لێکۆڵینەوە لەم باسە شایانی ئەوەیە بکرێتە نامەیەکی دوکتۆرا .. تەنانەت دەزانم خاوەنی ئەو نامەیە زۆر ماندوو دەبێ چونکە باسێکی هەروا ئاسان نی یەو سەدەها لكو جەمسەری هەیە .. بەلام لەگەڵ ئەمانەشدا دەڵێم : کاشکا لاوەکانمان ئەو ووزەیەی خۆیان لە بوواری تردا بخستایەنەکار . کاشکا لێپرسراوی ڕۆژنامەو گۆوارەکانیش ئەختێ دەستی خۆیان دادەگرت . بەمەرجێ پسپۆری سەر بە بابەتەکان لێپرسراو بێ لە ئەماشاکردنی بەرهەمی لاوەکاندا چونکە تێیاندا هەیە شانی لالێکردنەوەو هاندانو پێش خستنن . دیاری ئەوانەش لە ژمارەی پەنجەی دەست تێ ناپەڕن . لە کاتێکدا من لەماوەی نزیکەی دوو مانگدا بەهۆی یارمەتی هەندێ دۆستو برادەرەوە سەر ژمێرێکی ئەو کەسانەم کرد کە خۆیان بە شاعیر دزانییو شیعر دەنووسن بۆ ڕۆژنامەو گۆوارەکان .. بەو ناوانەوە کە لە پۆستەی خوێنەراندا وەلامیان دەدرێتەوە . **ژمارەی ئەو شاعیرو شیعر نووسانە گەیشتە ((٣١٦)) سێ سەدو شازدە کەس** لە کاتێکدا ئەم گەلی کوردە شەش شاعیری چاكو ڕابەرو پێشکەوتوو خواز بەرو زیادێتی . ئامادەم ناوەکانیشیا بۆ ڕۆژنامەی هاوکاری بنێرم تا لە ئەرشیفدا بپارێزن .

بۆیە لە ئەنجامدا ئەوەم بۆ ڕوون بووەوە کە لەوان کڵۆڵتر ئەو گیاندارە بێ گوناهەیە کە ناوی « ئەدەبی کوردی »یەو ٣١٦ کەس داوا دەکا شاعیری سەرکەوتوو وە خاوەن ماف بێ تیایدا .

واتێبگەم ئەم باسەو سۆراخ کردنیو چارەسەر بۆ دانانی دەکەوێتە ئەستۆی دەزگاکانی بڵاوکردنەوەو چاپەمەنیو تۆمارکردنو پێویستە لایەکی لێبکرێتەوە . پێویستە ووتاری ڕوونکردنەوەو هۆشیارکردنەوە جارجار بۆ لاوەکانمان لەو بارەیەوە بڵاوبکرێتەوە . بەلام نەك وەك ئەو ووتارانەی کە شەوێك لە شەوەکانی مانگی نۆ لە ئیستگەی بەغدا گوێم لێبوو . کەسێك داوای لە بەڕێوەبەری پرۆگرامەکە کردبوو جارجار گۆشەیەك تەرخان بکەن بۆ ئەوەی گوێگرەکان فێری هونەری شیعر نووسین بکرێن .. کەچی ئەویش لەوەلامدا ووتی: **پێشنیارەکەت زۆر جوانە داوا لە لێپرسراوان دەکەین ڕێگەمان بدەنو جێبەجێی بکەن .**

چیرۆك

شەپۆلی سرووتێک لە ئاسۆی چوار تەرمەوە

(١)

شانۆکە ، ڕازابۆوە . لەهەموولایەکەو چرای ڕەنگاو هەڵکرابوو . دەستە دەستە کۆمەڵ ، کۆمەڵ ، دەکشانە ئەوێو دەجمان . ئاوازەکان ، لەگەڵ ڕەنگەکانا تێکەلاو دەبوون . ئاوازی تیپی سلیمانی ، لەهۆڵی لە بەغدادا ، دیمەنێکی دڵ ڕفێنو تابلۆیەکی بەهاری کوردستانبوو . ئاوازەکان وەکو شنە کوێستان دەخزانە ناخی دانیشتوانەوە . تەلی سۆزی دەشتی گەرمیانو ووردە شەپۆلی (سیروان) نیسان دەبزواند . لە قوژبنێکەوە دانیشتبوو . بەتوند چەپڵەی لێدەدا . لەگەڵ ئاوازەکانا شانی بۆ دەلەقاند . کاتێ ئەو پارچە ئاوازە تەواوبوو، ئەمیش وەکو شریتی سینەما . تاس بردیەوە

« بۆچ تیپی کارزانو فەرمان لەم ئاهەنگەدابەشدار نەبوون؟»

وەکو شریتی سینەما ڕووداوەکان لەپێش چاوبا دەهاتو دەچوون . «چاودێری ئاهەنگەکەی هەولێر لەسەر شانۆکە دەرکەوت :

— لەگەڵ گەیشتنی تیپی کارزانو فەرماندا ، ئاهەنگەکەمان بەسرووودی منالەکان.. منالەکان » دەکەینەوە . »

لەپڕ گولۆپەکانی ناو هۆڵەکەو سەر شانۆکە کوژانەوە .. بوو بە غەلبە غەلب.. گولۆپەکان هەڵکرانەوە .. چاودێری ئاهەنگەکە **دەر کەوت داوای لێبووردنی کرد** . ووتی :

— (ئیستاش تاتیپی کارزان دەکات ، دەیویست گۆرانی مژدەی سەرکەوتنی هونەری مۆسیقای کوردی دەبێ ، لە دانانو ئاوازی کارزان) ڕێکۆر دەر کەوتە گۆرانی ووتن « بەپوولە مژدە .. سەرماو سۆڵ نەما .. ئیتر نابینی گوڵ لەناو خەما .. » دووبارە گولۆپەکان کوژانەوە.

— ٢ —

دایکی « کارزان » ئەو شەوە هۆاری تەلەفزیۆنەکە بووبوو . ڕاچڵەکی .دڵی داخورپا :

— پیرانی تەریقەت !

تەم دڵو دەروونی تەنی بەرچاوی لێڵبوو ڕووداوی ناو تەلەفزیۆنەکە ئەوەندەی تر تەزاندی .. بیری لێکردەوە حەزی نەکرد ؛ « کارزانو فەرمان» ئەو بەیانییە لەماڵ دەرچنو بەشداری ئاهەنگ بکەن

(ووتم : بانەڕۆن ؟!)

—(کاك ئەحمەدی شێخ!)

ڕوو داوی ناو تەلەفزیۆنەکە فلیمێك بووخوارووی (لوبنان)ی پێشان دەدا کە چۆن زنجەکانیان پێ چۆڵدەکردن ، کاتێ بە پەلەماڵەکانیان دەگواستنەوە ؛ منالە بچکۆلەکەی باوشی ئافرەتە ئەسمەرەکە لەتری داو کەوتە خوارەوە .. لەوکاتەدا ویستیان منداڵەکە هەڵگرن، دوو پاسی تیژپەڕ لە ئاستیانا لەیەکیاندا :

—« خوایە ئامان ! ووتم بانەڕون ؟ »

شەو درەنگ بوو . ویستی بخەوێ ..وەنەوزیدا گفتوگۆو تریفانەوەی کارزانو فەرمان دەخرایە گوێو .. لە گەڵیان دەدەوا .

بە دوای چوار تەرمەکەدا . هەستنان زوو خۆبانیان ئامادەکرد . کاتێ لێیان پرسیین بۆچ وا پەلە دەکەن ؟ وەلامیان ئەوەبوو کە لە ئاهەنگەکە دوا نەکەون . ئەو شەوە بەخەونی سەرکەوتنی تیپی کارزانەوە ، سەری نایەبەوە .

— ٣ —

بە دوای چوار تەرمەکەدا ، ووردە ووردە هەنگاوی دەنا . هەستی دەکرد ، ڕیشاڵەکانی جەستەیەی ، زەبوونی ، هەڵخراوبوون .. وەرزەکەش لە تینوانا زەنگی زەرد هەڵگەڕابوو .. بەرچاوی لێڵبوو .. شانۆکە گولۆپە ڕەنگاو ڕەنگەکان ، تیپەکان ، ئاوازەکان ، لەگەڵ ژانەکانا دەدوان . سروشتو وەرزیش ئەو ئێوارەیە چەمەرانەی « کەمان » و «گیتار » و « شمشاڵەکەی» دەرویش عبداللە — یان دەگرتەوە ، شیعرەکانی مەولەوی —یان دەکردە ئاوازو گۆرانی کوردی .

خەڵکی وروژاوی شاریش لە گەڵ قوڵپی گریانو و هەنسك هەڵدانەوەی ووردیلەکانا ، ببوونە هەڵگری تەرمی چوار هونەرمەندەکە . بیتەکان . ووشەکان . ئاوەکانیان ، لەسەر چوار پارچە ڕەشی چوار تەرمی قودسیدا دەبروسکانەوە بەهار هاتو شنەی کوێستان لقە ئەرموونیانەکانی دەشەکاندەوە . ڕەزەکان بەرهەمیان هێنا ، وەرز بەدوای وەرز گوڵێك لێرەو یەکێك لەوێ ، بەلام شاری هونەر فرمێکی خوێنینی ڕشت.. کاتێ گەیشتنە گردی سەیوان حەشاماتەکە ، تا دەهات بەرەی دەسەند . قوتابیە ڕەشپۆشەکانی قوتابخانەی شێخ مەحموود بەدەوری هەر چوار تەرمەکەدا بازنەیان بەست .

— ٤ —

دووبارە بەرچاوی لێڵبوو . تەم گرتی . دەنگەکان . ڕەنگەکان ، تێکەڵاو دەبوون . دەنگی « فەرمان » لە گوێیدا زرنگایەوە :

— « بابە بچم بۆلای کارزان ؟»

ڕاچەنی .. سەیری ووردیلەکانی کرد . بینی لەناو باسەکەدا گۆرانی دەڵێن ، چەپڵە لێدەدەن ، کارزان پەنجە ووردیلەکانی بەسەر ئەلی کەمانەکەیا دەبزوێنێ .. « ڕێبوار » لە جیهانێکی پڕ لە خەونی سەوزدا دەژیا . « فەرمان » دەیویست کاری بکا .. « ئازاد » دەبوویست لە ئاوازی ئازادیدا بەشدار بێ .

— « بابە بچمە لای کارزان ؟»

دەنگی « فەرمان »و ووشەی « بابە » لەناو هەژاندنێکی توندا وون بوون. واهەستی کرد کە بوومەلەرزەی خواکانە دەیانهەژێنێ ! هەریەکە لە لایەکەوە کەوت . کاتێ هاتنەوە سەرخۆیان . بڕوای نەکرد .

— « هاواز بە ماڵم ! بێکران ! ! » کاتێ سەرنجیدان ، چاوەکانیان وەکو نێرگزی ژێر سمی ئەسپی سەلجوقییەکان هەڵپرووکابوون . گرتنییە باوەش . دڵی ئەمامەکانو هەڵاڵەی لێویان لەسەر ئەلی کەمانە تێك شکاوەکەیانا ، وێنەی ئەسرەوتی ژیانی کوردیان دەکێشا ..

هاوەڵەکانیان لەحەببەتا زەوییان بەزمان ڕادەماڵی ..

— ٥ —

پەیتا پەیتا خۆڵیان ڕادەماڵی . پێش ئەوەی گردی سەیوان ، چوار تەرمەکەی ئەسلیم بکەن . ئەم چوار « پیرۆزە »یەی تێیدا بشارنەو ، گولۆپەکانی گردی سەیوان کوژانەوە . . ئەوەندەی پێ نەچوو هەڵکرانەوە .

— ٦ —

دانیشتوانی ئاهەنگەکەش وەڕس بوون . ویستیان بڵاوەی لێ بکەن . لەپڕ گولۆپەکان هەڵکرانەوە . چاودێری ئاهەنگەکە دیسان دەرکەوتەوە . ئەوەی پێیان ڕاگەیاند ، کە بە ئامادە بوونی تیپی کارزانو فەرمان شاد نەبوون . چونکە تووشی کارەساتێکی دڵ تەزێنو جگەر بڕبوون . ووتی :

— کۆتایی بەم ئاهەنگە دێنین . ئەم ڕۆژەش دادەنێین **بە ڕۆژی مۆسیقای کورد . چوار تیپ لە کوردستانا دادەمەزرێنین بەناوی هەر چوار (پیرۆزە) کەوە ((کارزانو فەرمانو ڕێبوارو ئازاد)) .**

بەدڵ شکستییەوە بڵاوەیان لێکردو ئاخو ئۆف لەسەر زاریان سەوز دەبوو .

کاتێ ئاهەنگەکەی (هۆڵی گەل) لە کات ژمێری هەشتی ئێوارەدا کۆتایی پێ هات ، چاوێکی بە تیپەکانا گێڕا . هەموو تیپەکان ئامادە بوو بوون تەنیا تیپی (کارزان) نەبێ . بە دەم ڕێ کردنەوە ، لەبەر خۆیەوە ووتی :

— « بۆچی تیپی موسیقای سلیمانی ، پارچەیە مۆسیقای بەناوی هەرچوار هونەرمەندەکەوە پێشکەش نەکرد ؟ »

محمد امین احمد

ڕوونکردنەوەیەك لەسەر پێشەکی دیوانەکەی مەحوی

نووسینی : عبداللە عزیز خالد

شان دانە بەر هەر کارێکی نوێژینەوەو پشکنینو گەڕان بە دوای ئەو ڕاستیانەی لێڵیو تەمو مژیان بە بەردا هێنراوە پێویستیان بەهەوڵو تەقەلایەکی بێ وچانو خۆماندوکردنێکی گرانو نەفەس درێژیەکی تەواوە ، تا ئاکامێکی بەجێو دروست بەدی بێت . ئەنجامیش بێ پێچ پەناو چاوو ڕاو دەستی خوێنەر بگرێتو ببرێتە سەر کاکڵو جەوهەری مەبەست .

دیارە ئەو کارەو جۆرو چۆنیەتی ئەو پەلو پۆیانەی لە باسەکە جیابوونە تەوە مەودای فراوانی بۆازەکە دیاری ئەکات ، سا ئەوساش نووسەر لەبەر ڕۆشنایی زانستیانەی ئەو سەرچاوانەی پەنایان دەباتە بەر بە بڕواو متمانەیەکی قایمەوە پشتیان پێ دەبەستێو ئەتوانی بیروراکانی لەمەڕ ئەو باسەی مەبەستێتی لە شێوەیەکی ڕاستو ڕەوانو بێ گرییەو گۆڵدا دارێژێو بێ سڵەمینەوە لەبەردەم خوێنەردا دایان نێت .

هەر لە بنمیچی سینەی ئەو بووونەوە ڕوونکردنەوەو ڕایەکی ئەدەبی دەردەبڕم بەو نیازەی هیچ نەبێ کەلکێکی پچوك بگەیەنم بەو لایەتانەی جارو بار تەوژمی بۆ چوونیکی تیژ تێپەڕی خوێنەر لافاوی لەبیرچوونەوە ڕاپێچی دەکاتو فەرامۆشیش دەکرێت ...

لە گۆڤاری ئاسۆی زانکوی سلیمانی ژمارە (١٠)ی ساڵی دووەمی ١٩٧٨دا هەندێ باری سەرنجم بەو ناونیشانە (ڕەت کردنەوەی پێشەکی کەی دیوانی مەحوی شاعیردا) بڵاوکردەوە بەو نیازەی تۆانبێبینم خزمەتیکی یەکجار پچوك بگەیەنم بە چمكو ئەو لایەنانەی لای خوێنەر بەلێلی ماونەتەوە ئەوی ڕاستی بێت ئەمەوێت لەپاڵ ئەمەدا چاو لەوش ئەنەقێنرێتو کەمێك لەو جۆرە جموجۆڵو چالاکی یە ڕۆشنبیریانە بدوێم کە زانکۆی سلیمانی هەنگاوی گەورەو بەکەلکی بۆناوە لەپێناوی گەشەکردنو پەرەپێدانو بەرەو پێشبردنی ڕۆلی ڕۆشنبیری لە کوردستاندا .. ئاشکراشە گۆڤاری ئاسۆی زانکوو پاشکۆکەی ماوەیەکی دوورە درێژە چاکی دەستڕەنگینیو خەملاندنی ووشەی بەبڕشتی کردوە بەلاداو پەیتاپەیتا گەنجینەی ڕۆشنبیری کوردیمانی پێ دەوڵەمەندئەکات ، هەر ئەمەشە وای کردوە ئەم پێشنیازو تێبینیانە بخەمە بەردەم دەستەی بەڕێوەبەری گۆڤارەکە تا بە باشترین شێوەو بەرزترین ئاستی پلەی ڕۆشنبیری گۆڤارە جنگی ڕۆشنبیران بکەوێت .

من بەش بەحالی خۆم جگە لەو تێبینیانەی سەبارەت کەمی لاپەڕەی بەشە کوردییەکەو دەرنەچوونی لەکاتی دیاریکراوی خۆیداهەمە، تێبینییەکی ترشم هەیە کە گەلێ جار بەشە کوردییەکەی پڕە لە هەڵەی چاپیو تەنانەت هەندێ لایەنی گرنگی گەلێ نووسینی بە تایبەت پەراوێزەکان ئەخرێتە پشت گوێ بان فەرامۆش ئەکرێن ؛ دیارە فەرامۆش کردنی پەراوێزەکان کە سەرچاوەن بۆ باسەکە ڕاستەوخۆ کار دەکەنە سەر کەم کردنەوەی ئاستو پلەی زانستیو مەوزوعیەتی ووتارەکە ، بۆ ئەم مەبەستە تەنیا ووتاری ناوبراوم ئەکەمە مشتێ بۆ نمونەی خەرواڕێك .

لەو نووسینەدا هەر لەپاڵ ناونیشانەکەدا ئەم هەڵەیە ئەبینرێ (عەیدوللا کە لە ڕاستیدا (عەبدوڵلا بە ، ئەمە جگە هەم هەڵانەی خوارەو

چەوت	ڕاست
لاپەڕە ٧٣	
کردنی	کردن
ئەینم	ئەسێنم
بینی	بینێ
دووربینی	دووربینی
لاپەڕە ٧٤	
نوێی	نوێ
٧٥	
ڕۆیشتی	ڕۆیشتنی
مصلق	مطلق
بەرواری	بەرداری

ئەوانەو سەرەڕای ئەوەی دوانزە خاڵی پەراوێز کە کراونەتە سەرچاوەی باسەکەو هێزو جەوهەری باسەکەی لێ هەڵێنجراوە کەچی فەرامۆش کراون ، بەلای منەوە ئەو حاڵانەی لە پەراوێزەکەدا نووسراون گرنگنو نرخو بایەخی نووسینەکەی پێوە بەنگ بەستراوە .

باش وابە لێرەدا تەنیا یەکێ لەو سەرچاوانە بخەمە بەردەست خوێنەران لە لاپەڕە (٧٦)دا لە دوای نووسینی دیوان ئەم دوو کەوانە (ناخۆشترین کات بۆ بنەماڵەی مەحوی ئەو حەلەبووە کە مەحوی بە دیلی براوە بۆ موصل بە بڕیاگەندەی هەندێ ناحەزاتی ، ئەوانەی موفتی زەهاویان لە سلیمانی وەدەرنا) — ئاسوی زانکو ژمارە (١٠) ساڵی ١٩٧١)

لە پەراوێزەکەدا لەپاڵ (١١)دا ئەمە نووسراوە (ئەرشیفی تایبەتی ئەدەبی نووسەری ووتا — شریتی ژمارە(٦)دەنگی تەسجیل کراوی خوالێخوش بوو مامۆستا مەلا ئەسعدی مەحوی کە لەگەڵ نووسەری ئەم ووتارەدا لە ڕۆژی ٩-١-١٩٧٣ دا تەسجیلی کردوە) .

تێکڕای ئەو دواترە سەرچاوانەی پەنام بردوونەتە بەر مەوزوعیەتی ووتارەکە دباری دەکەن .. ئەم لەلاو لەلایەکی تریشەوە بە پێویستی نەزانم ئەم ڕوونکردنەوەیە ئاوێتەی ئەم ووتارە بکەم .. من وەك هەموو خوێنەرێکی تر بەڕاستی ئەزانم جارو بار لە ماوەی هەفتەیەك یان مانگێکدا یان هیچ نەبێت بەشەش مانگ جارێك بە هەڵوێستو بووچوونو باری سەرنجەکانی ڕابوردومدا بچمەوەو لەبەر تیشکی ڕۆشنایی واقیعو مەنتیقدا کەمو کورتیو هەڵەکانی ڕابوردوم ڕاستبکەمەوە ... هەر لەو کلاو ڕۆژنەیەوە ئەمەوێ ئەوە بخەمە ڕوو کە ووتاری ناوبراوم لە ٩-٣-١٩٧٨دا نارد بۆ گوڤاری ئاسۆی زانکوو پاش ئەوەی شەش مانگ بەسەر بڵاو نەبوونەوەی ووتارەکەدا تێپەڕی وام بەباش زانی تەنیا لە ڕووی شێوەی دارشتنی ووتارەکەمدا بەسەریا بچمەوە ، بۆ ئەو مەبەستەش ڕۆژی ٩-٩-٧٨ نامەیەکم بە مامۆستا محەمەد بەدریدا نارد بۆ مامۆستا عەباس بەدری لە ووتارەکە بۆ منێرێتەوە تا چاوێکی پێابخشێنمەوە ... چوونکە لە ڕاستیدا سێ ووشەی تێکەوتوون کە خۆم بەلامەوەپەسند نینو ناشمەوی هەرگیز لە تاڵی چنراوی ڕستەی ئەدەبی کوردیدا جێیان بێتەوە (ئەگەرچی ئێستا دوای بڵاو بوونەوەی خۆم بەرپرسیارم) ئەم تائیرە ئەمەوێت ئەوەش ڕابگەیەنم من بەبڕواو متمانەیەکی تەواوەوە سوورم لەسەر ناوەڕۆکی ووتاری ناوبراو باری سەرنجو بۆچوونەکا کانمو لەو ڕوەشەوە خۆم بە خاوەن مافیکی شەرعی ئەزانمو بڕواشم وایە ڕاستگۆیانەو بە دڵسۆزیەوە مەبەستم پێکاوە ... بۆیە لەپاڵ ئەو ڕاستییەدا دوای شەش مانگی ڕەبەق لە نووسینی ووتارەکەم ئەو بیرورا نادروستو چەوتانەی عومەر مارفی ئەرشیف نووس دەری بڕیبوو لەبەر تیشکی ڕاستیکەیدا خۆی بەپێوە نەگرت ، کە گوایە مامۆستا محەمەدی مەلا کەریم لە نووسینی پێشەکیکەیدا تۆبڵی تەنیا مەبەست ڕازیکردنی سەرجەم ئەوانە بێ کە دوورو نزیك پەیوەندیان بە شاعیرەوە هەیە ؟— ڕۆشنبیری ژمارە (٦٨) ساڵی ١٩٧٨)

هەرچەندە جێی داخە هەرکەس دەستی قەڵەمی گرت ئیتر خۆی بە شۆڕەسواربرانێ هەموو بوارەکانی زبان بزانیت ، دەفەرمون بینن عومەر چۆن خۆی لە هەموو بوارەکانی ئەدەبی (لێکۆڵینەوەلە چیرۆك ، هونەری چیرۆك ، شیعر ، هونەری شیعر ، ڕێکخستنی ئەرشیف ... هتد) .. لە هەموویاندا هەر گوردەدانە خۆیو بەڕاستو چەپدا دادەباچێ .. ئەگەرچی تائێستا هیچی تازەی بەکەڵکی نەخستۆتە سەر خەرمانەی پیرۆزی ئەدەبەکان جگە لە ئاشناکردنی خوێنەر بە هەندێ ووشەی نادروستی هەست بریندارکەرو تیرو تەشەرگرتن بۆیەش بە پێویستی سەرشانمی ئەزانم ئەوە ئاشکرابکەم ، ئەو هەوڵو تەقەلایەی مامۆستا محەمەدی مەلا کەریم ئەیدا بە تایبەت لە ژیانی ئەدەبیەکایدا هەرگیز کەس ناتوانێ دبزە بەدەرخونەی بکاتو سەبارەت لە چاپدانی دیوانی مەحویش ئەو نەبوایە هەرگیز بەو جۆرەو لەو بەرگە قەشەنگو نایابەدا بۆ جاری دووەم ڕۆشنیای ژیانی ئەدیبانی نە ئەبینیو بەوەش کاریکی یەکجار مەزنو گەورەی ئەنجام داوەو بەری ڕۆژیش بە بێژنگ ناگیرێت .

٣-١٠-١٩٧٨

Institut Kurde de Paris

داستانی ژیانم « پاشماوە »

ئەگەر بەکێك خەتایەکی گەورەی بکردایە ، هەموو قوتابیەکان لە حەوشەی قوتابخانەکە کۆدەکرا ـ نەوەو لەبەرچاوی ئەوان ئەو کەسە جەڵدەی لێدەدرا. دوو کەس لەسەر تەختێك درێژیان دەکردشەتەکیان دەدا . ئینجا پانتۆڵەکەیان تۆزی دەهێنایە خوارەوەو کابرایەك کە ناوی کاپتن « هیندرەم »بوو ، جەڵدەکانی لێدەدا . هیندرەم ، بەر لەوەئەفسەری هێزی دەریایی‌بوو . بۆ جەڵدە لێدان دارحەیزەرانێکی بەکار دەهێنا کە بە ئەستورایی پەنجەیەك دەبوو. جوار بێ درێژبوو . هەر جارە لە سێ دارەوە تا شەش داری دەوەشاند . یاخوا جەڵدە لێدان بە نسیبی دوژمنت بێ ! کەم قوتابی هەبوو خۆی لەبەر سێ جەڵدە زیاتر راگرێ . هەر کە لە سێ تێپەری بکردایە،بە سزمانە دەکەوتە هاوارو ناڵە و زۆر جاریش لە هۆشی خۆی دەچوو . چەند کەسم دیوە ، لە هۆشی خۆی چووەلێدانەکە پیاوی لە دەستو پێ دەخست،بۆیە پاش تەواوبوونی دەبوو بەچواردەستەکی هەڵگیرێو ببرێ لە جێگەیەك درێژ بکرێ .

ئەمە ئەگەر حەیزەران بەکار بهێنرایە ، خۆ ئەگەر دار بەلاڵوك بەکار بهێنرایە ئەوا مەسەلەکە دەبوو بە شتێکی تر چونکە پاش داری سێیەم منداڵەکە دەبوو یەکسەر هەڵگیرێو ببرێ بۆ تیمارکردن .

منداڵەکان هەمیشە ئامۆژگاری یەکتریان دەکرد کە هیچ تۆمەتێك ئینکار نەکەن تەنانەت ئەگەردرۆش‌بوو . چونکە هەر کە بوترایە بەڵێ واساخ بووەوە کە فلانەکەس وای‌کردوە ، ئیتر شەش دارەکەی دەبوو نۆشی گیان بکردایە . بۆیە ، تاوانبار بوونایە یان بێ‌تاوان ، زۆرجار منداڵە بەسزمانەکان زمانیان دەشکاو هیچیان بۆ نەدەکرا .

یەکەم جەڵدە لێدانم هێشتا هەر لەبەرچاوە . لەناکاودا قوتابخانەکە خرۆشاو دوای نەختێك بێ دەنگیەکی سامناك باڵی بەسەر هەموو قوتابیەکاندا کێشا . لەناو کۆمەڵێکدا وەستابووم‌و دلم لەسەر سەر لێی دەدا کە کاربەدەستان بە پرتاو خۆیان‌کرد بە ژووردا . ئەو بەدبەختەی کە بڕیار درابو جەڵدەی لێ بدرێ لەپشت مێزێکەوە وەستابوو . ئەوەندە بچکۆلەبوو بووەوە ، کە بە ئاستەم پیاو دەیتوانی لەشان‌و ملی بەولاوە ببینێ . تاوانەکەی ئەوەبوو گوایە هەوڵی دابوو لە قوتابخانە هەڵێ .

بەڕێوەبەر لەسەر خۆ تاوانەکانی خوێندەوەو ئینجا رووی کردە منداڵەکەو لێی‌پرسی : گوناهباری یان‌نا ؟

بەسزمانە ، زمانی بەسترا وەکو بێ‌ناو ئاو دەلەرزی . بەرەو مێزی جەڵدە لێدانەکە کێشیان کرد . ئەوەندە ورد بوو ، نەیدەتوانی خۆی سەرکەوێتە سەری بۆیە سندووقێکی سابوونیان بۆ هێنا تابیخاتە ژێر پێی‌و سەرکەوێتە سەر مێزەکە . شەتەکیان داو پانتۆڵەکەیان نەختێك هێنایە خوارێو سێ داریان بەدار بەلاڵوك لێداویەکسەر بردیان بۆ تیمارکردن !

ڕۆژانی پێنجشەمە ناخۆشترین رۆژی هەفتەبوو . چونکە ئەوانەی کە بۆ جەڵدەلێدان ناویان دەردەچوو،لەو رۆژەدا ئاگادار دەکران کە خۆیان بۆ رۆژی هەینی ئامادەکەن . زۆر جار مەسەلەکەوا رووی دەدا لەکاتێکدا هەموو خەریکی یاری کردن بووین لە ناو حەوشەی قوتابخانەدا ، لەنا کاوداکاپتن هیندرەم بەخۆی‌و بۆڕیەکی قەوانەوە پەیدا دەبوو و دەستی دەکرد بە خوێندنەوەی ناوی ئەوانەی بیتاقەیان بۆ دەرچووبوو !

پێنجشەمەیەك ناوی منیش خوێندرایەوە . تاماوەیەك حەپەسام چونکە هیچم بەخۆم شك نەدەبرد . هەراسم لێبڕاو هەندێ جاریش دلی خۆم دەدایەوە بەوەی کە مەسەلەکە لەوانەیە هەر ترساندن بێت!ڕۆژی هەینی بانگ کرام بۆ لای بەڕێوەبەر . سەیرێکی کردم‌و وتی : دەڵێن تۆ ئاگرت لە ئاودەسخانەکان بەرداوە .

هەرگیز ئەمەم نەکردبوو . هەندێ منداڵی‌تر لەناو ئاودەسخانەکاندا ئاگریان لەکاغز بەردابوو ، منیش بۆ بەدبەختی بۆ کاری سەر ئاو لەو کاتەدا هاتم بۆ ئەوێ‌و بەسەر مەسەلەکەدا کەوتم .

ماوێتی

بە بۆنەی تێپەربونی چل رۆژە بەسەر خوا لێخۆش‌بوی لاوی جوان محسن کاکاغا مـلا احمد اغا الغفوری

برای شیرینم کاکە محسن

ئیمڕۆ ٤٠ چل رۆژ تێپەری بەسەر سەفەری یەکجاریت بەدلیکی پڕهیواوە لەتەمەنی لاوی ماڵ ئاوایت کرد لەم جهانە ، لەمابەینی چیاکانی باواجی‌و هەیبەسلطان کەکۆڕی خەمبارو داماو بوە ماڵی یەکجاریت باوەشی بۆ تۆ کردەوە بەوپەری سەربەرزیەوە پێشوازی لەگیانی تۆش کرد . قبولی کردی بەمیوانی‌یەکجار ئەمەش ڕێزلێنانێکی گەورەیە بۆتۆ . تۆی تامەزروی ژیانی‌کامەرانی بۆگشت رۆڵەکانی نیشتمانی بەهەشت جێگەی هەتاهەتاتە لەتۆڵەی ژیانی پرئەشکەنجەو ئازارت .

خونچەی جوانی گوڵ کاکی محسن بوو
گوڵ خونچەی ساوا سەری کردەوە
ئەم‌سەفەرەی کرد کۆچی دوایی بوو
کاکی خۆشەویست بۆ دوورکەوتیەوە
تەمەنی لاویت بۆچی واکورت بوو
بەبای ئەجەل‌و گەردەلول‌وتەم ....
هەڵ ورینی تۆ پێشی‌هەموو گوڵ بوو
گوڵی داماوی لە دارکردەوە
کاکە هۆکاکە کاکەی مەبەستم
چەند بیرت نەکەم ناکە مە هەستم
خەیاڵم ئەرواو قەت باورناکەم.....
کەتۆکۆچت‌کرد رۆیی لەدەستم

برات
قباد کاکاغا ملا احمد اغا الغفوری
لەشاری کۆیـە

کونفراسی بالا .. « پاشماوە »

تدا بۆ پاشەرۆژی نەتەوەی عەرەب کۆدەبینەوە . بۆ بەربەستی ئەو ترسەی رووبەرووی دەبێ ،

هەروەها ئێمە رووبەرووی دوژمنێك بوینەتەوە کە لەبەر بەزایە نادات‌و دەیەوێ لەوەی بێتە ناو ریزەکانمانەوە دیسان ،هەموو بێ‌هێزی‌وناکۆکیەکانمان بەهەل بەکار دەهێنێ‌و لەم رووەوە تاقی‌کردنەوەمان لەگەڵ ئەم دوژمنەدا دوورو درێژو سەختە .

دیسان وتی : برایان رێگاکەمان لە پێناوی ئاشتی‌ـ یەکی دادپەروەرانەدا درێژو سەختە لەبەر ئەوە بەرپرسیاری لەسەرشانی ئەم کونگرەیە بەرپرسیاریەکی گەلێ‌ئەورەیە.

کۆبوونەوەی داخراو

دوای وتارەکەی بەڕێز محمود ریاض ئەمینداری‌گشتی جامعەی ولاتە عەرەبەکان ، سەرۆکی بەڕێز احمد حسن البکر سەرۆکی کۆنگرەکە دەستپێ‌کردنی کۆبونەوەی داخراوی کۆنگرەکەی ئاشکرا کرد . ئەوەی شایانی باسە لە کۆبونەوەی یەکەمدا مەلیك‌و سەرۆك‌و نوێنەرانی ٢١ ولاتی عەرەبی ئامادە بوون کە بریتی بوون لە: سەرۆك احمد حسن البکر ، خاوەن شکۆ مەلیك حسین مەلیکی ئەردن ، بەڕێز شیخ زاید بن سلطان ئال نهیان سەرۆکی دەولەتی میرتشینە یەکگرتوەکانی عەرەب ، بەڕێز شیخ عیسی بن سلمان ئال خلیفە ئەمیری بحرین ،نوێنەری سەرۆکی تونس محمد فیتوری وەزیری دەرەوەی تونس ، نوێنەری سەرۆکی جزائر بەڕێز هواری بومدین‌بەڕێز عبدالعزیز بوتفلیقە وەزیری دەرەوە ، نوێنەری سەرۆك کۆماری جیبوتی بەڕێز مومن عبدون وەزیری دەرەوەی جیبوتی ، نوێنەری خاوەن‌شکۆ مەلیك خالد بن عبدالعزیز بەڕێز ئەمیر فهد بن عبدالعزیز جێگری مەلیك ، نوێنەری سودان بەڕێز محمد میرغنی بالوێزی سەدان قاهیرە ، بە ڕێز سەرۆك حافظ الاسد سەرۆك کۆماری عەرەبی سوریا ، نوێنەری کۆماری صومال بەڕێز عبدالرحمن جامع بری‌وەزیری‌دەرەوە، بەڕێز صدام حسین جێگری سەرۆکی ئەنجومەنی‌سەرکردا ـ یەتی شۆڕاش سەرۆکی وەفدی عیراق .

نوێنەری سلطانی عمان بەڕێز یوسف احد العلوی جێگری وەزارەتی دەرەوە ، بەڕێز خلیفە بن محمد ئال ثانی ئەمیری قطر ، بەڕێز جابر الاحمد جابر ئەمیری دەولەتی کوێت سەرۆك ئەلیاس سرکیس سەرۆك کۆماری لوبنان ، نوێنەری سەرۆکی لیبیا معمر القذافی بەڕێز عمید رکن ابوبکر یونس جابر ئەندامی ئەمانەتی گشتی کۆنگرەی گەلی عەرەبی ، نوێنەری مەملەکەتی مغرب بەڕێز محمد بوستە وەزیری دەرەوە ، مقدم مصطفی محمد ولد سالك سەرۆکی لیژنەی رزگاری عەسکەری نوێنەری کۆماری مۆریتانیای ئیسلامی ، نوێنەری لیژنەی رابەراندنی رێکخراوی رزگاریخوازی‌ـ فەلەستین فاروق قدومی ، سەرۆك علی ناصر محمد سەرۆکی ئەنجومەنی سەرۆکایەتی سەرۆك وەزیرانی کۆماری یەمەنی دیموکراتی، نوێنەری کۆماری عەرەبی یەمەن نازی عبدالکریم عشی جێگری سەرۆك کۆمار .

دەنگ دانەوەی فراوانی وتارەکەی سەرۆکی فەرماندە وتارە مێژوییەکەی سەرۆکی

فەرماندە بەڕێز احمد حسن البکر لە کردنەوەی یەکەم کۆبونەوەی کۆنگرەی بەرزی عەرەبیدا دەنگێکی فراوانی لە داموو دەزگاکانی راگەیاندنی عەرەبی‌و بێگانەدا داوەتەوە . زوربەی زۆری دەزگاکانی راگەیاندن بەشی زۆری وتارەکەیان بلاوکردەوەو زیاتر ئەوەیان دەرخستوە کە سەرۆکی فەرماندەلەوتارەکەیدا داوای نواندنی هەڵویستە بەکۆمەڵ‌و یەك بووی عەرەبی بەرامبەر رێکە وتنەکانی کامپ دیڤید کرد .

بەم جۆرە لە دمشق‌و بیروت‌و عمان‌وریاض‌و تونس‌و جزائرو نیزگەی ئاوارە عەرەبەکان لە ئەمریکا بە رۆژنامەو تەلەفزیون ئژگەوە بایەخیکی گەورەیان بە بلاوکردنەوەی بەشە گرنگەکانی وتارەکەی سەرۆکی فەرماندە داوە ، لە دەزگاکانی راگەیاندنی جیهانی : لە یەکیتی سوڤیەت ، تەلەفزیون‌و رۆژنامەکانی موسکو بایەخێکی فراوانیان بە وتارە مێژوویەـ کەی سەرۆکی فەرماندە داوە.

سەرۆکی فەرماندە میوانەکانی بەسەر دەکاتەوە

وە بەیانی رۆژی هەینی رابوردوو سەرۆکی بەڕێز احمد حسن البکر سەری لە چەند مەلیك‌و سەرۆکێکی ولاتە عەرەبەکانی میوانی عیراقدا لە شوێنەکانی خۆیاندا‌و لەگەلیاندا دەربارەی باری ئیستای عەرەبی‌و پەیوەندنی دوو قولی گفتوگوی کرد .

لە پێشەوە سەرۆکی بەڕێز سەری لە شیخ زاید بن سلطان ئال نهیان سەرۆکی دەولەتی میرنشتە عەرەبەکان داودوایی چوە سەردانی شیخ عیسی بن سلمان ئال نهیان ئەمیری دەوڵەتی بەحرین‌و ئینجا سەرۆکی فەرماندە سەری لە خاوەن شکو مەلیك حسین مەلیکی ئەردن‌داو پاش ئەوە بەڕێزی چوە سەردانی عقید مصطفی ولد حمد سالك سەرۆکی لیژنەی عەسکەری بۆ رزگاری‌نیشتمانی لە کۆماری موریتانیای ئیسلامی .. هەروەها سەرۆکی بەڕێز هەر ئەو بەیانیە سەری لە سەرۆك حافظ الاسدی سەرۆك کۆماری عەرەبی سوریاداو هەروەها چوە دیدەنی بەڕێز الیاس سرکیس سەرۆك کۆماری لوبنان‌و ئەوسا چوە سەردانی بەڕێز شیخ خلیفە بن حمد ئال ثانی ئەمیری قطر .

ئەوەی شایانی باسە سەرۆکی فەرماندە لە گەڵ بەڕێزان مەلیك‌و سەرۆکانی ولاتە عەرەبیەکاندا لە کاروبارە گرنگەکانی عەرەبی دوا .

وەزیری دەرەوە دەربارەی کونگرەی بەرز دەدوێ

ئەمەو دوکتور سعدون حمادی وەزیری دەرەوە لە کومەلەی راگەیاندن لە هۆڵی (الخلد)کونفرانسیکی رۆژنامەـ نووسی بەستو ئەوەی دووپات‌کردەوە کەلە کۆنگرەی بەرزی عەرەبیدا گەلێك نزیك بوونەوەی چاك لە دیاری‌کردنی هەڵویستو دەستنیشان کردنی باری ئیستادا بەدی‌هاتوە .. هەروەها وتی : کونگرەی بەرز کە یەکەم کۆبونەوەی کاری ئێوارەی هەینی بەست راپورتی کونگرەی وەزیرانی دەرەوەی بەرچاوخرا کە راپورتێکی چاك‌و ئیجابیەو دەرگای لێکۆڵینەوەی کردەوە.

دوکتور حمادی وتی : کونگرەی بەرز کاروباری لە کۆرێکی دۆستانەدا دەست‌ـ پی‌کردو پێ لە سەرباس‌کردنی مەسەلە ئەساسیەکان داگیرا کە کونگرەکەی لە پێناودا بەستراوە دیسان وتی :

وادەردەکەوێ کە بایەخدانی سەرەکی تەنیا بە مەسەلە سەرەکیە ئەساسیەکان‌نیە ، بەلکو بەوەش کە چی‌بکرێ بۆ رووبەرووبوون لە هەموو لایەنەکانیەوە .

هێـزە پێشکەوتنخوازەکانی

عەرەبو جیهانی پێشخوشحالە بە بەستنی کونگرەی بەرز

ڕێکخراوە جەماوەری‌یەکان‌و کۆرو کۆمەڵە پێشکەوتنخوازەـ کانی نیشتمانی عەرەبی‌و زۆر لە وڵاتانی جیهان بە خۆشحاڵیەوە پێشوازی بەستنی کونگرەی بەرزی عەرەبیان لە بەغداکرد بەو هیوایەی ئەم کۆنگرەیە دەگاتە نواندنی هەڵویستی یەکگرتوی عەرەبی بۆ بەربەستی پیلانی ئیمپریالی کە دژی نیشتمانی عەرەب سازی دەکات هەروەها بەربەستی رێکەوتنەکانی کامپ دیڤید .

ئەمەش‌لەو بروسکانەدا بوو کە ئاراستەی بەڕێز سەرۆك احمد حسن البکرو بەڕێز صدام حسین جێگری سەرۆکی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش‌و سەرۆکایەتی کۆنگرەکە کراوە .

بروسکەش لەم لایەنانەوە گەیشتوە : مەڵبەندی ئیسلامی لە بوینس ئیرس ، ئەندازیارانی عەرەب ، لیژنەی مەرکەزی حزبی شیوعی ئەسپانیا ، کۆمەڵی کەنەدی عەرەبی ، بزوتنەوەی شوڕشگێری چەپ‌ـ رەوەکانی تشیلی ، شەش رێکخراوی قوتابیانی عەرەب ، یەکیتی قوتابیانی فەلەستینی، جەماوەری عەرەب لە بلگاریا.

کومیدیا « پاشماوە »

ئەو کۆمیدیایەی کە هەموو شتێ دەخاتە ژێر باری پرسیارەوە . تەنانەت پرسیار کردنیش بەرنگاری پرسیار دەکاتەوە .

ئەگەر هیچ عەقیدەیەك ئیمکان نەبێت کە واتە جیهان فشەیە (عبث) بەراستی ناو لێنانی دراماسای نوێ بە شانۆی (عبث) ئاسان نیە لە بەر زۆری شێوەو رەنگەکانی شانۆی (عبث) . کۆمیدیاش هەمیشە پیویستی بە ئازادی‌یە پالەوانی فارس داوای گورینی جیهان ئەکات .

پالەوانی کومیدیاش داوا لەجیهان ئەکا کە بکەوێتە ژێر تووانایەوە ،

پالەوانی شانۆی (عبث) داوای‌هیچ ناکات . ئەمیان بۆ ناوەوەی خۆی دەکشێتەوە .

بۆزانین

بەیاننامەی ژمارە ٤

بەدوای بەیاننامەی ئەم وەزارەتەدا ژمارە (١)ی ساڵی ١٩٧٧ ، بڕیاردرا دەوامی رەسمی لە نووسینگەکانی فرۆشتنی خشت کەرتی تایبەتی بەم جۆرەی خوارەوە بێت :ـ

أ ـ بەیانیان لە کاتژمێری تا کاتژمێری (١٢)ی نیوەرۆ ئەبێت .

ب ـ ئێواران لە کاتژمێری (٤)ی ئێوارە تا کاتژمێری (٧)ی ئێوارە ، ئەویش لە ١ـ١١ـ١٩٧٨ تا ٣١ـ٣ـ٧٩ ئەبێت

وەزیری بازرگانی

حسن علی

نامەی ... « پاشماوە »

خاکەکەی لەڕێگەی رۆیشتن لەسەر رێبازی کاری هاوبەشی‌یانەو پاراستنی ئەو بیروباوەڕە بنچینەیی‌یانەی کە نەتەوە لەسەری دامەزراون‌و تێکۆشانیشی بە درێژایی سی ساڵ دژی زایونی لەسەر دامەزراوە .

نەتەوەی عەرەب لەڕێگەی ئەوەدا کە مەلیك‌و سەرۆك‌و میرانی دەولەتە عەرەبەکان بڕیاریان لەسەر داوە ،ئامادەیە هەرچی شتی توانای ئەوە بە میسر دەدا کە بتوانی بە پاڵ برا عەرەبی‌یەکانیەوە بەردەوام بێ‌لە تێکۆشانداو هەلاچی شتێ کە سەربەرزی گەلی میسر بپارێزێ پێشکەشی بکا، ئەو پرۆژەیەش کە پێشکەش بە کۆبوونەوەی بالا کراوە ئەم پابەند بوونە دووپات دەکاتەوە اللهم اشهد اننا قد بلغنا والله من وراء القصد والسلام علیکم ورحمة‌الله وبرکاته .

احمد حسن البکر

سەرۆکی کۆنفرانسی بالای عەرەب بەغدا ٤ی تشرینی دووەمی ١٩٧٨

ئەمەو انور السادات نەیویست پێشوازی وەفدی کونگرەی بەرز بکات کە بە سەرۆکایەتی دوکتور سلیم الحص سەرۆك وەزیرانی لوبنان چوبوو بۆ داواکردن لە سادات کەواز لە بڕیارەکانی کامپ دیڤید بهێنێ‌وبگەرێتەوە بۆ ریزی عەرەبی .

لە وتارەکە شیدا وتی هیچ لێپرسراوێکی حکومەت پێشوازی وەفدەکە ناکات .

ئەوەی شایانی باسە وەفدە کە لە سەعات ٣٠/٤ی ئێوارەی شەممەی رابوردوودا بە فرۆکەیەکی تایبەتی عیراق چو بۆ قاهیرە .

وەفدەکە بریتی بو لە دوکتور سلیم الحص سەرۆك وەزیرانی لوبنان‌و سەرۆکی وەفدەکەو ئەندامیەتی بەڕێزان طارق عزیز ئەندامی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش احمد اسکندر وەزیری راگەیاندنی سوریا، احمد خلیفە سویدی وەزیری دەرەوەی‌میرنشینەکانی عەرەب .

بۆزانین

دادگای شەرعی سلێمانی بڕیاری وایە میراتی خوالێخۆشبوو حسن حاج معروف سلیمان کە دانیشتووی گەڕەکی سەرشەقامە لە سلێمانی ساغ بکاتەوە .

ئەو کەسانەی قەرزیان لەسەری هەیە یان قەرزاری ئەون با سەر لەم دادگایە بدەن لە ماوەی پانزە رۆژدا لە رۆژی بلاوکردنەوەی ئەم بۆ زانینەوەو مستمسکاتی رەسمی‌و یاسایی لەگەڵ خۆیاندا بهێنن ، چونکە ئەم دادگایە دوایی بە پێی باسا میراتەکە ساغ ئەکاتەوە .

قازی‌ی دادگای شەرعی سلێمانی

ابراهیم علی الشیخ محمد تێبینی

داوا لە برای خاوەن نیعلان دەکەین کە سەرێك لە بەشی حساباتی دائیرەکەمان بدات .

بۆزانین

دەزگای گشتی چیمەنتوی سەرچنار رادەگەیەنێت کەوا موزایەدەیەکی عەلەنی هەیە بۆ کڕینی ئەم شتومەکانەی کەوا لەخوارەوە باس‌کراوە ، لەرۆژی ١٨ـ١١ـ١٩٧٨ لە کاتژمێری دەی بەیانی ئەبێت ، ئەو کەسانەی ئارەزوویان هەیە لەم موزایەدەدا بەشداری بکەن‌و هەموو مەرجە ئوسولی‌یەکانیان تێدایە لەم دەزگایەو لەکاتی دیاری کراودا ئامادە بن‌و بارمتە سەرەتایی‌بە(٥٠٠٠) پێنجسەد دینار کاش لەگەڵ خۆیان بهێنن ، ئەمەش ئەگێرێتەوە بۆیان کاتێك موزایەدەکە تەوا ئەبێت . ئەوەی شیاوی باسە پارەی بلاوکردنەوەی ئەم بۆزانینە یا هەر کرێیەکی‌تر ئەکەوێتە ئەستۆی ئەو کەسەی قۆنتەراتەکەی بۆ دەرچووە ، ئەو کەسەی قۆنتەراتەکەی کەوتۆتە ئەستۆ شتومەکەکان لەماوەی حەفتەیەکدا لەدەزگاکە بگوێزێتەوە لە رۆژی دەرچوونی قۆنتەراتەکەو هەرکرێیەکی‌تر ئەکەوێتە ئەستۆی خۆی ئەم دەزگایەش پاش ئەو رۆژەی کە داینـاوە لێپرسینەوەی شتومەکەکان هەڵناگرێت .

شتومەکەکانیش ئەمانەی خوارەوەن :

١ ـ ئۆ تۆمبیلی سەلاحەالدین (گەلابە)ی بەکار هێنراو .

٢ ـ کۆمپرێسەری هەوایی (هۆڵن)ی بەکارهێنراو .

٣ ـ پێویستە لەسەر ئەو قۆنتەراتچیەی کەوا قۆنتەراتەکەی بۆ دەرئەچێت ، شتومەکی ئیحتیاتی ئۆتۆمبیلی سەلاحەالدین‌و کۆمپرێسەرەکە کە لە کۆگاکانی دەزگاکەدا هەیە بەنرخی خۆی وەربگرێت .

بەڕێوەبەری گشتی
ناجی عزت محمد صالح

بۆزانین

لە پرۆژەکانی نەخشەی پەرەپێدانی نەتەوایەتی . بەرنامەی رەنیۆهێنان ئەمینداریەتی گشتی کاروخانە سازی ، قۆنتەراتی نهێنی ژمارە ٢٨ / ٧٨ی بۆ دروستکردنی :ـ

١ ـ دوو خانوو بۆ ئەوانەی ژن‌و ماڵیان هەیە . لەئەسکی کەلەك .

٢ ـ چوار پۆل‌و موختەبەرێك لەئەسکی کەلەك .
٣ ـ خانوویەك بۆ پەروەردەکردنی پەلەوەر لەئەسکی کەلەك .

ڕای دەگەیەنین کەوا ئەم قۆنتەراتە نهێنیەی سەرەوەمان بەم مەرجانەی خوارەوە هەیە .

١ ـ ئەدرێت کۆمەڵە ئیستمارەی مەرجەکانی قۆنتەراتە کە لە مەڵبەندی ئەم ئەمینداریەتی‌یەدا یاخود لە بەڕێوەبەریتی کاری پارێزگای هەولێر بە (١٥) پانزە دینار دەست بکەوێت کە نادرێتەوە بەمەرجێك قۆنتەراتچی مەرجە گشتی‌و مواسەفاتە فونەری‌یەکان بکڕێت کاتێك قۆنتەراتەکەی ئەکەوێتە ئەستۆ .

٢ ـ دوا ماوە بۆ پێشکەش کردنی تەندەرەکان لە پێش کاتژمێری دەی بەیانی رۆژی دووشەممە رێکەوتی ٢٠ـ١١ـ١٩٧٨ ئەبێت‌و ئەدرێت بەسکرتێری لیژنەی کرد ـ نەوەی تەندەرەکان لە مەڵبەندی ئەم ئەمینداریەتی‌یەدا .

٣ ـ ئەمانەی خوارە ئەبێت لەگەڵ تەندەرەکاندا هەبن :ـ

أ بارمتەی سەرەتایی بە(ـ/٣٠٠٠) سێ هەزار دینار لە شێوەی کەفالەتی بانق یا چەکێکی مۆرکراو بۆ ماوەی شەش مانگ لەرۆژی داخستنی قۆنتەراتەکەوە بەکار بێت .

ب ـ پێناسی ژووری بازرگانی لەگەڵ بەڵگەنامەیەکدا کە لە بەڕێوەبەریتی باجی داهاتەوە دەرچووبێت‌و بۆ ئەم ساڵ تازەکرابێتەوە .

ج ـ بەرنامەی ئەو کارانەی لەمە دەچن .

د ـ پلەی پێناسی قۆنتەراتچیەکان .

٤ ـ هەر تەندەرێك لەکاتی دیاری‌کراودا پێشکەش نەکرێت یا هەموو مەرجەکانی تێدا نەبێت پشت گوێ دەخرێت .

٥ ـ ئەم بەڕێوەبەریتی‌یە بەوەوە پابەند نی‌یە نزمترین تەندەر لەرووی نرخەوە یان هەر تەندەرێکی‌تر قبوول بکات.

٦ ـ هەر رۆژێکی دواکەوتنی‌کار (٣٠) سی دینار سزا ئەدرێت .

٧ ـ ماوەی بەجێهێنانی تەندەرەکە شەش مانگە لەرۆژی پێشکەش کردنی تەندەرەکەوە .

٨ ـ پێویستە قۆنتەراتچیەکان نەخشەکان لەگەڵ تەندەرەکانیاندا بهێننەوە ، نەخشەکان تەنیا ئەدرێتە ئەو قۆنتەراتچیەی قۆنتەراتەکەی بۆ دەرچووە .

٩ ـ پێویستە قۆنتەراتچی پولێکی (٢٥٠) فلس بەتەندەرەکەوە بلکێنێت .

١٠ ـ تەندەرەکان ئەگەر لەناو زەرفێکی داخراودا نەبن بەهیچ ئەژمێردرێت‌و رەفز ئەکرێت .

١١ ـ لە بەجێهێنانی قۆنتەراتەکەدا پشت بەمەرجە گشتی‌یەکانی قۆنتەراتی کاروباری ئەندازیاری بەهەر دوو بەشی یەکەم‌و دووەمیەوە ئەبەسترێت .

١٢ ـ هەر سل‌کردنەوەیەك لەلایەن قۆنتەراتچیەکانەوە لە نێو تەندەرەکانەوە بنوسرێت‌پشت‌گوێ دەخرێت‌و بەهیچ نەژمێردرێت .

١٣ ـ پێویستە قۆنتەراتچی کاتێك قۆنتەراتەکەی بۆ دەرئەچێت ئەندازیارێکی سەرپەرشتی‌کەر بۆ ئیشەکە دابنێت‌و هەموو رۆژێکیش سەرلە ئیشەکە بدات .

١٤ ـ پێویستە قۆنتەراتچی کاتێك قۆنتەراتەکەی ئەکەوێتە ئەستۆ عەمبارێك یان‌چەند عەمبارێك بۆ پاراستنی چیمەنتو ئامادە بکات .

١٥ ـ هەر تەندەرێك ئەگەر مەرجە ئوسولیەکانی تێدا نەبێت پشت گوێ دەخرێت .

شیروان علي ئەمین
ئەمینداری گشتی کاروخانە سازی

Institut Kurde de Paris

کۆنگرەی باڵای عەرەب بە وێنە

سەرۆکی فەرمانده احمدحسن البکر سەرۆکی کونگرەی بەرزی عەرەب سەرۆك کۆمار ، چاوی بەژمارەیەك مەلیكو سەرۆکانی وڵاتە عەرەبەکان کەوتو دەربارەی باری ئیستای عەرەبی گفتوگوی لەگەڵدا کردن ، هەروەها بەرێز صدام حسین جێگری سەرۆکی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش چاوی بەژمارەیەك لەمیوانە بەرێزەکان کەوت ·